
بسم الله الرحمن الرحيم

Dua Yayıncılık : 000

•

Mizanpaj/ Grafik:

İdeal Grafik

•

Baskı / Cilt:

GÜLMAT MATBAACILIK

Topkapı, Maltepe Mh. Fazıl

Paşa cd. No: 8/6

Zeytinburnu/İstanbul

Sertifika No: 49388

ISBN:

000-000-0000-00-0

Kültür Bakanlığı

Sertifika No: 45997

Eylül/2025

Vezneciler / İstanbul

İrtibat:

Büyük Reşit Paşa Cd.

Yumni İş Merkezi

No: 16-B/40

Vezneciler / İstanbul

Tel: 0212 526 60 68

Fax: 0212 526 67 84

DUA YAYINCILIK

HİDAYET REHBERİ
HZ. MUHAMMED
sallallahu aleyhi ve sellem

Suat ÇETİN

İSTANBUL 2026

Suat ÇETİN:

1976 yılında Diyarbakır'ın Bismil ilçesinde doğdu. İlk ve ortaöğrenimini burada tamamladı. Sosyoloji bölümü mezunu olan yazar, doğum yeri olan Bismil'de kitap çalışmalarına devam etmektedir.

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ 15
GİRİŞ 19
Efendimiz Aleyhisselatu Vesselamın Üstünlüğü 21
Vahiy ve Çeşitleri 22
Peygamberlerin Özellikleri 25
Nübüvvet Mektebinin Hikmeti 27
Efendimiz aleyhisselatu vesselamın
Hayatını Öğrenme Zorunluluğu! 29
Arabistan 33
Kutsal Topraklarda İlk Put 36
Hanif 37
Efendimiz aleyhisselatu vesselamın Ataları 38
Hâşim 39
Abdülmuttalib b. Hâşim 40
Kayıp Hazine Zemzem 41
Abdullah 44
Fil Ashabı 45
Kâbe'nin Sahibi Allah'tır 47

Âleme "Nur" Doğuyor (20 Nisan 571) 50
Efendimiz aleyhisselatu vesselamın Diğer İsimleri 51
Süt Anneler 52
Halime Hatun 53
Efendimiz aleyhisselatu vesselamın Göğsünün Yarılması 55
Hz. Âmine'nin Vefatı 56
Ebu Talib 58
Efendimiz aleyhisselatu vesselamın
Ticaretle Uğraşmaya Başlaması 59
İlahi Koruma 59
Ficar Savaşları 61
Hilfu'l-Füdul 62
Ticarette En Güvenilir Ortak 65
Peygamber Efendimizin Evliliği 67
Kâbe'nin Tamiri 69
Tehlikeli Bir İhtilaf 71
"Hidayet Cemresi" Düşüyor 73
Sadık Rüyalar 75
İlk Vahiy (M. 610) 75
Eğitim Seferberliği 76
İlk Müslümanlar 79
Hz. Ali 79
Hz. Zeyd 80
Hz. Ebu Bekir 82
Davette Kur'an-ı Kerim'in Etkisi 84
Kur'an-ı Kerim'in Yazımı 86
Gizli Davet 88
Erkam'ın Evi 89

Bütün Akrabalar Toplantıda 89
Açık Davet 91
Davet Alanı Genişliyor 92
İşkenceler 94
Gözleri Kör Eden Kabilecilik 95
Bir İkaz 97
Güneşi Sağ Elime Verseler 98
Müşrikler Saçmalıyor 99
Mekke Müşrikleri Neden Bu Kadar İnat Ediyordu? 102
İlginç Teklifler 104
Ters Tepen Tuzak 106
Kirli Bir Savaş 108
Ebter 109
Hz. Ammar b. Yasir 110
Hz. Habbab b. Eret 111
Hz. Bilal 112
Habeşistan'a İlk Hicret (M. 615) 113
Garanik 115
Habeşistan'a İkinci Hicret (M. 616) 116
İki İhtida 119
Hz. Hamza 119
Hz. Ömer 121
Müşriklerden Yeni Bir Tedbir 124
Bir Mucize 127
Hüzün Yılı 129
Yeni Evlilikler 130
Taif 131
Bir Hidayet 133

İman Nuru Medine'de 135
Hazrec Kabilesiyle İlk Buluşma 136
İkinci Akabe Görüşmesi 137
İsrâ ve Miraç 139
Üçüncü Akabe Görüşmesi 141
Medine'ye Hicret (M. 622) 143
Kutlu Hicret 144
Cehaletin Babası 145
Bir Mucize 147
Medine 152
Mescid-i Nebevi 153
Ashab-ı Suffa 154
Farklı Bir Lider 155
Yesrib Medine Oldu 157
Medine Semalarında İlk Ezan Yankılanıyor 158
Kardeşlik Akdi 159
Medine Vesikası 159
Münafıklar 160
Cihadın Farz Kılınması 162
Savaş Ahlâkı ve İlk Askeri Birlikler 163
Hz. Hamza Seriyyesi 164
Ubeyde b. Haris Seriyyesi 165
Sad b. Ebi Vakkas Seriyyesi 165
Ebva Gazası 165
Buvât Gazası 166
Sefevan Gazası 166
Zü'l-Uşeyre Gazası 167
Abdullah b. Cahş Seriyyesi 167

Kıblenin Değişimi (M. 623) 170
Ramazan Orucu Farz Kılınıyor 171
Bedir Savaşı (M. 624) 172
Ashap ile İstişare 176
Konaklama Yerinin Belirlenişi 177
Doğruluk Rehberi 179
Akrabalar Savaşı 181
Küfrün Elebaşlarının Akıbeti 184
Hz. Rukiyye'nin Vefatı 188
Ebu Leheb'in Ölümü 189
Hz. Zeyneb'in Hicreti 189
Benî Kaynuka ile Savaş (M. 624) 191
İffet Savaşı 191
İki Fitnenin İmhası 194
Sevik Gazvesi (M. 624) 195
Hz. Fâtıma'nın Evliliği 196
Uhud Savaşı (M. 625) 198
Güçlü Bir İstihbarat Ağı 199
İstişare 200
Savaşın Seyri Değişiyor 204
Efendimiz aleyhisselatu vesselamın Attığı Mızrak 206
Müşrik Kini 207
Parmaklarından Tanınan Şehit 208
Şehit Öğretmen 209
Yahudilerin Hayırlısı 210
Kuzman 211
İstismarın Sonu 212
İlahi Uyarı 213

Ashabın Peygamber Sevgisi 214
Çürümeyen Bedenler 215
Hamraulesed Gazvesi (625) 216
Reci' Faciası (M. 626) 217
Arıların Koruduğu Şehid 219
Çok Özel Bir Nesil 220
Bi'rimaune 222
Benî Nadir Gazası (M. 625) 225
İçki Haram Kılınıyor 228
Hz. Zeyneb'in Evliliği ve Hicab 228
Benî Mustalık Gazası (M. 626) 230
Yine Münafıklar 231
İfk 233
Hendek Savaşı (M. 627) 236
Rahmet Peygamberi Hendek Kazıyor 238
Fetih Müjdeleri 240
Hendeği Görünce Şaşıran Müşrikler 241
Müslüman Müslümanı Korkutmaz 242
Yahudilerden Beklenen Tavır: İhanet 243
Savaş Bir Hiledir 244
Son Bir İstihbarat 247
Benî Kurayza Yahudilerinin Cezalandırılması 248
Ben-i Lihyan Gazası 251
Necid Seriyyesi 252
Zi-Kared Gazvesi 253
Hendek Savaşı'ndan Sonra 254
Hudeybiye 254
Anlaşmaya Doğru 260

Anlaşma Maddeleri 261
Anlaşmaya Sadakat 262
En Büyük Fetih 264
Barış Ortamı ve Davet 266
Ebu Basir 267
Müslüman Muhacir Kadınlar 268
Savaş Tandırının Tutuşturucusu 269
Krallara Davet Mektupları 271
Herakliyus 272
Perviz b. Hürmüz 274
Mukavkıs 276
Necâşi 277
Hayber Savaşı (M. 628) 279
Çoban Esved 280
Hayber Fatihi 282
Zehirli Koyun 284
Cafer b. Talib ile Muhacirler 285
Vadilkura Yahudileri (M.628) 286
Kaza Umresi (M. 629) 287
Efendimiz aleyhisselatu vesselamın Son Evliliği 289
Seyfullah 291
Büyük Bir Hata 292
Mute Savaşı (M. 629) 293
Allah'ın Kılıçlarından Bir Kılıç 296
Zatü's-Selasil (M. 629) 298
En Sevdiğin Kim? 299
Mekke'nin Fethi (M. 630) 299
Sefere Hazırlık 301

Hatıb b. Ebi Belta 302
Rahmet Peygamberi 303
Mekke'ye Giriş 305
Savaşmama Emri 306
Emanın İlânı 308
Putların Yıkılışı! 309
Genel Af 311
Rahmet Peygamberinin Şefkati 312
Hind'in Biatı 313
Mekke'nin Etrafındaki Putlar 314
Her İşi En Güzel Şekilde Yapmak 315
Huneyn Savaşı (M. 630) 316
Korkusuz Peygamber 319
Taif Kuşatması (M.630) 320
İslam Ordusunda Bir İlk 321
Bir Rüya 322
Ganimetlerin Taksimi 323
Tebük Savaşı (M. 630) 325
Zorluk Ordusu 326
İnfaka Teşvik 327
Ağlayan Mücahitler 329
Hz. Ali'nin Orduya Katılma İsteği 330
Üç Samimi Müslüman 330
Tebük'e Varış 331
Bir Suikast 332
Mescid-i Dırar 333
Vahiy Uyarıyor 335
Münafıkların Sonu 336

Tebük'ten Geri Kalanlar 338
Ümmü Gülsüm'ün Vefatı 340
Cahiliyenin Son Kalıntıları Siliniyor 340
Taif Heyetinin Gelişi 342
Heyetler Yılı 344
İla 346
Veda Haccı (M. 632) 347
Müseylime 348
Esvedü'l-Ansi 351
Hz. Üsame'nin Ordusu 352
Vefatın Habercileri 353
Peygamber Nezaketi 354
Bana Kalem ve Kâğıt Getirin! 355
Son Tavsiyeler 358
Vefat (M. 27 Mayıs 632) 361
Ashabın Şaşkınlığı 362
Yıkanması ve Defni 363
Hz. Fâtıma'nın Hüznü 365
İlk Halifenin Seçimi 365
SON SÖZ 367
KAYNAKÇA 369

ÖN SÖZ

Hamd, en güzel isimlerin ve tüm kâmil sıfatların yegâne sahibi olan Allah azze ve celleye mahsustur. Salat ve selam varlıkların en şereflisi olan Efendimiz aleyhisselatu vesselama, âl ve ashabına olsun.

İnsan, karmaşık ve çok yönlü bir varlıktır. Yeryüzüne gönderildiği andan itibaren hiçbir zaman tam manasıyla mutlu ve tatmin olamamıştır. Ne varılan teknolojik seviye ne vahyi inkâr eden ruhsuz felsefe ne de başka düşünce ve ekoller onu tam anlamıyla doyuramamış, ruhundaki çalkantı ve fırtınaları dindirememiştir. İnsanlar, ruhlarındaki dinmez açlık ve tatminsizliğin etkisiyle çoğu zaman süfli güdülerini doyurmaya yönelmiş; bu geçici zevkler aracılığıyla, karanlık ve anlamsız dünyalarının doğurduğu "varlık sancısını" unutma yoluna gitmişlerdir.

Âlemleri yoktan var eden yüce Allah, aciz ve fâni kullarını geçici dünyanın lezzetlerinden ziyade sonsuz cennetin nimetleriyle tatmin olma fıtratıyla yaratmıştır. Bu yüzden insanların ruhsal açlığını ancak ve ancak Allah tarafından gönderilen peygamberler vahiyle doyurabilmiş, onların karanlık dünyalarını iman nuruyla aydınlatmış ve kalp huzurunu sağlamıştır.

İnsan bedeni, bu dünyadan göçünceye kadar iyilik ve kötülüğün savaştığı bir meydan gibidir. Kötülüğün galip geldiği birçok beden, nefsinin ve şeytanın esiri olmuş; kendisini dünya karanlıklarından aydınlığa çıkarmak için gönderilen vahye, gözünü-gönlünü kapamış ve ona sırtını dönerek 'özüne' ihanet etmiştir. Bazen de kendisine hayat kılavuzu olan vahyi; iktidar hırsı, şehvet ve tahakküm gibi süfli ve nefsanî güdülerine araç kılmıştır.

İnsanlık tarihi boyunca, insî ve cinnî şeytanların en büyük düşmanlığı vahye karşı olmuş; en ciddi uğraşları ise vahyi tahrif etme çabasına dönüşmüştür.

Bu tahrifat savaşı ve vahiy düşmanlığından sadece insanlığa son bir çağrı olan Kur'an-ı Kerim, ilahi bir koruma altına alınmak suretiyle muhafaza edilmiş ve asıl şekliyle günümüze kadar gelmiştir. Kur'an-ı Kerim günümüze kadar tahrif edilmeden ulaşmış olduğu gibi kıyamete kadar da bu muhafaza devam edecektir.[1]

Vahiy, insanın kendi özünü bulma ve tanıma aracıdır. İşte bu nedenle evvela Kur'an–ı Kerim'i sonra da vahyin başka bir çeşidi olan sünneti bilmek zorundayız. Zira Peygamber Efendimiz aleyhisselatu vesselamı, ailesini, savaşlarını, barışlarını, ticaret ahlâkını, komşuluk ve akrabalık ilişkilerini de öğrenmek zorundayız. Tüm bunlar insanoğlunun maddi–manevi huzuru bulması, geçici dünya hayatını ebedi bir saadete çevirmesi ve saadet-i dareyn dengesini yakalaması açısından ekmek, su ve hava kadar gereklidir.

Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselamı en doğru şekilde tanımak zorundayız. Hz. Peygamber Efendimiz aleyhisselatu vesselamın uyulması gereken örnek kişiliği noktasında hiçbir Müslümanın şüphe ve itirazı yoktur. Bununla birlikte

1. Hicr: 9

kimi müslümanlar, Hz. Peygamberi yeterli ve doğru şekilde tanıyamadığından çeşitli yanlışlıklara sürüklenebilmektedir. Bu nedenle evvela Rahmet Peygamberi'ni hakkıyla ve bir bütün olarak tanımalıyız. Onu hakkıyla tanımak da ancak yüce Allah azze ve cellenin onu tanıttığı gibi tanımakla gerçekleşecektir.

Kur'an–ı Kerim'de Efendimiz'in kişiliğine dair pek çok ayet bulunmaktadır. Bu ayetler ancak bir bütün olarak değerlendirildiğinde Örnek Peygamber'i tanıyabiliriz. Bugün Müslümanlar olarak en büyük sorunlarımızdan biri de Hz. Peygamber Efendimiz aleyhisselatu vesselamı bir bütün olarak değil de hayatının bir bölümünü örnek almaya çalışmaktan kaynaklanmaktadır. Âlemlere rahmet ve rehber olarak gönderilen Peygamber Efendimiz'i sadece "Güzel Ahlâk Peygamberi" olarak görüp kabul etmek ne kadar eksik bir tutum ise onu sadece "Cihad ve Savaş Peygamberi" olarak görmek de bir o kadar eksik ve kusurlu bir bakıştır. Peygamber Efendimiz'in hayatı; ahlâkıyla, cihadıyla, siyasetiyle ve yönetime dair kendine has ilkeleriyle bir bütündür. Bu başlıkların birbirinden bağımsız olarak ele alınması sonucunda birçok farklı ve eksik peygamber tanımı ortaya çıkmıştır ki paramparça olmuş İslam ümmetinin hali de bu yanlış ve farklı tanımların nasıl bir felakete kapı açtığını ortaya koymaktadır.

Peygamberi sevmek huzur, onu gerçek manada tanımak ise saadettir. Bu tanıma ona ittibayı da beraberinde getiriyorsa dünya ve ahiret saadeti elde edilecektir inşaallah.

Bu çalışmamızın, Hz. Peygamber Efendimiz aleyhisselatu vesselamı tanımaya ve onun tertemiz yolundan gitmeye bir vesile olması dua ve temennisiyle.

Suat ÇETİN

GİRİŞ

Hiç şüphesiz her Müslüman için en elzem hususlardan biri âlemlere rahmet olarak gönderilen Hz. Peygamber Efendimiz aleyhisselatu vesselamın hayatını muteber kaynaklardan güzel bir şekilde öğrenmektir. Bu zorunluluğun hikmet ve faydalarını daha iyi kavrayabilmek için, evvela peygamberlik müessesesine, peygamberlerin niçin gönderildiğine ve vahyin mahiyetine bakmak gerekir.

Peygamber; kelime olarak Allah'tan çeşitli özel şekillerde haber getiren kişi anlamına gelmektedir. Farsça bir kelime olan peygamber hem resul hem de nebi anlamına karşılık gelmektedir. Allah Teâlâ, imtihan için insanları yeryüzüne gönderdiği andan itibaren onların hem ıslah, huzur ve düzenleri için hem de dünya ve ahiret saadetleri için seçtiği kimi özel insanları vahye muhatap kılmıştır. Allah'tan kendisine vahiy gelen Peygamberler, Allah'ın yeryüzündeki elçileridir. Her peygamber, Allah ile insanlar arasında aracılık yapandır, yol gösterendir, doğruya yönlendirendir, kötülükten sakındırandır, ceza ve mükâfatla insanları uyarıp müjdeleyendir.

Kur'an-ı Kerim'de zikredilen birçok ayete ve imanın esaslarından sayılan başlıklara göre bütün peygamberlere inan-

mak her Müslüman için zorunlu bir hususdur. Allah azze ve celle tarafından insanlara doğru yolu göstermek için gönderilen bütün peygamberlere, aralarında ayırım yapmadan iman etmek gerekir.[2]

Peygamberler, Allah Teâlâ'nın insanları irşad etmek için gönderdiği birer İlâhî elçi olarak kendilerine vahyolunan hükümleri sadece tebliğ etmekle kalmazlar; aynı zamanda bu hükümleri evvela kendi nefislerinde tatbik eder ve bize nasıl uygulayacağımızı yaşayarak gösterirler. Peygamberler, bütün insanlar tarafından takip edilebilecek yüksek ahlâklı, ilahi bir korumayla her türlü kötülükten korunmuş, kâmil ve örnek insanlardır. İnsanların ıslahı ve doğru yola yönelmeleri, ancak günahlardan arınmış peygamberlerin rehberliğiyle gerçekleşebilir. Bu yüzden de Kur'an-ı Kerim'de hata ve kusurlardan uzak olan melekler değil de acıkan, üşüyen, üzülen kısaca insan olan peygamberler örnek olarak gösterilir. Şüphesiz Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyurulmaktadır:

Senden önce gönderdiğimiz bütün peygamberler de hiç şüphesiz yemek yerler, çarşılarda pazarlarda gezerlerdi...[3]

Eğer yeryüzünde huzur içinde yürüyüp düzen kuranlar melekler olsaydı, elbette onlara gökten peygamber olarak bir melek indirirdik."[4]

Âlemleri yoktan var eden Allah azze ve celle, milletler arasında hiçbir fark gözetmeden, her birine sayısız maddi nimetler ve çeşitli rızıklar verdiği gibi, ruhî ve manevî bir gıda olarak da peygamberlik nimetini ihsan etmiştir. Bu açıdan bakılacak olursa peygamberlik, Allah azze ve cellenin insanlığa en büyük rahmeti ve bütün dünya milletlerine ayırım yapmadan dağıttığı ilâhî bir hediyedir. Bu büyük hediyenin

2. Bkz. Bakara: 285
3. Furkân: 20
4. İsra: 95

tüm insanlara ayrım yapılmadan verildiğine dair Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyurulmaktadır:

"Şüphesiz biz, seni müjdeleyici ve uyarıcı olarak hak ile gönderdik. Hiçbir ümmet yoktur ki, aralarında bir uyarıcı gelip geçmiş olmasın."[5]

"Her milletin bir peygamberi vardır."[6]

Tevhid hakikati, özleri tahrif edilmiş Yahudilik ve Hristiyanlığın aksine, bütün peygamberlerin bu yüce görevi eksiksiz yerine getirebilecek ve kendilerine vahyedilen ilâhî emaneti hakkıyla ulaştırabilecek seçkin insanlar olduğunu vurgular; bu sebeple de bütün peygamberlere iman etmeyi emreder.

"Biz Allah'a ve bize indirilene; kezâ İbrahim, İsmail, İshak, Yakub ve torunlarına indirilenlere; yine Musa ve İsa'ya verilenlere ve bütün peygamberlere rableri tarafından gönderilenlere inandık. Onlar arasında ayırım yapmayız; biz O'na teslim olmuşuzdur, deyin."[7]

Efendimiz Aleyhisselatu Vesselamın Üstünlüğü

Allah azze ve celle, insanları birbirlerine göre farklı derecelerde yarattığı gibi, peygamberleri de kendi aralarında farklı derecelerde üstün kılmıştır.

Kur'an-ı Kerim'de bu konuda şöyle buyurulmaktadır: **"O işaret olunan resuller yok mu, biz onların bazısını, bazısından üstün kıldık. İçlerinden kimi var ki Allah, kendisiyle konuştu, bazısını da derecelerle daha yükseklere çıkardı."[8]**

---

5. Fatır: 24

6. Yunus: 47, Ayrıca Bkz: Nahl: 36; Rum: 47; Zuhruf: 6; Ra'd: 8; İbrahim: 4; İsrâ: 15

7. Bakara: 136

8. Bakara: 253; Ayrıca Bkz: İsra: 55

Kur'an-ı Kerim'de peygamberler hakkında çeşitli bilgiler verilmektedir. Bu bilgiler ışığında, evrensel bir mesajla gönderilen tek peygamber sadece Hz. Peygamber Efendimiz aleyhisselatu vesselamdır. Diğer peygamberlerin getirdiği mesajlar daha çok kendi millet ve kabileleriyle sınırlı kalmıştır. Bu konuda Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyurulmaktadır:

"Biz seni, ancak bütün insanlara müjdeci ve korkutucu olarak gönderdik."[9]

"De ki: Ey insanlar! Gerçekten ben göklerin ve yerin sahibi olan Allah'ın hepinize gönderdiği elçisiyim."[10]

Efendimiz aleyhisselatu vesselam, ilk peygamber Hz. Âdem'den itibaren çeşitli milletlere gönderilen peygamberlerin en sonuncusudur. Kur'an-ı Kerim'de Efendimiz'in son peygamber olduğuyla ilgili olarak şöyle buyurulmaktadır:

"Muhammed, sizin adamlarınızdan hiçbirisinin babası değildir. Ama Allah'ın Resulü ve peygamberlerin sonuncusudur."[11]

Peygamber Efendimiz aleyhisselatu vesselam da kendisinin, bütün insanlığa peygamber olarak gönderildiğini şöyle beyan etmiştir: ***"Ben kızıla ve karaya gönderildim… Ben, diri olarak yetiştiğim insanların ve benden sonra doğacak olanların elçisiyim."***[12]

Vahiy ve Çeşitleri

Yüce Allah azze ve celle, vahiy denilen özel bir iletişim şekliyle peygamberlere emir ve yasaklarını inzal etmiştir. 'Vahiy' kelimesi Arapçada işaret etmek anlamına gelir. Ay-

---

9. Sebe: 28
10. Araf: 158
11. Ahzab: 40
12. İbn Sa'd, et-Tabakât, 1/179

rıca birinin kalbine bir şey ilham etmek, gizli bir şekilde bir meseleyi anlatmak veya mesaj vermek gibi anlamlara gelmektedir. Sözlük anlamı ise, süratli işaret veya gizli işarettir.

Vahiy genellikle *"Allah azze ve celle ve peygamberleri arasındaki özel bir iletişim"* olarak bilinmektedir. Ancak bu özel iletişimin peygamberlere has bir şey olmadığını Kur'an-ı Kerim bize şöyle bildirmektedir: "**Senin Rabbin bal arısına şöyle vahyetti: Dağlardan, ağaçlardan ve insanların kuracakları kovanlardan kendine evler edin."**[13] Aslında yeryüzündeki tüm canlılara ve hatta cansız bildiğimiz güneş ve yıldızlara bile, bizim bilemeyeceğimiz bir şekilde bazı şeyler ilham olunmaktadır ki bunlar da vahyin bir kısmına girmektedir. Neticede Güneş, kendisine vahyolunan vahiy nedeniyle ısı ve ışık vermekte ve dünyamızda yaşamın devam etmesine vesile olmaktadır. Tüm bunlarla birlikte peygamberlere inen vahiy çok daha özel ve çok daha kapsamlıdır.

Peygamberlere vahiy çeşitli şekillerde gelmiştir. Uykuda görülen ve görüldüğü gibi apaçık çıkan rüyalar vahyin bir çeşididir. Peygamberimiz aleyhisselatu vesselamın peygamberliğinin ilk dönemlerinde yaklaşık altı ay kadar vahiy bu şekilde geldi. Bu süreçte yüce Allah tarafından kendisine yalnızlık sevdirildi ve bazen günlerce süren bir inziva ile Hira mağarasına çekilerek tefekkür etmeye başladı. Sadık rüyalar vahyin geliş yollarından biriydi. Bu nedenle Resulullah aleyhisselatu vesselam sadık rüyaların, ***"Peygamberliğin kırk altı cüzünden bir cüz"***[14] olduğunu buyurdu. Bunun nedeni ise 23 yıllık peygamberlik sürecinde inen vahyin ilk altı aylık bölümünün sadık rüyalar şeklinde olmasıdır.

Peygamberlik öncesinde olduğu gibi peygamberlik sonrasında da rüyada vahiy gelmiştir. Örneğin Kevser suresi,

13. Nahl: 68
14. Müslim, Rüya, 1; Buhârî, Tabir, 3

Peygamber Efendimize uyku esnasında vahyedilmiştir.[15] Başka peygamberlere de rüya yoluyla bazı vahiylerin inzal olduğunu da yine Kur'an-ı Kerim'den öğreniyoruz. Hz. İbrahim aleyhisselamın, oğlunu kurban etme hadisesi şu şekilde geçmektedir: **"Oğlu, yanında koşacak çağa gelince: 'Ey oğlum! Ben seni rüyamda boğazladığımı görüyorum. Artık bak, ne düşünürsün?' dedi. Çocuk da: 'Babacığım sana ne emrediliyorsa yap, inşaallah beni sabredenlerden bulacaksın' dedi.[16]**

Cebrail aleyhisselam bazen insan suretine girerek vahyi getirirdi. Sahabilerden Dıhyetü'l-Kelbi suretinde geldiği gibi bazen de hiç tanınmayan bir insan suretinde geldiği de olurdu. Nitekim Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam, ashabı arasında otururken, ***"İman nedir, İslam nedir?"***[17] diye soru soran meçhul kişi, yabancı bir insan şeklinde gelen Cebrail aleyhisselamdı.

Vahiy Meleği bazen de gerçek suretiyle gelmiştir. Peygamber Efendimiz aleyhisselatu vesselam, Cebrail aleyhisselamı biri vahyin başlangıcında Hira mağarasında, diğeri Miraç hadisesi esnasında, Sidretü'l-Münteha'da olmak üzere iki defa kendi aslî suretiyle gördü. Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyurulmaktadır:

Andolsun ki onu (Cebrail'i) başka bir inişinde de (aslî suretiyle) gördü. Sidretü'l-Müntehâ'nın yanında..."[18]

Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam vahyi bazen Cebrail aleyhisselamdan bazen de doğrudan yani vasıtasız olarak Allah azze ve celleden almıştır. Vahyin bu çeşidi Miraç olayının anlatıldığı hadiste geçmektedir ki namazın beş va-

15. Bkz: Müslim, Salat, 304
16. Saffat: 102
17. Buhârî, İman, 37; Müslim, İman, 5
18. Necm: 13-14.

kit olarak farz kılınması ve Bakara suresinin son iki ayetinin vahyedilmesi de bu şekilde gerçekleşti.

Peygamberlerin Özellikleri

Bütün peygamberlere vahiy gelmiş ve hepsi de insanları aynı Rabbani hakikatlere davet etmişlerdir. Zira toplumlar farklı kültürel özelliklere sahip olsa da tevhid hakikati hiç değişmez. Bu gerçekten hareketle şöyle söyleyebiliriz: Tüm peygamberlerin tebliğ ettiği din İslam'dı.

Peygamberler, kişilik olarak doğru sözlü, sadık, emin, akıllı, sağlam karakterli, uyanık kalpli, yüksek ahlâklı, dünyada ve ahirette itibarlı ve Allah'a en yakın olan sevgili kullardır.

Peygamberleri diğer insanlardan ayıran kendilerine ait bazı ortak sıfat ve özellikleri vardır. Bu sıfatlar sayesinde yüce yaratıcı ile kulları arasında elçilik yapma liyakatini kazanmış olurlar. Bütün peygamberlerde ortak olan sıfatları şu beş başlıkta toplamak mümkündür: Emanet, sadakat fetânet, ismet ve tebliğ.

Emanet; güvenmek, emin olmak, korkmamak ve güvenilir olmak anlamlarına gelmektedir. Bütün peygamberler son derece emin, güvenilir, dürüst ve seçkin şahsiyetlerdir. Onlardan asla herhangi bir hıyanet meydana gelmez.

Sıdk; doğruluk demektir. Peygamberler hem sözlerinde hem de işlerinde doğrudurlar. Asla yalan söylemezler. Bu doğrulukları nedeniyle hiçbir peygamber, kavmi kendisine düşmanlık beslediği halde yalancılıkla suçlanmamıştır.

Fetânet; zihin açıklığı, bir şeyi çabuk ve iyi kavraması anlamlarına gelmektedir. Peygamberlerin hepsi üstün bir akıl ve zekâya, kuvvetli bir hâfızaya ve yüksek bir ikna gücüne

sahiptirler. Çünkü bu vazifede peygamberlik görevini eksiksiz ve mükemmel bir şekilde yerine getirebilmeleri için, böyle yüksek vasıf ve yeteneklere sahip olmaları gerekir. Aksi halde, gönderildikleri milletleri hakka yönelmeye ve ona teslim olmaya ikna edemezler.

İsmet; masumiyet, temizlik gibi anlamlara gelmektedir. Ancak peygamberlik vasfı olarak kullanıldığında gizli ve aşikâr her türlü günahtan ve peygamberlik şerefiyle bağdaşmayacak hareketlerden uzak bulunmak gibi anlamlara gelmektedir.

Tebliğ; bildirmek, ulaştırmak, dini tam olarak güzel bir biçimde birine sunup açıklamak demektir. Peygamberler kendilerine indirileni eksiksiz bir şekilde tebliğ etmek zorundadırlar.

İnsanlık tarihi boyuncu yüz binin üzerinde peygamber gönderilmiştir, ancak Kur'an-ı Kerim net bir sayı vermemiş; sadece insanların örnek alması için bir kısmının kısmi bilgisini vermiştir. Rabbimiz şöyle buyurmaktadır:

"Peygamberlerin bir kısmını bundan önce sana haber verdik, bir kısmını ise haber vermedik."[19]

Kur'an-ı Kerim'de sadece 25 peygamberin ismi zikredilmektedir. Bunlar: Hz. Âdem, Hz. İdris, Hz. Nûh, Hz. Hûd, Hz. Sâlih, Hz. Lût, Hz. İbrahim, Hz. İsmail, Hz. İshak, Hz. Yakub, Hz. Yusuf, Hz. Şuayb, Hz. Musa, Hz. Harun, Hz. Davud, Hz. Süleyman, Hz. Eyyub, Hz. Zülkifl, Hz. Yunus, Hz. İlyas, Hz. Elyesa, Hz. Zekeriyya, Hz. Yahya, Hz. İsâ ve Muhammed aleyhisselatu vesselam hazretleridir.

Ayrıca Kur'an-ı Kerim'de ismi geçtiği halde peygamber olup olmadıkları hakkında net ve kesin bilgi bulunmayan üç

19. Nisa: 164

isim daha geçmektedir. Bunlar da **Üzeyir**[20]**, Lokman**[21] **ve Zülkarneyn'dir.**[22]

Nübüvvet Mektebinin Hikmeti

Peygamberlerin gönderilmesini gerekli kılan ilâhî hikmet, âlemin idaresinde dikkate alınan nisbi hayrın gerçekleştirilmesidir.[23] İnsanların yaşayabilmesi için nasıl ki ruha ihtiyaçları varsa; toplumları da ayakta tutacak ve onlara can verecek bir ruha ihtiyaçları vardır. Toplumların ruhu ise vahiy yani, iman ve inanç esaslarıdır. İnsanlar ruhsuz yaşayamayacakları gibi toplumlar da imansız ve inançsız yaşayamazlar. Peygamberler insanlara ve toplumlara, Allah'ın izniyle bu ruhu vermek için gönderildiler.

İnsanların içtimai hayatındaki birçok fazilet ve erdem, ancak peygamberler vasıtasıyla öğrenildi ve hayata aktarıldı. Fedakârlık, adalet, özveri, başkasını kendi nefsine tercih etme, güzel ahlâk, sevgi, saygı, kardeşlik ve insanlığın yüz akı olan her düşünce, vahyin ve peygamberlik kurumunun bir eseri ve meyvesidir.

Nübüvvet, insanın yalnız aklıyla hareket ederek hidayete, dünyevi ve uhrevi saadete erişemeyeceğinden gereklidir. Nübüvvet, ışık; insan aklı ise göz gibidir. İkisi birbirinin tamamlayıcısı ve zorunlu gerekliliği hükmündedir.

Kur'an-ı Kerim, maddi anlamda birtakım gelişmeler gösteren ancak vahiy hakikatine sırtını dönen kavimlerin, sonlarının felaket olduğunu haber vermektedir. O kavimler, koskoca dağları yontup müthiş evler yapmış veya ölülerine verdikleri değeri göstermek için devasa piramitler inşa et-

---

20. Tevbe: 30
21. Lokman: 13
22. Kehf: 98
23. Şah Veliyullah ed–Dihlevi, Hüccetüllahi'l–Baliğa, 1/254

mişlerdi. Ancak vahiyden yoksun dünyevi refah ve başarılar hiçbir zaman onlara huzur ve sükûn verememiştir. Nitekim Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyurulmaktadır:

Siz burada, güven içinde bırakılacak mısınız? Bahçelerin, pınarların içinde... Ekinlerin, meyvesi olgunlaşmış hurmalıkların arasında... Ve dağlardan ustalıkla evler yontuyorsunuz. Artık Allah'a karşı gelmekten sakının ve bana itaat edin. O ölçüsüzce davrananların emrine uymayın![24]

İnsan, kendisine verilen sınırlı donanım ve yeteneklerle şeytani dürtüler ve nefsi arzular üzerinden dünya ve ahiret mutluluğundan uzaktır. Onu, dünya ve ahiret mutluluğuna eriştirmek için Allah, vahiy ve peygamberliği ihsan etmiştir. Bu nedenle ilk insan olarak yarattığı Hz. Âdem aleyhisselama peygamberlik görevi de vererek gelecek nesillere yol gösterip rehberlik yapma vazifesini de verdi. Allah azze ve celle Kur'an-ı Kerim'in çeşitli ayetlerinde rahmetinin bir gereği olarak her millete yol gösterip hakka yönlendirecek peygamberler göndermiş olduğuna şu şekilde vurgu yapmaktadır:

"Andolsun ki biz her ümmete, 'Allah'a ibadet edin ve putlara tapmaktan sakının' diye bir peygamber gönderdik."[25]

"Sonra onun arkasından birçok peygamberleri kavimlerine gönderdik."[26]

"Gerçekten biz onlara içlerinden uyarıcı peygamberler de gönderdik."[27]

---

24. Şuarâ Sûresi, 146-152
25. Nahl: 36
26. Yunus: 74
27. Saffat: 72

Allah Teâlâ insanı çok özel ve özgün bir şekilde yaratmıştır. Bu özel ve özgün yaratılış nedeniyle insanlar iyiliğe ve güzelliğe meyyal; güzel ahlâkı sonradan kazanmaya elverişli, tertemiz bir fıtratla doğar (ki bu da İslam fıtratıdır). Peygamberler, insanların fıtratlarındaki bu değişim ve tekâmülü, Yüce Allah'ın isteği doğrultusunda gerçekleştirmek üzere gönderilmişlerdir.

Vahiy ve peygamberlik kurumu; insanlar için bir yaşam örneği sunmuştur. İnsanın yüce yaratıcısı karşısındaki konumunun ne olması gerektiği, her gönderilen peygamber tarafından tekrar tekrar hatırlatılmıştır. Zira vahiy, insanın dünya hayatını düzenlemek ve yaşanmak için indirilmiştir.

Toplu olarak yaşama fıtratıyla yaratılan insanların belli kurallara uyma zorunluluğu olmazsa dünyada ne adalet kalır ne de huzur. Zira insan, tutkularının esiri olarak nefsini ilah edinebilir; nefsini ilâhlaştıran insan ise haddini aşar, zayıf ve kimsesizlere zulmeder, mal ve dünyalığa hırsla meylederek başkasının hakkına tecavüz eder. Her türden haksızlık, insanlar arasında düşmanlığa ve huzursuzluğa sebep olur ki bu da ilahi adaletin kabul etmeyeceği bir zulümdür.

Vahiy, bu karmaşanın önünün alınmasının birinci basamağı olarak toplumu ahirete, ceza ve mükâfatın varlığına iman etmeye davet ederken; ikinci basamağı olarak da adalete, hakkaniyete davet eder. Ancak zikredilen adaletin de ölçüleri, insanın insafına bırakılmayarak **'Rahmanî ve Evrensel'** ölçüler esas alındı.

Efendimiz aleyhisselatu vesselamın Hayatını Öğrenme Zorunluluğu!

Efendimiz aleyhisselatu vesselamı örnek almak, Müslümanlar için imanın esaslarındandır. Bu nedenle onun hayatını okumak ve öğrenmek, tercihlerimize bırakılmış bir husus

değil, imanın bir gereğidir. Kur'an-ı Kerim, O'nun ahlâkının en güzel örnek, siretininse en mükemmel model olduğuna ve örnek alınıp takip edilmesi gerektiğine dair çeşitli ayetlerde şu şekilde değinmektedir:

"Eğer Allah'ı seviyorsanız bana tabi olunuz ki Allah da sizi sevsin!"[28]

"Ey iman edenler! Allah'a itaat edin, Peygambere de itaat edin ve sizden olan emir sahibine de itaat edin."[29]

Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam tüm insanlara üstün kılındığı gibi beş özelliği nedeniyle de diğer peygamberlere üstün kılındı. Efendimiz bu özellikleri konusunda şöyle buyurmaktadır:

"Bana beş şey verilmiştir ki bunlar benden önceki peygamberlerden hiçbirine verilmemiştir:

Her peygamber sadece kendi kavmine gönderilmiştir. Ben ise kırmızılara (Acemlere) ve siyahlara (Araplara) da gönderildim.

Bana ganimetler helal kılındı. Hâlbuki benden öncekilerden kimseye helal değildi.

Yer bana temiz, pak ve mescit kılındı. Her kim namaz vaktine girerse, nerede olursa olsun namazını kılar.

Ben, bir aylık mesafede olan düşmanımın içine düşen bir korku ile yardıma mazhar oldum.

Bana şefaat (etme yetkisi) verildi."[30]

Allah, insanları doğru yola iletmek için Hz. Adem'den itibaren nice peygamber göndermiştir. Ancak insanlar peygamberlerinin vefatından sonra şeytana uyarak vahiy ve kitapları nefislerinin hoşuna gidecek şekilde değiştirdiler. Bu

28. Al–i İmran: 31
29. Nisa: 59
30. Buhari, Teyemmüm, 3; Müslim, Mesacid 3,

tahrifat nedeniyle Allah azze ve celle yeni elçilerini göndererek tahrif edilen hususları düzelttirdi. Ta ki son peygamber Hz. Muhammed Mustafa aleyhisselatu vesselam gönderilinceye kadar. Bu tarihten sonra son dinin öğretilerinin ana kaynağı olan Kur'an-ı Kerim'i bizzat Allah azze ve celle kendi koruması altına aldığını şu ayetiyle taahhüt etti:

"Hiç şüphe yok ki Kur'an'ı biz indirdik, elbette onu yine biz koruyacağız."[31]

Aynı şekilde Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselamın hayatı ve sözleri de ilk dönemlerden itibaren yazıyla kayıt altına alınmak suretiyle muhafaza ediliyordu. Dolayısıyla tahrif edilmemiş kaynakları nedeniyle uymaya en layık din İslam ve kendisine uyulmaya en layık peygamber ise Muhammed aleyhisselatu vesselamdır.

Kur'an-ı Kerim'de sevgili Peygamber Efendimiz için çeşitli sıfatlar kullanılmıştır. Resul, nebi, ümmi, şahit, müjdeci ve uyarıcı, Allah'a davet edici, aydınlık saçan kandil, şefkatli, merhametli ve hatırlatıcı gibi sıfatlar bunlardan bir kaçıdır. Peygamber Efendimiz bu seçkin sıfatları nedeniyle örnek alınmaya en layık insan olarak gösterilerek rahmet, nimet ve hidayet rehberi kılındı. Kur'an-ı Kerim'de Efendimizin örnek kişiliğine ve kendisine uyulması hakkında şöyle buyurulmaktadır:

"And olsun ki sizin için Allah'a ve ahiret gününe kavuşmayı uman ve Allah'ı çokça zikreden kimseler için Allah'ın Resulünde güzel bir örnek vardır."[32]

Tarihte yaşamış hiçbir insanın hayatı, Peygamber Efendimiz aleyhisselatu vesselamın hayatı kadar ayrıntılı bir şekilde kayıt altına alınmış değildir. Hidayet Rehberi Efendimiz'in

31. Hicr: 9
32. Ahzab: 21

şeceresi ve ailesi hakkında son derece dikkat ve titizlikle toplanan çok geniş ve güvenilir bilgilerle onun soyu, ailesi, çevresi ve akrabaları çok iyi bilinmektedir. Daha yüz yıl önce yaşamış ve dünya tarihini bir ölçüde değiştirmiş nice insan var ki bunların şecereleri bir veya iki atasına kadar ancak bilinirken, on dört asır önce yaşamış bir insanın yirmi dedeye kadar cetlerinin bilinmesi, ancak ilahi bir koruma ile mümkün olabilir. Efendimiz aleyhisselatu vesselamın savaşlarda göstermiş olduğu kahramanlıklardan eşleriyle olan mahrem ilişkilerine, ticaret ahlâkından komşuluk ilişkilerine, sevdiği yemeklerden, oturup kalkma ve yürüme şekline kadar hayatıyla ilgili bütün detaylar bilinmektedir. Hatta vefat ettiği sırada, mübarek sakallarındaki beyaz kılların sayısı bilinecek kadar hayatıyla ilgili detaylar kayıt altına alınmıştır.[33]

Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselamın hayatı tam olarak bilinmeden İslam dini de tam anlamıyla anlaşılamaz. Çünkü Kur'an-ı Kerim'de bazı konuların sadece ana hatları verilmiş ve bunlar hakkındaki detaylar verilmemiş, nasıl ve ne ölçüde yapılacağı belirtilmemiştir. Buradan hareketle örneğin namazın rekatlarını, kılınışını, içinde neler okunacağını, Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselamın bizlere açıklamasıyla öğreniyoruz.

Dünya ve ahiret mutluluğumuz için Resulullah aleyhisselatu vesselamı sevmek ve O'na tabi olmak zorundayız. Zira O, öyle bir rehberdir ki ancak ona uymakla hayatımız karanlıklardan aydınlığa çıkar, işlerimiz yoluna girer, hayatımıza bir düzen ve disiplin gelir. Tüm bu nedenlerle Müslümanlar için onun rehber ve önderliğinden başka bir rehber ve önder yoktur, olmamalıdır.

---

33. Efendimiz aleyhisselatu vesselam, vefat ettiği sırada, alt dudağının altındaki bölgede bulunan mübarek sakallarında 15-20 kadar beyaz kıl vardı. (İbn Sa'd, et-Tabakât, 1/416)

Arabistan

Peygamber Efendimiz aleyhisselatu vesselamın doğum yeri olan Mekke, Arap yarımadasında bulunmaktadır. Arap yarımadası, kuzeyde Filistin ve Suriye, kuzeydoğuda Irak ve İran, doğuda Basra Körfezi, güneyde Umman Denizi ve Aden Körfezi, batıda Kızıldeniz ve Afrika kıtasıyla çevrilidir.

Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam dünyaya geldiği sırada Arap yarımadası, kuzey-batıdaki Bizans ve kuzey-doğudaki Sasani İmparatorluğu'nun tehdidi altındaydı. Çoğunluğu kabileler halinde ve göçebe hayatı yaşayan Araplar arasında bir birlik yoktu ve sık sık kendi aralarında savaşırlardı. Bu yüzden de aralarında kan davaları oldukça yaygındı.

Kureşyliler, Arapların en üstün, asil kabilesi ve onların lideri durumundaydılar. Bu üstünlük Hz. İbrahim aleyhisselamdan bu yana devam ediyordu. Bu nedenle bütün Arap kabileleri, Kureyş kabilesine özel bir değer verirlerdi.

Arapların geneli müşrik ve putperest olsalar da büyük ve üstün bir ilah inançları da vardı. Aralarında putperestlik oldukça yaygındı. Şirk bulaşmış yaygın geleneklerine uymaya azami gayret gösteriyorlardı. Taptıkları putları, Allah ile kendi aralarında birer aracı olarak kabul ediyorlardı.

Arabistan coğrafyası, o zamana göre birçok ülkeden daha geri durumdaydı. Bunun başlıca nedeni her taraftan büyük ve kızgın kum çölleriyle kaplı olmasıydı. Ticari kafilelerle, develerin sırtında aylarca süren yolculukları herkes göze alamıyordu. Bu coğrafik engeller nedeniyle diğer ülkelerle deilişkisi pek azdı.

O günkü şartlarda dünyada okuma-yazma bilenlerin oranı çok azdı. Bu durum Araplar arasında daha fazla olup okuma-yazma bilenlerin sayısı sınırlıydı. Bununla birlikte oldukça güçlü bir sözlü ve ezber gelenekleri vardı.

Bu denli ilkel şartların hâkim olduğu bir coğrafyada düzen ve hukuktan söz etmek de mümkün değildi. Her kabile kendi kendini yönetirdi. Bu şartlarda tek geçer akçe sayı çokluğu ve güçtü. Kim daha kalabalık bir kabiledense, o daha güçlü sayılırdı. Bu güç ise zayıflara her türlü haksızlığı yapma hakkı gibi kabul ediliyordu. Araplar arasında insan öldürmek çok normal bir durum olarak görülmekteydi. Bir Arap bedevisi için kabilesinden olmayan bir kişiyi öldürmekten ve malını gasp etmekten daha doğal bir şey yoktu.

Ahlâka dair genel bir düşünceleri yoktu. Zina, kumar, içki, soygun, cinayet ve kan davaları çok yaygındı. Sokaklarda çıplak dolaşmak sıradan kabul ediliyordu. Kız çocuklarını diri diri gömmek ve babalarının ölümünden sonra üvey anneleriyle evlenmek, en yaygın gelenekleri arasındaydı. Temizlik anlayışları yok denecek kadar zayıftı; ulu orta def-i hacet yapmakta ise hiçbir sakınca görmezlerdi.

İnançlarına gelince; putperestlik, ruhlara ve yıldızlara tapma çok yaygındı. Meleklere tapan ve onların Allah'ın kızları olduğuna inananlar vardı. Nitekim Kur'an-ı Kerîm bunlar hakkında şöyle buyurmaktadır:

Gece, gündüz, güneş ve ay O'nun varlığının delillerindendir. Güneşe ve aya secde etmeyin...[34]

Biz bunlara, sırf bizi Allah'a daha çok yaklaştırsınlar diye tapıyoruz.[35]

Arapların bir kısmının inanç ve düşünceleri tamamen inkâra dayanmaktaydı. Bunlar, "Dehriyyûn" olarak adlandırılan ve Allah'ı inkâr ederek zaman kavramını ilahlaştıran bir anlayışa sahiptiler. Kur'an-ı Kerîm bunlar hakkında şöyle buyurmaktadır:

---

34. Fussilet: 37
35. Zümer: 3

"Hem müşrikler dediler ki: Hayat, ancak bu dünya hayatımızdan ibarettir. Ölürüz ve yaşarız. Bizi ancak geçen zaman yokluğa sürükler. Hâlbuki onların bu hususta hiçbir bilgileri yoktur."[36]

Cahiliye Arap toplumunda Allah'a inanma söz konusu olsa da bu inanca putperestlik karıştırılmış, kıyamet günü ve ahiret inkarı ise yaygınlaşmıştı. İslam davetinin başında Efendimiz'e çok sıkıntı çıkartanların büyük bir kısmı da bu anlayışta olanlardı. Zira ahiretin varlığını kabul etmeleri durumunda dünyada yaptıkları her şeyin hesabını da yapmaları gerekecekti ki onları asıl endişelendiren de bu idi. Kur'an-ı Kerim'de bu anlayışta olanlar için şöyle buyurulmaktadır:

"De ki: Onları ilk defa yaratmış olan diriltecektir."[37]

Araplar, Hz. İbrahim aleyhisselamın getirdiği şeriatı da nefislerinin hoşuna gidecek ve ticaretlerinin yararına olacak şekilde tahrif etmişlerdi. Kureyş kabilesi, kendilerini her konuda diğer kabile ve insanlardan üstün gördükleri ve bununla övündükleri için hac günlerinde kimi uygulamaları insanlara dayatmışlardı. Cahiliye döneminde de Kâbe'yi tavaf etme ibadeti vardı ve çevre beldelerden insanlar burayı ziyaret etmek amacıyla gelirlerdi. Ancak bu ziyaret esnasında uzak yerlerden gelen hacılar, sadece Kureyşliler'in hazırladıkları yiyecekleri yiyebilirlerdi ve yine onların belirledikleri tavafa özgü elbiseleri giyebilirlerdi. Bir kimse Kâbe'yi tavaf etmek istediğinde, yalnızca Kureyş, Kinane ve Huzaa kabilelerine mensup kimselerin hazırladıkları tavaf giysisini giymek zorundaydı. Bu kabilelerin hazırladığı elbiseyi bulamayan erkek ya da kadın, Kâbe'yi çıplak olarak tavaf etmek mecburiyetinde kalırdı. Şayet kendi elbisesiyle tavaf yaparsa da tavaftan sonra üzerindeki elbiseyi çıkarıp atması ve hiç

36. Casiye: 24
37. Yasin: 79

kimsenin de o atılan elbiseden faydalanmaması gerekirdi. Kureyşliler ayrıca hac günlerinde Arafat'a gitmekten kendilerini muaf tutuyorlardı.

Kutsal Topraklarda İlk Put

Huzaa kabilesinin lideri olan Amr b. Luhay, Şam'a yaptığı bir yolculuk esnasında Amalika kabilesinin yaşadığı Meab denen yere geldiğinde onların putlara tapmakta olduklarını gördü. Amalikalılar bu putların kendilerine uğur getirdiğini, yağmur yağdırdığını, savaşlarda da onlar sayesinde galip geldiklerini söyleyince, Amr onlardan memleketine götüreceği bir put istedi. Ardından da Hübel putunu alarak Mekke'ye getirdi ve Kâbe'nin hemen yanına dikerek insanlardan ona tapmalarını istedi. Ayrıca Amalika kabilesinden öğrendiği putların faydalarını (!) da anlatarak, Arapları putlara tapmaya ikna etti.

Tam bu dönemde Kâbe'nin bakımı gibi kutsal ve onurlu bir görevin, Amr b. Luhay'ın lideri olduğu Huzaalıların elinde olması da onların halk üzerindeki etkilerini ve yönlendirmelerini artırdı. Böylelikle liderlerinin de teşvikleriyle puta tapıcılık hızla yayıldı.

Kâbe, Hz. İbrahim aleyhisselamdan beri kutsal kabul edilen ve bu nedenle Arapların sürekli ziyaret ettikleri bir merkez olduğundan, buralara gelenler de etkilenerek kendi memleketlerine putperest bir anlayışla dönmekteydiler. Bu etki nedeniyle putçuluk düşüncesi Araplar arasında pek itiraz görmeden yaygınlaştı. Böylelikle put ve puta tapıcılık da ilk defa bu kutsal topraklara girmiş oldu.

Amr b. Luhay sadece Hübel putunu değil, başka putları da bu kutsal topraklara getirtti. Hz. Nuh aleyhisselam tufanından kalma beş heykel putunu, Cidde'ye gidip toprak al-

tından çıkarttı ve onları alarak Mekke'ye getirdi. Ayrıca İsaf, Naile, Lât ve Menat'ı putlaştıran da yine Amr idi.[38]

Bu dönemden sonra Araplar arasında putlara tapma o kadar yaygın bir hal almaya başladı ki tapacak bir nesne bulamayanlar kimi zaman bir avuç toprağı ortaya koyar, sonra da onu tavaf ederdi. Kimi zaman da biraz sonra acıkınca yiyeceği helvasından bir şekil yapar, ona tapar, sonra da açlığı iyice arttığında o putunu yerdi.

Araplar arasında tapınmayla ilgili olarak revaç bulan bu tutarsızlık ve çelişkilere dair Hz. Ömer radıyallahu anh, cahiliye döneminden bahsederken aklına gelen iki meseleyi hatırladıkça birine güldüğünü ve birine de ağladığını belirtirdi. Ağladığı mesele, masum kız çocuklarının diri diri gömülmesi vahşetiydi. Güldüğü mesele ise yolculuğa çıkacakları zaman uğur ve şans getirmesi için yanlarına aldıkları helvadan putları, acıkınca yemeleri hadisesiydi.

Araplarda putperestlik bir zaman sonra öyle bir noktaya geldi ki artık onları sadece belli yer ve mabetlerde değil her evin başköşesine yerleştirerek ibadet etmeye başladılar.

Amr b. Luhay'ın, Araplar arasında açtığı bu kötü çığır nedeniyle Efendimiz aleyhisselatu vesselam;

"Amr b. Luhay el-Huzai'yi cehennemde bağırsaklarını sürürken gördüm."[39] diye buyurmuştur.

Hanif

Araplar, şirk içinde boğulmalarına rağmen, ataları Hz. İbrahim aleyhisselamdan miras kalan Allah inancını da büsbütün yitirmemişlerdi ve hâlâ Hanif dini üzerinde olduğunu söyleyenler bulunmaktaydı.

---

38. M. Asım Köksal, İslam Tarihi, 1/76
39. Buhari, Menakıb, 9

Hanif, doğruda sebat eden, yanlıştan yüz çeviren gibi anlamlara gelmektedir. Kur'an-ı Kerim'de Hanif tabiri Hz. İbrahim aleyhisselam için kullanılmaktadır.[40] Hanifler, cahiliye devri Arap toplumu içerisinde temiz bir hayat sürdürürlerdi. Zina, içki, soygun, hırsızlık, cinayet gibi yaygın kötülüklerden uzak kalır ve o dönemin yaygın bir âdeti olan kız çocuklarını diri diri toprağa gömmeye çalışanlara kendilerince engel olmaya çalışırlardı.

Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselamın doğuşundan kısa bir süre önceye kadar da bu isimle bilinen kimseler vardı. Bunlar arasında Kus b. Said, Varaka b. Nevfel, Ümeyye b. Ebi Salt, Amr b. Cündüb, Osman b. Huveyris, Ubeydullah b. Cahş gibi isimler bulunmaktadır.

Araplar arasında ve Arap beldelerde Yahudi, Hristiyan ve Mecusiler de vardı. Fakat bu üç gruptan sayısal bakımdan çoğunlukta olanlar Yahudilerdi. Özellikle Medine ve çevresinde oldukça kalabalık bir nüfusa sahiptiler.

Efendimiz aleyhisselatu vesselamın Ataları

Arapların en üstün ve asil kabilesi olarak kabul edilen Kureyşliler, Hz. İsmail aleyhisselamın neslindendirler. Peygamber Efendimiz aleyhisselatu vesselamın ataları şöyledir: Adnan, Ma'd, Nizâr, Mudar, İlyas, Müdrike, Huzeyme, Kinâne, Nadir, Mâlik, Fihr, Gâlib, Lü'eyy, Ka'b, Mürre, Kilâb, Kusayy, Abdi Menâf, Hâşim, Abdülmuttalib, Abdullah ve Muhammed aleyhisselatu vesselam.[41] Buraya kadar olan isimler doğru olarak bilinmekte ve bu konuda nesep uzmanları arasında görüş birliği sağlanmış olup hiçbir ihtilaf bulunmamaktadır.

---

40. Bakara: 135
41. İbn Sa'd, et-Tabakât, 1/40

Adnan'dan sonraki isimler hakkında ihtilaf edilmişse de Adnan'ın İsmail aleyhisselam soyundan geldiğinde nesep uzmanları arasında ihtilaf yoktur.[42]

Adnan'dan Hz. İbrahim aleyhisselama kadar olan isimler ise şöyledir: Adnan, Aded, el–Mukavvim, Sarih, Yeşcub, Ya'reb, Sabit, İsmail ve İbrahim aleyhisselam.[43]

Allah azze ve celle son peygamberini özenle seçerek, onun tertemiz bir soydan gelmesini sağladı. Resulullah Efendimiz aleyhisselatu vesselam, nesepçe insanların içinden özel ve özenle seçilmiş olduğunu şu hadisiyle beyan etmiştir:

"Doğrusu Allah İsmailoğullarından Kinane'yi seçmiştir. Kinane'den Kureyş'i seçmiştir. Kureyş'ten de Haşimoğullarını seçmiştir. Beni de Haşimoğullarından seçmiştir."[44]

Hâşim

Haşîm, Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselamın dedesi Abdülmuttalib'in babasıdır. Asıl adı Amr olan Hâşim, Mekke'de baş gösteren şiddetli bir kuraklık ve kıtlık esnasında açlık çeken halka çeşitli yardımlarda bulundu. Bu yardımlardan biri de et ve ekmeği parçalayıp ezerek yaptığı yemekti ki Arapçada buna 'Tirit' veya 'Heşm' denir. Bu tarihten sonra, ekmekleri parçalayıp kırıntılarını yemeğe karıştırdığı için kendisine *'Hâşim'* lakabı verildi.[45] Yine bu dönemde kendisine hacılara yedirme ve içirme gibi, o zamanın en onurlu ve şerefli görevleri de verildi. Haşim'in bu misafirperverliği ve cömertliği nedeniyle şan ve şöhreti Arabistan'ın her tarafına yayıldı ve herkes tarafından sevilen ve saygı gösterilen bir insan oldu.

---

42. İbn Kayyım el-Cevziyye, Zadu'l Mead, 1/158
43. İbn Sa'd, et-Tabakât, 1/42
44. Müslim, Fedail, 27
45. İbn Sa'd, et-Tabakât, 1/62

Haşim'in başka bir özelliği de Kureyş Suresinde, Allah'ın bir rahmeti ve inayeti olarak zikredilen ticareti ilk başlatan kişi olmasıdır. Haşim, çevre ülkelere rahatlıkla ticaret yapılması için Kayser ile bir anlaşma da imzaladı.[46] Bu amaçla Filistin'e yaptığı bir yolculuktan sağ dönemedi. Gazze'ye vardığında hastalandı ve orada vefat etti.

Abdülmuttalib b. Hâşim

Babası Haşim, annesi ise Hazrec kabilesine bağlı Beni Neccar ailesinden Selma binti Amr'dır. Doğuştan ak saçlı olduğundan kendisine 'Şeybe' ismini verdiler. Ancak daha çok Abdülmuttalib olan lâkabıyla şöhret buldu.

Babası Gazze'de öldüğünden sekiz yaşına kadar annesiyle beraber Medine'de kaldı. Daha sonra amcası Muttalib yeğenini alıp Mekke'ye götürdü. Kureyşliler, hiç tanımadıkları bir delikanlıyı Muttalib ile görünce, *'Bu Abdülmuttalib'dir (Muttalib'in kölesi)'* dediler. Bu tarihten sonra bu lakabı o kadar yaygınlaştı ki asıl adı geri planda kaldı.

Amcası, Abdülmuttalib'i büyüttü ve yetiştirdi. Ölümüne yakın bir zamanda yeğenine, "Babanın yerine sen layıksın" diyerek kabile reisliği görevini ona devretti. Bundan kısa bir süre sonra ticaret amacıyla Yemen'e doğru yola çıktı. Ancak bu yolculuk esnasında rahatsızlandı ve Yemen'e vardıktan kısa bir süre sonra orada vefat etti.

Amcasının ölümünden sonra kabilesinin liderliğini alan Abdülmuttalib, kısa bir süre içinde başarılı bir şekilde amcasının bütün görevlerini üstlenerek halefi oldu ve hacılara hizmet işini o yapmaya başladı. Bu hizmetlerindeki büyük başarıları dolayısıyla da Araplar arasında oldukça meşhur oldu. Ayrıca cömertliği, yardımseverliği ve daha birçok güzel

46. İbn Sa'd, et-Tabakât, 1/61

hasleti de onun kavmi içinde saygı görmesinde diğer etkenlerdi.

Abdülmuttalib'in, fiziksel olarak da etkileyici bir yapısı vardı. Uzun boylu, yakışıklı, kendisini ilk defa görenlerde hayranlık uyandıran güzel bir yüze sahipti.

Kayıp Hazine Zemzem

Resulullah aleyhisselatu vesselamın atalarından olan Hz. İbrahim aleyhisselam, hanımı Hz. Hacer ile küçücük oğlu İsmail'i alarak ıssız ve kurak bir vadiye yerleştirdi. Bu ıssız vadi zamanla büyüyerek bir yerleşim yeri oldu ve Mekke ismini aldı. Zemzem suyu ise bu kurak diyar için adeta rahmet pınarı olmuştu. Bu ıssız çölde fışkıran lezzetli su nedeniyle bir süre sonra Cürhümlüler gelerek buraya yerleşmek için Hz. Hacer'den izin istediler. Hz. Hacer de Zemzem suyunun kullanım hakkının kendisinde olması şartıyla kendilerine izin verdi.[47]

Cürhümlüler zamanla çoğaldılar. Hz. İsmail'in vefatından sonra Hz. İbrahim ile Hz. İsmail'in yolunu terk ederek Allah'ın evine saygısızlık göstermeye, dışarıdan şehre gelenlere karşı kötü davranmaya başladılar. Cürhümlüler, Huzâa ve onları destekleyen Kinâneoğulları'yla giriştikleri mücadelede yenilgiye uğradılar. Bunun üzerine Hacerülesved'i yerinden söküp bir yere gömdükten sonra içine kıymetli eşyalar atılan Zemzem Kuyusu'nu kapatıp yerini belirsiz duruma getirdiler ve ardından Yemen tarafına gittiler. Bu tarihten sonra da Abdülmuttalib dönemine kadar hiç kimse bu değerli hazinenin izine rastlayamadı.

Allah Teâlâ, kavmi arasında Abdülmuttalib'in şerefini daha da yüceltmek istedi. Arabistan gibi suyun az ve çok

47. Buhari, Enbiya, 9

değerli olduğu bir coğrafyada Abdulmuttalib'in Zemzem gibi bir su kaynağına ulaşmasını sağlayarak onu tekrar halkın hizmetine sunmasını diledi. Bu yüzden Abdülmuttalib'e, yıllar önce izi bile kaybolmuş meşhur kuyunun yeri rüyasında gösterildi.[48] O sıralarda Abdülmuttalib'in sadece tek oğlu Hâris vardı. Abdülmuttalib oğlunu yanına alarak rüyada kendisine gösterilen yere gitti ve orayı kazmaya başladı. Kureyşliler, Abdülmuttalib'in bu çabasını önce hafife aldılar ve Zemzemi bulma konusundaki gayretini baltalamak istediler. Ancak kısa bir süre sonra suyun emareleri görününce burada kendilerinin de hakları olduğunu söyleyerek sorun çıkarmaya başladılar. Tartışma büyüdükçe büyüdü.

Kureyşlilerce bu konu bir güç gösterisi haline getirilince sorun daha da içinden çıkılmaz bir hal aldı. Sonunda Abdülmuttalib'i savunmak üzere Medine'den bir süvari birliği çıkıp geldi ve olaya müdahalede bulundu.[49] Bu müdahaleden sonra Kureyşlilerin geri adım atması üzerine sorun halledildi.

Zemzem kuyusu sorunu esnasında sadece tek oğlu olan Abdülmuttalib, Kureyşlilerin yanında sayıca azınlıkta kaldı. Bu nedenle Allah'tan bir dilekte bulunarak on erkek çocuğu olması durumunda bu çocuklardan bir tanesini Allah için kurban edeceğine yemin etti.[50] Allah azze ve celle onun bu duasını bir süre sonra kabul buyurdu ve ona on erkek çocuk ihsan etti: Haris, Zübeyr, Hacel, Dırar, Mukavvim, Abduluzza (Ebu Leheb), Abbas, Hamza, Ebu Talib ve Abdullah.

Zemzem kuyusunun kazımı esnasında yaşanan sorunların üzerinden uzun zaman geçtikten sonra bir gün, Abdülmuttalib çocuklarının hepsini topladı. Kendilerine yıllar önce Zemzem kuyusu nedeniyle yaşadığı sorunlardan, o sorunun

48. İbn Sa'd, et-Tabakât, 1/70; İbnü'l-Esir, El Kâmil Fi't-Tarih, 2/19
49. Muhammed Hamidullah, İslam Peygamberi, md:66
50. İbn Esir, el Kâmil fi't-Tarih, 2/21

halledilmesi durumunda ettiği yeminden ve kurban adağından bahsetti. Ancak kendisi hangi oğlunu kurban edeceği konusunda bir tercih yapmadı. Bu meseleyi o zamanın toplumu arasında oldukça yaygın olan fal oklarını çekme yoluyla halletmek istedi. Bu amaçla çektiği fal okları onun en sevdiği oğlu ve Efendimiz aleyhisselatu vesselamın babası olacak Abdullah'ı gösteriyordu. Abdülmuttalib üzüldü, ancak verdiği sözden dönmeyi de kendine yediremedi. Hemen bir bıçak aldı ve Abdullah'ın elinden tutarak onu kurban etmek üzere götürdü.

Kureyşliler, Abdülmuttalib'in oğlunu kurban etme konusunda çok ciddi olduğunu görünce onu engellemek istediler. Çünkü böyle bir olaydan sonra evlat kurban etmenin Araplar arasında yaygın bir gelenek haline gelmesinden korktular. Bu nedenle Abdülmuttalib'e, bu sorunun halledilmesi için âkil bir arabulucuya gitmesi teklifinde bulundular. Kavminin ısrarları neticesinde Abdülmuttalib, istenen nitelikte akıllı bir kişiyi aramaya razı oldu. Kısa bir süre sonra da aranan kişi bulundu. Akil kişi onlara kavimleri arasında bir insanın diyetinin ne kadar olduğunu sordu. Onlar on deve diye cevap verdiler. Âkil kişi: *'O halde gidin ve 'Abdullah mı yoksa on deve mi kurban edilsin' diye fala baktırın, eğer falda çocuğun kurban edilmesi gerektiği belli olursa, develerin sayısını iki misline çıkarın ve tekrar fala baktırın. Fal, develer lehinde çıkıncaya kadar develerin sayısını arttırmaya devam edin. Bu demektir ki çocuğun değeri o develer kadardır'*[51] dedi.

Başvurdukları kişinin tavsiyesi üzerine Kureyşliler ve Abdülmuttalib kendilerine söylenileni yaparak fal oklarına baktırmaya başladılar. On deve ile başlayan kurada ok, her defasında Abdullah'ı gösterdi. Ancak bu sayı yüze ulaştığında

51. İbn Esir, el Kâmil fi't-Tarih, 2/9

fal, develeri gösterdi. Abdülmuttalib tam emin olmak için üç defa daha fala baktırdı. Son üç defa da çekilen fal, develeri gösteriyordu. Bunun üzerine Abdülmuttalib yüz deve kesti ve herkese etlerini dağıttırdı. Bu tarihten sonra da o topraklarda insanların diyeti, yüz deve olarak kabul edilmeye başlandı.

Abdullah

Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselamın babası Abdullah, Abdülmuttalib'in en sevdiği oğluydu. Abdullah, her haliyle diğer kardeşlerinden daha farklıydı. Bu farklılığını babası da görüyor ve bu yüzden de onu daha çok seviyordu. Efendimiz aleyhisselatu vesselamın bütün atalarında görülen yüz güzelliği Abdullah'ta da vardı.

Abdülmuttalib, oğlunun evlilik yaşına geldiğini görünce Zühreoğullarından Âmine binti Vehb'i ona uygun gördü. Abdülmuttalib'in liderlik konumu ve Abdullah'ın temiz ve örnek kişiliği ortadaydı. Kız tarafı da bu güzel tekliften oldukça memnun oldu.

Abdullah, Mekke'nin genel bir geçim kaynağı olan ticaretle uğraşıyordu. Abdullah evlendikten birkaç ay sonra bir ticaret kafilesiyle Filistin'in Gazze şehrine gitti. Ticaretini yaptıktan sonra Mekke'ye dönmek üzere yola koyuldu. Dönüş güzergâhı üzerinde bulunan Medine'ye varınca hastalandı. Abdullah, Medine'de oturan dayıları Adiy b. Neccâr oğullarının yanında biraz kalıp kendine geldikten sonra memleketine gitmeyi düşündü. Kervandakiler Mekke'ye dönünce durumu Abdülmuttalib'e haber verdiler. Abdülmuttalib, oğlunun hasretine dayanamadı ve hemen diğer oğlu Haris'i onu almak üzere Medine'ye yolladı. Ancak Haris, Medine'ye ulaştığında küçük kardeşinin ölmüş olduğunu gördü. Onu orada defnettiler. Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam bu

sırada daha doğmamıştı. Abdullah vefat ettiğinde 25 yaşındaydı.

Fil Ashabı

Hz. Peygamber Efendimiz aleyhisselatu vesselamın doğumundan kısa bir süre önce Arabistan'a komşu olan Yemen denilen yerde, orayı yönetme adına bazı karışıklıklar yaşanıyordu. Bir süre sonra Ebrehe adındaki Habeşli Hristiyan bir adam Yemen'in yönetimini zorbalıkla eline geçirdi.

Ebrehe Yemen'e hâkim olunca, San'a kentinde Kulleys ismini verdiği devasa bir kilise yaptırdı. Hemen ardından da Habeş Kralı'na şöyle bir mektup yazdı: *"Senin için öyle bir kilise yaptım ki daha önce onun gibisi görülmemiştir. Arap hacılarını ona çevirmedikçe bu işin arkasını bırakmayacağım."*[52] Bu kiliseyi yapmadaki amacı ise mektubunda kısmen değindiği gibi onu Kâbe'ye alternatif kılmak ve Arapların, özellikle Hristiyan Arapların orayı ziyaret etmelerini sağlamaktı. Ancak Araplar, Kâbe dururken buraya ilgi göstermediler. Çünkü yapıldığı günden itibaren Kâbe o bölgelerin sakinlerince kutsal kabul ediliyordu. Cahiliye döneminde de hac ibadeti, önemini devam ettirmekteydi.

Ebrehe, inşaatını bitirdikten sonra, başta Habeşliler ve Araplar olmak üzere o çevredeki herkesi baskı ve tehditlerle Kulleys Kilisesi'ni hac etmeye etmeye çağırdı.

Ebrehe'nin, kilisesini zorla tavaf ettirtme taciz ve baskıları artınca, Kinane kabilesinden Nevfel adında bir adam gece yarısı giderek Kulleys'in içini pisliğiyle kirletti, bazı hayvan leşlerini de içine attı ve kaçıp memleketine döndü.[53] Kâbe'ye zarar vermek için fırsat kollayan Ebrehe'ye de böylelikle gün

52. İbn Hişam, Siret, 1/77
53. İbn Sa'd, et-Tabakât, 1/79

doğmuş oldu. Ebrehe bu olayı duyduğu gibi hemen savaş hazırlıklarının yapılması emrini verdi. Kısa bir süre sonra Kâbe'yi yıkmak üzere fillerle desteklenmiş 60 bin kişilik ordusuyla Mekke'ye doğru yola çıktı. Ebrehe'nin memleketlerine doğru harekete geçtiğini duyan Mekke halkı paniğe kapıldı. Ancak bu kutsal coğrafyayı kendi haline terk etmek de istemiyorlardı. Bu yüzden cılız da olsa bazı tedbirler almaya çalışanlar oldu.

Ebrehe, Kâbe'ye doğru yol alırken, Arapların kendi kıt imkânlarıyla hazırladıkları orduları pek mukavemet gösteremeden filler karşısında dağıldılar. Dev fillerin karşısında hiçbir güç dayanamıyordu. Her defasında fil ordusuna karşı yeniden toparlanıp karşı koymak isteyenler olduysa da kısa bir sürede tekrar dağıldılar.

Mekke'nin 88 kilometre doğusunda yer alan Taif'te yaşayan Sakif kabilesi, Kureyşlilerle bir çekişme halindeydiler. Fil ordusu onların yurtlarına vardığında Ebrehe ile anlaşma yoluna gittiler. Bu anlaşmaya göre Ebrehe, onların meşhur putu Lat'a zarar vermeyecekti; onlar da Kâbe'nin yıkım işinde kendisine bir kılavuz vererek yardım edeceklerdi. Anlaşma kabul edilince, Ebrehe yanına aldığı *Ebu Rigal* adlı kılavuz ile yoluna devam etti. Ancak Ebu Rigal, Mekke'ye ulaşmaya kısa bir mesafe kala öldü. Ordu burada kısa bir mola vermek üzere durduğu sırada Ebrehe atlı bir grubu etrafa gönderdi. Ebrehe'nin bu atlı grubu ordunun ihtiyaçları için gördükleri her hayvan sürüsüne el koymaya başladı. Yağmacı askerler Abdülmuttalib'in de 200 devesine el koyup Ebrehe'ye götürdüler.

Ebrehe Mekke'ye yaklaşınca, Kureyş ve komşu kabileler son bir umutla acilen savaş konseyini topladı. Ancak bu toplantıdan da umutsuzluk ve acizlik dışında başka bir karar çıkmadı. Mekke'nin hemen sınırına kadar gelmiş bu orduya karşı koymanın boş bir çaba olacağı herkesin ortak fikriydi.

"Kâbe'nin Sahibi Allah'tır"

Ebrehe, dev ordusuyla kuşattığı Mekkelilerin acizliğini gördükçe daha da keyifleniyordu. Halkın mallarına el koyuyor ve lider konumundakilere gözdağı veriyordu. Ebrehe, bu esnada adamlarına emrederek Kureyşlilerin liderini yanına getirmeleri talimatını verdi. Askerler Abdülmuttalib'i alarak Ebrehe'nin huzuruna çıkardılar.

Abdülmuttalib, heybetli bir görünüşe ve güzel bir yüze sahipti.[54] Ebrehe onu görünce kendisine karşı bir hürmet hissi duydu ve varsa bir isteğinin karşılanacağını söyledi. Abdülmuttalib, yağmalanan 200 devesinin kendisine verilmesi talebinde bulundu. Zalim Ebrehe onun bu isteğini küçümsedi ve Kâbe'yi yıkmaya geldiğinde bir lider olarak kendisinden daha büyük ve farklı bir tavır beklediğini belirtti. Abdülmuttalib, Ebrehe'nin alaylı tavrına aldırmadan:

"Ben, develerimin sahibiyim. Kâbe'nin de bir sahibi ve koruyucusu vardır; elbette onu koruyacaktır!"[55] diye karşılık verdi. Bu konuşma üzerine Ebrehe daha da sinirlenerek Kâbe'yi yıkacağını ve onu kendisinden hiç kimsenin koruyamayacağını söyledi. Ardından da askerlerine emrederek Abdülmuttalib'in gasp edilen develerinin kendisine geri verilmesini söyledi. Abdülmuttalib develerini geri alınca, Allah için kurban edilmek üzere onları işaretleyerek serbest bıraktı. Sonra Kureyşlilerin yanına gelerek Ebrehe'nin bu yıkım ve azgınlıktaki kararlılığının devam ettiğini söyledi. Bundan sonra Abdülmuttalib bir grup Kureyşli ile birlikte Kâbe'ye gitti. Burada Ebrehe ordusuna karşı kendilerine yardım etmesi ve bu kutsal evi koruması için Allah'a dua edip şöyle yalvardı:

---

54. İbn Sa'd, et-Tabakât, 1/73

55. İbn Hişam, Siret, 1/85; İbn Kesîr, el Bidaye ve'n-Nihaye, 2/287

"Allah'ım, herkes kendi helal malını müdafaa eder; Sen de kendi malını koru! Bugün, haçtan yana olan ve ona tapanlara karşı, kendi yandaşlarına yardım et. Onların haçı ve güçleri, haddi aşarak, senin gücüne galip gelemesin. Eğer Sen Kâbe'mizi onların insafına terk edersen et, Sen bilirsin. Ya Rabbi, onlara karşı, Senden başka umacağım kimse yoktur. Ya Rabbi, onlara karşı, bu haremini Sen koru, müdafaa et."[56]

Daha sonra Mekke halkı Ebrehe'nin Kâbe'yi yıkmadaki kararlılığını görünce şehri terk ederek dağlara doğru kaçmaya başladı.

Tarihler, 571 yılının Muharrem ayının 17'sini gösterdiğinde yıkım ordusu Kâbe'ye doğru harekete geçti. Ebrehe ve kumandanları, ordunun önündeki Mahmûd adındaki en büyük fili Kâbe'ye doğru sürmek istedi. Ancak şimdiye kadar kendilerine hiç sorun çıkarmayan fil, yerinde çakılı kaldı ve yürümedi. Fili başka yönlere çevirdiklerinde hareket ediyor, ama onu Kâbe'ye yönelttiklerinde hareket etmiyor ve durduğu yerde çöküyordu. Askerler mızrak ve oklarla vücudunu dürterek yara içinde bıraktılar. Ancak yine de onu bir türlü Kâbe'ye doğru hareket ettiremediler. Bu ilahi uyarı karşısında geri döneceklerine, hâlâ ısrarla aynı şeyi tekrar ediyor ve fili Kâbe'ye doğru hareket ettirmek için çabalıyorlardı.

Askerler fil ile uğraşırken bulut gibi bir karartının kendilerine doğru geldiğini gördüler. Önce bunun yağmur bulutları olduğunu düşündüler. Karartı yaklaştıkça bunun bulut değil, bir kuş sürüsü olduğunu anladılar. Ebabil denilen kuşlardan oluşan kuş sürüsü üstlerine gelince, ordunun üzerine nohut

---

56. İbn Sa'd, et-Tabakât, 1/80; Fahruddin Râzi, Tefsir-i Kebir Mefâtihu'l-Gayb, 23/414

veya mercimek tanesi büyüklüğünde taşlar[57] atmaya başladılar.

Her şey çok ince bir hesapla yapılmış, her kuş ve taşa özel bir emir verilmişti. Bu ilahi emre göre her taşın üzerinde kime isabet edeceği bile yazılıydı. Küçücük taşların isabet ettiği askerlerin vücudu hemen çürüyerek parçalanıyordu. Kimi anında ölürken kimi de ilahi azabı yavaş yavaş hücrelerine kadar hissederek öylece ölüyordu. Yağmur yağdırması beklenen bulutlar, üzerlerine taş yağdırıyordu. Kendilerine taş isabet etmeyenler ise kaçışmaya başladılar. Bu bir rüya değildi ve gökten apaçık bir şekilde azap yağıyordu.

Taş yağmuru başlayınca zulüm ordusunun askerleri arkalarına bakmadan kaçışmaya başladılar. Küçücük Ebabil kuşları, yenilmez sanılan orduyu kısa bir sürede darmadağın ettiler. Bu küçücük kuşlara karşı durmaya kimsenin cesareti kalmadı. Kaçışanlardan biri de Ebrehe idi. Kısa bir süre önce Abdülmuttalib ile mağrur ve küstah bir edayla konuşan komutandan şimdi eser yoktu. Diğer askerler gibi o da korkudan gözleri dönmüş bir şekilde kaçmaya başladı. Savaş alanından yaralı olarak kaçarken canını kurtarmış görünüyordu. Fakat bu öyle bir azaptı ki ondan kaçıp kurtulmak imkânsızdı. Kendisine isabet eden taşlar nedeniyle firar yolunda vücudu gittikçe parçalandı, ama hemen ölmedi. Onu San'a'ya götürdüler. Bir ay kadar daha yaralarının şiddetli ağrısıyla boğuştuktan sonra acı çekerek öldü.

Kur'an-ı Kerim'de, Arapların onu bir tarih başlangıcı olarak kabul edecekleri Fil olayı hakkında şöyle buyurulmaktadır:

"Görmedin mi Rabb'in fil sahiplerine ne yaptı?

Onların tuzaklarını boşa çıkarmadı mı?

---

57. İbn Esir, el Kâmil fi't-Tarih, 1/430

Üzerlerine sürü sürü kuşlar gönderdi.
Onlara çamurdan sertleşmiş taşlar atıyorlardı.
Ve onları, yenilmiş ekin yaprağı gibi yaptı."[58]

Âleme "Nur" Doğuyor (20 Nisan 571)

Fil ordusunun mucizevi bir şekilde uğradığı ilahi azaptan sonra Arapların Kâbe'ye olan sevgi ve bağlılıkları daha da arttı. Bu olaydan 52 gün sonra, insanlığın son kez peygamberlik nimetiyle şereflenecеği özel insan doğdu. Hz. Peygamber Efendimiz aleyhisselatu vesselam, Rebiyülevvel ayının 12'si pazartesi günü,[59] Miladi olarak da 20 Nisan 571 tarihine denk gelen günde sabaha karşı doğdu.

Efendimiz aleyhisselatu vesselamın annesi Hz. Âmine kendisine hamileyken birçok farklı olay yaşamıştı. Bazen rüyasında vücudundan bir ışığın çıkarak her tarafı aydınlattığını ve bazen de doğuracağı kişinin peygamber olacağı ve ona *"Muhammed"* ismini vermesi söyleniyordu.[60] Doğumu esnasında hiçbir zorluk da çekmedi. Hz. Âmine her yönüyle farklı ve çok özel bir insan dünyaya getirdiğini hissedebiliyordu.

Hz. Amine'ye doğum sırasında, Abdurrahman b. Avf'ın annesi Şifa Hatun ile Osman b. Ebul Âs'ın annesi Fâtıma Hatun ebelik görevi yaptılar.

Peygamber Efendimiz aleyhisselatu vesselam doğduğunda göbeği kesik bir şekilde ve sünnetli olarak doğdu.[61] Resulullah aleyhisselatu vesselamın iki omuzu arasında, sol kürek kemiğinin geniş tarafında '*Risalet Mührü*' vardı ki bu,

---

58. Fil: 1–5
59. İbn Hişam, Siret, 1/211
60. İbn Hişam, Siret, 1/210
61. İbn Sa'd, et-Tabakât, 1/91

güvercin yumurtası büyüklüğünde ve üzerinde siğiller olan bir ben şeklindeydi.[62]

Kısa bir süre önce çok sevdiği oğlu Abdullah'ın vefat haberiyle üzülen Abdülmuttalib'e torununun doğduğu haber verildiğinde buna çok sevindi ve hemen onu alıp Kâbe'ye girdi. Orada bir süre Allah'a dua etti.[63] Oğlu Abdullah'tan kendisine kalan bu değerli emanet için çok mutlu oldu ve bu nimet için Allah'a şükretti.

Bu mübarek doğumdan bir hafta sonra Abdülmuttalib Kureyşlilere bir ziyafet verdi. Yemekten sonra Kureyşlilere dönerek torununa; *"Muhammed"* ismini verdiğini ve hem yerde hem de gökte methedilsin diye böyle bir isim seçtiğini söyledi.[64]

O civardaki Yahudilerin haber vermesiyle beklenen son peygamberin isminin Muhammed olacağı Araplar arasında biliniyordu. Bu nedenle Efendimiz'in dünyaya gelmesine yakın bir dönemde doğmuş olan dört çocuğa da Muhammed ismi verilmişti.[65]

Efendimiz aleyhisselatu vesselamın Diğer İsimleri

Kur'an-ı Kerim'de Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam Efendimiz'in isimleri *'Muhammed'*[66] olarak dört yerde ve *'Ahmed'*[67] olarak da bir yerde zikredilmiştir. Muhammed övülen, Ahmed ise çok hamd eden anlamına gelmektedir.

---

62. Buhârî, Vudu', 27; Müslim, Fedail, 17
63. İbn Sa'd, et-Tabakât, 1/92
64. İbn Kesîr, el Bidaye ve'n-Nihaye, 2/419
65. İbn Sa'd, et-Tabakât, 1/158; (İbn Kesîr bu sayıyı altı olarak belirtmiştir. İbn Kesir, el Bidaye ve'n-Nihaye, 2/410)
66. Al-i İmran: 144; Ahzab: 40; Muhammed: 2; Fetih: 29
67. Saff: 6

Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselamın Kur'an-ı Kerim'de zikredilen isimlerinin dışında başka isimleri de vardır. Allah Resulü aleyhisselatu vesselam bu isimleri ve anlamları hakkında şöyle buyurmaktadır:

"Benim beş ismim var: Ben Muhammed'im, ben Ahmed'im, ben Allah'ın benimle küfrü mahvedeceği el-Mâhî'yim.[68] Ben Hâşir'im,[69] insanlar benim arkamda haşredilecektir. Ben Âkıb'ım,[70] benden sonra peygamber gelmeyecektir."[71]

Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam başka bir hadisi şerifinde de Âkıb ismi ile aynı anlama gelen *'Mukaffî'* isminden bahsetmektedir.[72] Aynı hadisin devamında *'Tevbe Peygamberi'* ve *'Rahmet Peygamberi'* olarak iki ismi daha zikredilmiştir.

Süt Anneler

Araplar arasında yeni doğan bebeklerini süt annelere verme geleneği oldukça yaygındı. Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselamı ilk önce annesi Hz. Âmine, üç gün veya yedi gün kadar emzirdi. Daha sonra Ebu Leheb'in cariyesi olan Süveybe Hatun onu emzirdi.[73] Süveybe'den sonra Halime Sa'diyye emzirdi.

O dönemde, şehrin ileri gelenlerinin ve eşrafın, süt emen çocuklarını çevredeki kasaba ve köylere göndermeleri âdet-

---

68. Mâhi, Allah azze ve cellenin kendisiyle küfrü mahvedeceği kimse demektir.

69. 'Haşr' kelimesi, 'katlamak ve bir araya getirmek' anlamına gelmektedir. Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam için ise, bütün insanları bir araya getirmek için gönderilen peygamber anlamına gelmektedir.

70. Âkıb, peygamberlerin sonuncusu anlamına gelmektedir.

71. Buhârî, Menakıb, 17

72. Müslim, Fezail, 125,

73. İmam Zehebi, Tarihu'l-İslam, 1/112

ti. Bunun sebebi ise lisanları daha duru ve akıcı kalmış çöl Arapları arasında kalarak çocuklarının düzgün konuşma yeteneğini kazanmalarını ve saf Arap özelliklerini korumalarını sağlamaktı. Mekke'nin havası sıcak ve sıkıntılı idi. Şehrin dışındaki çöl bölgesinin ise havası güzeldi, suları temiz ve tatlıydı. Bu yüzden çocuklar orada daha sağlıklı büyürdü.

Kureyş'in ileri gelenleri bu sayılan nedenlerle Mekke'nin dışında köyde yaşayan kabile kadınlarına, ücretle emzirmek üzere çocuklarını teslim etmeyi bir âdet hâline getirmişlerdi. Çocuk iki-üç sene, bazen de daha fazla seneler süt annenin yanında kalırdı.

Yaylalarda yaşayan birçok kabile süt anneliği yapmak ve bundan maddi bir gelir elde etmek için Mekke'ye gelirdi.

Mekke civarındaki kabileler arasında Sa'd b. Bekr kabilesi birçok güzel haslete sahipti. Bu yüzden Kureyş'in ileri gelenleri, daha çok bu kabilenin kadınlarına çocuklarını teslim etmek isterlerdi.

Halime Hatun

Mekkelilerin, çocuklarını iyi yetiştirme geleneğinden haberdar olan kabilelerin kadınları toplanarak yılda iki kez, yaz ve güz mevsimlerinde Mekke'ye gelir ve özellikle eşrafın yeni doğan çocuklarını almak isterlerdi.

Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselamın doğumundan kısa bir süre sonra Hevâzin kabilesinin bir kolu olan Beni Sa'd kabilesinin bazı kadınları bu amaçla Mekke'ye geldiler. Bunlar arasında son peygambere süt annelik yapma şeref ve onuruna erecek olan Halime binti Ebi Züeyb de vardı. Beni Sa'd kabilesi o civarda birçok makbul adetlerinin yanında özellikle Arapçayı en düzgün konuşmakla bilinirdi. Bu yüzden Mekkeliler çocuklarını bu kabilenin kadınlarına vermek isterlerdi.

Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselama peygamberlik verildikten sonra, fasih bir Arapça lisanıyla konuşma özelliğiyle ilgili olarak: ***"Sizin en fasihiniz benim. Ben Kureyş'tenim. Lisanım Beni Sa'd b. Bekir lisanıdır."***[74] buyurarak çocukluğunun geçtiği Sa'doğulları diyarının, konuşması üzerindeki etkilerini dile getirmiştir.

Efendimiz aleyhisselatu vesselamın doğduğu yıl Arabistan'da genel bir kuraklık ve o kuraklığa bağlı olarak da bir kıtlık yaşanıyordu. Bu kıtlıktan etkilenen Beni Sa'd yurdu kadınları, özellikle varlıklı bir ailenin bebeğini almak üzere Mekke'ye doğru yola çıktılar. Halime Hatun da o grubun içindeydi. Ancak zayıf ve çelimsiz merkebi yüzünden grup arkadaşlarından geri kaldı ve onlardan sonra Mekke'ye ulaştı. Mekke'ye vardığında, bir yetim dışında bütün çocukların alındığını gördü. Geriye eli boş olarak dönmek de istemedi. Ancak yaşlı dedesinden başka kimsesi olmayan bir yetimden maddi açıdan herhangi bir fayda görebileceği konusunda da endişeleri vardı. Sonunda kararını verdi ve gidip o yetim çocuğu aldı.

Halime Hatun, memleketlerine dönüş yolunda daha ilk konakladıkları yerde kendi sütünün çokluğuna şaşırdı. Çünkü Mekke'ye gelirken memleketi olan Beni Sa'd yurdunda devam eden kıtlık nedeniyle onun da sütü azalmış ve beraberinde getirdiği bebeği Abdullah'ın ağlamalarıyla yolculuk daha da çekilmez bir hal almıştı. Oysa şimdi hem kendi bebeğini hem de yeni aldığı yetim çocuğu doyasıya emzirecek kadar sütü bollaşmıştı. Rahmet peygamberinin bereketi kendisini göstermişti bile. Bunu onlar da hemen fark ettiler.

Halime Hatun, kurak memleketine döndüğünde de bu bolluk ve bereket devam etti. Kuraklıktan her tarafın kırıldığı

74. İbn Sa'd, et-Tabakât, 1/101

ve kuruduğu bir zamanda, hayvanlarının akşam eve memeleri süt dolu olarak dönmeleri onları daha da sevindiriyor ve mutlu ediyordu.

Halime Hatun ve ailesi, tüm bu güzellik ve bereketin, yanlarında getirdikleri çocuktan kaynaklandığını anladılar. Bu yüzden onu annesine teslim etme zamanı geldiği halde yanlarında bir süre daha kalması için çeşitli bahaneler ileri sürdüler. Mekke'nin havasının uygun olmadığına ve çocuğun daha sağlıklı olması için bir süre daha yanlarında kalması gerektiğine Efendimiz'in ailesini ikna ettiler. O günlerde Mekke'de veba salgınının varlığı nedeniyle Allah Resulü aleyhisselatu vesselamın ailesi de bu teklifi memnuniyetle kabul etti.

Efendimiz aleyhisselatu vesselamın Göğsünün Yarılması

Halime Hatun mutlu bir şekilde Efendimiz'i tekrar yanına alarak köyüne döndü. Ancak bu dönüşten kısa bir süre sonra meydana gelen kimi garip olaylar nedeniyle endişelenip korkan Halime Hatun ve eşi, Rahmet Peygamberi'ni ailesine teslim etmek için geri getirmek mecburiyetinde kaldılar. Hz. Peygamber Efendimiz aleyhisselatu vesselam dört yaşındayken göğsünün yarılması olayı bu kabilenin yanındayken oldu.[75] Bu olaydan sonra çok korkan Halime Hatun, Peygamberimizi hemen ailesine götürerek teslim etti. Torununu sağlıklı bir şekilde teslim alan Abdülmuttalib, Mekkelilere bir ziyafet verdi ve Halime Hatun'a da memnun kalacağı bir şekilde ikramlarda bulundu.

Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselamın farklı süt annelerinden olan süt kardeşleri vardır. Bunlar:

---

75. İbn Hişam, Siret, 1/217; İmam Zehebi, Tarihu'l-İslam, 1/113

Süveybe Hatun'un oğlu Mesruh ile beraber emzirdiği Ebu Seleme,[76] Hz. Hamza[77] ve Abdullah b. Cahş.

Halime Hatun'un kendi öz çocukları olan Abdullah, Üneyse ve Hidame yani bilinen adıyla Şeyma da Efendimiz aleyhisselatu vesselamın sütkardeşleridir.

Ebu Süfyan b. Haris b. Abdülmuttalib de Efendimizin sütkardeşidir.[78]

Hz. Âmine'nin Vefatı

Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam altı yaşına girdiği bir dönemde annesi Hz. Âmine ve dadısı Ümmü Eymen ile birlikte babasının dayıları olan Adiy bin Neccaroğullarını ziyaret etmek için Medine'ye gitti. Hz. Âmine bu ziyaretle hem vefat etmiş eşinin kabrini ziyaret etmek ve hem de küçük yaşında Efendimiz'i akrabalarıyla tanıştırmak istiyordu. Resulullah aleyhisselatu vesselam burada bir ay kaldı ve bu ziyaret esnasında hem babasının kabrini ziyaret etme fırsatını buldu hem de yüzmeyi öğrendi.

Hz. Âmine Medine'de bir ay kaldıktan sonra Efendimiz'i alarak Mekke'ye dönerken Ebva denilen yerde vefat etti.[79] Böylelikle Allah Resulü altı yaşında bir çocukken hem annesiz hem babasız kaldı. Ebva, Mekke ile Medine arasında fakat Medine'ye daha yakın bir yerdi. Ümmü Eymen, Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselamı alarak Mekke'ye geri getirdi ve dedesine teslim etti.

---

76. Ezvac-ı tahirattan olan Ümmü Seleme annemizin ilk kocası

77. İbn Sa'd, et-Tabakât, 1/96

78. İbn Sa'd, et-Tabakât, 4/53; Diyanet İslam Ansiklopedisi, C-15, Halime md. (Bu süt kardeşliğinin Halime Hatun dolayısıyla olduğuna dair rivayetlerin yanında, onun diğer süt annesi Süveybe Hatun'dan sütkardeşi olduğu görüşleri de vardır.)

79. İmam Zehebi, Tarihu'l-İslam, 1/118

Hz. Âmine gencecik bir yaşta vefat edince ahir zaman peygamberinin himaye ve bakımı yaşlı dedesine geçti. Abdülmuttalib, Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselamı kendi eğitim ve terbiyesi altına aldı. Hem çok sevdiği oğlu Abdullah'tan kalan bir emanet olması hem de küçücük yaşında annesini de kaybetmesi nedeniyle bu kutsal emaneti çok sever ve onun üzerine titrerdi. Onun her zaman gözünün önünde olmasını ister ve onu yanından hiç ayırmazdı. Oturduğu her mecliste de etrafındakilere torununun şanının büyük olacağını söylerdi. Otoriter kişiliği nedeniyle gerek kavmi ve gerekse çocukları ondan çekindiği halde, Efendimiz aleyhisselatu vesselam istediği vakit onun yanına giderdi. Kimsenin üzerine oturmaya cesaret edemediği halı ve minderine istediği zaman gidip otururdu. Efendimizin o mindere oturmasına engel olmak istediklerinde de Abdülmuttalib: *"Oğlumu bırakın! Allah'a yemin ederim ki onun ayrı bir yeri vardır."*[80] diyerek kendi minderine oturmasına engel olmamalarını isterdi. Abdülmuttalib, torunu yemek yemediği sürece kendisi de yemez, bazen de yemek esnasında O'nu kucağına alır öyle yerdi.

Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam iki yıl kadar yaşlı dedesinin himayesinde kaldı. Ancak henüz sekiz yaşına bastığı bir dönemde dedesini de kaybetti. Abdülmuttalib vefat ettiğinde seksen iki yaşındaydı.

Abdülmuttalib'in değişik evliliklerinden on oğlu vardı. Bunlardan Efendimiz'in babası Abdullah ile Ebu Talib aynı anneden idiler. Bu yüzden Abdülmuttalib vefat edeceği sırada Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselamı öz amcası Ebu Tâlib'e emanet etti.[81]

---

80. İbn Hişam, Siret, 1/221
81. İbn Sa'd, et-Tabakât, 1/106

Ebu Talib

Abdülmuttalib'in, torununu oğlu Ebu Talib'e emanet etmesinin üç sebebi vardı. Birincisi; Ebu Talib cömert, oturaklı ve efendi kişiliğiyle Abdülmuttalib'den sonra lider olmaya en layık adaydı. Ayrıca Kureyşliler nazarında büyük bir itibarı ve mevkii vardı. İkincisi; oğulları arasında kendisine en yakın ve sözüne sadık kişi olarak onu görüyordu. Üçüncüsü ise Ebu Talib, Efendimiz aleyhisselatu vesselamın öz amcasıydı.

Ebu Talib de Peygamber aleyhisselatu vesselamı çok severdi. Asıl adı Abdi Menaf iken Talib adlı çocuğu dolayısıyla böyle künyelenmiş ve künyesi isminden daha meşhur olmuştur. Ebu Talib kendisine miras kalan bu değerli emanete hakkıyla sahip çıktı. Abdülmuttalib gibi o da gittiği her yere Efendimiz aleyhissilatu vesselamı beraberinde götürürdü.

Ebu Talib aşırı cömert bir kişiliğe sahipti. Maddi imkânları da kısıtlı olunca sık sık borçlanmak zorunda kalıyordu. Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam çocuk denilecek o yaşlarda, amcasının maddi zorluk ve sorunlarla boğuşmasından rahatsızlık duymaya başladı. 10-12 yaşlarındayken, kendince amcasının geçimine katkıda bulunmak amacıyla Mekkelilerin koyunlarını otlatmaya başladı.

Çobanlık, peygamber mesleğidir. Efendimiz aleyhisselatu vesselam, bütün peygamberlerin bu mesleği yaptığıyla ilgili olarak:

"Allah hiçbir peygamber göndermedi ki koyun çobanlığı yapmamış olsun."[82] diye buyurdu. Ashab: "Sen de mi?" diye sorunca Efendimiz aleyhisselatu vesselam: ***"Evet ben de birkaç gümüş para karşılığında Mekkelilerin koyunlarını güttüm."***[83] buyurdu.

---

82. Buhari, İcâre, 2
83. İbn Sa'd, et-Tabakât, 1/113

Efendimiz aleyhisselatu vesselamın Ticaretle Uğraşmaya Başlaması

Mekke'de hiç kimse ziraatla uğraşmıyordu. Çünkü iklim ve toprak buna uygun değildi. Bu yüzden de Mekke, yerleşim yeri olarak kullanılmaya başlandığı ilk dönemlerden itibaren ticari faaliyetlerle meşhur oldu. Özellikle de Efendimiz aleyhisselatu vesselamın dedelerinden olan Haşim'den beri Mekke halkı ticaretle uğraşıyordu. Civar ülkelerde de Kureyş kabilesinin ticaretinin namının duyulması nedeniyle buralara özel ticari seferler düzenlenirdi.

Kâbe gibi kutsal bir mekânın buralarda bulunması da ticareti canlandıran bir etkendi. Buraya uzak yollardan hacılar ziyarete gelirlerdi. Bu sebeple hac mevsiminde dinî ibadetleri yerine getirmenin yanında panayırlar kurulur ve ticaret de yapılırdı. Bu kalabalıklar piyasayı oldukça canlandırdığı için halk tarafından dört gözle beklenirdi.

Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam da büyüyünce, doğal olarak ticarete yöneldi. Amcası Ebu Talib ile beraber bu işi yapmayı istiyordu. Ancak Ebu Talib, yeğenine olan sevgi ve şefkatinden dolayı başlangıçta bu talebi kabul etmedi. Çünkü yollar uzun ve zahmetliydi. Fakat Peygamber aleyhisselatu vesselamın ısrarları neticesinde bu teklifi kabul etti.

İlahi Koruma

Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam küçük yaşlardan itibaren ilahi koruma altına alınmıştı. Çünkü peygamberlik görevine başladığında, ayıplanacağı ve kınanacağı hiçbir kötülüğe bulaşmamış olması gerekiyordu. Çocukluk dönemiyle gençlik döneminin başlarında Hz. Peygamber Efendimiz aleyhisselatu vesselamın başından birkaç olay geçmişti. Ancak her defasında Allah azze ve celle, Habibini bu olay-

lardan korumuştu. Başından geçen iki olayı kendisi şöyle anlatmıştır:

"Ben, cahiliye ehlinin yaptığı şeylerden herhangi birini yapmayı sadece iki defa düşündüm. Her seferinde Allah benimle yapmak istediğim şeyin arasına girdi (engel oldu).

Bir gün Kureyş'ten bir gence dedim ki: Koyunlarıma bak, ben de Mekke'ye gidip gençlerin eğlendikleri gibi biraz eğleneyim, dinleyeyim.

Mekke'ye doğru çıktım. İlk evlerin yanına vardığımda bir eğlence (düğün) sesi duydum. 'Bu nedir?' diye sordum. 'Falanın düğünüdür' dediler.

Oturdum, bakayım dedim. Derken Allah kulaklarımı kapattı ve uyudum. Beni ancak güneşin sıcağı uyandırdı.

Sonra arkadaşıma döndüm, bana ne yaptığımı sordu, ben de anlattım.

Başka bir gece yine aynı şeyi yapmak istedim; yine aynı şekilde (uykuya daldım ve engellendim).

Allah'a yemin ederim ki bundan sonra onların yaptığı hiçbir kötü işe yönelmedim. Nihayet Allah beni peygamberlikle şereflendirdi."[84]

Aynı şekilde Araplarda çıplaklık pek ayıplanmayan bir durum olmakla birlikte, sonradan peygamber olacak birisi için bir kusur olabilirdi. Allah azze ve celle, -velev ki yanlışlıkla da olsa- Habibi'nin vücudunun çıplak olarak başkalarınca görünmesine engel oldu. Bu ilahi koruma Kâbe'nin tamiri esnasında meydana geldi.

Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam otuz beş yaşındayken Kureyşliler Kâbe'yi yıkıp yeniden inşa etmek iste-

84. Ahmed bin Hanbel, el-Müsned V, 295; Beyhakî, Delâilü'n-Nübüvve II, 34-35; İbn Hişam, es-Sîre I, 183 civarı

diler. Kâbe inşa edilirken Efendimiz aleyhisselatu vesselam ile amcası Abbas da taş taşımak suretiyle onlara yardım ediyorlardı. Kureyşliler taşları omuzlarında taşıyorlardı. Bu esnada omuzlarının zarar görmemesi için önce elbiselerini toplayarak omuzlarına bırakır ve taşı da onun üzerine koyarlardı. Böyle yapılınca da vücutlarının bir kısmı çıplak kalırdı. Resulullah aleyhisselatu vesselam da amcası Abbas'ın tavsiyesiyle öyle yapmak istedi. Ancak böyle yaptığı gibi hemen bayıldı. Kendine geldiğinde hemen: ***"İzarım! İzarım!"*** diyerek elbisesinin üzerine örtülmesini istedi.[85] Bu ilahi ikazdan sonra bir daha Efendimiz'den böyle bir hareket sadır olmadı.

Ficar Savaşları

İslamiyet'ten önce Arap toplumunda oturmuş belli bir hukuk anlayışı yoktu. Bu da birçok haksızlığa sebep oluyor ve kan davalarına davetiye çıkarıyordu. Ancak ilk dönemlerden itibaren cahiliye Arapları arasında bile haram aylar olarak bilinen *Zilkade, Zilhicce, Muharrem* ve *Receb* aylarında savaşmak ve kan dökmek haram sayılırdı. Haram aylarda yapıldığı için adını, "haramın çiğnenmesi" anlamına gelen Arapça "ficâr" kelimesinden alan "*Ficar Savaşları"*nın ilki başladığında, Hz. Peygamber Efendimiz aleyhisselatu vesselam 10 yaşlarındaydı.

Ficar Savaşları dokuz seneye yayılan bir zaman sürecinde ve dört ayrı savaş olarak meydana gelmiştir. Birincisi, Kinane ve Hevazinliler; İkincisi, Kureyş ile Hevazinliler; Üçüncüsü, Kinane ile Hevâzin ve sonuncusu da Kureyş ve Kinaneoğulları ile Kays Aylan Kabileleri arasında meydana geldi.[86]

---

85. Buhari, Hac, 42
86. Salih Suruç, Hz. Peygamberin Hayatı, 1/46

Peygamber Efendimiz aleyhisselatu vesselam da amcalarıyla birlikte Ficar Savaşlarının sonuncusuna katıldı. Yirmi yaşlarında olduğu bu dönemde fiili olarak çarpışmalara katılmayan Efendimiz aleyhisselatu vesselam, sadece etrafa düşen okları toplayarak savaşçı akrabalarına yardımcı oldu.

Ficar Savaşlarının sonuncusundan sonra Araplar, uzun zamandan beri bu topraklarda devam eden bu savaşların yıkım ve zararları konusunda tartışmaya başladılar. Bir süre devam eden müzakerelerin sonunda herkesin memnun kalacağı ortak bir karara varıldı. Bu karara göre savaşta mağdur edilen tarafa diyet verilmesi şartıyla Ficar Savaşları sonlandırıldı. Böylelikle yaklaşık on yıllık bir sürenin sonunda bu topraklara tekrar barış hâkim oldu.

Hilfu'l-Füdul

Hz. Peygamber Efendimiz aleyhisselatu vesselam yirmi yaşında[87] bulunduğu bir sırada, bazı Kureyşli kabileler toplumda zulüm ve haksızlıkları önleme adına kendi aralarında *"Hilfu'l-Füdul"* adında bir anlaşma yaptılar. Daha önce de Cürhümlüler tarafından bu isimle bir anlaşma yapılmıştı. Bu anlaşma Araplar arasında da biliniyordu. Cürhümlüler zamanında Fadl b. Hâris, Fudayl b. Vedâa ve Mufaddal b. Fedâle isimlerinde üç kabile başkanı, kabileleri ile toplanarak zulme ve haksızlıklara karşı duracaklarına dair şu şekilde yemin etmişlerdi: *"Mekke'de ister yerli halktan isterse yabancılardan olsun, karşılaştıkları her bir mazlumun mutlaka yanında yer alacak, hakkı kendisine geri verilinceye kadar onunla birlikte olacaklar."*[88] Bu anlaşmaya göre herhangi bir ırk ve din ayırımına gidilmeden tüm mazlum ve zayıfların

87. İbn Kesîr, el Bidaye ve'n-Nihaye, 2/453
88. İbn Esir, el Kâmil fi't-Tarih 2/43

yanında yer alıp onlara yardım edilecek olması Hilfu'l-Füdul oluşumuna olan sempati ve desteği de oldukça arttırdı.

Uzun zaman sonra Hilfu'l-Füdul anlaşmasının ikinci kez yapılmasına ise Yemenli bir tüccara yapılan haksızlık sebep oldu. Mekke ilk dönemlerden itibaren bir ticaret şehri olmuştu. Ficar Savaşlarının sonlanmasından kısa bir süre sonra ticaret yapmak üzere bir adam Yemen'den Mekke'ye geldi. Mekke'nin eşrafından olan As b. Vâil, tacir adamdan mallarını satın aldı. Kalabalık kabilesine de güvenerek adama haksızlık etmeye başladı ve aldığı malların bedelini ödemek istemedi. Yemenli adam tek başınaydı ve yapacak bir şeyi yoktu. Çaresiz bir şekilde parasının ödenmesi için bazı Mekkelilere başvurdu. Ancak kimse ona yardım etmeye ve As b. Vail'den hakkını istemeye yanaşmadı. Parasını alma noktasında çaresiz kalan adam, Ebu Kubeys tepesine çıkarak kendisine yardım edilmesi için çağrıda bulundu.[89] Yabancı adamın kendisine yardım edilmesi talebiyle yaptığı mazlumca çağrıya Resulullah aleyhisselatu vesselamın amcası Zübeyr b. Abdülmuttalib[90] koştu. Sorunu adamdan öğrenince onu sakinleştirdi ve bu işi halletmeye çalışacağını söyledi.

Zübeyr ilk iş olarak Kureyş kabilelerinden Hâşim b. Abdi Menaf, Muttalib b. Abdi Menaf, Zühre b. Kilab, Teym b. Mürre ve Hâris b. Fihroğullarını Abdullah bin Cud'ân'ın evinde topladı. Bu aleni zulüm karşısında ne yapmaları gerektiği konusunda istişarelerde bulundular. Yapılan istişarelerin sonunda, Hilfü'l-Fudûl anlaşmasının, bu topraklarda zulmü engellemek amacıyla yeniden ve etkin bir şekilde uygulanmasına hükmedildi. Toplantıya katılanlar *"Ebedi olarak hakkı verilinceye kadar mazlumun yanında yer alacağımıza*

89. Araplar arasında genel bir kural vardı ki o zaman bir şeyi halka duyurmak isteyenler bu tepeye çıkarak bunu yapardı.

90. İbn Sa'd, et-Tabakât, 1/116

dair söz veriyoruz."[91] diye kendi aralarında yemin ettiler. İster Mekke'nin yerlisi isterse yabancı olsun, mazlumların hakkını zalimden alıncaya kadar hiç kimseden çekinmeden mücadele edeceklerini de anlaşmaya eklediler.

Kureyşliler, Cürhümlüler dönemindeki gibi haksızlığa karşı durmak için kurdukları bu yeni oluşuma da *"Fadl adlı kişilerin andı"* anlamına gelen *"Hilfu'l-Füdul"* adını verdiler.

Bu antlaşmaya varıldıktan hemen sonra Hilfu'l-Füdul üyeleri hemen As b. Vail'in evine yöneldiler. Beklemediği bir anda kalabalık bir grubu evinin kapısında gören As b. Vail itiraz etmeye bile cesaret edemedi ve Yemenli tüccarın ücretini ödemek zorunda kaldı.

Bu olaydan kısa bir süre sonra Has'am kabilesinden bir adam umre veya hac yapmak maksadıyla Mekke'ye geldi. Yanında genç kızı da vardı. Nübeyh b. Haccac isimli biri zor kullanarak Has'amlı adamın kızını elinden aldı. Kızı uluorta elinden alınan adam önce ne yapacağını şaşırdı. Bir süre sonra feryat ederek yardım çağrısında bulundu. Zavallı adamın yardım çağrısına Hilfü'l-Füdul kahramanları hemen koştu. Adamın sorununu öğrendikten sonra silahlarını kuşanarak Nübeyh'in kapısına dayandılar ve Has'amlı adamın kızını istediler. Nübeyh hiç itiraz edemeden genç kızı onlara verdi. Böylelikle yabancı adamın kızı kurtarılarak babasına teslim edildi.

Kutsal topraklarda Hilfü'l-Füdul gibi bir grubun varlığı, o bölgede yaşayan mazlum insanlara güven ve huzur veriyordu. Zira bu bölgede yapılan zulüm ve haksızlıkların büyük bir kısmı ya kabilesi zayıf olanlara ya da kimsesiz yabancılara yönelik olarak yapılıyordu.

---

91. İbn Sa'd, et-Tabakât, 1/116

Hz. Peygamber Efendimiz aleyhisselatu vesselam hem gençlik döneminde hem de ömrünün sonuna kadar bu hayırlı oluşumdan çok memnun kaldı. Zira bu öyle hayırlı bir oluşumdu ki peygamberliği döneminde bile böyle bir anlaşmaya davet edilmesi durumunda icabet etmeye hazır olduğunu buyuruyordu:

"Amcalarımla birlikte Abdullah b. Cudan'nın evinde öyle bir antlaşmaya şahit oldum ki onu kırmızı tüylü develere bile değişmem. İslam geldikten sonra da bu antlaşmanın gereğini yerine getirmek üzere çağırılacak olursam, kesinlikle yerine getiririm."[92]

Hülfu'l-Füdul anlaşması ilk olarak kabul edildiğinde o esnada hazır bulunanlar dışında yeni üyeler kabul etmedi. Bu yüzden de sayıları zamanla azaldı. Emevi yönetiminin ilk döneminde, Hülful-Füdul anlaşmasının son üyesinin ölmesiyle de bu çok değerli kuruluşun ömrü de bitmiş oldu.

Ticarette En Güvenilir Ortak

Hz. Peygamber Efendimiz aleyhisselatu vesselam, Mekkelilerin büyük çoğunluğu gibi ticaretle uğraşmaya başlamıştı. Dürüst ahlâkı ve emin kişiliğiyle o civardaki bütün tacirler arasında kısa zamanda çok saygı gösterilen ve değer verilen bir insan olarak kendini kabul ettirdi.

Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam ticaret hayatına atıldıktan sonra güzel ahlâkı ve dürüst ticaretiyle herkes tarafından aranan bir ortak oldu. Efendimiz'in, peygamberlikten önce Abdullah b. Ebu'l-Hamsa ve Mahzum kabilesinden Kays b. Sâib ile ortaklık ilişkileri vardı. Bu iki isim daha sonra Müslüman olunca, Efendimiz'in örnek ticari ahlâkını övgüyle aktardılar.

---

92. İbn Sa'd, et-Tabakât, 1/116; İbn Kesîr, el Bidaye ve'n-Nihaye, 2/453

Ticari ilişkileri sırasında Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam ile Ebu'l-Hamsa arasında şöyle bir olay vuku bulmuştu:

Efendimiz aleyhisselatu vesselamın Ebu'l-Hamsa'dan alacağı bir miktar para vardı. Onu almak için bir yerde buluşmak üzere anlaştılar. Ancak Ebu'l-Hamsa unutarak üç gün boyunca söz verdiği yere gitmedi. Üçüncü gün sözünü hatırlayarak Efendimizle buluşma yerine gittiğinde Rahmet peygamberinin kendisini hâlâ orada beklediğini gördü. Efendimiz onu gördüğünde:

"Ey genç bana güçlük çıkardın! Üç günden beri seni burada bekliyorum."[93] diye buyurdu.

Hz. Hatice radıyallahu anha da ticaretle uğraşır ve o devrin büyük tüccarları arasında sayılırdı. 40 yaşında dul bir hanım olan annemiz, temiz ve iffetli kişiliğiyle de meşhurdu. Bu nedenle o civarda kendisinden **"Tahire"** yani temiz kadın olarak bahsedilirdi. Ticaretini, ücret karşılığı anlaştığı adamlar aracılığıyla veya ortaklık kurmak suretiyle yapardı. Yaptığı büyük ticareti tek başına çeviremediğinden kendisine yardım eden memurları, kâtipleri ve köleleri vardı.

Hz. Hatice radıyallahu anha, nesepçe Efendimiz aleyhisselatu vesselamın akrabalarındandır. Nesepleri, Efendimiz'in dedelerinden Kusay'da birleşir.

Peygamber Efendimiz aleyhisselatu vesselamın 25 yaşlarında bulunduğu bir dönemde, Hz. Hatice radıyallahu anha Şam'a bir ticaret kervanı göndermek istiyordu. Bu amaçla da ticaret kervanını gönül rahatlığıyla teslim edebileceği güvenilir birini arıyordu. Bu sırada Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam Efendimiz'in **'Emin'** kişiliğinden kaynaklanan şöhreti Hz. Hatice radıyallahu anhanın kulağına kadar gitmişti.

---

93. İbn Sa'd, et-Tabakât, 9/57

Ebu Talib, Hz. Hatice radıyallahu anhanın ticaretini yapacak birini aradığını duyduğunda onun yanına vardı ve bu konuda Efendimiz'i görevlendirmesini istedi. Hz. Hatice radıyallahu anha:

"Eğer sen bunu dost olmayan ve bize uzak olan biri için istemiş olsaydın yapmazdım. Bize yakın ve dost olan biri için bunu istiyorsun, kabul ediyorum."[94] dedi. Daha sonra da ticaret kervanını Hz. Peygamber Efendimiz aleyhisselatu vesselama teslim etti.

Bu ticari seferde daha öncekilere göre iki misli kâr elde edildi. Hz. Hatice radıyallahu anha da Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselama iki katı ücret ödedi.[95]

Peygamber Efendimizin Evliliği

Hz. Hatice radıyallahu anha bu ticari ilişkiler esnasında Peygamber aleyhisselatu vesselamı daha yakından tanıma fırsatını buldu. Kölesi Meysere vasıtasıyla Efendimiz hakkında gizlice araştırmalar yaptırıyor ve kendisini daha iyi tanımaya çalışıyordu.

Hz. Hatice radıyallahu anha ticaretle uğraştığı için o güne kadar Mekke cahiliye toplumunun bataklığında yetişen birçok insanla tanışmış, adeta insan sarrafı olmuştu. Bu yüzden de Efendimiz aleyhisselatu vesselamı tanıdıkça daha fazla değer vermeye başladı. Çünkü onun hakkında getirilen tüm bilgiler, sadece iyilik, güzellik ve erdemdi.

Hz. Hatice radıyallahu anha muhtemelen daha önce de Peygamber Efendimiz aleyhisselatu vesselam hakkında müspet şeyler duymuştu. Ancak kendisine en yakın ve gü-

94. İbn Sa'd, et-Tabakât, 1/117
95. İbn Sa'd, et-Tabakât, 1/118

venilir adamları tarafından getirilen yeni bilgiler onun Efendimiz'e olan itimadını hayranlığa dönüştürdü.

Hz. Hatice radıyallahu anha hayat tecrübelerine dayanarak işçi ve kölelerinden aldığı haberlerle yetinmedi ve yeni bir karar aldı. Bu karara göre bizzat kendisi Resulullah Efendimiz aleyhisselatu vesselamı daha yakından görmek ve tanımak istedi. Bu amaçla da bir yemek hazırlattırarak Efendimiz aleyhisselatu vesselamı davet etti. Kendi araştırmaları sonunda da daha önce görevlendirmiş olduğu Meysere'nin Efendimiz aleyhisselatu vesselam hakkında getirdiği övgü dolu sözlerin yetersizliğine şahit oldu. Hz. Hatice, Efendimiz'i tanıdıkça müstakbel eşinin hayâsına, edebine, temiz ahlâkına, ticaretteki dürüstlüğüne, insanlarla olan sıcak ilişkilerine hayran kaldı. Bu hayranlık bir süre sonra muhabbet ve sevgiye dönüştü. Nihayet Hz. Hatice radıyallahu anha, Efendimiz aleyhisselatu vesselam ile tanıştıktan kısa bir süre sonra onunla evlenmeye karar verdi. Dünya ve ahiret saadetine vesile olacak bu kararını Nüfeyse binti Münye Hatun[96] aracılığıyla Efendimiz'e bildirdi. Resulullah aleyhisselatu vesselam da bu teklifi kabul etti.

Bu kabul ile kurulacak ev; kısa bir süre sonra Arabistan'dan başlayıp tüm dünyaya yayılacak olan ve köklü değişimlerin olacağı, adaletin gerçek manada tesis edileceği, masum kız çocuklarının diri diri gömülmekten kurtulacağı, haracın, faizin, yol kesiciliğin ve fuhşun kökünün kazınacağı bir inkılabın başlangıcı olacak; insanlık tarihine yeni bir yön verip değiştirecek olan vahyin ineceği mütevazı evdi.

Milâdî tarihle 595 yılında, Efendimiz aleyhisselatu vesselamın nübüvvetinden 15 yıl önce bu evlilik gerçekleşti. Bu esnada Hz. Peygamber Efendimiz aleyhisselatu vesselam 25, Hz. Hatice annemiz ise 40 yaşındaydı.

---

96. İbn Sa'd, et-Tabakât, 1/119

Yeni çift arasında 15 yıllık bir yaş farkı vardı. Ancak bu, hiçbir zaman bir sorun olmadı. Hatta aralarındaki bu sevgi öyle bir seviyedeydi ki Hz. Hatice annemiz vefat ettikten sonra bile kendisine kıskançlık hissi duyulacak kadar büyüktü. Hz. Hatice annemiz çok özel bir hanımdı. Efendimiz onun bu müstesna kişiliği hakkında şöyle buyurdu: ***"O, ahiretin en hayırlı kadınlarından,[97] kemale ermiş nadir kadınlardandır."***[98]

Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselamın bu evlilikten ikisi erkek, dördü kız olmak üzere 6 çocuğu oldu. Bütün çocuklarının doğumuna, halası Safiyye'nin cariyesi olan Selma Hatun ebelik yaptı. Çocukları doğum sırasına göre şöyledir: Kasım, Zeynep, Rukiyye, Ümmü Gülsüm, Fâtıma ve Abdullah. Efendimiz'in erkek çocuklarının hepsi küçük yaşlarda vefat ettiler. Kızları ise nübüvvete yetişti ve anneleriyle beraber Müslüman oldular.

Kâbe'nin Tamiri

Yeryüzünde kurulan ilk mescid olan Kâbe[99], inşa edildiği günden itibaren o civardaki herkes tarafından çok değer verilen kutsal bir mekân olarak kabul edilir ve bu amaçla uzak yerlerden gelinerek ziyarette bulunulurdu. Cahiliye dönemi Arapları tarafından putlarla doldurulmuş olsa da Kâbe ziyareti ve değeri, önemini her zaman devam ettirdi.

Hz. Peygamber Efendimiz aleyhisselatu vesselama ilk vahyin indirilmesinden 5 yıl kadar önce Mekkeliler bu kutsal yapı için yeni bir karar aldılar. Sık sık meydana gelen sel ve su baskınları, Kâbe'nin duvarlarının alçak olması, çatısının olmaması, yapımı esnasında duvarlarının sağlamlığına fazla

97. Buhari, Menâkıbu'l-Ensâr, 20
98. Müslim, Fezâilu's-Sahabe, 70
99. Buhari, Enbiya, 10

özen gösterilmemesi gibi nedenlerle bu mekân oldukça yıpranmıştı. Son olarak Mekkeli bir kadın öd ağacı yakarak burayı kokulandırmak istediği sırada buhurdanlıktan sıçrayan bir kıvılcımdan Kâbe'nin örtüsü tutuşup tamamen yanmış ve görünüşü oldukça kötü bir hal almıştı. Bu son olaydan sonra Kureyşliler Kâbe'yi yıkarak daha sağlam bir şekilde inşa etme ve üzerine de tavan yapma kararı aldılar. Bu sırada Hz. Peygamber Efendimiz aleyhisselatu vesselam 35 yaşındaydı.

Kureyşlilerin, Kâbe'yi tamir etme yönünde aldıkları karar esnasında, Cidde limanına gelen bir ticaret gemisi kıyıya çarparak parçalanmıştı. Bunu haber alan Kureyşliler derhal Velid b. Muğire'yi görevlendirdi. Velid, Kâbe'nin yapımında kullanmak üzere batan gemiden sağlam kalan tahtaları satın almak üzere yola çıktı. Velid oraya varıp malzemeleri satın aldıktan sonra *'Bakum'* adlı Bizanslı bir mimar ile karşılaştı. Bakum ile anlaşarak, Kâbe'nin tamirinde kendilerine yardım etmesi için onu da Mekke'ye getirdi.

Kureyşliler ayrıca inşaatta kullanılacak malzemeleri temin ederken helâl gelirleri kullanmaya azami dikkat ediyordu.[100] Bu nedenle binanın yapımında zinadan, faizden, hırsızlıktan veya gasptan elde edilmiş para ve eşyayı kullanmamak üzere karar aldılar.[101] Bu konudaki hassasiyetlerinden dolayı yardım yapacak olan halka çeşitli ikaz ve uyarılarda bulunuyorlardı.

Araplar arasında oldukça meşhur olmuş Fil Vakası'nın üzerinden tam 35 yıl geçmişti. Kâbe'yi yıkmak için gelen Ebrehe ve ordusunun başına gelenler hâlâ unutulmamıştı. Hatta o dehşetli olaya şahit olanların çoğu halen yaşıyordu. Bu yüzden de Kureyşliler, onarmak için bile olsa Kâbe'yi yık-

100. İbn Sa'd, et-Tabakât, 1/132
101. İbn Hişam, Siret, 1/252

maktan çekiniyorlardı. Toplanan kalabalığın içinden Velid b. Muğire cesaretini topladı ve kazmayı eline alarak: *"Biz hayırdan başka bir şey istemiyoruz."*[102] dedi ve Kâbe'nin ilk bölümünü yıkacak bir kazma darbesini vurdu. Ancak devam etmedi. Zira bu ilk darbeden sonra Kureyşliler hep beraber bir gün boyunca bekleyeceklerdi. Şayet ertesi güne kadar Velid b. Muğire'nin başına bir felaket gelirse yıkımı durduracak ve yıkılan yeri de onararak Kâbe'yi eski haline getireceklerdi.[103] Ancak Velid'e bir şey olmamışsa ilk kararları gereği Kâbe'yi yıkıp yeniden inşa edeceklerdi.

Ertesi günü büyük bir merakla bekleyen Kureyşliler, sabah olduğunda Velid'e bir şey olmadığını gördüler. Bunun üzerine büyük bir sevinçle hemen iş bölümü yapıldı ve Kâbe'nin yıkımına başlandı. Mekke'nin bütün kabileleri bu kutsal mekâna olan hürmetleri dolayısıyla bu önemli hizmetten geri durmadılar. Bütün kabileler taş, toprak ve moloz taşıyarak inşaat işinde hep beraber çalışmaya başladılar. Kâbe'nin duvarları Hz. İbrahim aleyhisselamın attığı temele kadar yıkıldı.

Tehlikeli Bir İhtilaf

Kâbe yıkılıp yeniden inşa edilmeye başlandı. Kâbe'nin duvarları Hacer-i Esved'in yerine yerleştirileceği yere kadar yükseldiğinde Kureyşli kabileler arasında büyük ve tehlikeli bir sorun meydana geldi. Hacer-i Esved'i yerine koymak büyük bir onur ve şerefti. Bu nedenle kabilecilik asabiyetiyle herkes bu şerefin kendi kabilesine ait olmasını istedi. Özellikle Abdüddaroğulları, daha önceleri Kâbe'nin bakım ve hizmet işinin ataları Kusay'dan kendilerine miras kalmasını gerekçe göstererek bu görevin de kendilerince yapılmasının

102. İbn Hişam, Siret, 1/253
103. İbn Esir, el Kâmil fi't-Tarih, 2/45

en uygun karar olacağını ileri sürdüler. Ancak devam eden uzun tartışmalara rağmen ortak bir karara varamadılar. Hacer-i Esved'in yerine yerleştirilmesi ile ilgili ihtilaf büyüdükçe büyüdü. Öyle ki Araplar arasında büyük bir çatışma çıkma ihtimali belirdi. İnşaat yarıda bırakıldı ve dört-beş gün boyunca bu ihtilaf çözümü için uğraşıldı.

Araplar arasında kanun haline gelmiş bir âdet vardı. Bir kişi canını feda etmeye yemin edeceği zaman ortaya kan dolu bir kap getirilir ve taraflar parmaklarını ona daldırırdı. Hacer-i Esved'in yerine yerleştirme ihtilafında da ortaya kan dolu bir kap getirildi ve taraflar ellerini ona daldırarak bu konuda kararlı olduklarını göstermek istediler. Bu iş içinden çıkılmaz bir hal alınca oradakiler arasında en yaşlı olan Ebu Ümeyye şöyle bir öneride bulundu:

"Ey Kureyşliler, anlaşmazlığınızın giderilmesinin bir yolu vardır. Eğer hepiniz ittifak ederseniz, bu mukaddes ibadet yerinin kapısından girecek olan ilk şahıs hakemimiz olsun. O kişi bu hususta ne derse kabul edilsin."[104] dedi. Öneri gayet makuldü. Kimseden itiraz gelmeyince, bu öneri hemen kabul edildi ve Kâbe'nin kapısından girecek ilk kişi büyük bir merakla beklenmeye başlandı.

Araplar arasında meydana gelecek büyük bir savaşı bitirecek öneriden sonra; günlerdir hararetle devam eden tartışmayı bir anda sonlandıracak özel insanın kim olacağını görmek üzere beklemeye başladılar.

Kureyşliler, Kâbe'nin kapısından ilk giren kişinin kim olacağı ve nasıl bir karar vereceğini merakla beklerken birden Efendimiz aleyhisselatu vesselamı karşılarında gördüler. Herkes bir anda rahatladı. Olası haksızlıklar ve çatışma riski karşısında Peygamberimizi gören herkes memnun oldu ve:

---

104. İbn Esir, el Kâmil fi't-Tarih, 2/46

"Bu Emindir, biz razı olduk."[105] dediler. Zira onun haksızlık yaptığına daha önce hiç kimse şahit olmamıştı.

Efendimiz aleyhisselatu vesselam, ortamın iyice gerginleştiği ve ortada kan dolu kaplar ve kılıçların dolaştığı bir esnada Hacer-i Esved sorununu tereyağından kıl çeker gibi kolaylıkla halletti. Efendimiz kapıdan girince kendisine sorun anlatıldı. Allah Resulü aleyhisselatu vesselam, bir örtü istedi. Bu şerefin kendilerine ait olduğunu iddia eden bütün kabilelerin birer temsilci çıkarmalarını istedi. Sonra istediği örtüyü yere sererek Hacer-i Esved'i üzerine koydu. Her kabilenin temsilcisinden o örtünün bir köşesinden tutup kaldırmasını istedi. Örtüyü yeteri kadar yerden yükselttiklerinde Efendimiz mübarek eliyle Hacer-i Esved'i alarak yerine yerleştirdi. Bundan sonra inşaat kaldığı yerden devam etmeye başladı. Resulullah aleyhisselatu vesselamın bu çözümüyle Kureyş kabileleri arasında meydana gelebilecek şiddetli bir iç savaş önlenmiş oldu. Küçük bir meselede bile hemen kılıçlarına sarılan kabileler, Efendimiz'in basiret ve feraseti sayesinde büyük bir tehlikenin kıyısından dönmüş oldular.

"Hidayet Cemresi" Düşüyor

Cehaletin kara kışında donan insanlık âlemine sıcacık bir nefes gibi hayat üfleyip baharın gelişini müjdeleyecek Cemre düşmek üzereydi. İnsanlık tarihinin en karanlık dönemlerinden birinin yaşandığı bir zamanda, yeryüzündekileri güneş gibi ısıtıp aydınlatacak ve onlara rahmet olacak son ilahi mesajın inzal olma zamanı gelmişti.

Âlemlere Rehber olarak gönderilen peygamberin evrensel mesajlarıyla her türlü ırkçılığın, renk ve dil ayırımcılığının, kavmiyetçiliğin, milliyetçiliğin ayaklar altına alınma; Allah

105. İbn Sa'd, et-Tabakât, 1/133; İbn Esir, el Kâmil fi't-Tarih, 2/46

nezdinde tek üstünlük ölçüsünün "takva" olduğunun bilinme zamanı gelmişti.

Masum çocukların, dul kadınların, mustazafların, yetimlerin ve kölelerin işkencelerden kurtulma ve zulüm kamçıları altında titreyip üşüyen yüreklerinin ısınma zamanı gelmişti.

Katliamların ve haksız cinayetlerin; tüm kötülüklerin anası olan içkinin ve faizin; toplumların çöküşünü hızlandıran zina, fuhuş ve çıplaklığın; toplumsal kutuplaşmayı artıran emek sömürüsünün ve hırsızlığın son bulma zamanı gelmişti.

Arabistan'ın sıcak çöllerinde diri diri gömülen kız çocuklarının yakarış ve feryatları değil, kuş cıvıltıları gibi tatlı gülücüklerinin gökyüzünde yankılanma zamanı gelmişti.

Tüm insanların Hz. Âdem'den geldiği, Hz. Âdem'in de topraktan yaratıldığı ve tüm bu nedenlerle ne Arab'ın Acem'e ne de Acem'in Arab'a üstün olmadığının bilinme ve her türlü ırkçılığın ayaklar altına alınma zamanı gelmişti.

Hırsızlık, yol kesicilik, gasp ve katliamlar yüzünden huzur ve güvenden eser kalmayan topraklarda; insanların hiçbir endişe duymaksızın San'a'dan Hadramut'a[106] kadar korkusuzca seyahat edebilecekleri huzurlu ve güvenli günlerin zamanı gelmişti.

Ne Yahudiler gibi dünyaperest ne de Hristiyanlar gibi yanlış bir ruhbanlık anlayışına sapmadan; dünya ve ahiretin beraberce inşa ve ihya edileceği **'rahmet ve adalet Peygamberi'**nin zamanı gelmişti.

Fıtratı; şirk, put ve çeşitli günahlarla kirlenip örtülmüş insanı, ***'Her çocuk İslam fıtratı üzerine doğar'***[107] ve ***'Her insan ancak kendi yaptıklarını yüklenip hesabını verir'***[108]

---

106. Buhari, Menâkıb, 25
107. Buhari, Cenaiz, 79
108. Bakara: 134

ilkeleriyle hem fıtrata hem de öze dönüşe doğru hareket etme zamanı gelmişti.

Bu hidayet Cemresi, öncekilerden daha farklı ve daha kapsamlıydı. Zira bu cemre sadece Arabistan coğrafyasını değil, bütün insanlığın vicdanını, aklını ve ruhunu ısıtacak, onların hem dünya hem ahiret mutluluğunu sağlayacak ve adeta insanlığa yeni bir ruh üfleyecek çok özel bir cemreydi. Bu ruh, bütün insanlığın kurtuluş müjdesiydi ve karanlık âlemi İslam'ın evrensel mesajlarıyla aydınlatacaktı.

Sadık Rüyalar

Hz. Peygamber Efendimiz aleyhisselatu vesselam 40 yaşına vardığında,[109] artık Allah azze ve cellenin son peygamberi kutsi görevi için hazırdı. Vahiy ilk olarak sadık rüyalar şeklinde gelmeye başladı ki Efendimiz aleyhisselatu vesselamın gördüğü rüyalar sabah aydınlığı gibi çıkardı.[110] Sadık rüyalar dönemi altı ay devam etti.

Sadık rüyalar döneminde Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam Efendimiz'e yalnızlık sevdirildi. Bu şekilde yüce Allah, Habibini 23 yıl devam edecek büyük görevin ağırlık ve sorumluluğuna hazırlıyordu. Efendimiz'e yalnızlık sevdirildiği için vaktinin büyük bir bölümünü Mekke'ye yaklaşık 5 km. uzaklıkta bulunan Hirâ mağarasında geçirirdi. Bazen yiyeceklerini alır ve birkaç geceyi burada geçirirdi. Efendimiz Hira mağarasındayken vaktini tefekkür ve Allah azze ve cellenin kalbine ilham ettiği bir şekilde ibadetle geçirirdi.

İlk Vahiy (M. 610)

Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam, daha önceki Ramazan aylarında da gelip Hira mağarasında kalırdı. Yine

109. Buhari, Meğazi, 85
110. Müslim, İman 252,

Hira mağarasında inzivaya çekildiği Miladi 610 yılının Ramazan ayında[111] ve Kadir gecesinde[112] kendisine ilk vahiy açık ve bariz bir şekilde geldi. Ancak bu kez vahiy meleğini de görüyordu ve bu bir rüya şeklinde değildi.

Vahiy meleği kendisine, ***'Oku'*** dedi. O aleyhisselatu vesselam: ***'Ben okuma bilmem'*** buyurdu. Bunun üzerine melek onu tuttu ve gücünün tükenmesine kadar sıktı, sonra bıraktı ve yine ***"Oku!"*** dedi. O yine: ***"Ben okuma bilmem"*** dedi.

Melek onu ikinci kez tuttu ve gücünün tükenmesine kadar sıktı, sonra bıraktı ve tekrar ***"Oku!"*** dedi. O yine: ***"Ben okuma bilmem"*** dedi.

Bu defa Melek onu üçüncü kez tuttu, gücünün tükenmesine kadar sıktı, sonra bıraktı ve ***"Oku"*** dedi. Peygamberimiz aleyhisselatu vesselam bu kez ***"Ne okuyayım?"*** deyince, Vahiy Meleği şöyle dedi:

"Yaratan Rabbinin adıyla oku. O, insanı bir alaktan yarattı. Oku! Senin Rabbin en büyük kerem sahibidir. O ki kalemle öğretti. İnsana bilmediğini öğretti."[113]

Eğitim Seferberliği

Okuma yazma bilmeyen bir toplumun **"Ümmi peygamber'ine"[114]** gelen ilk ayetler önce Hira mağarasının duvarlarında yankılandı. Sonra bir ışık hüzmesi gibi tüm âlemi aydınlatmak üzere dalga dalga yeryüzüne yayıldı.

Efendimiz aleyhisselatu vesselam ümmiydi. Ancak onun ümmiliği haşa bir eksiklik değil, tam tersine onun davası-

111. Bakara: 185
112. Kadir: 1
113. Alak: 1-5
114. Ankebut: 48

nın ilahi olduğunu destekleyen ve ortaya koyan bir alamet-ti. Zira Kur'an-ı Kerim gibi mucize bir kelamın ayetleri hem söz güzelliği ve bütünlüğü hem de gelecekten haber veren birçok mucizeyi barındırdığı için bir "ümmi"nin eseri olamayacağı ve ilmi sonsuz Yüce Yaratıcı tarafından vahyedildiği gerçeğini apaçık bir şekilde ortaya koymaktaydı.

İlginçtir ki bu 5 ayetlik ilk mesajlar, Arap toplumunun pek aşina olmadığı **'yazı', 'kalem', 'okuma' ve 'öğretim'** gibi ilmi tedrisat için en temel malzeme ve usullerden bahsediyordu ki bu aynı zamanda bu topraklarda daha önce hiç görülmemiş bir eğitim ve öğretim seferberliğinin başlayacağı anlamına da geliyordu.

Bu ilim seferberliği her ne kadar Mekke döneminin zorlu şartlarının kısıtlı imkânlarıyla Darü'l-Erkam gibi yerlerde nispeten uygulanmaya çalışılmışsa da Medine döneminin başlamasıyla ciddi ve disiplinli bir şekilde uygulama sahasına konulacaktır.

Hz. Peygamber Efendimiz aleyhisselatu vesselam, nazil olan ilk vahiyden sonra tedirgin ve korkmuş[115] bir şekilde evine döndü. Hz. Hatice annemiz, eşinde bir gariplik olduğunu hissetti. Efendimiz biraz sakinleşmek için uzandı ve üzerinin örtülmesini istedi. Tedirginliği geçince Hz. Hatice radıyallahu anha annemize mağarada gördüklerinden, yolda kendisini selamlayan taş[116] ve ağaçlardan[117] bahsetti. Hz. Hatice annemiz onu teselli etti ve:

"Hiçbir korku ve endişe duymana sebep yok. Hiç üzülme, çünkü sen akrabaları gözetir, *sözü doğru söyler, yükü*

115. İlk vahyin inzaliyle Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam Efendimiz'in korkusunun nedenleri için 12 farklı neden zikredilmiştir. Detaylı bilgi için Fethü'l-Bari, 1/37

116. Müslim, Fezail, 2,

117. Tirmizi, Menakıb, 8,

kaldırır, fakire mal kazandırırsın. Misafiri ağırlar, musibete uğramışlara yardım edersin."[118] dedi.

Hz. Hatice radıyallahu anha, daha sonra Efendimiz ile beraber bu mesele hakkında kendilerine daha doyurucu bir cevap verebilecek olan Varaka b. Nevfel'in yanına gittiler. Varaka, cahiliye döneminde Hristiyanlığı kabul etmişti. Din ve vahiy kültüründen haberdardı. İncil gibi Tevrat'ı da bilirdi.

Varaka, putlara tapmaktan nefret ettiği için hak dini aramak amacıyla Suriye'ye gitmişti. Okuma-yazma biliyordu. Tevrat üzerinde incelemeler yapmış, onu İbranice harflerle Arapçaya çevirmişti.[119] Efendimiz'in başından geçenler kendisine anlatıldığı gibi:

"Sana inen melek, Musa'ya inen Nâmus-u Ekber'dir." dedi. Ardından da kavminin kendisini yurdundan çıkaracağını[120] ve her ne zaman bir peygamber böyle bir mesajla gönderilmişse, kavmi tarafından şiddetli bir düşmanlıkla karşılaştığını anlattı.[121] Zira vahiy ve peygamberlik, toplumsal kokuşma ve kötülükleri düzeltmek için vardı. Ancak her toplumda bu kötülüklerin varlığından geçinenler olacak ve yayılmasına çalışarak onlardan rant elde edeceklerdi. Ayrıca sömürü düzenlerinin devam etmesi için peygamberlere karşı duracak, bazen onları katledecek ve bazen de memleketlerinden süreceklerdi. Bu kavga yeni bir kavga değildi. İlk insanın yeryüzüne gönderilmesinden bu yana devam eden bir kavgaydı ki kıyamete kadar da devam edecekti.

---

118. İbn Sa'd, et-Tabakât, 1/183; İmam Zehebi, Tarihu'l-İslam, 1/183
119. İsmail Karagöz, Ana Kaynaklarıyla Kur'an ve Sünnet, s.24
120. İbn Hişam, Siret, 1/303
121. Buhari, Bed'ül-Vahiy, 1

İlk Müslümanlar

Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam bu ağır ve kutsi vazifeyi aldıktan hemen sonra vefakâr eşini ebedi kurtuluşa davet etti. Hz. Hatice radıyallahu anha da hemen icabet etti ve eşinin peygamberliğini kabul ederek ilk iman eden kişi oldu.

Cebrail aleyhisselam ilk vahiyden hemen sonra nasıl namaz kılınacağını Efendimiz'e öğretti. Hz. Hatice annemizin de İslam'ı kabul etmesiyle Rehberimiz aleyhisselatu vesselam, ona da namaz kılmayı öğretti. Böylelikle ilk Müslümanlar beraber namaz kıldılar.

Namaz ibadeti, ilk dönemlerde sabah ve akşam olmak üzere iki vakit ve ikişer rekât şeklinde kılınıyordu. Namazın günde iki kez ve ikişer rekât olarak kılınması Miraç hadisesine kadar devam etti. Miraç mucizesi esnasında namaz vakitleri beşe çıktı ve rekât sayıları da artırıldı.

Hz. Ali

İlk Müslümanlardan bir diğeri de Hz. Ali radıyallahu anhtır. Hz. Ali, Efendimiz aleyhisselatu vesselamın evinde kalıyordu bakım ve terbiyesiyle bizzat Efendimiz aleyhisselatu vesselam ilgileniyordu. Bunun sebebi şuydu:

Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselamın amcası Ebu Talib'in maddi durumu iyi değildi ve ailesi de oldukça kalabalıktı. Vefa timsali Efendimiz, diğer amcası Abbas'a giderek: ***"Ey Abbas, kardeşin Ebu Talib'in ailesi kalabalıktır, insanlar gördüğün gibi krizdedir; gel ona gidelim, aile yükünü biraz hafifletelim. Ben ondan oğullarından birini alayım sen de birini alırsın. Böylece yükünü hafifletmiş oluruz."***[122] teklifinde bulunmuştu. Mekke'nin zenginlerinden

122. İbn Hişam, Siret, 1/313

olan Abbas da bu güzel teklifi yerinde bulmuştu. Ebu Talib kendisine sunulan bu teklif karşısında oğullarından Akil dışında istediklerini alabilecekleri yönünde onlara olumlu bir cevap vermişti. Bu nedenle de Abbas, yeğenlerinden Cafer'i, Hz. Peygamber Efendimiz aleyhisselatu vesselam da Hz. Ali'yi yanına alarak evlerine dönmüşlerdi.

Resulullah aleyhisselatu vesselam peygamberlikle birlikte namaz ibadetine de başladığında, Hz. Ali radıyallahu anh onu ve Hz. Hatice annemizi namaz kılarken gördü. İlk kez böyle bir şeye şahit olan Hz. Ali şaşırmış bir halde yaptıklarının ne olduğunu sordu. Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam da:

"Bu, Allah'ın kendi nefsi için seçtiği ve peygamberlerini de bununla gönderdiği dinidir. Seni, bir ve ortağı olmayan Allah'a, O'na ibadet etmeye, Lat ve Uzza'yı inkâr ve terk etmeye davet ediyorum."[123] dedi.

Hz. Ali radıyallahu anh böyle bir şeyi bugüne kadar duymadığını ve bu yüzden babasına danışmak istediğini söyledi. Ancak henüz açık davet dönemi başlamamıştı ve Efendimiz aleyhisselatu vesselam şimdilik bu davetin gizli kalmasını istiyordu. Bu yüzden de Hz. Ali'den bu daveti kabul etmemesi durumunda bunu bir sır olarak saklamasını ve babasına bu konudan bahsetmemesini istedi. Hz. Ali radıyallahu anh akşam yatacağı sırada Allah azze ve celle onun kalbine İslam'ın sevgisini bıraktı. Sabah olduğunda Efendimiz'e giderek davetini kabul ettiğini söyledi. Bu esnada Hz. Ali radıyallahu anh küçük bir çocuktu.

Hz. Zeyd

Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselama ilk iman edenlerden bir diğeri de Zeyd b. Harise radıyallahu anh idi. Hz.

123. İbn Kesîr, el Bidaye ve'n-Nihaye, 3/39

Zeyd radıyallahu anh, Ben-i Kelb kabilesindendi. Cahiliye döneminde eksik olmayan yağma amaçlı baskınlardan biri de onun kabilesine yönelik olarak yapılmıştı. Bu baskın esnasında yağmacılarca kaçırılarak köle yapılmış, Hz. Hatice radıyallahu anhanın yeğeni Hâkim b. Hizam da onu satın alarak Hz. Hatice'ye vermişti. Hz. Hatice, Peygamber Efendimiz ile evlendiğinde, onu Efendimiz aleyhisselatu vesselama hediye etmişti.

Efendimiz onu çok sevdi, bir evladı gibi evinde büyüttü ve onu diğer çocuklarından hiçbir zaman ayırmadı. Hz. Zeyd daha önce hayatında hiçbir zaman görmediği sevgi ve alakayı bu ailede gördü.

Hz. Zeyd'in babası ve amcası, yaptıkları aramalar sonunda onun Mekke'de olduğunu öğrendiler. Çocuklarını fidye verip kurtarmak için Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselamın yanına vardılar ve: *"Ey Abdülmuttalib* oğlu! *Ey Hâşim oğlu!* Ey kavminin *efendisinin oğlu! Sizler, Allah'ın Harem'inin halkı ve onun komşusunuz. Esirin esaret bağını çözer, karnını doyurursunuz. Yanında bulunan oğlumuz için sana geldik. Bizi memnun et ve onu serbest bırakmak için isteyeceğin fidyede bizi hoşnut et."* dediler. Bunun üzerine Allah Resulü aleyhisselatu vesselam: ***"Bundan başka bir çözüm bulunsa olmaz mı? Oğlunuzu çağırırım. Onu tercihte serbest bırakırım. Sizi tercih ederse, o sizindir. Beni tercih ederse vallahi ben, beni tercih edeni hiç kimseye tercih etmem."***[124] buyurdu. Hz. Zeyd'in babası ve amcası bu makul teklifi gönül rahatlığıyla kabul ettiler. Hemen ardından da Peygamberimiz aleyhisselatu vesselam Zeyd'i çağırarak: ***"Bunları tanıyor musun?"*** diye sordu. O da *"Evet"* cevabını verdi. Resulullah aleyhisselatu vesselam onu istediği tarafı seçme konusunda serbest bırakarak: ***"Bildiğin, gör-***

124. İbn Kayyim el-Cevziyye, Za'du'l-Mead, 3/39

düğün ve sana olan dostluğumu tanıdığın bir kimseyim. İster beni ister onları tercih et." buyurdu. Hz. Zeyd: *"Ben seni asla hiç kimseye tercih etmem. Sen, benim babam ve amcam yerindesin."* cevabını verdi. Bunun üzerine babası ve amcası: *"Yazıklar olsun sana, Zeyd! Köleliği hürriyete, babana, amcana ve ailene tercih mi ediyorsun?"* dediler. Hz. Zeyd: *"Evet. Bu adamdan öyle bir şey gördüm ki ben onu asla hiç kimseye tercih etmem."*[125] karşılığını verdi ve köle olarak geldiği evde gönüllü olarak kalmaya devam etti. Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam onun bu sevgisine şahit olduğunda, Zeyd'i Kâbe'nin bitişiğindeki hicr mevkiine götürüp, ***"Şahit olun, Zeyd benim oğlumdur, o benim mirasçım, ben de onun mirasçısıyım!"*** dedi ve ardından onu âzat etti. Bu nedenle:

"Onları (evlatlıkları) babalarının adıyla çağırın. Allah yanında o daha doğrudur."[126] ayeti ininceye kadar 'Zeyd b. Muhammed' olarak anıldı ve bilindi. İşte Hz. Zeyd radıyallahu anh, kendisini öz evlatlarından hiç ayırmayan böylesi bir evde yetişti. Bu yüzden İslam dinine davet edildiği zaman hemen icabet etti ve ilk Müslümanlardan olma şerefine nail oldu.

Hz. Ebu Bekir

İlk Müslümanlardan bir diğeri de Efendimiz'in en yakın arkadaşlarından olan Hz. Ebu Bekir b. Kuhafe'dir. Hz. Ebu Bekir, Kureyş kabilesinin Teymoğulları kolundandı. O da Efendimiz gibi ticaretle uğraşırdı. Kureyşliler arasında dürüstlüğü ve güzel ahlâkı nedeniyle kendisine itibar edilen ve sevilen bir insandı. Nesep uzmanıydı ve bu konuda kendisine danışılan bir merci idi.

---

125. İbn Kayyim el-Cevziyye, Za'du'l-Mead, 3/39
126. Ahzab: 5

Hz. Ebu Bekir radıyallahu anh cahiliye döneminde de putlardan ve cahiliye toplumunun diğer kötülüklerinden uzak kalmaya çalışırdı. Kötülüklerle kirlenmemiş her temiz fıtrat gibi o da hak arayışında idi. Bu nedenle de yakın dostu olan Peygamber aleyhisselatu vesselamın peygamberliğini duyar duymaz hemen teslim oldu. Bu sırada 38 yaşındaydı.

Hz. Ebu Bekir radıyallahu anh Efendimiz aleyhisselatu vesselama giderek:

"Ya Muhammed, tanrılarımızı bıraktığın, bizi akılsızlıkla itham ettiğin, atalarımızı tekfir ettiğin hususunda Kureyşlilerin söyledikleri gerçek midir?" diye sordu. Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam onu doğruladı ve: ***"Evet, şüphesiz ki ben, Allah'ın Resulü ve elçisiyim. Ey Ebu Bekir! Seni bir ve ortaksız Allah'a, O'ndan başkasına ibadet etmemeye, sadece O'na itaate devam etmeye çağırıyorum."***[127] dedi ve Allah'ın elçisi olduğunu söyleyerek Kur'an-ı Kerim'den ayetler okudu. O da yakın dostunun peygamberliğini hemen kabul etti ve Müslüman oldu. Peygamberimiz aleyhisselatu vesselam, Hz. Ebu Bekir'in Müslüman olmasına çok sevindi. Onun, aziz İslam davasını kabul etmede hiç tereddüt göstermemesi konusunda da şöyle buyurdu: ***"Kimi İslam'a davet ettiysem azıcık duraksadı, baktı ve tereddüt etti, ancak Ebu Bekir b. Kuhafe bunun dışındadır; ona bunu söylediğim zaman duraksamadı, tereddüt etmedi."***[128]

Hz. Ebu Bekir radıyallahu anh İslam'ı kabul ettikten sonra son nefesini verdiği ana kadar bütün ömrünü hak davaya hizmetle geçirdi. İman davasından asla taviz vermedi ve her zaman Efendimiz'e en yakın kişilerden oldu.

Hz. Ebu Bekir radıyallahu anh, konuşması oldukça düzgün ve ikna kabiliyeti yüksek bir insandı. Bu nedenle başta

---

127. İbn Kesir, el-Bidaye ve'n-Nihaye, 3/42
128. İbn Hişam, Siret, 1/319

Osman b. Affan, Abdurrahman b. Avf, Sa'd b. Ebi Vakkas, Zübeyr b, Avvam ve Talha b. Ubeydullah olmak üzere Mekke'nin birçok önemli ve saygın ismi onun vesilesiyle hidayet buldu.

İslam dini fıtrat dinidir. O fıtrata göre de İslam davetine ilk koşanlar baş olma, ganimete ortak olma veya çeşitli menfaatler elde etme sevdasında olanlar değil; cahiliye bataklığında özü bozulmamış, cevheri temiz ve hiçbir menfaat gözetmeyen kişiler oldu. Hatta ilk dönemde bu davayı kabul edenler; mallarını, canlarını ve makamlarını feda etmeleri gerektiğini bilerek geliyorlardı. Çünkü bu dönemde Muhammed aleyhisselatu vesselama yakın ve dost olmak, onun davetini kabul etmek, canı da dahil her şeyini kaybetmek, müşriklerce her çeşit işkence ve yaptırımlara maruz kalmak anlamına geliyordu.

Bu yüzden de devletleşme dönemi olan Medine döneminde ortaya çıkan ve bir güç olmanın beraberinde getirdiği çeşitli ganimetlere ve dünyalıklara tamah ederek gelen ve *'münafıklar'* denilen hastalıklı gruba Mekke döneminde hiçbir zaman rastlanılmaz.

Davette Kur'an-ı Kerim'in Etkisi

İnsanların İslam'ı kabul etmesinde Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselamın tertemiz şahsiyeti ve güzel ahlâkı etkili olduğu kadar, Kur'an-ı Kerim'in etkileyici üslubu da çok önemli başka bir etkendi. Araplar ümmi bir toplum olmakla beraber şiir ve edebiyata oldukça düşkündü ve bu konuda uzman sayılırlardı. Şiire olan bu düşkünlükleri nedeniyle de yılın belli dönemlerinde çeşitli yarışmalar düzenlenirdi. Arapların edebi eserlere olan kulak aşinalıkları nedeniyle Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselama inen ayetlerde müthiş bir ses uyumu ve mana bütünlüğünü apaçık görebiliyorlardı.

Efendimiz aleyhisselatu vesselamı peygamberlikten önce tanıyanlar onun dehasına ve sorunlara pratik çözümler getirmesine defalarca tanıklık etmiştiler. Ancak inen ayetlerdeki söz güzelliği ve anlam bütünlüğüyle O'nun normal konuşması arasında çok fark olduğunu da görebiliyorlardı. Zira inen vahyin her bir cümlesi, üzerinde saatlerce konuşulacak kadar icazlı ve hikmetlerle doluydu. Ayrıca inen ayetlerle Arapların o güne kadar hiç duymadıkları bilgiler de yer alıyordu. Bazen asırlar önce yaşamış ümmetlerin başına gelenlerden, bazen de gelecekte meydana gelecek olan kimi olaylardan haber veriliyordu.

İnen ayetler o kadar etkili oluyordu ki bazen müşrikler bir ayetin bir kısmını işittiğinde geri kalan kısmını da çok merak ederek dinlemeye çalışıyorlardı.

Kur'an-ı Kerim'de birçok farklı konu yer alıyordu. Bunların en başında da şirk bulaşmamış bir tevhid akidesi, müminee ahlâk, ibadet ve cihad dengesi, peygamber kıssaları, hukuk ve adalet konuları vardı.

Kur'an-ı Kerim'de, Müslümanların içinde bulundukları duruma göre bir üslup ve dil kullanılıyordu. Bu nedenle Mekke döneminde inzal olan ayetlerde farklı ve devletleşme dönemi olan Medine'de ise daha farklı bir üslup kullanılmıştır. Mekke döneminde inzal olan ilk ayetler genellikle kısa ve dikkat çeken bir üsluba sahiptiler. İçerik olarak da Tevhid akidesi, cahiliye toplumunun kötülüklerinden yüz çevirme, ahlâk, edep, sabır, temizlik gibi konular daha ön plandaydı. Çok temiz, duru ve tatlı bir dil ile birlikte Arap kültürünün aşina olduğu konulara değiniliyordu. Örneğin deve ve hurmadan, kız çocuklarının diri diri gömülmesinden bahsediliyordu. Buradaki ilahi hikmetlerden biri de Arap milletinin bu davet ve telkini kolayca anlayıp kabul etmelerini sağlamaktı. Devletleşme dönemi olan Medine'de ise daha çok ahkâm ayetleri inmiştir.

Müşrik Araplar şiir ve edebiyatı iyi bilirdi. Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam kendilerine ayetleri okuduğunda birçok müşrik iman etmemekle beraber bu müthiş ses uyumu ve söz güzelliği karşısında hayranlığını gizleyemiyordu. Hatta bazı müşrikler Kur'an-ı Kerim'in ayetlerinin etkileyiciliğinden korunmak için kulaklarını kapatarak önlem alıyordu.

Kur'an-ı Kerim'in müthiş bir şekilde insanları etkileme gücü ortadaydı. Bu nedenle müşrikler, Kur'an-ı Kerim'in insanlar üzerinde yaptığı tesiri engellemek üzere yeni planlar kurdular. Bu planlardan biri de Kur'an-ı Kerim okunduğunda, onlar da yüksek sesle şiirler okuyacak, ıslık çalıp el çırparak gürültü yapacak ve bu şekilde insanları onu dinlemekten alıkoyacaklardı. Yüce Rabbimiz müşriklerin bu planları hakkında şöyle buyurmaktadır:

"İnkâr edenler: 'Bu Kur'an-ı dinlemeyin, okunurken gürültü yapın, belki üstün gelirsiniz' dediler."[129]

Kur'an-ı Kerim'in Yazımı

Kur'an-ı Kerim ilk dönemlerden itibaren yazıya geçirilmek suretiyle kayıt altına alınmaya başlandı. Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam, ümmi Arap toplumunun gelişmiş ezber yeteneğiyle Kur'an-ı Kerim'in sadece ezberlenmesi yoluyla korunmasını yeterli görmeyerek ayrıca yazılmasını da istedi. Bu amaçla vahyi yanlışsız olarak yazabilecek kâtipler edindi ve kendisine bir ayet nazil olduğu zaman, onu bu kâtipler aracılığıyla hemen yazıya geçirirdi. Allah Resulü aleyhisselatu vesselam inen vahiyleri yazıya geçirme konusunda o kadar hassastı ki sadece onları yazdırmakla yetinmezdi. Ayetleri yazdırma işlemi bittikten sonra da yazım yanlışı ihtimalini ortadan kaldırmak için yazdırdığı metni bir

129. Fussilet: 26

kez de kendisine okumalarını isterdi.

Kur'an-ı Kerim nazil olduğu dönemde kâğıt kullanımı pek yaygın değildi. Bu nedenle genelde parşömen ve dabaklanmış deri parçaları, tahta levhalar, develerin kürek kemikleri, yumuşak beyaz taşlar, hurma ağacı yapraklarının orta damarları, seramik kap parçaları ve daha başka maddelerin üzerine yazılırdı.

Tüm bu beşerî tedbirlerin yanında bizzat Allah azze ve celle de son vahyin korunmasını üzerine alarak şöyle buyurdu:

"Hiç şüphesiz, zikri (Kur'an'ı) biz indirdik; onun koruyucuları da gerçekten biziz."[130]

Efendimiz aleyhisselatu vesselam, Kur'an-ı Kerim ile beraber 'Kıraat' denilen farklı okumaları da öğretiyordu. Böylelikle bu farklı kıraatler sayesinde, farklı içtihatlar doğacak, farklı içtihatlar ise birbirinden çok farklı zamanlarda ve toplumlarda herkesin ihtiyaçlarına her zaman cevap verecek bir zenginlik ve esneklik ortaya çıkaracaktı.[131]

Kur'an-ı Kerim, Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam hayatta olduğu müddetçe Mushaf[132] haline getirilmedi. Zira vahiy inmeye devam ettiği için buna imkân da yoktu. Bu yüzden de Kur'an-ı Kerim ancak Efendimiz'in vefatından sonra, Hz. Ebu Bekir radıyallahu anh döneminde kitap haline getirildi. Hz. Osman döneminde ise, Kur'an-ı Kerim'in okunmasında ortaya çıkan kimi ihtilaflar yüzünden yedi nüsha şeklinde çoğaltılarak İslam beldelerine dağıtıldı. Okuma farklılıklarında ortaya çıkacak kimi sorunlarda da bu ana nüshaların esas kabul edilmesi emredildi.

---

130. Hicr: 9

131. Ümit Şimşek, İman Esasları, s-154

132. Mushaf, bütün ayetlerin bir arada bulunduğu kitap şekline denir.

Kur'an-ı Kerim'in yazım işi, Efendimiz aleyhisselatu vesselamın çok önem verdiği bir konuydu. Bu nedenle bir vahiy kâtibi ekibi oluşturdu. Zira son vahyin en sağlam şekilde kayıt altına alınması gerekiyordu. Kâtiplerin en meşhurları, Mekke'de **Abdullah b. Sa'd**, Medine'de ise **Übey b. Kab'dır. Bu ikisinin dışında ayrıca Hz. Ebu Bekir, Ömer b. Hattab, Osman b. Affân, Ali b. Ebî Tâlib, Zübeyr b. Avvâm, Zeyd b. Sâbit, Muâviye b. Ebî Süfyan, Muhammed b. Mesleme, Eban b. Sa'd** gibi isimler Hz. Peygambere vahiy kâtipliği yapan sahabilerdendi.

Gizli Davet

Müslümanların sayılarının oldukça az olduğu[133] ilk dönemlerde üç yıl kadar insanlar gizli bir şekilde İslam'a davet ediliyordu. Bu dönemde özellikle bunun bir sır olduğunun bilincinde olacak ve o sırrı koruyacak insanlar seçiliyordu. Ayrıca müşriklerin göreceği bir şekilde açıktan ibadet etmekten kaçınılıyordu. Müslümanlar namaz kılacakları zaman kuytu yerleri seçiyorlardı.

Efendimiz aleyhisselatu vesselamın tavsiyeleri ve Müslümanların aldıkları tüm bu tedbirlerin yanında, namaz kılarken müşriklerle karşı karşıya gelindiği zamanlar da oluyordu. Bir defasında Müslümanlar gözden uzakta bir yerde namaz kılmak için şehrin dışına çıkmışlardı. Aralarında Ebu Süfyan b. Harb ve Ahnes b. Şerik gibi müşriklerin de bulunduğu bir grup, Müslümanları namaz kılarken gördü ve böyle bir manzarayla karşılaştıklarında her zaman yaptıkları gibi onlarla alay etmeye başladılar. Ancak bu kez müşrikler beklenmedik bir tavırla karşılaştılar. Müslümanlardan Sa'd b. Ebi Vakkas, alaycı müşriklerden Abdullah b. Hatal'ın ka-

133. Gizli davet döneminde Müslümanların sayısı 30 kişi civarındaydı.

fasına deve kemiğiyle vurarak yardı.[134] Ancak bu olay fazla büyümeden taraflar ayrıldı. İslam tarihinde Müslümanların müşriklerle karşı karşıya geldikleri bu küçük çatışmada İslam adına ilk kan akıtılmış oldu.

Erkam'ın Evi

Müşriklerin yeni taşkınlıklar yapacakları endişesiyle Efendimiz bu olaydan hemen sonra bazı yeni önlemler alma yoluna gitti. Bu tedbirlerden biri de uzun bir süre Müslümanların toplanıp beraber ibadet edecekleri, istişarelerini yapacakları ve bir üs olarak kullanacakları yeni mekânın seçilmesi oldu.

Hz. Erkam b. Ebil Erkam radıyallahu anh yeni Müslüman olmuş gencecik bir delikanlıydı. Mekke müşriklerinin onun Müslüman olduğundan haberleri yoktu. Erkam'ın evi Safa tepesi yakınlarındaydı ve stratejik açıdan üs olarak kullanılmaya çok uygundu.

Bununla birlikte başka yerlerden hac ve umre amacıyla Mekke'ye gelen yabancılarla kolayca görüşebilme imkânını da veriyordu. Tüm bu nedenlerle burası merkez olarak seçildi. Müslümanlar burada ibadetlerini yaptıkları gibi, İslam'ı yeni kabul edenler de buraya getiriliyor ve bir süre kalıp çeşitli eğitimler alıyorlardı. Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam genelde burada kalır ve Müslümanlar gelip kendisiyle çeşitli mevzularda fikir alışverişinde bulunurlardı. Hz. Erkam'ın evi, Ebi Talib Mahallesi'de Müslümanlara yönelik uygulanacak olan meşhur boykot uygulamasına kadar önemli bir üs görevi görmeye devam etti.

Bütün Akrabalar Toplantıda

Safa Tepesi'nde yapılan genel davetten birkaç gün sonra Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam, bütün akrabalarını

134. İbn Esir, el Kâmil fi't-Tarih, 2/61

davet ettiği bir yemek hazırlattırdı. Bu davette, ilk kez bütün akrabalarına İslam'ı anlatıp Müslüman olmalarını isteyecekti.

Efendimiz aleyhisselatu vesselamın davetine yaklaşık 45 akrabası icabet etti. Yemek esnasında görülen bir kısım bereket ve mucizeler nedeniyle Ebu Leheb toplantıyı sabote etmek için; *"Muhammed sizi büyüledi."*[135] dedi ve kendilerine sihir yapıldığını iddia etti. Hemen arkasından da Efendimiz'in konuşmasına bile fırsat vermeden kalabalığı galeyana getirerek onları dağıttı.

Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam, ikinci bir kez akrabalarını toplayıp hak davaya çağırmak için yemek hazırlattı. Misafirler güzel bir şekilde ağırlanıp yemeklerini yediler. Yemeğin hemen ardından Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam ayağa kalkarak:

"Ey Abdülmuttaliboğulları, Allah'a yemin ederim ki ben hiçbir Arap gencinin, benim size getirdiğimden daha değerli bir şeyi kavmine getirmiş olduğunu bilmiyorum. Ben sizlere dünyanın da ahiretin de hayrını getirmiş bulunuyorum. Yüce Allah da bana, sizleri bu hayra çağırmamı emretmiştir. Bu işte kim bana kardeşim, vasim ve halifem olmak üzere yardımcı olur."[136] buyurdu ve onları İslam'a davet etti. Yakın akrabaları olmaları hasebiyle bu davayı tüm cihana tebliğ edebilmesi ve bu ağır yükü en güzel şekilde omuzlayabilmesi için kendisine yardım etmelerini istedi. Ancak bu davet karşısında orada toplanan kalabalığın üzerine bir sessizlik çöktü. Çünkü böylesi bir kabul bütün Arapları karşılarına almak ve birçok musibete de davetiye çıkarmak anlamına geliyordu. Bu toplantıya katılanlar, Hz. Peygamberin davetine icabet etmediği gibi alaya alarak dağıldılar.

---

135. İbn Sa'd, et-Tabakât, 1/175; İbn Esir, el Kâmil fi't-Tarih, 2/63
136. İbn Esir, el Kâmil fi't-Tarih, 2/64

Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam yakın akrabalarından bu olumsuz tavrı görünce üzüldü. Ancak tebliğ ve irşad faaliyetlerinden zerre kadar bir gevşeme göstermedi ve aynı kararlılıkla hakka davet etmeye devam etti.

Hakkı ve hakikati kabul etmemelerindeki sorun, bu pak davada ve daveti yapanda değildi. Sorun, cahiliye artıklarıyla kirlenmiş, şirk ve isyanla dolu sinelerden, ataları körü körüne taklit eden körelmiş zihniyetlerden kaynaklanıyordu. Zira bu, öyle temiz ve yüce bir davaydı ki onu ancak tertemiz gönüller kabul edebilirdi.

Açık Davet

Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam, üç yıllık gizli davet döneminde oldukça dikkatli davranıyordu. Bu dönemde daha çok güvendiği insanları davet ediyor ve kendilerine de hem bu daveti hem de ibadetlerini gizli yapmaları tavsiyesinde bulunuyordu. Muhataplar özenle seçiliyor ve adeta nokta atışı yapılıyordu. Özellikle Mekke'nin cahiliye toplumunun geleneklerine pek uymayanlar İslam'a davet ediliyordu.

Üç yıllık bu sürenin sonunda artık davetin aleni yapılmasını emreden ilahi buyruklar geldi:

"Şimdi sen emrolunduğunu açıkça tebliğ et. Müşriklerden yüz çevir."[137]

Ardından şöyle buyruldu:

"(Önce) en yakın akrabanı uyar."[138]

Davetin aleni yapılmasını emreden bu ayetlerin inişinden hemen sonra Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam Safa tepesine çıkarak:

---

137. Hicr: 94
138. Şuara: 214

"Ey Kureyş topluluğu! Eğer size, şu dağın arkasında bir ordu var, buraya doğru geliyor desem buna kesinlikle inanır mısınız?" buyurdu. Toplanan kalabalık: *"Elbette inanırız; bize göre sen töhmet altında biri değilsin, senin yalan söylediğini asla görmedik."* dediler. Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam: ***"Ey Benî Abdülmuttalib, Ey Benî Abdümenaf, Ey Benî Zühre! Ben şiddetli bir azap hususunda sizleri uyarıyorum. Allah, en yakın akrabalarımı uyarmamı istedi. Sizler 'La ilahe illallah' demedikçe sizin için ne bu dünyada bir menfaate ne de ahirette bir kısmete kefil olabilirim."***[139] buyurdu. Ancak bu açık çağrıdan olumlu bir netice alınamadı. Toplanan kalabalık, çağrılma nedenlerini önemli bir mesele olarak değerlendirmedikleri için öfkeli bir şekilde oradan ayrılıp dağıldılar.

Toplananların içinde Ebu Leheb de vardı. Efendimiz'in dava ve davetinden haberdardı. Ancak davasını bu kadar açık bir şekilde ilan edeceğini o da beklemiyordu. Bu nedenle öfkeden kudurmuş bir şekilde: *"Yazıklar olsun sana, bunun için mi bizleri buraya topladın?"*[140] diye çıkıştı ve Efendimiz'e hakaretlerde bulundu.

Davet Alanı Genişliyor

Mekke'de müşriklerce de kutsal kabul edilen Kâbe'nin bulunuşu davet açısından çok önemli bir fırsattı. Ayrıca bu civarlarda yılın belli dönemlerinde çeşitli panayırlar kurulur ve her taraftan insanlar hem dini hem de ticari faaliyetlere katılmak amacıyla buralara toplanarak çeşitli etkinliklerde bulunurdu. Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam ve Müslümanlar için bu kalabalıklar, İslam davasının uzak diyarlara da ulaştırılması için çok güzel bir fırsat olarak görülmekteydi.

---

139. İbn Sa'd, et-Tabakât, 1/187
140. İbn Sa'd, et-Tabakât, 1/187

Açık davetin başlamasıyla Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam buralarda toplanan kalabalıklarla çok ciddi bir şekilde ilgilenmeye ve onları İslam'ın aydınlık güneşine davet etmeye başladı.

Rahmet Peygamberi aleyhisselatu vesselam Arap kabilelerinin konakladıkları yerlere giderek: "***Ey filan oğulları, ben Allah'ın size gönderdiği Resulüyüm! Size Allah'a ibadet etmenizi, ona hiçbir şeyi ortak koşmamanızı, ondan başka ona taptığınız benzer şeyleri atmanızı; bana iman etmenizi, beni korumanızı emrediyor, bunu da ben Allah'ın benimle gönderdiği şeyleri açıklayana kadar sürdürmenizi istiyorum."*** buyuruyordu. Hemen arkasından da Ebu Leheb: *"Ey filan oğulları, bu adam ancak sizi Lat ile Uzza'yı ve müttefikleriniz olan Malik b. Ukayş* oğulları cinlerini boyunlarınızdan atmanıza, kendisinin getirdiği bidat ve sapıklığı *kabul etmeye çağırıyor. Ona itaat etmeyin ve onu dinlemeyin.*[141] *Bu sabiileşmiş yalancının biridir."*[142] diyerek Hz. Peygamberin davetinin etkisini kırmaya çalışıyordu.

Gece-gündüz durmadan davete devam eden Peygamberimizin azmi ve gayreti müşriklerin gözünden de kaçmıyordu. Davetin başlarında küçümseyerek alaya aldıkları davanın gün geçtikçe büyüdüğünü ve yeni taraftarlar bulduğunu müşahede etmekteydiler. Bu durum ise müşriklerde endişe ve korkuya sebep olmaya başladı. Daha önce İslam davasını ve Efendimiz'i küçümseyen müşrikler, kendilerince yeni ve daha ciddi tedbirler alma yoluna gittiler. Hak karşısında aciz kalanların aldığı tedbir, işkenceden başka değildi.

---

141. İbn Hişam, Siret, 2/73
142. İbn Sa'd, et-Tabakât, 1/203

İşkenceler

Müşrikler, İslam davasını yok etmek için çeşitli yollara başvurdular. Dedikodu, yalan-yanlış propaganda, iftira ve ithamlarla karalamak istediler. Efendimiz ve Müslümanlar hakkında şüphe ve vesveseler oluşturmaya çalıştılar. Ama yaptıkları hiçbir şey, bu mübarek davanın günden günden büyümesine engel olamadı. Bu yüzden de yeni bir yöntem olarak işkencelere başvurdular.

Aslında işkenceler İslam davasının ortaya çıktığı ilk günden itibaren müşriklerin başvurduğu bir yöntemdi. Özellikle kabilesi zayıf veya köle olan Müslümanlar onların hedefindeydi. İslam davası büyüdükçe müşrikler bunun hafife alınmaması gerektiğini ve önünün bir şekilde alınması gerektiğini düşünerek daha önce yaptıkları işkenceleri daha da çoğaltma yoluna gittiler. Yapılan işkenceler artınca ashaptan bazıları Efendimiz'e giderek, yaşadıkları bu kâbusun bitmesi için dua etmesi talebinde bulundular. Bunun üzerine Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam şöyle buyurdu:

"Önceki ümmetler içinde bir mü'min tutuklanır, kazılan bir çukura konulurdu. Sonra da bir testere ile başından aşağı ikiye biçilir, eti–kemiği demir tırmıklarla taranırdı. Fakat bütün bu yapılanlar onu dininden döndüremezdi. Yemin ederim ki Allah, mutlaka bu dini hâkim kılacaktır. Öylesine ki yalnız başına bir atlı, Allah'tan ve sürüsüne kurt saldırmasından başka hiçbir şeyden endişe etmeksizin San'a'dan Hadramut'a kadar emniyetle gidecektir. Ne var ki siz sabırsızlanıyorsunuz."[143]

Müşriklerin işkencelerinin artığı bir dönemde Efendimiz Kâbe'de namaz kılıyordu. Allah Resulünün onlara meydan

143. Buhari, Menâkıb, 25; Ebu Davud, Cihad, 97

okurcasına uluorta namaz kılması Ebu Cehil ve diğer bazı müşriklerin hoşuna gitmedi. Bu yüzden de kendi aralarında anlaşarak, Efendimiz'in secdeye gitmesi durumunda onun üzerine deve pisliği atmaya karar verdiler. Namaz kılan Efendimiz aleyhisselatu vesselam secde yapınca, bu anı bekleyen müşrikler, hemen üzerine deve pisliği bıraktılar. Büyük bir iş başarmış gibi iğrenç bir şekilde sevinç çığlıkları atarak gülmeye başladılar. Müşriklerin bu davranışına çok üzülen Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam:

"Allah'ım! Ebu Cehil b. Hişam, Utbe b. Rebia, Şeybe b. Rebia, Velid b. Utbe, Ümeyye b. Halef ve Ukbe b. Ebi Muayt'ı sana havale ediyorum!"[144] diye buyurdu. Allah azze ve celle Habibinin duasını kabul etti. Aleyhlerinde beddua edilen bütün müşrikler Bedir savaşında öldürüldüler ve kokuşmuş cesetleri de Bedir kuyusuna atıldı.

Gözleri Kör Eden Kabilecilik

Müşrikler arasında kabile taassubu ve üstünlük davaları oldukça yaygın olduğu gibi aynı kabile içindeki ailelerde bile bir birlik anlayışı yoktu.

Kureyş kabilesinin boyları arasında da öteden beri birbirlerine karşı çekememezlik ve kıskançlık vardı. Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam Efendimiz'in Hâşimoğulları arasından peygamber olarak seçilmesiyle bu ailenin öteki ailelere karşı ezici bir üstünlük sağlayacağını düşünerek bundan endişelenenler oldu. Bunların başında da Ebu Cehil geliyordu.

Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam, davetine başladığı günden beri daveti müşriklerin bütün toplantı ve sohbetlerinin birinci konusu oluyordu. Ne zaman müşrikler bir araya

144. Buhari, Vudu, 69; Salat, 109

gelse Efendimiz aleyhinde konuşarak birbirlerini Müslümanlara karşı kışkırtırlardı. Yine bu sohbetlerin birinde Ebu Cehil ve Velid b. Muğire, Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam hakkında kötü şeyler konuşuyorlardı. Bu sohbet sırasında Ebu Cehil, Rahmet Peygamberinin getirdiği davanın hak olduğunu ve onun hiçbir zaman yalan söylemediğini itiraf etti. Ancak kabile taassubu, inat ve kimi kalbi hastalıklar yüzünden ona tabi olmayacağını da ekledi:

"Allah'a yemin ederim ben onun doğru sözlü olduğunu biliyorum. Biz gençliğinde ona sadık ve emin diyorduk. Aklı kemale erince ona yalancı ve hain mi diyeceğiz? Sadece Kureyş kızlarının benim hakkımda 'bir ekmek parçası uğruna Ebu Talib'in yetiminin peşinden gitti' demelerini istemiyorum. Lat ve Uzza'ya yemin olsun ki ebediyyen onun peşinden gitmeyeceğim."[145] dedi.

Yine Ebu Cehil başka bir günde de Efendimiz'e olan düşmanlığının tek sebebinin sadece kabilecilik taassubundan kaynaklandığını şöyle itiraf etti:

"Biz ve Abdimenaf oğulları, şeref ve şan hususunda şimdiye kadar çekiştik durduk: Onlar halka yemek yedirdiler, biz de yemek yedirdik. Onlar arabuluculuk ederek diyet yüklendiler, biz de arabuluculuk ederek diyet yüklendik. Onlar halka bağışta bulundular, biz de bağışta bulunduk. Onlarla kulak kulağa giden iki yarış atı durumuna gelince, onlar: 'İşte, bizden, kendisine gökten vahiy gelen bir peygamber de var!' dediler. Biz bunun dengini nereden bulup onların dengine ulaşacağız? Vallahi, biz hiçbir zaman ona inanmayız, onu tasdik etmeyiz!"[146]

Kabilecilik taassubu gözleri kör edince dünya ve ahiret feda edilebiliyordu. Dolayısıyla hakkı bilmek, ona tabi ve

145. İmam Kurtubi, el-Camiu li Ahkami'l-Kur'an, 16/28
146. İbn Kesîr, el Bidaye ve'n-Nihaye, 3/95

teslim olmaya yetmiyordu. Zira bu itirafından, Ebu Cehil'in de hakkı bildiğini anlıyoruz, ancak o, hakka teslim olmaya yanaşmadı.

Bir İkaz

Resulullah aleyhisselatu vesselam, çok büyük bir gayretle tebliğ çalışmalarına devam ediyordu. Özellikle kimi lider konumundaki müşriklerin iman etmesini istiyordu. Zira böyle bir durum, iman edip etmeme konusunda bocalayan birçok kişinin korkusuzca iman safını tercih etmesini kolaylaştıracaktı.

Efendimiz aleyhisselatu vesselam bir gün müşrik ulularından Velid b. Muğire'yi İslam'a davet ediyordu. Bu davet karşısında Velid olumsuz konuşmadı. Bu nedenle Efendimiz onun Müslüman olmasını umarak tebliğini devam ettiriyordu. Tam bu sırada Ümmü Mektum isimli gözleri görmeyen bir kişi yanlarına geldi ve Efendimiz'den kendisini irşad etmesini istedi. Ümmü Mektum'un bu şekilde sohbetin arasına girmesi nedeniyle Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam biraz sıkıldı. Ancak Ümmü Mektum'un talebinden daha ziyade Velid b. Muğîre'yle ilgilenmeye devam etti. Ümmü Mektum talebinde ısrar edince de Efendimiz oradan ayrıldı. Bu olaydan kısa bir süre sonra Efendimiz, Ümmü Mektum'a karşı takınmış olduğu tavır nedeniyle Allah tarafından şu ayetlerle uyarıldı:

"Yüzünü ekşitip başını çevirdi. Kendisine âmâ geldi diye. Ama (ey Peygamber!) Sen nereden bileceksin, belki o kendini arındıracaktı. Yahut o bir öğüt alacak, bu öğüt kendisine fayda verecekti. Sen ise kendini her bakımdan ihtiyaçsız görenle ilgileniyorsun. Onun arınmamasından sen sorumlu tutulmayacaksın ki! Gönlün-

de Allah korkusu taşıyarak koşup sana geleni umursamıyorsun!"[147]

Bu ayetlerin inişinden sonra Rahmet Peygamberi aleyhisselatu vesselam, daha dikkatli bir şekilde davranarak davetine devam etti.

Güneşi Sağ Elime Verseler

Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam, peygamberliğinin dördüncü yılında inzal olan: **"Şimdi sen emrolunduğunu açıkça tebliğ et. Müşriklerden yüz çevir."**[148] ayetinden sonra davetini açıktan yapmaya ve ibadetlerini de aleni bir şekilde Kâbe'de yapmaya başladı. Etrafında toplanan kalabalıklara Kur'an-ı Kerim'den ayetler okuyup onları İslam'a davet ediyordu. Bu aleni davet kimi müşriklerin hoşuna gitmiyordu. Ancak ortaya koyacakları tepkilerle tüm Haşimoğullarını topyekûn karşılarına almak da istemiyorlardı. Bu yüzden de Ebu Talib'e giderek, yeğenini davasından vazgeçirmesi talebinde bulundular. Ebu Talib onların bu ilk girişimini yatıştırıcı cevaplarla savuşturdu. Müşrikler ziyaretin ardından Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselamda herhangi bir değişiklik olmadığını ve tebliğine aynı şekilde devam ettiğini gördüklerinde tekrar Ebu Talib'in evinin yolunu tuttular. Bu kez, Ebu Talib'in gururunu okşayan ve kendi aralarındaki konumundan bahseden bir konuşma yaptılar. Bu girişten sonra Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselamın kendi putlarına hakarete ve atalarını hor görmeye devam ettiğine değindiler. Bir önceki toplantıyı hatırlatarak kendisinden istediklerini yerine getirmediğini ve yeğenin Muhammed'in bu şekilde devam etmesi durumunda kendisini de

147. Abese: 1-10
148. Hicr: 94

hedef tahtasına koyacakları yönünde tehditler savurarak oradan ayrıldılar.

Ebu Talib, büyük bir üzüntü içinde yeğenine haber gönderdi. Efendimiz aleyhisselatu vesselam geldiğinde ona müşriklerin kendisini tehdit ettiklerini ve kaldıramayacağı bir yükün altına girmek istemediğini söyledi. Ebu Talib'in bu sözleri üzerine Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam üzüldü. Kureyşlilerin artan baskıları karşısında Efendimiz, bu davadaki kararlılığına aynı şekilde devam edeceğinin dost-düşman herkes tarafından iyice anlaşılması için şu cümlelerle cevap verdi:

"Amcacığım, güneşi sağ elime, ayı da sol elime vererek bu işten vazgeçmemi isteseler, kesinlikle vazgeçmeyeceğim. Ya Allah bu dini yükseltir ya da ben bu uğurda helak olur, giderim."[149] Ebu Talib yeğeninin bu kararlı duruşuna bir kez daha şahit olduğunda dilediğini yapmaya devam etmesini söyledi.

Müşrikler Saçmalıyor

Müşriklerin tüm çaba ve engellemesine rağmen, Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam aynı kararlılıkla ve hiç taviz vermeden yoluna devam ediyordu. Kısa bir süre sonra Kureyşliler tekrar Ebu Talib'e yöneldiler. Ebu Talib'in huzuruna bu kez çok saçma bir teklifle gittiler. Yanlarında o civarın yiğit, şair ve en yakışıklı delikanlılarından olan Umare b. Velid vardı. Ebu Talib'e, *"Sen bizim büyüğümüz ve içimizde en değerli olan kişisin. Şu akılsızların, kardeşinin oğluyla birlikte neler yaptıklarını görüyorsun. Tanrılarımızı terk etmişler, bize dil uzatıyor ve bizi ahmak kabul ediyorlar."* Yanlarında getirdikleri Umare b. Velid'i göstererek: *"Sana*

149. İbn Hişam, Siret, 1/334

güzel, nesep sahibi ve yakışıklı bir genç getirdik; onu sana veriyoruz. Onun yardımı ve mirası senin olacak, ancak sen de kardeşinin oğlunu bize vereceksin; onu öldüreceğiz. Hiç şüphesiz bu iş topluluğumuzu daha çok bir arada tutacak ve sonuç itibariyle de daha iyi olacak."[150] dediler ve Efendimiz aleyhisselatu vesselamı kendilerine teslim etmelerini istediler. Ebu Talib onların saçmalıklarına şaşırdı ve: *"Allah'a yemin ederim ki ne kötü bir pazarlık yapıyorsunuz, ben oğlunuzu sizin için besleyeceğim, ben de oğlumu öldürmeniz için onu size teslim edeceğim öyle mi? Allah'a yemin ederim ki bu asla olmaz."*[151] dedi. Müşrikler her zamanki gibi elleri boş bir şekilde oradan ayrıldılar.

Mekkeli müşrikler, Ebu Talib'in hiçbir teklifi kabul etmediğini görmelerine rağmen, Efendimiz'e doğrudan saldırmakta tereddüt ediyorlardı. Ancak bir türlü önü alınamayan hareketin bir şekilde önlenmesi, engellenmesi ve bu konuda çeşitli tedbirler alınmasını da gerekli görüyorlardı. Çünkü Mekke bir çekim merkeziydi ve özellikle hac zamanı Arabistan'ın birçok yerinden buraya akın akın insanlar gelmekteydi.

Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam buralara toplanan insanlara giderek onları İslam'a davet ediyordu. Bu sırada Müşrik liderlerden Ebu Leheb de Efendimiz'in konuştuğu kişilere yaklaşarak:

"Ey falan oğulları! Bu adam sizi Lât ve Uzzâ'yı bırakmaya, kendi getirdiği bidat ve dalâlete girmeye çağırıyor. Sakın ona itaat etmeyin Onun konuştuklarını dinlemeyin."[152] diyordu.

Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam, insanların her taraftan geldiği bu zamanları davetini yaymak için fırsat olarak

150. İbn Sa'd, et-Tabakât, 1/189
151. İbn Hişam, Siret, 1/335
152. İmam Zehebi, Tarihu'l-İslam, 1/ 395

kolluyordu. Aynı şekilde Mekke müşrikleri de bu girişimi engelleme hesapları yapıyorlardı. Özellikle uzak yerlerden gelen insanlarla bu ilahi çağrının arasına bir engel konulması gerektiğini düşünüyorlardı. Çünkü bu yeni ve kimsenin bilmediği dine yapılacak davet, Kureyş'in itibarını zedeleyebilirdi. Bu da onların başta ticaretleri olmak üzere birçok menfaatine zarar verebilirdi. Bu amaçla özel heyetler oluşturup toplantılar tertip etmeye başladılar.

İlk dönemlerde Müslümanlara fiili saldırılardan ziyade inanç ve ibadetleriyle alay etmeyi yeterli gören müşrikler, günden güne inananların artan sayıları karşısında tedirgin olmaya başlamış ve işkence yoluna başvurmuşlardı. Bu tedbir de Müslümanların çoğalmasına engel olamayınca yeni bir yöntem olarak *'Organize Yalanlara'* başvurmaya başladılar.

Müşrikler, Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselamı karalayıp davetinin etkisini kırmak için en etkili ve ikna edici iftiranın hangisi olabileceği konusunda özel istişare toplantıları yapmaya başladılar. Buradan çıkacak sonuca göre de herkesin ağız birliği ederek tek bir iftirayla karalama propagandası yapması planlandı. Çünkü her kafadan çıkacak farklı yalanlarla bu propagandanın etkisinin kırılabileceği hesabını da yapıyorlardı. Bazıları Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam için mecnun (deli) demeyi uygun buldu. Bazıları ise kâhin, şair veya büyücü demenin daha uygun olabileceğini söyledi. Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselamı insanların gözünde küçük düşürecek en uygun sıfatı bir türlü seçemediler. Zira Rahmet Peygamberi aleyhisselatu vesselamın konuşmaları, sözlerin en güzeli ve etkileyici olanıydı. Şairler, O'nun okuduğu kelamın (Kur'an-ı Kerim) yanında, sözlerinin cılızlığını hemen fark edebiliyorlardı. Hakeza büyücüler de çoğu zaman saçma sapan sözler mırıldanırdı ki Efendimiz'de bu tür sözler hiçbir zaman sadır olmamıştı.

Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselamı yakından tanıyan Kureyş'in âkil adamlarından Velid b. Muğire, bu sıfatlardan hiçbirinin isabetli olmadığını ancak büyücü sıfatının en uygun olacağı fikrini ortaya attı ve: *"O öyle bir söz getirmiştir ki o sihirdir; onunla adamla babasının, kardeşinin, karısının ve adamla aşiretinin arasını açıyor."*[153] dedi. Çünkü ona göre Resulullah aleyhisselatu vesselamın okuduğu ayetler bir büyücünün sözleri kadar etkili sözlerdi. Zira bu ayetler yüzünden birçok ailede huzursuzluklar baş göstermiş, insanlar aşiretleriyle ve akrabalarıyla karşı karşıya gelmişti. Velid'in bu şeytanî fikrinden sonra hep beraber bu tavsiyeye uymaya karar verdiler. Müşrikler, Mekke'ye ulaşan tüm yollara özel adamlarını yerleştirerek başka memleketlerden gelecek olan yabancıları uyaracak ve Efendimiz'e karşı dikkatli olmalarını tembihleyeceklerdi.

Mekke Müşrikleri Neden Bu Kadar İnat Ediyordu?

Mekke müşriklerinin İslam'a karşı düşmanlık geliştirmelerinin birçok sebebi vardı. Ancak bu sebeplerin merkezinde, çıkar ve arzuların belirleyici olduğu bir ticaret düzeninde, insan ilişkilerinin rahmeti geniş olan Allah'ın emirleriyle düzenlenmesinin kabul edilmemesi yatmaktaydı.[154]

Yani asıl mesele menfaat ve hesap meselesiydi. Kâbe gibi kutsal bir mekâna sahip olmaları, zenginliklerinin en büyük kaynağıydı. Yine memleketlerinde Kâbe'nin varlığı onlara bir imtiyaz sağlamış ve kendilerini diğer bütün Araplardan daha üstün görmelerine neden olmuştu. Tüm bu etkenler de onları hem şımartmış hem de hakikate karşı kibirli yapmıştı. Zira hem şımarıklık hem de kibir insanların gönül gözlerini

153. İbn Hişam, Siret, 1/339

154. İsmail L. Çakan, N. Mehmet Solmaz, Peygamberler ve Tevhid Mücadelesi, s.377

kör eden ve hakikati görmelerine engel olan önemli hastalıklardandır.

Müşrikler iman etmeleri durumunda, dünya menfaatlerine alet ettikleri ve gelirlerinin en büyük kaynağı olan Kâbe'nin önemini kaybetme endişesini taşıyorlardı.

Başka bir sebep de hiç şüphesiz İslam'ın en temel ilkelerinden olan **"üstünlüğün takva"**da[155] olduğu ilkesiydi ki kölelerin, kadınların ve çocukların insan yerine dahi konulmadığı bir toplumda böyle bir görüş kabul edilmiyordu. Nitekim İslâm düşmanlarının en azılılarından olan Ebu Leheb bir gün Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselama gelerek: *"Ey Muhammed! Ben sana iman eder, Müslüman olursam, bana ne verilir?"* diye sordu. Peygamberimiz aleyhisselatu vesselam: ***"Müslümanlara ne verilirse, sana da o verilir!"*** buyurdu. Ebu Leheb: *"Onların üzerinde, benim için bir üstünlük olmayacak mıdır?"* diye sordu. Efendimiz aleyhisselatu vesselam: ***"Daha ne istersin?"*** buyurunca, Ebu Leheb: *"Benim şu sıradan insanlarla bir tutulacağım bu dine yuh olsun!"*[156] diyerek şeytanî kibrini ortaya koydu.

Mekke müşriklerinin İslam'ı kabul etmemelerinin başka bir nedeni de kabile milliyetçiliğiydi. Kureyş aileleri arasında, ilk dönemlerden itibaren birbirlerine karşı çekememezlik huyları ve üstünlük taslama davaları vardı. Peygamberimiz aleyhisselatu vesselamın Haşimoğulları arasından peygamber olarak seçilmesi de öteden beri aralarında devam etmekte olan kabile taassuplarını daha da büyütüp hakka karşı gözlerini kör etti.

---

155. Hucurat: 13

156. M. Asım Köksal, İslam Tarihi, 1/288

İlginç Teklifler

İslam davasının başladığı günden itibaren Mekke eşrafı her nerede toplanırlarsa gündemleri Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam oluyordu. Yine Mescid-i Haram'da toplanan bazı kabile reisleri çözüm meclisini kurmuşlardı. Utbe b. Rebia'nın aklına yeni bir fikir geldi. Bu ilginç teklifinin kabul edilmesini umuyordu. Kureyşli kabile reislerinin çoğunun hazır bulunduğu bu toplantıda, Efendimiz'in yanına gidip yaptıklarından vazgeçmesi için bazı tekliflerde bulunmak istediğini söyledi. Müşrikler onun bu teklifini kabul ettiler.

Utbe yeni şeytanî planıyla Efendimiz aleyhisselatu vesselamın yanına vardı. Evvela övgü dolu cümlelerle Efendimiz'i methetti. Ayrıca Arapların içinden nesepçe en temiz ve hayırlı bir kişi olduğunu da ekledi. Ancak daha önceki konuşmaları gibi konuyu yine Arapların birliğinin dağıtılmasına, putlarına hakaret edilmesine getirdi. Daha önceki konuşmalarından farklı olarak bu defa tehditler savurmadı. Bunun bir faydası olmayacağını da biliyordu. Bu yüzden Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselama:

-Mal ve servet sahibi olmak istiyorsa, içlerinden en zenginleri oluncaya kadar onun için para ve mal toplayacaklarını;

-Başkanlık ve reislik istiyorsa onu kendilerine lider yapacaklarını;

-Evlenmek istiyorsa o civarın en güzel hanımlarını onun için arayıp bulacaklarını;

-Eğer bunların dışında ona musallat olan bir cin veya ona bu hareketleri yaptıran bir hastalığı varsa bütün mal varlıklarını sonuna kadar onun tedavisi için harcamaya hazır olduklarını ve ellerinden geleni yapacaklarını söyledi.[157]

---

157. İmam Zehebi, Tarihu'l-İslam, 1/230

Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam, Utbe'nin konuşmasını kesmeden onu dinledi. Utbe'nin konuşması ve teklifleri bitince Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam ondan kendisini dinlemesini istedi ve besmele çekerek Fussilet Suresini okumaya başladı:

"Hâ Mîm. Bu Kur'an Rahman ve Rahîm olan Allah tarafından indirilmiştir. Bu, Arapça bir Kur'an olarak, ayetleri bilen bir kavim için ayırt edilip açıklanmış bir kitaptır. O, müjdeleyici ve uyarıcı olarak gönderilmiştir. Fakat insanların çoğu yüz çevirmişlerdir. Artık onlar gerçeği işitmezler."[158]

Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam, sureyi secde ayetine kadar okuyup secdeye vardı. Kur'an-ı Kerim'i dinlerken Utbe adeta kendinden geçti. Arkadaşlarının yanına döndüğünde hâlâ okunan ayetlerin etkisindeydi. Müşrikler ona nasıl bir haberle geldiğini sordular. Utbe, ömründe böyle bir kelamı işitmediğini ve bunun ne şiir ne sihir ne de kehanet olduğunu söyledikten sonra Kureyşlilere şu öneride bulundu:

"Allah'a yemin ederim ki öyle bir şey işittim ki şimdiye kadar öyle bir şey işitmedim. Allah'a yemin ederim ki o şiir de sihir de kehanet de değildir. Ey Kureyş topluluğu! Beni dinleyin de hatırım için bu işin peşini bırakın, bu adamdan vazgeçin! Ondan uzak durun, ona dokunmayın! Yemin ederim ki benim ondan dinlediğim söz, büyük bir haberdir. Siz onu, sizin dışınızda kalan Arap taifelerine bırakırsanız daha iyi etmiş olursunuz. Onlar, ona engel olurlar. Eğer o, Araplara üstün gelirse, onun hâkimiyeti sizin hâkimiyetiniz, onun şerefi sizin şerefiniz demektir. Onun sayesinde insanların en mesut ve bahtiyarı olursunuz."[159]

---

158. Fussilet: 1-4
159. İbn Hişam, Siret, 1/373

Kureyşliler Utbe'nin bu şekilde konuşmasından rahatsız oldu ve onu küçümser bir tavırla kınayarak kendisinin de büyülendiğini söylediler. Utbe, ruhları kararmış, vicdanları ölmüş ve hakikati görmekten aciz bu gürûh tarafından horlanıp alaya alındığını görünce yanlarından uzaklaştı.

Ters Tepen Tuzak

Müşrik liderlerin İslam davasını engellemeye yönelik aldıkları tüm tedbirler sonuçsuz kaldı. Kurdukları tuzaklar, yaptıkları kötü propagandalar ters teperek, haberi olmayan insanların da bu davadan haberdar olmasına vesile oluyordu. Müşriklerin yaptıkları asılsız iftiralar ve kara propagandalar nedeniyle birçok insan, merak edip görmeye geldiği Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselamın yanından iman ederek ayrılıyordu. Hz. Ebu Zer ve Tufeyl b. Amr da bu amaçla Mekke'ye gelip iman edenlerdendi.

Hz. Ebu Zer radıyallahu anh, cahiliye döneminde de putları inkâr ediyor ve Allah'a inanıyordu. Bisetten kısa bir süre sonra Ebu Zer'in kardeşi Üneys Mekke'ye gitti. Şehrin hemen girişinde hazır bekleyen görevli müşrikler onu Efendimiz'e karşı uyararak dikkatli ve uyanık olmasını tembihlediler. Üneys Mekke'den döndüğü zaman kardeşi Ebu Zer'e uğrayarak, kendisi gibi Allah'a inanan, peygamber olduğunu söyleyen ve kavmi tarafından dışlanan birinden haber getirdiğini söyledi.[160] Bu haber üzerine Ebu Zer radıyallahu anh hazırlanarak Mekke'ye doğru yola çıktı. Mekke'ye girişte hazır bekleyen müşrikler; görmek için geldiği özel insana karşı onu da uyardılar. Hz. Ebu Zer radıyallahu anh Mekke'ye vardıktan kısa bir süre sonra, yıllardır arayıp da bulamadığı hidayet güneşini buldu ve tabi oldu.

---

160. İbn Sa'd, et-Tabakât, 4/247; İmam Zehebi, Tarihu'l-İslam, 1/254

Tufeyl b. Amr, Devs kabilesinin reisi ve tanınmış eşrafındandı. Şair olan Tufeyl de aynı şekilde işi gereği Mekke'ye geldi ve şehre girişte müşriklerce Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselama karşı uyarılarak: *"Ey Tufeyl, sen memleketimize geldin, aramızdaki bu adam bizi yordu, birliğimizi bozdu, işimizi dağıttı. Onun sözü sihir gibidir; adamla babasının, kardeşinin ve karısının arasını ayırıyor. Bizim başımıza gelenin senin başına da gelmesinden korkuyoruz; sakın onunla konuşma, ondan bir şey dinleme."*[161] dediler. Müşrikler Tufeyl'i öyle korkuttular ki değil Efendimiz'i dinlemesi sadece kulağına onun söylediği bir kelimenin gelmesinin bile büyülenmesi için yeterli olacağına onu inandırdılar. Onların bu yalan ve itfiraları üzerine çok korkan Tufeyl, tedbir olarak kulağına pamuk tıkayarak şehre girdi. Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselamı Kâbe'de namaz kılarken gördü. Efendimiz kısık bir sesle Kur'an-ı Kerim okuduğu halde Tufeyl onu işitiyordu. Bir şair olarak birçok şiir okumuş ve başkalarından dinlemişti. Ancak ilk kez bu kadar güzel ve etkili sözler duyuyordu. Bu esnada basireti açıldı ve: *"Allah'a yemin ederim ki ben akıllı bir adamım, iyiyi kötüden ayırırım. Bu adamı dinlesem ne olur? Eğer güzel bir şey söylerse kabul ederim, kötüyse terk ederim."*[162] dedi. Ardından da Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselamın yanına vararak bu güzel sözlerin devamını da dinlemeye başladı. Ayrıca kafasına takılan bazı sorular da sordu. Daha önce hiç bu kadar güzel cümleler duymamış olan Tufeyl, Efendimiz'den aldığı cevaplar ve dinlediği ayetlerden çok etkilendi. Bu sohbetle birlikte hemen iman etti ve hakka teslim oldu.

161. İbn Hişam, Siret, 2/26
162. İbn Hişam, Siret, 2/26

Kirli Bir Savaş

Kureyşli müşrikler ne tehdit ve baskılarla ne de Arapların birliğini dağıtmaktan vazgeçmesi gibi asabiyeti okşayan sözlerle Efendimiz'i davasından asla vazgeçiremeyeceklerini anladılar. Güçleri inananlara yetmeyince daha farklı yollara başvurdular. Kirli savaş yöntemlerine Müslümanların masum kadın ve kızlarını da dâhil etmek istediler. Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselamın kızlarından Hz. Rukiyye radıyallahu anha, Ebu Leheb'in oğlu Utbe ile nişanlanmıştı. Ümmü Gülsüm radıyallahu anha ise yine Ebu Leheb'in diğer oğlu Uteybe ile evlenmişti. Utbe ve Uteybe hem Kureyşlilerin hem de babaları Ebu Leheb'in kışkırtma ve telkinleriyle Efendimiz'in kızlarını boşamayı kabul ettiler. Müşrikler de buna karşılık onları Kureyşin en güzel kadınlarıyla evlendireceklerdi. Uteybe sadece eşini boşamakla kalmadı, Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselama da hakaretler etti. Uteybe bu konuda haddini fazlasıyla aşınca Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam:

"Allah'ım! Köpeklerinden bir köpeği onun üzerine sal!"[163] diyerek beddua etti.

Peygamberimizin bu bedduasından bir süre sonra Uteybe Kureyşlilerden bir ticaret kafilesiyle yola çıktı. Ticaret kervanı, Zerka' diye anılan bir yerde dinlenmek için konakladı. Kervandakiler geceleyin dinlendiği sırada bir aslan gelip çevrelerinde dolaşmaya başladı. Aldığı tüm tedbirlere rağmen, aslan kervandakilerin arasından geçti. Yavaş yavaş ve koklaya koklaya Uteybe'nin yanına kadar vardı ve onu feci bir şekilde öldürdü.

Kureyşliler aynı şekilde Hz. Peygamber Efendimiz aleyhisselatu vesselamın diğer damadı Ebu'l As'a da gittiler. Hz.

163. M. Asım Köksal, İslam Tarihi, 1/358

Hatice annemizin yeğeni olan Ebu'l As, Hz. Zeynep radıyallahu anha ile evliydi. Kendisi müşrik olmakla birlikte onurlu bir insandı ve temiz bir fıtrata sahipti. Müşrikler kendisine eşini boşaması için teklifte bulundukları zaman onların bu iğrenç talebini kabul etmedi. Bu temiz ve asil kişiliği de sonunda onu iman etmeye kadar götürdü. Bedir Savaşından bir süre sonra hakikati görerek hakka teslim oldu.

Ebter

Araplarda erkek çocuğu olmayana "Ebter" derlerdi. Efendimiz aleyhisselatu vesselamın bütün erkek çocukları bebek yaşta öldüler. Bu duruma Mekkeli müşrikler çok sevindiler. Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselamın evlat acısına sevinen müşriklerden biri olan Âs b. Vâil, gülerek kinini şöyle kustu:

"Bırakınız onu! O, ebter, nesli devam etmeyecek bir adamdır! Ölünce, anılmaz olur! Siz de artık ondan rahata kavuşursunuz!"[164] dedi.

Bunun üzerine, Yüce Allah, Kevser Suresini indirerek ibadetlerle ilgili bir kısım talimatlarla birlikte gerçek manada kimin ebter olduğunun haberini de verdi:

"Muhakkak biz sana Kevser'i verdik. Öyleyse Rabb'in için namaz kıl ve kurban kes. Muhakkak ki soyu kesik olan, sana buğzedendir."[165]

Mekke müşrikleri aldıkları tüm önlemlere rağmen İslam güneşinin günden güne yükselmesine engel olamıyorlardı. Bu yüzden daha caydırıcı tedbirlere başvurdular. Vahşice işkenceler… Öncelikle köle ve kabilesi güçsüz insanlar hedefteydi. Bunların başında Ammar b. Yasir, Habbab b. Eret ve Bilal-i Habeşi geliyordu.

---

164. İbn Sa'd, et-Tabakât, 1/121
165. Kevser:1-3

Hz. Ammar b. Yasir

Babası Yâsir, annesi ise vahşi işkencelerle katledilen ve İslam'ın ilk şehidi olan Hz. Sümeyye'dir.[166] Yasir ailesinden ilk olarak Hz. Ammar İslam'ı tanıdı. Kısa bir süre sonra da anne ve babasına İslam'ı anlattı ve onların da kurtuluşuna vesile oldu.

İslâm'ın ateşten bir gömlek olduğu bu ilk dönemlerde Yasir ailesi hep beraber çok zor günler yaşadılar. Yasir ailesinin Mekke'de akrabalarının olmaması da işkenceci müşriklerin adeta iştahını kabartıyordu. Arabistan'ın kızgın güneşinin altında ve günün en sıcak saatlerinde onları alarak çölün kavurucu kumlarına gömerlerdi. Sıcak kumları daha şiddetli hissetmeleri için de üzerlerine ağır kaya parçaları bırakırlardı.

Hz. Ammar radıyallahu anh, bir gün işkencelere dayanamadı ve müşriklerin kendisinden istedikleri Lât ve Uzza putları lehinde bazı sözler söyledi. Bunun üzerine müşrikler onu bıraktı. Hz. Ammar, müşriklerin elinden kurtulur kurtulmaz doğruca Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselamın yanına gitti ve başından geçenleri ağlayarak anlattı. Zira işkence altında söylediği sözler normal şartlarda söylenmesi halinde kişiyi küfre götürecek sözlerdi. Efendimiz aleyhisselatu vesselam ona: ***"Bu sözleri söylerken kalbini nasıl buldun?"*** diye sordu. O da: *"Kalbimde Allah'a imanda en ufak bir değişiklik olmadı."* dedi. Bu cevap üzerine Efendimiz: ***"Ya Ammar, eğer onlar tekrar aynı şeyi yapacak olurlarsa sen de aynı şeyi bir daha söyleyebilirsin."***[167] buyurdu.

İşkencelerin bütün şiddetiyle devam ettiği bir günde Efendimiz aleyhisselatu vesselam onları aynı şekilde gördü ve:

---

166. İbn Sa'd, et-Tabakât, 3/265

167. İbn Sa'd, et-Tabakât, 3/284; İbn Esir, el Kâmil fi't-Tarih, 2/67

"Sabır, ey Yâsir ailesi! Buluşacağınız yer kuşkusuz cennettir."[168] buyurarak, gördükleri işkencelere sabretmeleri karşılığında onları cennetle müjdeledi.

Hz. Habbab b. Eret

Hz. Habbab da kimsesiz ve zayıf Müslümanlardandı. Aslen Iraklıydı. İyi kılıçlar yapan bir demirci ustasıydı. Kimsesiz olduğundan dolayı Mekke müşriklerinden As b. Vâil ona zulmediyor ve ondan aldığı borç parayı bir türlü ödemiyordu. Her defasında Hz. Habbab ondan borcunu istediğinde:

"Ben öldükten sonra mutlaka diriltilecek miyim? Öyleyse ben tekrar malıma ve evladıma döndüğüm zaman bana gelirsen, ben de alacağını o zaman sana ödeyeceğim."[169] diyerek ahireti inkâr edip İslam inancına hakaret ettiği gibi borcunu vermeye de yanaşmıyordu. Azılı müşrikler sadece borçlarını ödememekle kalmıyor ayrıca vücudunda yanık izleri bırakacak şekilde ateşle işkenceler yaparak Hz. Habbab ve onun gibilerini dinlerinden döndürmeye çalışıyorlardı. Ancak şimdilik müşriklerin yaptıkları bütün haksızlık ve hakaretlere karşı yapılacak bir şey yoktu. Zira davanın bu andaki aşaması sabır aşamasıydı.

Yıllar sonra İslam'ın güçlendiği dönemlerde bir gün Hz. Ömer radıyallahu anh, Hz. Habbab'ın vücudundaki yanık izlerini görecektir. Ancak artık işkencelerin ezası gitmiş, onun yerine İslam davası uğruna verilen bedellerin, çekilen acıların verdiği huzur gelmiştir. Hz. Ömer radıyallahu anh, onun vücudundaki yanık izlerini görerek ne olduğunu sorduğunda; müşriklerin ateş yakıp kendisini üstüne attıklarını ve ateşi tam hissetmesi için üstüne bastıklarını, hatta bu nedenle vücudundaki yağların erimesiyle ateşin söndüğünü anlatacaktır.

---

168. İbn Hişam, Siret, 1/409; İbn Kayyim el-Cevziyye, Za'du'l-Mead, 3/42

169. Buhari, İcare, 15; İbn Sa'd, et-Tabakât, 3/183

Hz. Bilal

Hz. Bilal radıyallahu anh da İslam uğruna en çok işkence gören Müslümanlardandı. Mekke müşriklerinin ileri gelenlerinden olan Ümeyye b. Halef'in kölesiydi. Kendisine de aynı şekilde en vahşi işkenceler yapılıyor ve Allah'ı inkâr etmesi isteniyordu. Onun ise ağzından sadece tek bir kelime çıkıyordu:

"Ehad! Ehad! Allah birdir, Allah tektir!"[170]

Müşrikler, vahyin Müslümanların hayatının bütün alanlarını kuşattığını ve onların davranışlarını belirleyen temel unsur olduğunu kavrayamamaktaydı. Bu sebeple, Müslümanların maruz kaldıkları ağır işkencelere rağmen neden silahlı bir karşılık vermediklerini de anlayamıyorlardı.

Oysa söz konusu tutumun temel nedeni, henüz cihad emrinin verilmemiş olmasıydı. Bu gerçeğin farkında olmayan müşrikler, Hz. Bilal'in "Ehad! Ehad!" şeklindeki tevhid vurgusu karşısında işkence dozunu daha da artırıyorlardı.

Bazen onlarca müşrik tek bir Müslümanın elleri ve kollarını bağlayarak ona işkence yapıyorlardı. Bu sırada da o Müslümanın çaresizce ettiği feryatlardan büyük bir zevk alıyorlardı. Elleri, kolları ve ayakları iplerle bağlı olan mazlumlara efeleniyor ve utanmadan da bunu kahramanlık olarak görüyorlardı. Medine döneminde Müslümanlara cihad emri gelince, ölüm korkusundan arkalarına bakmadan kaçacak olan müşrikler, sabretmekle emrolunmuş mazlumlara şimdilik aslan kesilmişlerdi.

Kimsesiz ve köle Müslümanlara yapılan işkenceler diğer Müslümanları çok üzüyordu. Hz. Ebu Bekir radıyallahu anh gibi varlıklı kimi Müslümanlar kendi imkânlarınca mümin köleleri satın alarak özgürlüğüne kavuşturuyor ve bu şekilde onların işkencelerden kurtulmalarını sağlıyordu.

---

170. İbn Sa'd, et-Tabakât, 3/269

Bu dönemde inananlara düşen sadece sabrederek direnmekti. Zira sabır da mücadelenin bir aşaması, belki de en önemli safhasıydı.

Vahşetin giderek şiddetini artırdığı bir dönemde Allah azze ve celle de kullarını oldukları hal üzerine bırakmadı, onlara merhamet etti ve kendilerine yeni bir çıkış kapısı açtı: Habeşistan!

Habeşistan'a İlk Hicret (M. 615)

Peygamberliğin beşinci yılına tekabül eden miladî 615 yılında, müşriklerin artan baskı ve işkenceleri sebebiyle bazı Müslümanlar ibadetlerini güven içinde yerine getiremez hâle gelmişti. Bu şartlar altında Hz. Peygamber (s.a.v.), Habeşistan'ı işaret ederek ***"Habeş toprağına çıksanız, orada öyle bir kral vardır ki onun yanında kimseye haksızlık edilmez. Orası iyi bir topraktır. Allah, içinde bulunduğunuz halden bir çıkış yolu gösterinceye kadar orada kalırdınız."***[171] diyerek Müslümanların oraya hicret etmelerini emir buyurdu.

Bu yönlendirme üzerine bazı Müslümanlar, gizlilik içinde hicret hazırlıklarına başladılar.

Habeşistan'a ilk hicret nübüvvetin 5. yılı, Recep ayında gerçekleşti. Bu kervan on bir erkek ile beş kadından oluşan bir gruptu. Bunlar:

Osman b. Affan ve eşi Hz. Rukiyye, Ebu Huzeyfe b. Utbe ve eşi Sehle, Ebu Seleme b. Abdulesed ve eşi Hz. Ümmü Seleme, Âmir b. Rebia ve eşi Leyla, Ebu Sebre b. Ebi Rühm ve eşi Ümmü Külsûm, Mus'ab b. Umeyr, Abdurrahman b. Avf, Osman b. Maz'un, Hâtıb b. Amr, Süheyl b. Beyzâ ve Abdullah b. Mesut.[172]

---

171. İbn Hişam, Siret, 1/411
172. İbn Sa'd, et-Tabakât, 1/192

Müslümanlar Habeşistan'a hicret etmek için yola çıktıktan sonra, Kureyşliler hemen peşlerinden onları yakalamak üzere bir grup gönderdiler. Ancak Allah azze ve cellenin yardımıyla kimseyi yakalayamadılar. Müslümanlar tedbirler alarak Mekke'den ayrı ayrı gruplar halinde yola çıkmış ve Kızıldeniz kıyısında birleşmek üzere sözleşmişlerdi. Müşrikleri atlattıktan sonra burada birleşen Müslümanlar, kiraladıkları bir gemi ile Habeşistan'a doğru yola çıktılar.

Bu hicret esnasındaki ilginç olaylardan biri de muhacirler arasında bulunan Âmir b. Rabia ve eşi Leyla'nın başından geçti.

Habeşistan hicreti esnasında henüz İslam'ı kabul etmemiş olan Hz. Ömer, Müslümanların evlerini ve yurtlarını sadece inançlarını daha iyi yaşamak için terk etmelerine hem şaşırdı hem de üzülür gibi oldu. Hz. Ömer şaşırdı çünkü kendisinin de mensup olduğu cahiliye anlayışına göre hangi inanç, uğrunda her şeyini terk edecek kadar değerli olabilirdi ki? Bu inancın nasıl bir hazine ve değer olduğunu kendisi de iman edince görecekti. Ama şimdiki Ömer sadece kafası karışmış bir ruh haliyle biraz üzgündü. Leyla Hatun ve eşinin yolculuk için hazırlandıklarını gördüğünde onlara yaklaşarak nereye gideceklerini sordu. Leyla Hatun: *"Allah'ın arzından çıkıp gideceğiz. Siz bizlere çok eziyetlerde bulundunuz, bizi kahrettiniz. Olur ki Allah bize bir kurtuluş nasip eder.*[173] *Allah, bize bir kurtuluş yolu yaratıncaya kadar buralara dönmeyeceğiz."*[174] diyerek İslam'ı kabul ettikleri için zulme uğramayacakları bir yere gideceklerini söyledi. Hz. Ömer mahzun bir ses tonuyla: *"Allah sizinle beraber olsun."* diyerek onlara iyi temennilerde bulundu. Kocası geldiğinde Leyla Hatun, Hz. Ömer'de gördüğü değişikleri ona anlattı ve onun da Müs-

173. İbn Esir, el Kâmil fi't-Tarih 2/86
174. İbn Kesîr, el Bidaye ve'n-Nihaye, 3/118

lüman olmasını umduğunu söyledi. Kocası Amr ise bunun imkânsız bir şey olduğunu söyledikten sonra:

"Vallahi Hattab'ın merkebi Müslüman olur, fakat o Müslüman olmaz."[175] dedi. Çünkü Hz. Ömer'in kişilik olarak inandığı değerlerden asla taviz vermediğini görmüştü. Neticede aynı Hz. Ömer İslam'la şereflendikten sonra aynı tavizsiz kişiliğini bu kez hak davayı müdafaa ederken gösterdi.

Garanik

Müslümanların Habeşistan'a hicret etmesinden üç ay gibi kısa bir süre sonra Mekke'de ilginç bir olay yaşandı. Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam Kâbe'ye giderek müşrik liderlerin de orada bulunduğu bir sırada Necm Suresini okudu ve surenin sonunda secdeye gitti. Okunan ayetler o kadar etkileyiciydi ki orada bulunan bütün müşrikler de Efendimiz aleyhisselatu vesselam ile beraber secde ettiler.[176] Bu olayın ardından tüm Mekkeli müşriklerin iman ettiği yönünde bir haber yayıldı ve Habeşistan'daki muhacirlerin kulağına kadar gitti. Bu habere muhacirler çok sevindiler. Mekkelilerin hep beraber iman etmesi gerçekten de sevinilecek bir olaydı. Ancak geri dönen muhacirlerin bir kısmı bunun yanlış bir haber olduğunu, hiçbir şeyin değişmediğini, işkence ve hakaretlerine aynen devam ettiklerini ancak Mekke'ye döndüklerinde gördüler ve büyük bir hayal kırıklığı yaşadılar.

Müslümanlar bir süre sonra ikinci hicretin hazırlıklarına başladılar. Bu sefer daha kalabalık bir topluluk şeklinde Habeşistan'a hicret edecektir.

---

175. İbn Hişam, Siret, 1/434; İmam Zehebi, Tarihü'l-İslam, 1/270
176. Buhari, Meğazi, 8

Habeşistan'a İkinci Hicret (M. 616)

Miladi 616 senesinde Hz. Cafer radıyallahu anh başkanlığında seksen üç erkek on bir kadın ve yedi de kimsesizlerden olmak üzere toplam yüz bir kişilik Müslüman bir grup tekrar Habeşistan'a hicret etti.[177] Kureyş müşrikleri öncekinden daha kalabalık bir grubun Habeşistan'a hicret edeceği haberini alınca buna engel olmak istediler. Müslümanlar yine tedbir olarak birkaç farklı grup halinde ve ayrı noktalardan hareket ederek Kızıldeniz'in kıyısında buluştular. Oradan kiraladıkları bir gemiye binerek yola çıktılar. Müşrikler buralara vardığında muhacirlerin çoktan yola çıkmış olduklarını gördüler. Ancak bu kez Müslümanların peşini bırakmaya niyetleri yoktu ve onlar da Habeşistan'a doğru yola koyuldular. Zira Müslümanların oralarda rahat etmesi onları çileden çıkarıyordu. Başka bir korkuları daha vardı ki o da İslam'ın başka diyarlara da yayılmasıydı.

Müslümanlar Habeşistan'a hicret ettikten hemen sonra, Mekkeli müşrikler toplandılar. Müslümanları kendilerine iade etmesi için, Necaşi'yi ikna edebileceğine inandıkları iki kişiyi elçi olarak görevlendirerek Habeşistan'a göndermeye karar verdiler. Bu iki elçi Amr b. Âs ve Abdullah b. Ebi Rabia adlı müşriklerdi.

Müslümanları geri almak için rüşvet olarak hazırladıkları birçok eşyayla yola çıkan müşrik elçiler, Necaşi'nin huzuruna vardıklarında umduklarını bulamadılar. Burada Necaşi'nin dini hassasiyetini de tahrik ederek kimi hilelere başvurdular. Bu ülkeye sığınan Müslümanların hem Kureyşlilerin hem de Habeşistanlıların dinlerinin dışında yeni bir din icat ettiklerini, atalarının dinini küçümsediklerini ve daha başka şeyler getirdiklerini dile getirdiler. Necaşi, yanında toplanan Müslümanlara büyük bir merakla bu yeni dinin ne olduğu-

177. İbn Sa'd, et-Tabakât, 1/195

nu sordu. Bunun üzerine muhacir Müslümanların temsilcisi konumundaki Cafer b. Ebi Talib söz alarak konuşmaya başladı: *"Ey Kral, biz cahiliyede öyle bir toplum idik ki putlara tapar, ölmüş hayvan eti yer, bütün kötülükleri yapar, akrabalarımızla ilgilerimizi keser, komşularımıza kötülük eder, içimizden güçlü olan, zayıf olanı ezerdi. Nihayet Allah bize kendimizden, soyunu sopunu, doğruluğunu, eminliğini, iffet ve nezahetini bildiğimiz Resulü gönderinceye kadar, biz hep bu kötü durum ve tutumda idik. O peygamber bizi, bizim ve babalarımızın Allah'tan başka taptığımız, taştan, ağaçtan, altın ve gümüşten yapılmış putları bırakarak Allah'ın birliğine inanmaya ve yalnız O'na ibadet etmeye davet etti. Ayrıca doğru söylemeyi, emaneti sahibine vermeyi, akraba haklarını gözetmeyi, komşulara iyi davranmayı, haramlardan uzak, kan dökmekten geri durmamızı bize emretti. Yine o, bizi her türlü çirkin, yüz kızartıcı söz ve işlerden, yalan söylemekten, yetim malı yemekten, iffetli kadınlara dil uzatmak ve iftira etmekten de menetti. Hiçbir şeyi kendisine eş ve ortak tutmaksızın, yalnız Allah'a ibadet etmemizi, namaz kılmamızı, zekât vermemizi, oruç tutmamızı da bize emretti… Biz onu doğruladık ve ona iman ettik, Allah tarafından getirdiği şeyleri uyguladık… Bunun üzerine, kavmimiz bize düşman kesildi. Bizi dinimizden döndürmek, Yüce Allah'a ibadetten vazgeçirip putlara taptırmak, öteden beri helalleştirip serbestçe yaptığımız kötülükleri tekrar işletmek için, bizi işkenceden işkenceye uğrattılar. Onlar bize böylece galebe çalıp zulmettikleri, bizimle dinimiz arasına girdikleri ve tazyiklerini arttırdıkları zaman, biz senin ülkene çıkmak, sığınmak zorunda kaldık… Ey Kral! Biz senin yanında haksızlığa uğramayacağımızı umuyoruz!"*[178] dedi.

178. İbn Hişam, Siret, 1/427

Necaşi, Peygamber Efendimize inen ayetlerden bazılarının kendisine okunmasını istedi. Hz. Cafer radıyallahu anh da ona Meryem suresinin baş kısımlarını okumaya başladı. Okunan ayetlerden oldukça etkilenen Necaşi gözyaşlarına hâkim olamadı. Daha sonra Necaşi, Mekke'nin elçilerine dönerek ülkesine sığınan muhacirleri kendilerine teslim etmeyeceğini söyledi ve onları yanından çıkardı.

Ancak Mekke elçilerinin Müslümanların peşini bırakmaya niyetleri yoktu. Bu nedenle ertesi gün tekrar Necaşi'nin huzuruna giderek Müslümanların Hz. İsa aleyhisselam hakkında ağır sözler sarf ettiklerini söyleyerek onu başka bir açıdan etkilemek istediler. Bunun üzerine Necaşi, bu hususu sormak için onları tekrar yanına çağırdı. Muhacirler biraz telaşla toplandılar. Zira elçilerin çevirdikleri entrikalardan haberdar oldular. Ancak sonucu ne olursa olsun bu konuda Kur'an-ı Kerim ve Resulullah Efendimiz aleyhisselatu vesselamın buyurduklarını söyleyeceklerine karar verdiler. Muhacirler Necaşi'nin yanına vardıkları zaman: *"Söyleyin bakalım; Meryem oğlu İsa hakkında ne söylüyorsunuz?"* diye sordu. Yine Cafer b. Ebi Talib söz aldı ve: *"İsa Allah'ın kulu ve ruhudur, bakire ve temiz Meryem'e attığı kelimesidir"* deyince, Necaşi elini yere uzatıp oradan bir çöp aldıktan sonra: *"Vallahi, İsa b. Meryem de senin söylediğinden başka bir şey değildir! Arada, şu çöp kadar bile fark yoktur!"*[179] dedi.

Hz. Cafer b. Ebi Talib'in güzel hitabetinden etkilenen Necaşi, Kureyşlilerin rüşvet amacıyla getirdikleri hediyelerini de kabul etmeyerek onları azarladı ve huzurundan kovdu. Böylelikle Kureyşlilerin bu şeytani planı da boşa çıktı ve o çok güvendikleri âkil adamları elleri boş olarak geri dönmek zorunda kaldılar.

---

179. İbn Hişam, Siret, 1/429

Böylelikle Habeşistan'a hicret eden Müslümanlar uzun bir süre orada güven içinde kaldılar. Bunlardan bir kısmı, Müslümanların Medine'ye hicret etmesiyle Medine'ye geldiler. Kalanlardan bir kısmı Hudeybiye Barışı'nda ve kalan son grup da Hayber'in fethi esnasında Medine'ye geldiler.

İki İhtida

Mekke müşriklerinin işkence ve baskıları nedeniyle hicret etmek zorunda kalınan bu zor dönemde Allah'ın açık inayeti görülmeye başlandı. Özellikle Mekke'nin kendilerinden çekindiği kimi isimler bu sırada İslam'ı kabul etti. Bu yeni ihtidalardan sonra Mekke müşriklerinin baskı ve işkencelerinin artmasının yanında Müslümanlara da ayrıca bir şevk ve heyecan geldi. Müslümanlar bu tarihten sonra müşriklerin baskılarına karşı moralleri yüksek bir şekilde daha fazla direnç göstermeye başladılar.

Peygamberliğin 6. yılında Mekke müşrik toplumunun iki önemli ismi üç gün arayla İslam'ı kabul etti. Bu hidayetlerle müşrikler afallayıp şaşırdı. Bunlardan birincisi Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselamın hem amcası hem de sütkardeşi olan Hamza b. Abdülmuttalib diğeri de Ömer b. Hattab'tı.

Hz. Hamza

Hz. Hamza radıyallahu anh, heybetli kişiliği nedeniyle o civardaki herkesin kendisinden çekinip saygı duyduğu birisiydi. Aslan avcısı olarak tanınırdı. Efendimiz'den iki yaş büyüktü. Allah azze ve celle bir kimse için hidayeti dileyince bazı şeyleri sebep kılar.

Hz. Hamza'nın avdan döndüğü bir gün bir cariye onun önünü keserek Ebu Cehil'in, Efendimiz aleyhisselatu vesse-

lama yaptığı kimi hakaretleri haber vererek: *"Ey Ebu Umare! Kardeşinin oğlu Muhammed'in Hişam'ın oğlu Ebu'l-Hakem'den çektiklerini bir görseydin! Ebu'l-Hakem senin yeğenine küfretti ve ona üzücü hakaretlerde bulundu. Sonra da çekip gitti. Buna karşılık Muhammed ona hiçbir şey söylemedi."*[180] dedi. Bunun üzerine çok öfkelenen Hz. Hamza radıyallahu anh hemen Ebu Cehil'in olduğu meclise gitti ve yayıyla kafasına vurarak onu yaraladı.[181] Ardından da Efendimizi kastederek: *"O'na mı sövüyorsun, ben de onun dinindenim, onun dediğini diyorum, elinden gelirse beni de çevir."*[182] dedi. Mahzumoğullarından birkaç kişi Ebu Cehil'e yardım etmek için ayağa kalktı. Ancak Ebu Cehil, Hamza'nın öfkesini arttırıp gerçekten Müslüman olmasından endişelenerek onları sakinleştirdi ve: *"Hayır Ebu Umare'yi bırakın! Zira ben onun kardeşinin oğluna çok çirkin bir şekilde küfrettim."*[183] diyerek kendisinin haksız olduğunu söyledi ve bu olayın daha da büyümeden yatışmasını sağladı.

Hz. Hamza bu olayın hemen ardından Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselama giderek Ebu Cehil'e yaptıklarını haber verdi ve sevinmesini istedi. Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam insanların ruh halini çok iyi tahlil edebiliyordu. Hz. Hamza'nın kendisini çok sevdiğini de biliyordu. İşte bu an tam da amcasının iman etmesi için en uygun zamandı. Bu yüzden de Efendimiz aleyhisselatu vesselam, amcasına yönelerek iman etmesi durumunda daha çok sevineceğini buyurdu. Aslan avcısı da hemen iman ettiğini ilan etti ve Uhud savaşında şehit edileceği güne kadar İslam ve Müslümanların hamisi oldu.

---

180. İbn Esir, el Kâmil fi't-Tarih, 2/84
181. İbn Sa'd, et-Tabakât, 3/5
182. İbn Hişam, Siret, 1/370
183. İbn Esir, el Kâmil fi't-Tarih, 2/85

Hz. Ömer

Hz. Ömer radıyallahu anh da Mekke'nin ileri gelenlerindendi. Genelde elçilik görevini yürütür ve buralarda meydana gelen kimi anlaşmazlıklar için arabulucu olurdu. Bu civarda okuma–yazma bilen ender şahsiyetlerdendi.

Hz. Ömer radıyallahu anhın 33 yaşında bulunduğu bir sırada, Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam Mekkelilerden iki ismi zikrederek, iman etmeleri için Allah azze ve celleye şöyle dua etti:

"Allah'ım! Şu ikisinden, sana daha sevimli olan birisiyle, Ömer b. Hattab ya da Ebu Cehil b. Hişam ile İslam'a izzet ver."[184]

Allah azze ve celle, Habibinin bu duasına icabet etti ve Hz. Ömer radıyallahu anhı İslam ile şereflendirdi.

Hz. Ömer'in kızkardeşi Fâtıma ile kocası Said b. Zeyd müslüman oldukları halde bunu Hz. Ömer'den gizliyorlardı. Hz. Habbab b. Eret belli zamanlarda bu çifte uğrayarak onlara Kur'an-ı Kerim'i öğretirdi.

Müşriklerle Müslümanların arasında gerginliklerin devam ettiği bir gün Hz. Ömer, Peygamberimiz aleyhisselatu vesselam ile ashabından bazılarına sataşmak üzere kılıcını kuşanmış olarak evinden çıktı. Yolda Müslümanlığını gizleyen ve Hz. Ömer'in kavminden olan Nuaym b. Abdullah'a rastladı. Nuaym kendisine nereye gitmek istediğini sorunca: *"Kureyşlilerin işlerini darmadağın eden, akıllarını akılsızlık sayan, dinlerini ayıplayan, ilahlarına dil uzatan, şu ata dinini bırakıp yeni din tutan Muhammed'e gitmek istiyorum. Öldüreceğim onu!"* dedi. Nuaym da kendisine: *"Vallahi ey Ömer! Seni nefsin aldatmıştır, nefsin! Sen Muhammed'i öldürünce Abdimenaf oğullarının seni yeryüzünde gezer bı-*

184. İbn Sa'd, et-Tabakât, 3/276; İmam Zehebi, Tarihü'l–İslam, 1/299

rakacağını mı sanıyorsun? Sen kendi ev halkına dönsen de onların işi üzerinde dursan olmaz mı? Enişten Said b. Zeyd ile kızkardeşin Fâtıma! Allah'a andolsun ki bunların ikisi de Müslüman olup Muhammed'in dinine tâbi olmuşlardır. Sen, önce onlara git!"[185] dedi. Hz. Ömer büyük bir şaşkınlık ve öfkeyle kızkardeşinin evine yöneldi. O sırada ashaptan Habbab b. Eret de kendilerine Kur'an-ı Kerim'i öğretmek üzere evlerindeydi. Hz. Ömer'in kapıda olduğunu gördüklerinde Hz. Habbab evin bir köşesinde gizlendi. Fâtıma Hatun da o sahifeyi hemen sakladı. Hz. Ömer, kapı önündeyken Kur'an-ı Kerim'in okunduğunu işitmişti. Eve girince kapıda işitmiş olduğu şeyin ne olduğunu sordu. Kızkardeşiyle eniştesi bir şey okumadıklarını söyleyince daha da öfkelenen Hz. Ömer: *"Evet! Vallahi, ikinizin de Muhammed'e uyduğunuzu ve onun dinine girdiğinizi haber aldım!"*[186] dedi ve hemen eniştesi Said b. Zeyd'in yakasına yapıştı. Fâtıma Hatun onları ayırmak için uğraştığı sırada Hz. Ömer onun yüzüne şiddetli bir tokat vurup kanattı. Yedikleri dayağın verdiği öfkeyle uzun süreden beri sakladıkları sırlarını Hz. Ömer'in yüzüne haykırarak müslüman olduklarını ve kendisinden de korkmadıklarını söylediler.

Öfkesi biraz dinen Hz. Ömer kız kardeşinin yüzünden akan kanları da görünce yaptıklarına pişman oldu. Bu sefer daha nazik bir sesle Fâtıma Hatun'dan az önce okuduklarını kendisine de göstermelerini istedi. Ancak onlar o sahifelere ancak temiz olanların dokunabileceğini söyleyerek yıkanmasını istediler. Hz. Ömer yıkanıp geri geldi. Fâtıma Hatun kendisine Tâhâ suresinin yazılı olduğu sahifeyi verdi. Hz. Ömer sureyi baş tarafından 16. ayete kadar okudu ve ayetlerin güzelliği ve etkileyiciliği karşısında hayranlığını dile

185. İbn Esir, el Kâmil fi't-Tarih 2/86
186. İbn Kesîr, el-Bidaye ve'n-Nihaye, 3/121

getirdi. Tam bu sırada saklandığı yerden çıkan Habbab b. Eret: *"Müjde ya Ömer! Ben Resulullah'ın perşembe gecesi yaptığı: 'Allah'ım! İslam dinine Ömer b. Hattab ya da Amr b. Hişâm'dan biriyle izzet ver.' duasının senin için gerçekleşmesini umuyorum."*[187] dedi. Hz. Ömer, Habbab'a müslüman olacağını söyledi ve kendisini Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselamın yanına götürmesini istedi. Müslümanların kaldığı yeri öğrenen Hz. Ömer hemen kalkıp kılıcını kuşanarak oraya vardı. Müslümanlar kapıyı ona açma konusunda biraz tereddüt ettiler. Ancak bu yeni ihtida haberini vahiyle haber alan Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam, onu içeri almalarını söyledi. Hz. Ömer içeri girince, Efendimiz aleyhisselatu vesselam ona yaklaştı ve elbisesi ile kılıç kuşağını tutup: ***"Ey Ömer! Allah, Velid b. Muğire'ye indirdiği rüsvaylık ve aşağılık durumunu sana da indirinceye kadar hâlâ inadından vazgeçmeyecek misin? İşte Ömer! Allah'ım! İslam'a Ömer ile izzet ver."***[188] diyerek daha önceki duasını tekrar etti. Hz. Ömer hemen kelime-i şehadet getirerek müslüman olduğunu ilan etti. Buna şahid olan Müslümanlar hep beraber tekbir getirdiler.

Böylelikle İslam semasının parlak yıldızlarından biri doğmuş oldu. Müslümanlar hem bu hidayete hem de Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselamın kabul olunan duası nedeniyle çok sevindiler. Bugüne kadar küfür cenahının tavizsiz adamlarından olan Ömer b. Hattab, bugünden sonra aynı kararlı kişiliğiyle İslam sancağını taşıyacak ve şehit olacağı son nefesine kadar yere düşmesine asla izin vermeyecekti.

İmanı bütün hücrelerine kadar hisseden Hz. Ömer radıyallahu anh, daha iman ettiği bu ilk dakikalarda Efendimiz aleyhisselatu vesselama ilk teklifinde bulundu ve Kâbe'de

187. İbn Hişam, Siret, 2/95
188. İmam Zehebi, Tarihü'l-İslam, 1/261

açıktan namaz kılmayı önerdi. Mekke müşrikleri hayatlarında ilk kez Müslümanların topluca ve aleni bir şekilde yapacakları bir harekete şahit olacaktı. Aslında bu girişim müşriklerin uzun yıllardan beri yaptıkları işkence, baskı ve zulümlere bir çeşit tepkiydi. Bu yüzden bu öneri bütün Müslümanlar tarafından büyük bir heyecanla hemen kabul edildi.

Müslümanlar ilk kez Kâbe'de toplu olarak ibadet etmenin verdiği heyecanla sokakları doldurdular. Mekke'nin yıllardan beri şirk, içki ve fuhuş kokan sokaklarını tekbirlerle inlettiler. Müslümanların bu kararlılığı karşısında müşrikler geri çekildi ve hiçbiri karşı durma ve itiraz etme cesaretini kendinde bulamadı. Bu hareketle küfrün yıkılmaz sanılan kalelerinde, gittikçe genişleyecek olan bir gedik açılmış oldu.

Böylelikle Hz. Ömer radıyallahu anhın müslüman olmasıyla ilk kez açıktan Kâbe'de namaz kılınmış oldu.[189]

Müşriklerden Yeni Bir Tedbir

Mekke müşrikleri her geçen gün durumun aleyhlerine dönmeye başladığını görüyorlardı. Müslümanlar Habeşistan'a hicret ettikten sonra İslam'ın evrensel sesi artık Mekke'nin dışına çıkmış oldu. Bu hicretten kısa bir süre sonra Habeşistan'dan bazı Hristiyanlar İslam'dan haberdar oldular. Kısa bir süre sonra da heyetler halinde Mekke'ye gelerek Müslüman oldular. Ayrıca yine bu dönemde Hz. Hamza ve Hz. Ömer gibi iki önemli şahsiyet de küfrün saflarından ayrılarak iman etti. Tüm bu gelişmeleri yakından takip eden Mekkeliler mevcut şartların Müslümanların lehine dönmeye başladığını gördüler. İslam davasının nasıl hak bir dava olduğunu ve hiçbir zaman da önünün alınamayacağını göremeyen kimi müşrikler kendilerince yeni tedbirler alma yo-

189. İbn Sa'd, et-Tabakât, 3/310

luna gittiler. Bunca süre zarfında yaptıkları onca tehdit ve işkenceye rağmen tek bir Müslümanı bile inancından geri döndürememişlerdi. Oysa her gün içlerinden, hem de hiç beklemedikleri isimler iman ederek onlardan ayrılıyor ve Müslümanların safına katılıyordu. İslam'ın önlenemeyen yükselişi nedeniyle o civardaki bütün kabileler yeni tedbirler almak üzere bir araya toplandılar. Müşriklerin yaptıkları istişareler sonunda daha caydırıcı bir önlem olarak yeni bir karar çıktı: Boykot!

Peygamberliğin 7. yılında alınan bu yeni karara göre Haşimoğulları ve Abdülmuttaliboğulları, öldürülmek üzere Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselamı kendilerine teslim etmedikleri sürece şu yaptırımlara maruz kalacaklardı: *"Onlara acımamak, kız alıp vermemek, alışveriş yapmamak, onlarla hiçbir şekilde herhangi bir iletişimde bulunmamak ve akrabalık bağlarını gözetmemek."*[190]

Bu maddeleri Mansur b. İkrime[191] adlı müşrike yazdırarak Kâbe'nin içine astılar.

Kureyşliler bu antlaşmadan sonra bütün Müslümanları ve iman etmediği halde Müslümanlarla iyi ilişkiler içinde olan akrabalarını Şib-i Ebi Talib denen yerde ikamet etmeye zorladılar. Üç yıl devam edecek olan bu boykot döneminde Müslümanlar, başta açlık ve susuzluk olmak üzere birçok eziyetlere maruz kaldılar. Büyükler imanın verdiği izzetle onurlu bir şekilde sabrediyordu. Ancak küçük çocukların açlık ve susuzluktan dolayı feryatları bir türlü dinmiyordu.

Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam ve amcası Ebu Talib bu süreçte bütün mal varlıklarını Müslümanlar için harcadılar. Ancak bu da yetmiyordu. Bu yüzden de boykota

190. İbn Sa'd, et-Tabakât, 1/176

191. Mansur b. İkrime bu anlaşmayı yazdıktan bir süre sonra, anlaşmayı yazdığı eli felç oldu. İbn Esir, el Kâmil fi't-Tarih 2/91

maruz bırakılan Müslümanlar kimi zaman ağaç yaprakları ve otlar, kimi zaman da çürümüş deri parçalarını pişirerek yemek zorunda kalıyorlardı.

Mekkeliler boykotun devam etmesi için çok şeytanca planlar hazırlamışlardı. Bu planlara göre zengin Müslümanların mal varlıkları da alışveriş yapmalarına ve karınlarını doyurmalarına yetmiyordu. Zira müşrikler, ticaret amacıyla başka yerlerden gelen kervanlardaki malları çok yüksek fiyatlarla alıyorlardı. Tacirler de daha fazla kâr elde etmek için mallarını en çok parayı veren müşriklere satıyorlardı. Bu şekilde ticaret mallarının Müslümanlara ulaşması engelleniyordu.

Müslümanların Şib-i Ebi Talib mıntıkasındaki durumları çok kötüydü. Öyle ki bu hazin manzara karşısında dayanamayan ve gizliden gıda yardımı yapan Hakîm b. Hizam ve Hişam b. Amr gibi insaflı müşrikler bile oldu.[192] Ancak Kureyşliler bunun da tedbirini almış ve Müslümanlara yardım edenlerin tespit edilmesi durumunda kendilerine çok ağır cezalar verilmesini kararlaştırmışlardı.

Üç yıllık boykot dönemindeki yaptırımlar sadece haram aylarda kısmen de olsa biraz gevşiyor ve Müslümanlar biraz gıda malzemeleri alabiliyordu.

Müşriklerin, Efendimiz aleyhisselatu vesselama geri adım attırtmak için aldıkları boykot kararı hiçbir zaman amacına ulaşamadı. Resulullah aleyhisselatu vesselam, bu dönemde de hak davayı anlatmak için her fırsatı değerlendiriyordu. Hac mevsiminde başka civarlardan gelen insanları gözetliyor, toplantı yerlerine gidiyor ve onları İslam'a davet ediyordu.

---

192. İbn Sa'd, et-Tabakât, 6/136

Bir Mucize

Boykotun bütün şiddetiyle devam ettiği bir süreçte bir mucize meydana geldi. Boykot kararı alındığında, Müslümanlara dayatılan maddeler tek tek yazılarak kayıt altına alınmıştı. Üç yılın sonunda yazılı olan metin bir güve tarafından yenildi.

Güve, ilginç bir şekilde antlaşma metnindeki "Allah" isminin bulunduğu yer hariç bütün belgeyi yemişti.[193]

Bu olay vahiyle Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselama haber verildi. Efendimiz bunu müşriklere duyurduğunda hemen Kâbe'nin iç duvarında asılı bulunan metne gidip baktılar ve tıpkı kendilerine haber verildiği gibi güve tarafından yenilmiş olduğunu gördüler.

Tam da bu dönemde kimi insaflı müşrikler, devam eden boykotun Müslümanlara verdiği yıkım ve zarardan rahatsız olmaya başladı ve bunun iptal edilmesine yönelik arayışlar içine girdi. Müşriklerden Hişam b. Amr boykotun kaldırılması için önayak oldu ve kimi girişimlerde bulunmaya başladı. Özellikle kendisine destek vereceğine inandığı isimleri belirleyerek onlarla gizlice görüşmeler yaptı. Çünkü bunu aleni bir şekilde yapmak, müşrik toplumdan dışlanmayı, bütün Mekke eşrafını karşısına almayı ve Müslümanlara reva görülen kötü muameleye tabi tutulmayı beraberinde getirecekti. Kimse de bunu göze almaya cesaret edemiyordu. Görüşmelerini gizlice devam ettiren Hişam, ilk önce Beni Mahzum kabilesinin reisi Züheyr b. Ebi Ümeyye[194] ile görüştü ve kendisine: *"Ey Züheyr, gönlün razı olur mu, sen yiyesin, elbiseler giyesin ve kadınlarla evlenesin de dayıların da*

193. İbn Sa'd, et-Tabakât, 1/177

194. Züheyr b. Ebi Ümeyye, ezvac-ı tahirattan Hz. Ümmü Seleme'nin kardeşi ve aynı zamanda Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselamın halası Atike binti Abdülmuttalib'in oğludur.

bildiğin gibi ne bir şey satalar ne de onlardan bir şey satın alına ne kız vereler ne de kız alalar? Allah'a yemin ederim ki eğer Ebu'l–Hakem b. Hişam'ın dayıları için sen onu böyle bir şeye davet etmiş olsaydın o sana asla cevap vermezdi." Züheyr: *"Ben tek bir adamım, tek başıma ne yapabilirim ki? Yanımda başka biri daha olsaydı hemen onu yırtmak için kalkardım."* dedi. Hişam da kendisini kastederek, *"O adamı buldun"* dedi.[195] Daha sonra Hişam sırasıyla Mekke'nin ileri gelen isimlerinden Mutim b. Adiy, Ebul-Bahteri, Zemaa b. el-Esved ile de görüştü. Bu isimlerin hepsi Züheyr gibi cevaplar vererek boykottan rahatsız olduklarını belirttiler ve bu zulmün kaldırılması için ellerinden geleni yapmaya da hazır olduklarını eklediler. Ancak tüm bu gayretlerine rağmen yine de aleni bir şekilde müşrik arkadaşlarıyla karşı karşıya gelecek davranışlardan kaçındılar ve birbirlerini de böyle bir durumdan sakındırdılar.

Boykotun kaldırılmasına taraftar olanlar tespit edildikten sonra bunun en sorunsuz şekilde kaldırılması için aralarında müzakereler yapmaya başladılar. Bir süre sonra kendilerinin de fazla zarar görmeyeceği bir plan hazırladılar. Bu plana göre bütün Kureyş ulularının bulunduğu bir ortamda birbirlerinden habersizmiş gibi tek tek kalkıp boykotun zararlarından bahsedecek ve kaldırılmasını istediklerini belirteceklerdi.

Gizlice anlaştıktan bir gün sonra Kureyşlilerin toplandığı yere gittiler ve planlarını uyguladılar. Ebu Cehil dışında buna itiraz eden olmadı. Ebu Cehil, tüm bu konuşmaların bir plan dahilinde olduğunu fark ederek: *"Bu, gece hazırlanmış bir plandır"*[196] diyerek itiraz etti. Ancak tek başına kalınca itirazları da pek fayda etmedi. Böylelikle üç yıllık muhasaranın sona erdiğini haber vermek için bu planı hazırlayan ekip, si-

195. İbn Hişam, Siret, 2/17
196. İbn Esir, el Kâmil fi't-Tarih, 2/90

lahlarıyla birlikte Şi'b-i Ebi Tâlib'e yöneldiler. Müslümanlara üç yıllık zulüm döneminin bittiğini ve artık evlerine dönebileceklerinin müjdesini verdiler. Sabır acıydı, ama meyvesi tatlıydı. Müslümanlar da üç yıllık sabrın sonunda davalarından zerre kadar taviz vermemenin gönül huzuru, mutluluğu ve başarısıyla evlerine döndüler.

Hüzün Yılı

Müslümanın hayatı son nefesine kadar bir imtihandır. Boykot imtihanı bitti. Ancak hayat devam ediyordu ve yeni imtihanlar yoldaydı. Boykotun sona ermesinden yaklaşık sekiz ay sonra Efendimiz'i ve tüm Müslümanları üzen iki vefat haberi geldi. Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselama yakınlıkları ve destekleriyle vefalı eşi Hz. Hatice radıyallahu anha ve her zaman yanında olan amcası Ebu Talib peş peşe vefat ettiler. Peygamberliğin 10. yılında önce Ebu Talib ve ondan üç gün sonra da Hz. Hatice radıyallahu anha annemiz, 65 yaşında bulunduğu bir sırada vefat ettiler. Çok yakın iki destekçisini, özellikle de 25 yıllık hayat arkadaşı, en zor günlerinde yanından hiç ayrılmayan, her şeyini İslam davası için çekinmeden feda eden vefalı eşini kaybetmek Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselamı çok üzdü. Bundan dolayı bu sene **"Hüzün Yılı"** olarak isimlendirildi.

Ebu Talib vefat edeceği sırada Efendimiz aleyhisselatu vesselam onun yanına vardı ve:

"Kelime-i Tevhidi söyle, kıyamet gününde bu kelimeyi söylediğine şahitlik edeyim." buyurdu. Bu sırada orada bulunan Ebu Cehil araya girerek: *"Ey Ebu Talib! Abdülmuttalib'in dininden vaz mı geçiyorsun?"*[197] diyerek onu kışkırttı. Ebu Talib ise: "Şayet Araplar, *sizleri bununla ayıplayıp ölüm*

197. İbn Sa'd, et-Tabakât, 1/ 110

korkusuyla söyledi demeyecek olsalardı, senin istediğin bu sözü söylerdim. Fakat hayır, yaşlıların dini üzerinde kalmak istiyorum,[198] *Abdülmuttalib'in dini üzereyim."*[199] dedi ve Rahmet Peygamberi Efendimiz aleyhisselatu vesselamın kendisinden istediği kelime-i tevhidi söylemedi. Ebu Talib bu sırada 80 yaşındaydı.

Yeni Evlilikler

Hz. Peygamber Efendimiz aleyhisselatu vesselam, karşılaştığı sorunlar ne kadar büyük olursa olsun hiçbir şekilde tebliğ görevini aksatamazdı. Hz. Hatice radıyallahu anha annemiz vefat etmeden önce Efendimiz'in evi ve küçük çocukları emin ellerdeydi. Ancak şimdi tebliğ ve peygamberlik görevinin yanında çocuklarına da dikkat etmek ve onlarla ilgilenmek zorundaydı. Bu zorlu süreçte hanım sahabilerden Havle binti Hâkim, Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselama gelerek ona, ev işleri ve çocuklarıyla ilgilenecek bir hanımla evlenmesi tavsiyesinde bulundu. Ardından da kendisine iki gelin adayının varlığından bahsetti. Bu adaylarından biri Hz. Aişe radıyallahu anha, diğeri ise Sevde binti Zem'a radıyallahu anha idi.

Resulullah aleyhisselatu vesselam bu teklifleri yerinde buldu ve kabul etti. Bunun üzerine Havle Hatun, o sırada 55 yaşında bir dul olan Hz. Sevde radıyallahu anhaya gitti. Efendimiz aleyhisselatu vesselamın kendisine talib olduğuna dair müjdeyi verdi. Hz. Sevde annemiz bu teklifi kabul etti. Bu evlilik peygamberliğin 10. yılında gerçekleşti.

Havle Hatun daha sonra Hz. Ebu Bekir radıyallahu anha giderek kızı Hz. Aişe'yi istedi. Hz. Ebu Bekir radıyallahu anh,

198. İbn Esir, el Kâmil fi't-Tarih, 2/67
199. Buhari, Cenaiz, 81; Müslim, İman, 39

büyük bir memnuniyetle bu teklifi kabul ettiğini söyledi ve söz kesilmiş oldu, bu evlilik ise Medine'de gerçekleşecekti.

Efendimiz, daha sonra Mekke dışında tebliğ ve davette bulunacağı yeni bir yer aradı. Çünkü Mekkeli müşrikler, Ebu Talib'in vefatından sonra işkence ve baskılarını iyice artırdılar. Bu nedenle Efendimiz bir süreliğine de olsa davet ve tebliğ için yönünü başka bir yere çevirmeyi ve İslam davasını oralara götürmeyi uygun gördü.

Taif

Taif, Mekke'nin 88 km. doğusunda yer almakta, zengin su kaynakları ve verimli toprakları ile bilinmekteydi. Bu güzel nimetler buranın halkının şükrünü arttıracağı yerde şımarıklıklarını arttırmıştı.

Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam, peygamberliğinin 10. yılında ilk müminlerden olan evlatlığı Hz. Zeyd b. Harise ile beraber Taif'e gitti ve yaklaşık 10 gün kadar devam edecek davet faaliyetine başladı. İlk önce Taif'in ileri gelenleriyle görüşerek onları İslam'a davet etti. Ancak Taifliler de Mekke müşriklerinden farksız bir tavır içine girdiler. Paslı gönüllerden inkâr sözleri dışında bir şey duyulmadı.

Taif'te bulunan Sakif kabilesi buradaki diğer kabilelerin de lideri konumundaydı. Bu nedenle Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam ilk önce Sakif kabilesini ziyaret etmeyi daha uygun gördü. O sırada Sakif kabilesine Abdiyaleyl, Mes'ud ve Habib isimli üç kardeş liderlik yapmaktaydılar. Taiflilerin şımarık ve ukala halkı gibi bu üç kardeş de aynı hastalığa düçar olmanın verdiği cüretle, davet edildikleri İslam dinini kabul etmediler. Bununla da yetinmeyen bu şımarık kardeşler, onların kurtuluşu için didinen Rahmet Peygamberi hakkında çok üzücü sözler sarf ettiler.

Onlardan birisi: *"Eğer Allah seni peygamber olarak gönderdiyse Kâbe'nin örtüsünü çalmış olayım"* dedi. Diğeri; *"Allah senden başkasını göndermekten âciz miydi?"* dedi. Öteki de: *"Vallahi seninle asla bir araya gelmeyeceğim. Vallahi eğer sen gerçekten Allah'*ın peygamberi isen*, benimle konuşmaya tenezzül etmeyecek kadar hakkın ve şerefin olması lazım. Eğer Allah adına yalan söylüyorsan, o halde seninle konuşamayacağım kadar şerli birisin."*[200] dedi. Böylece ayaklarına kadar gelen ilahi nimet ve hidayeti göremediler ve nankör oldular.

Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam onların hakaret ve alaylarına üzüldü ve onlarda iman etmeye dair herhangi bir emare göremedi. Bu nedenle oradan ayrılmak istedi. Ancak Taiflilerin Efendimiz aleyhisselatu vesselamı sadece yaptıkları hakaretlerle bırakmaya pek niyetleri yoktu. Rahmet peygamberi oradan ayrılacağı zaman Taifliler hemen, akılları kıt bir kısım adamlarına haber yollayarak Efendimiz'e eziyet etmelerini, taşlamalarını ve hakaret etmelerini istediler. Bu talimat üzerine şehrin bütün azgınları ve kötüleri toplanarak yolun iki tarafında dizilerek yerlerini aldılar. Hepsinin ellerinde taşlar vardı. Hz. Peygamber Efendimiz aleyhisselatu vesselam, o yoldan geçeceği sırada önce hakaret etmeye sonra da onu taşlamaya başladılar. Her taraftan onlarca insanın birlikte attığı taşlarla Efendimiz ağır bir şekilde yaralandı. Bu vahşet sırasında azgın gürûh ise vahşi hayvanlar gibi ilginç çığlık ve naralar atarak gülüyorlardı. Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam atılan taşlardan ve vücudunda meydana gelen yaralardan yürüyemez hale gelip oturunca kolundan tutup onu kaldırıyorlardı. Tekrar yürümeye başlayınca iğrenç ses ve çığlıklar eşliğinde yine onu taş yağmuruna tutuyorlardı. Taşları fırlatırken küfrediyor, alay olsun diye alkış

200. İmam Zehebi, Tarihü'l–İslam, 1/ 399

tutuyorlardı. Bu ziyaret esnasında Efendimiz aleyhisselatu vesselamın yanında bulunan Hz. Zeyd de atılan taşlar nedeniyle aynı şekilde yaralandı.

Bir Hidayet

Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam, saldırıların devam ettiği bir sırada nihayet kendini taşlardan koruyacak bir bahçe buldu ve oraya sığındı. Bu bahçe Utbe b. Rebia'ya aitti. Başladığından beri bu vahşeti uzaktan seyreden Utbe, biraz üzüldü ve Addas isimli kölesine bir üzüm salkımı vererek Efendimiz'e gönderdi. Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam, Addas'ın verdiği üzümü yiyeceği sırada besmele çekti. Bu durum Addas'ın dikkatinden kaçmadı ve: *"Vallahi bu kelamı buranın halkı söylemez"* dedi. Efendimiz aleyhisselatu vesselam: ***"Ey Addas, sen nerelisin? Dinin nedir."*** buyurdu. O da: *"Hristiyan'ım ve Ninovalı'yım"* dedi. Resulullah aleyhisselatu vesselam ona: ***"İyi kimse Yunus b. Metta'nın memleketinden."*** buyurdu. Addas da: *"Sen Yunus b. Metta hakkında ne biliyorsun?"* dedi. Peygamberimiz aleyhisselatu vesselam: ***"O benim kardeşimdir, ben de peygamberim."***[201] buyurdu. Addas hemen Efendimizin üzerine kapandı, başını, ellerini ve ayaklarını öpmeye başladı. Hristiyan olan Addas bu kısacık sohbetten çok etkilendi. İman bir nimetti ve on günlük uğraşının sonunda kibirli azgınların göremediği nuru bir köle gördü ve iman etti.

Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam Addas'ın yanında biraz dinlendikten sonra iki rekât namaz kıldı ve Yüce Allah'a halini şöyle arz etti:

"Ey Allah'ım! Gücümün zayıflığını, tedbirimin azlığını, halk nazarında hakir görülüşümü, Sana arz ve

201. İbn Hişam, Siret, 2/71

şikâyet ediyorum! Ey merhametlilerin en merhametlisi! Sensin, zayıf düşenlerin Rabbi! Sensin, benim Rabbim! Sen, beni kime; Senden uzak olan ve beni gördükçe suratını asan kimselere mi bırakıyorsun? İşimi eline verdiğim düşmana mı bırakıyorsun? Eğer Sende bana karşı bir gazap yoksa hiç gam çekmem! Senin af ve mağfiretin, benim için, gazabından daha geniştir. Senin üzerime gazap indirmenden yahut gazabının üzerimde yerleşmesinden Senin karanlıkları aydınlatan, dünya ve ahiret işlerini düzenine koyan Yüzünün (Zatının) Nuruna sığınırım! Her şey Senin rızan içindir ve bütün güç, kuvvet de Sen'de, Senin elindedir! Sen kendin razı olana kadar affederek razı olmak ancak senin elindendir. Güç ve kuvvet ancak senindir."[202]

Efendimiz aleyhisselatu vesselamın bu duasının hemen ardından Allah azze ve celle dağların meleğini kendisine göndererek şayet isterse iki büyük dağı (Ebu Kubeys ve Ahmer dağlarını) Mekke halkı üzerine geçirmesini emretti. Ancak Rahmet peygamberi ise: ***"Hayır! Onlara yumuşak davranılmasını, mühlet tanınmasını istiyorum. Belki Allah, onların sülblerinden kendisine ibadet edecek ve O'na hiçbir şeyi ortak koşmayacak kimseler çıkaracaktır."***[203] buyurarak onların affedilmesini istedi.

Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam Taif'ten döndüğünde Mutim b. Adiy'e haber yollayarak onun himayesinde Mekke'ye girmek istedi. Arapların birçok kötü âdetlerinin yanında bu neviden, kendilerinden himaye isteyenin himayesini kabul etme ve zor durumda olanlara yardım etme gibi güzel adetleri de vardı. Özellikle konum sahibi Araplar yardım isteyenin yardımına koşmaya çok dikkat ederdi.

---

202. İmam Zehebi, Tarihu'l-İslam, 1/399
203. İbn Kayyim el-Cevziyye, Zadu'l-Mead, 3/52

Her ne sebeple olursa olsun müşrik ulularından olan Mutim, Resulullah aleyhisselatu vesselamın bu talebini hemen kabul etti ve oğullarına silahlanmalarını emrederek gidip kendisini karşıladı. Daha sonra da Efendimiz'le beraber Kâbe'ye giderek bu himayeyi herkese ilan etti.[204]

Mutim, müşrik olduğu halde gerek boykot zulmünün kaldırılması ve gerekse bu himaye ile Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselama ve Müslümanlara çok yardımcı oldu. Vefa timsali Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam da bu nedenle onu hep hayırla yâd etti. Bedir savaşında esir edilen müşrik esirler için:

"Eğer Mut'im hayatta olsaydı da bu kokuşmuş kimseleri bağışlamamı isteseydi, bunları ona bağışlardım."[205] buyurarak kendisine yapılan iyilikleri hiçbir zaman unutmadığını gösterdi.

Hz. Peygamber Efendimiz aleyhisselatu vesselam, Taif zulmünün üzerinden yıllar geçtikten sonra bile o zorlu günü hiç unutmadı. Bir defasında Hz. Aişe annemiz, Resulullah aleyhisselatu vesselama Uhud günündeki sıkıntıdan daha büyük bir sıkıntıya maruz kalıp kalmadığını sordu. Çünkü Uhud savaşının acıları çok büyüktü. Ancak Rahmet Peygamberi, Taif azgınlarının o gün kendisine yaptıkları zulmün daha ağır ve zor geldiğini buyuracaktı.[206]

İman Nuru Medine'de

Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam Taif'ten döndükten kısa bir süre sonra tekrar hac ibadeti için buralara gelen kalabalıklara yöneldi. Efendimiz, açık davet dönemine gi-

---

204. İbn Kayyim el-Cevziyye, Zadu'l-Mead, 3/54
205. İbn Kesir, El Bidaye Ve'n-Nihaye, 3/213
206. Müslim, Cihad, 1636

rildiği andan itibaren her sene buralarda düzenli bir şekilde toplanarak çeşitli etkinliklerde bulunan kalabalıklara gitmeye özen gösterir ve ilahi davayı yaymak için bu fırsatı değerlendirirdi.

Her yıl düzenli olarak buraya yapılan seyahatlerde farklı yerlerden gelen kalabalıklar toplanır, birçok etkinlik yapılır, şiirler okunur ve alışverişler yapılırdı. Mekke çevresinde kurulan üç büyük panayır vardı. Bunlar Ukaz, Mecenne ve Zülmecaz diye adlandırılırdı.

Resulullah aleyhisselatu vesselam ilk defa peygamberliğinin 11. yılında hak davayı Mekke'nin dışına çıkarma ve böylelikle başka diyarlara duyurma fırsatını buldu.

Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam bu panayırları dolaşırken yakın arkadaşı olan Hz. Ebu Bekir'in de yanında olmasını özellikle istiyordu. Zira Hz. Ebu Bekir radıyallahu anh civar kabileleri ve onların meziyet ve ahlâklarını çok iyi biliyor, hangisinin İslam davasını kabul edebileceği konusunda Efendimiz'e bilgiler vererek yardımcı oluyordu.

Hazrec Kabilesiyle İlk Buluşma

Medine'de Evs ve Hazrec isminde iki kardeş kabile bulunuyordu. Ancak buradaki Yahudilerin kışkırtmalarıyla kendi aralarında sık sık savaşırlardı. Bu çarpışmaların en sonuncusu olan Buas savaşı ise yaklaşık 120 yıl devam etmiş ve Hicretten beş yıl önce sona ermişti.

Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam yine İslam'a davet amaçlı olarak hac için toplanan kalabalıkları dolaşırken, Akabe[207] denilen yerde Medine'nin Hazrec kabilesinden altı kişiye rastladı. Onlarla bir süre sohbet ettikten sonra kendi-

207. Akabe Mekke'de, Mescid-i Haram'a üç kilometre kadar uzaklıkta, Mina hudutları içinde ve etrafı tepelerle çevrili küçük ve kuytu bir vadidir.

lerini İslam'a davet etti ve peygamberliğine iman etmelerini istedi. Bu 6 kişi şunlardı: Esad b. Zürare, Rafi b. Malik, Avf b. Haris, Kutbe b. Amir, Utbe b. Amir ve Cabir b. Abdullah.[208]

Hazrecliler daha önce her ne zaman Medineli Yahudilerle aralarında bir kavga veya sorun yaşanmışsa onlardan şu tehdide maruz kalıyorlardı: *"Yakında bir peygamber gönderilecek, gölgesi üzerimize düştü. Onunla birlik olup sizi Ad ve İrem gibi katledeceğiz."* Efendimizden İslam davasını duydukları zaman da: *"Ey kavmimiz, bilirsiniz ki vallahi O, Yahudilerin sizi onunla tehdit ettiği peygamberdir. Öyleyse sizi geçmesinler."* diyerek İslam davasını hemen kabul ettiler. Ayrıca *"Biz geride kavmimizi bıraktık. Dünyada onlar kadar aralarında şer ve düşmanlık olan başka bir kavim yoktur. Umarız Allah senin sayende onları birleştirir. Biz onlara gideceğiz, onlara emrini sunacağız, onlara bizim kabul ettiğimiz bu dinin emirlerini teklif edersin. Eğer Allah onları birleştirirse, senden daha güçlü bir adam olmaz."*[209] diye de eklediler. Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam, bu yeni Müslümanlarla gelecek yıl tekrar aynı yerde buluşmak üzere anlaştıktan sonra Hazrecliler Mekke'den ayrıldılar.

İkinci Akabe Görüşmesi

Bir yıl sonra buluşma vakti geldi. Bu buluşma hem hasret giderme hem Medine'deki davet çalışmalarından haber verme ve hem de yeni Müslümanları Efendimiz'le tanıştırma gibi birçok amacı barındırıyordu.

Hazrecli Müslümanlar verdikleri söz üzerine tam bir yıl sonra yani hac mevsimi geldiğinde Mekke'ye doğru yola koyuldular. Bu kez yanlarında Efendimiz'i ilk kez görecek

---

208. İbn Esir, el Kâmil fi't-Tarih 2/96; İmam Zehebi, Tarihu'l-İslam, 1/407

209. İbn Hişam, Siret, 2/79

bir grup daha vardı. Buluşma yerlerine gelerek Resulullah aleyhisselatu vesselam ile görüştüler, sohbetler edip hasret giderdiler.

İkinci Akabe görüşmesinde bulunan Müslümanlar şunlardır; Esad b. Zürare, Avf b. Haris, Muaz b. Haris, Rafı b. Malik, Zekvan b. Kays, Ubade b. Samit, Yezid b. Salebe, Abbas b. Ubade, Kutbe b. Âmir, Ukbe b. Âmir, Uveyn b. Saide ve Ebul Heysem Malik b. Teyyihan.[210]

Resulullah aleyhisselatu vesselam yeni tanıştığı Müslümanlara da aynı şekilde sevgi ve muhabbet gösterdi, onlara İslam hakkında nasihatler edip çeşitli bilgiler verdi.

Bu buluşmada öncekinden farklı olarak Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselama bazı maddeler üzerine biat edildi. Bu maddelere göre Müslümanlar: Şirk koşmayacak, hırsızlık yapmayacak, çocuklarını öldürmeyecek, zina yapmayacak, yalan ve iftiradan kaçınacak, ahde vefa gösterecek, iyilikte peygambere itaatten ayrılmayacaklardı. Efendimiz aleyhisselatu vesselam bu şartları hatırlattıktan sonra: ***"Eğer bunları tam olarak yerine getirirseniz sizin için cennet vardır. Eğer bunlardan birini irtikab ederseniz, işiniz aziz ve celil olan Allah'a kalmıştır; isterse azap eder isterse bağışlar."***[211] buyurdu. Henüz müşriklerle cihadın farz kılınmadığı bu dönemde cihad şartı bulunmuyordu.

Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam, Medineli Müslümanları geri dönecekleri sırada, birikimi ve etkili hitabetiyle meşhur olan Musab b. Umeyr'i de onlarla birlikte gönderdi. Hz. Musab radıyallahu anh Medineli Müslümanlara hem Kur'an–ı Kerim'i öğretecek hem dinlerini daha iyi öğrenmeleri için yardım edecek ve hem de İslam davetinin daha etkili yapılmasına yardımcı olacaktı.

---

210. İmam Zehebi, Tarihu'l-İslam, 1/406
211. İbn Hişam, Siret, 2/83

Medineliler memleketlerine geri döndükleri gibi büyük bir aşkla tebliğ faaliyetine başladılar. Özellikle Hz. Musab radıyallahu anhın etkili tebliğiyle Medine'de İslam'ın girmediği çok az ev kaldı. Ayrıca Useyd b. Hudayr ve Sad b. Muaz gibi lider konumundaki şahsiyetler Hz. Musab'ın vesilesiyle Müslüman oldu.[212] Liderlerinin iman ettiklerini gören kabileler de topluca İslam'ı kabul ettiler. Böylelikle Medine'de çok kısa bir sürede Müslümanların sayısı hızla arttı ve Müslümanlar orada göz ardı edilmeyecek bir güç haline geldiler.

İsrâ ve Miraç

İsrâ gece yürüyüşü, Miraç ise yukarı çıkma vasıtası, merdiven anlamına gelmektedir. Bu mucize, peygamberliğin 11. yılında, Medine'ye hicretten yaklaşık 19 ay önce meydana geldi. İsrâ ve Miraç, Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselamın kendisine en yakın ve çok sevdiği iki yakını ve destekçisini kaybettiği ve Taif'in gadrine uğradığı bir dönemde bir hediye–i Rabbaniye olarak gerçekleşen bir hadisedir.

İsrâ mucizesi Kur'an-ı Kerim'de de geçmektedir.[213] İsrâ, Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselamın Cebrail aleyhisselam ile birlikte Burak isimli bir binitle Mekke'den Kudüs'teki Mescid-i Aksa'ya götürülmesi; Miraç ise Kudüs'ten Sidretü'l–Münteha[214] denilen yere doğru yükseltilmesi mucizesidir. Bu mucize rüyada değil uyanık olarak ve bedenen gerçekleşti.[215]

Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam bu yolculuk esnasında birçok peygamberle görüştü, cennet ve cehennem ahalisinin durumlarını gördü.[216]

---

212. İbn Sa'd, et-Tabakât, 3/488
213. İsra: 1
214. Sidretü'l–Münteha, göğün en üst kısmıdır.
215. İbn Kesir Tefsiri, Hacc Suresinin tefsiri.
216. Buhari, Salat, 1

Bu yolculuk esnasında Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselama çeşitli müjdeler de verildi. Bu müjdelerin başında Allah'a şirk koşmayanların Cennet'e gireceği bildiriliyordu. Bakara Suresinin son ayetleri de bu mucize sırasında nazil oldu. Ayrıca daha önce sabah ve akşam olarak iki vakit kılınan farz namazların vakit sayıları da artırılarak beş vakte çıkarıldı.

Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam Miraç'tan döndükten sonra bu mucizeden bahsetmeye başladı. Kureyşli müşrikler her zamanki gibi alay ederek inanmadıklarını ortaya koydular. Ancak bu kez bu mucize karşısında kimi Müslümanlar da şüpheye düştü. Zira o günün şartlarında bir kişinin bu kadar uzun bir mesafeyi bir gecede kat etmesini ve hemen geri dönmesini imkânsız görüyorlardı.

Bu mucizeyi anlamaktan aciz yürekler, bu kez iyi bir koz ele geçirmiş olmanın sevinciyle Müslümanları tek tek geziyor ve onların kalplerine şüphe tohumları ekmek istiyorlardı. Müşrikler, Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselamın en yakın dostu Hz. Ebu Bekir radıyallahu anha da giderek İsrâ ve Miraç hadisesinden alay ederek bahsettiler. Hz. Ebu Bekir radıyallahu anh, bundan sonra kendisine "Sıddık" sıfatının verilmesine sebep olacak şu cevabı verdi:

"Eğer o, bunu söylediyse şüphesiz doğrudur… Ben onu bundan daha ötesinde tasdik ediyorum, sabah akşam gökten getirdiği haberleri yani peygamberliğini tasdik ediyorum."[217]

Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam, kendisine inanmayanlara bu yolculuğun ispatı için Kudüs'ten Mekke'ye doğru gelmekte olan bir kervan hakkında çok detaylı ve ancak o kervandakilerin bilebileceği kimi bilgiler verdi. Örne-

217. İbn Esir, el Kâmil fi't-Tarih, 2/56

ğin deve yürüyüşüyle kervanın ne zaman Mekke'ye varacağını haber verdi. Ardından da kervanın en önünde yürüyen kişiye ve onun bineğine ait detaylı bilgiler verdi.[218] Müşrikler, Efendimiz'in haber verdiği bilgilerin doğruluğunu görmek için kervanın yolunu gözetlemeye başladılar. Kervan Mekke'ye ulaştığında tıpkı Resulullah aleyhisselatu vesselamın haber verdiği gibi olduğunu gördüler. Ancak yine her zamanki gibi hakikati sihir ve büyü diye adlandırıp iftira ve karalamaya başvurma yolunu seçtiler.

Üçüncü Akabe Görüşmesi

Medine'de Evs ve Hazrec isimli kabileler arasında, biraz Yahudilerin fitneleri biraz da onların asabiyet damarları nedeniyle daima bir çekişme ve husumet vardı. İslam'ın bu kabilelerce kabul edilmesi, uzun süreden beri devam eden düşmanlıklarının da sona ermesi ve daha güzel günlerin gelmesi anlamına geliyordu. Allah azze ve cellenin bir ikram ve lütfu olarak İslamiyet, Medineli Müslümanlar arasında hızla yayıldı. Bu sayede Evs ve Hazrec kabileleri arasındaki düşmanlık bitti. Bu tarihten sonra sevgi ve huzurun hâkim olduğu, kardeşlik esasına dayalı yeni bir döneme girmiş oldular.

Medineli Müslümanlar, İkinci Akabe Görüşmesi'nde verdikleri söz üzerine, bir yıl sonra hac mevsimi geldiğinde tekrar Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam ile buluşma yerlerine geldiler. Efendimiz'in talimatıyla, müşriklerin bu toplantıdan haberdar olmaması için Müslümanlar gerekli tedbirleri de almışlardı.

Bir önceki buluşmaya göre sayıları oldukça artmış olan Medineli Müslümanlar, ikisi kadın olmak üzere 75 kişiydiler. İkinci Akabe Görüşmesi'nde onlara İslam'ı öğretmek için gönderilen Musab b. Umeyr de başlarındaydı.

---

218. İbn Hişam, Siret, 2/50

Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam, gece olunca amcası Abbas'ı da yanına alarak buluşma yerine gizlice gitti. Efendimiz'in amcası Abbas, hadisenin ciddiyetini ve ağırlığını Medineli grubun iyice kavranmasını istedi. Bu nedenle Medineli Müslümanlara:

"Ey Evs ve Hazrecliler! Muhammed, içimizde bildiğiniz gibi önemli bir yerdedir… O, toplumu arasında şerefli ve memleketinde korunmuş birisidir.[219] *Sizler ona verdiğiniz sözü yerine getireceğinizi ve onu koruyacağınızı kesinlikle biliyor iseniz, bu işle sizi başbaşa bırakıyorum. Fakat eğer sizler onu başkalarına teslim edecek iseniz, şu andan itibaren onu içinde bulunduğu şeref, üstünlük ve himayesinde bırakınız."*[220] dedi.

Medineli Müslümanlar ise Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselamın konuşmasını arzu ediyorlardı. Bu nedenle Efendimiz'e, kendilerinden neleri istediğini sordular. Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam önce onlarla bir süre sohbet etti ve Kur'an-ı Kerim okudu. Daha sonra da onlara: ***"Kadınlarınızı ve çocuklarınızı neden koruyorsanız beni de korumanız için sizden biat alıyorum."***[221] buyurdu. Bunun üzerine ensardan Bera b. Ma'rur, Hz. Peygamberin elini tutarak savaşçı bir toplum olduklarını ve ailelerini korudukları gibi kendisini de koruyacaklarını söyledi.[222] Ensardan başka Müslümanlar da buna benzer sözler söyleyerek biat ettiler.

Bundan sonra Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam içlerinden 12 temsilci seçmelerini emir buyurdu. Onlar da Hazrec kabilesinden 9 ve Evs kabilesinden de 3 kişi seçtiler ki bunların hepsi kendi kabileleri içinde lider konumunda olan kişilerdi.

---

219. İbn Hişam, Siret, 2/92
220. İbn Sa'd, et-Tabakât, 4/4; İbn Esir, el-Kâmil-fi't–Tarih, 2/99
221. İbn Hişam, Siret, 2/92
222. M. Asım Köksal, İslam Tarihi, 2/271

Medine'ye Hicret (M. 622)

Üçüncü Akabe Görüşmesi'nde Müslümanların genel sorunları da konuşularak Mekkeli Müslümanların Medine'ye hicret etmeleri kararlaştırılmıştı.

Risaletin 13. yılında Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam bütün Müslümanlara hicret yurdunun Medine olduğunu belirtti ve şöyle buyurdu:

"Artık sizin hicret edeceğiniz yurt, iki kara taşlık arasında, sürülmemiş hurmalık bir yer olarak bana gösterildi."[223]

Bu talimattan bir süre önce ilk olarak Ebu Seleme radıyallahu anh ile ailesi Medine'ye hicret etmek için yola çıktı. Ancak Muğireoğulları bundan haberdar oldu ve onların yollarını kestiler. Ümmü Seleme radıyallahu anha onların akrabasıydı. Bu nedenle de zor kullanarak da olsa onun gitmesine izin vermeyeceklerini söylediler. Kocası Ebu Seleme'nin akrabaları olan Abdulesedoğulları da öfkelenip ailenin küçük çocuğu Seleme'ye el koydular. Aile bir anda darmadağın oldu. Elinden hiçbir şey gelmeyen Ebu Seleme radıyallahu anhu mahzun bir şekilde tek başına Medine'nin yolunu tuttu.

Ümmü Seleme radıyallahu anha yaklaşık bir yıl kadar Mekke'de akrabaları tarafından zorla tutuldu. Bir yılın sonunda insafa gelen müşrik akrabaları önce ona oğlunu verdiler, sonra da kocasının yanına, Medine'ye hicret etmesine izin verdiler. Böylelikle Ümmü Seleme, küçük oğluyla beraber Medine'ye gitti.

Efendimiz'in hicret konusundaki genel talimatından sonra Müslümanlar gruplar halinde hicret etmeye başladılar.

---

223. İbn Kesir, el–Bidaye ve'n–Nihaye, 3/264

Hz. Ömer radıyallahu anh hariç tüm Müslümanlar küçük gruplar halinde gizlice hicret etmeye başladılar.

Hz. Ömer radıyallahu anh ise tüm müşrik Kureyşlilere meydan okuyarak hicret edeceğini ilan etti ve kendisini engellemek isteyenlere gideceği güzergâhı da göstererek:

"Yüzünüz kara olsun. Burnunuz yere sürülsün. Anasını ağlatmak veya çocuğunu öksüz veyahut karısını dul bırakmak isteyen, şu vadinin arkasında gelip karşıma çıksın."[224] dedi ve cesaretleri varsa kendisini engellemelerini istedi. Bu açık meydan okuma karşısında müşriklerden hiç kimse onu takip etmeye cesaret edemedi.

Müşrikler, Hz. Ömer radıyallahu anh gibi yiğitlerin uluorta meydan okumalarından çekinerek bir şey yapamıyordu. Ancak güçlerinin yettiği mazlum Müslümanlara her türlü zorluğu çıkarmaktan geri durmuyorlardı.

Müslümanların gizli ve planlı bir şekilde hicret etmesi genel bir plan dahilinde yapılıyordu. Plan gereğince tüm Müslümanlar mal varlıklarını geride bırakarak gizlice Medine'ye hicret ettiler.

Kutlu Hicret

Müslümanların çoğunluğu Medine'ye hicret etmişti. Geride Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam, Hz. Ali, Hz. Ebu Bekir ve aileleri ile hapsedilmiş bazı Müslümanlar kalmıştı. Hz. Ebu Bekir radıyallahu anh da hicret etmek için Efendimiz'e birkaç defa başvurdu. Ancak Allah Resulü aleyhisselatu vesselam ona: ***"Acele etme, olur ki Allah sana bir yol arkadaşı verir."***[225] diye buyurdu. Müşrikler geri kalan bu isimlerin de yakında hicret edeceklerini tahmin ediyorlardı.

---

224. M. Asım Köksal, İslam Tarihi, 2/294
225. İbn Hişam, Siret, 2/133

Müslümanlar hakkında düzenli bir şekilde istihbarat faaliyetleri yürüten müşriklere ulaşan haberlere göre, Medine'de iman edenlerin sayısı hızla artmakta ve İslam davası gün geçtikçe daha da güçlenmekteydi. Bundan dolayı müşriklerin tedirginlikleri daha da artıyordu.

Müşrikler, Medine'de oluşan bu gücü konuşmak ve neler yapabileceklerini kararlaştırmak için Dârün-Nedve'de toplandılar. Aralarında Ebu Süfyan, Ebu Cehil, Nadir b. Haris ve Ümeyye b. Halef gibi Mekke'nin ileri gelen isimlerinden oluşan 15 kişilik bu mecliste, Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselamın hapsedilmesi veya sürülmesi gibi fikirler öne sürüldü. Efendimizin hapsedilmesi fikri hemen reddedildi. Zira böyle bir durumu ne Efendimiz'in akrabaları ne de Medine'de bir güç haline gelmiş Müslümanlar kabul edecekti. Bu nedenle bu düşünceden hemen vazgeçildi. Sürgün fikri ise onlara daha fazla zarar verebilirdi. Çünkü Kur'an-ı Kerim'in etkileme gücü, Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselamın güzel ahlâkı ve ikna kabiliyeti çok kısa bir zamanda sürgün edildiği yerde onu tekrar bir güç haline getirebilirdi. Bu yüzden bu fikirden de vazgeçildi. Ayrıca daha başka fikirler de dile getirildi. Tartışmalar uzayıp gitti.

Cehaletin Babası

Efendimize ne yapılması gerektiği konusundaki Dârün-Nedve'deki tartışmaların yerini umutsuzluğa bıraktığı bir sırada Ebu Cehil şu şeytanî fikrini ortaya attı: *"Bana göre biz her kabileden, güçlü ve delikanlı bir genç alalım. Sonra onlara keskin bir kılıç verelim. Bunlar ona, bir tek adamın vuruşu gibi vursunlar. Böylece Muhammed'in kanı kabilelere dağılmış olur."*[226] *"Abdimenafoğulları bütün kabilelerle*

226. İbn Sa'd, et-Tabakât, 1/214

savaşamayacağından vereceğimiz diyete razı olurlar, biz de diyetini veririz."[227]

Müşriklere göre böyle bir durumda Efendimiz'in akrabaları Mekke'deki tüm kabileleri karşılarına almaya cesaret edemeyecek ve anlaşma yoluna giderek kan diyetini kabul edecekti. Bu görüş üzerine anlaşarak planlarını kurup suikastçileri ve zamanını belirlediler. Müşrikler bu sırrın yayılmaması için de ayrıca ek tedbirler alma yoluna gittiler.

Müşrikler suikast için plan kurarken Allah azze ve celle Cebrail aleyhisselamı göndererek Habibini bu plandan haberdar etti ve Medine'ye hicret etmesine izin verdi. Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam hemen yol arkadaşı olacak Hz. Ebu Bekir radıyallahu anhın evine gitti. Müşriklerin suikast planlarını ona anlattı ve beraberce Medine'ye hicret etmek üzere hazırlıklara başlaması talimatını verdi. Daha önceden bu yolculuğu tahmin ederek iki deve alan ve bu iş için bekletmekte olan Hz. Ebu Bekir radıyallahu anh, bu habere çok sevindi ve yolculuk için diğer eksiklikleri tamamlamak için hemen işe koyuldu.

Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam hicret hazırlıklarını yaparken müşriklere de onların suikast planlarından haberdar olduğunu hissettirmemeye çalışıyordu. Bu yüzden evine döndü ve karanlık basıncaya kadar orada kaldı.

Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselamın emin kişiliği nedeniyle müşrik Mekkeliler bile, kendisine düşmanlık yapmaya devam ettikleri halde en değerli eşyalarını onun yanına emanet olarak bırakmaktan geri durmazlardı. Efendimiz Medine'ye hicret edeceği zaman bu eşyaların sağlam bir şekilde sahiplerine iade edilmesini istedi. Bu amaçla Hz. Ali radıyallahu anhuya: ***"Benim yatağımda uyu ve şu yeşil örtümü üzerine ört, onda uyu. Sana bir şey yapamazlar."***[228]

---

227. İbn Hişam, Siret, 2/136
228. İbn Hişam, Siret, 2/136

buyurarak geride kalmasını istedi ve emanetleri sahiplerine iade ettikten sonra hicret etmesi talimatını verdi. Zira Emin Peygamber'in, düşmanına ait olsa bile emanete ihanet ettiği görülmemişti, görülmeyecekti.

Bir Mucize

Hicret gecesi karanlık çökünce müşrikler şeytanî planlarını uygulamak için Resulullah aleyhisselatu vesselamın evinin etrafını sarmaya başladılar. Gece karanlığının kendilerini örttüğü gafletiyle rahat davranan müşrikler, Efendimiz tarafından izlendiklerinden habersizdiler.

Suikastçiler, yapacakları eylem için yerlerini aldıklarında, Efendimiz aleyhisselatu vesselam, avucuna biraz toprak aldı ve evin etrafında silahlarıyla bekleyen suikastçıların yüzüne savurdu. Bu esnada Yasin suresinin ilk 9 ayetini okuyarak aralarından geçti.[229] Müşrikler onu fark etmedi. Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam oradan ayrıldıktan bir süre sonra müşrikler eve baskın düzenlediler. Ancak yatakta yatanın Hz. Ali radıyallahu anh olduğunu gördüklerinde onu biraz hırpaladılar ve Efendimiz'in nerede olduğunu sordular. Hz. Ali radıyallahu anh:

"Ben O'nun bekçisi miyim? Siz onu kovdunuz, o da gitti."[230] diye cevap verdi. Suikastçılar, Hz. Ali radıyallahu anhdan bir bilgi elde edemeyince hemen Hz. Ebu Bekir radıyallahu anhın evine baskın yaptılar. Ebu Cehil burada Hz. Esma'ya şiddetli bir tokat vurarak babasının nerede olduğunu sordu. Ancak buradan da bir netice alamadılar. Bunun üzerine çılgına dönen müşrikler, hemen güvenilen uzman iz sürücülere haber yollayarak toplanmalarını ve Hz. Peygam-

229. İbn Kesîr, el Bidaye ve'n-Nihaye, 3/270
230. İbn Esir, el Kâmil fi't-Tarih, 2/104

ber aleyhisselatu vesselamı yakalamaları durumunda kendilerine büyük ödüller vadettiklerini bildirdiler.

Hz. Ebu Bekir radıyallahu anh bu kutlu yolculuk için önceden birçok hazırlık yapmıştı. Bunlardan biri de yolda kendilerine rehberlik edecek olan Abdullah b. Uraykıt isimli güvenilir bir müşrikle yaptığı anlaşmaydı. Ancak Abdullah b. Uraykıt ile buluşmadan evvel ilk etapta izlerini kaybettirmeleri gerekiyordu. Bunun için Mekke'ye yaklaşık 4 km. uzaklıkta bulunan Sevr mağarasına yöneldiler.

Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam bu mağarayı özellikle seçti. Çünkü müşriklerin, onların Medine'ye hicret edeceğinden haberdar olduğunu biliyordu. Bu nedenle mevki olarak Medine yolunun tam ters istikametinde bulunan Sevr mağarasını özellikle seçti. Zira burası hem saklanmak ve hem de müşriklerin pek tahmin etmeyeceği bir yerde olması hasebiyle isabetli bir tercihti.

Efendimiz ve hicret arkadaşı burada yaklaşık üç gün kadar saklandılar. Bu süre zarfında Hz. Ebu Bekir radıyallahu anhın oğlu Abdullah, kızı Esma ve çobanı Amir b. Füheyre dikkatli bir şekilde gelip onların yemek ihtiyaçlarını karşılıyor ve Mekke'deki genel durumdan onları haberdar ediyorlardı.

Mekkeli müşrikler her yeri aradıkları gibi Sevr mağarasının önüne kadar da geldiler. Mağaranın içinden bakınca müşrikleri rahatlıkla görebilen Hz. Ebu Bekir radıyallahu anh, biraz endişelenmeye başladı. Hz. Peygamber Efendimiz aleyhisselatu vesselam, onun bu tedirginliğini gördüğünde endişelerini dindirmek için;

"Ey Ebu Bekir korkma! Allah bizimle beraberdir… Üçüncüleri Allah olan iki kişiyi sen ne sanıyorsun?"[231] diye buyurdu.

---

231. İbn Kesir, el–Bidaye ve'n–Nihaye, 3/278; İbn Kayyim el-Cevziyye, Za'du'l-Mead, 3/79

Gücü her şeye yeten Allah azze ve celle, Habibi aleyhisselatu vesselamı yalnız bırakmadı. Müşriklerin Sevr mağarasına gelmelerinden kısa bir süre önce iki yabani güvercin gelerek orada yuva yaptı ve mağaranın kapısı da bir örümcek tarafından ağla örüldü.[232] İz sürücü müşrikler, mağaranın önüne kadar geldikleri vakit orada yabani güvercinin yuvası ve ağla örülmüş mağaranın kapısını gördüklerinde burada kimsenin olamayacağına karar vererek mağaranın içine bakma ihtiyacı bile hissetmeden oradan ayrıldılar. Allah azze ve celle, **'evlerin en zayıfı'**[233] diye nitelediği örümcek ağıyla, Habibi aleyhisselatu vesselamı korudu.

Yüce Rabbimiz, Kureyşlilerin mağaranın önüne kadar geldikleri o hassas an için şöyle buyurmaktadır:

"Hani o kâfirler, onu Mekke'den çıkardıkları vakit sadece iki kişiden biri iken, ikisi de mağarada bulundukları sırada arkadaşına 'Üzülme, çünkü Allah bizimledir' diyordu. Allah onun kalbine sükûnet ve kuvvet indirmişti ve onu görmediğiniz bir orduyla desteklemişti."[234]

Efendimiz ve Hz. Ebu Bekir radıyallahu anh üç günün sonunda mağaradan ayrılarak yola koyuldular. Doğup büyüdüğü memleketini terk etmek zorunda kalmak Efendimiz'i çok hüzünlendirdi. Bu nedenle mağaradan ayrılıp Medine'ye doğru yola çıkacakları zaman Mekke'ye dönerek şöyle buyurdu:

"Sen ne hoş beldesin. Seni ne kadar seviyorum! Eğer kavmim beni buradan çıkmaya mecbur etmeseydi, senden başka bir yerde ikamet etmezdim."[235]

---

232. İbn Sa'd, et-Tabakât, 1/216
233. Ankebut: 41
234. Tevbe: 42
235. Tirmizî, Menakıb, 3922

Bu hasret dolu sözler üzerine Allah azze ve celle şu ayetlerle Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselama müjde vererek oraya tekrar döneceğini bildirdi:

"Elbette, o Kur'an'ın tebliğini üzerine farz kılan Allah, seni yine döneceğin yere (Mekke'ye) döndürecektir!"[236]

Bu ayet, Efendimiz'in Mekke'den hicret etmesinden sonra, tekrar oraya döneceğine ve orayı fethedeceğine dair Allah'ın bir vaadiydi.[237]

Yüce Allah'ın bu müjdesiyle Resulullah Efendimiz aleyhisselatu vesselam yola koyuldu. Ancak müşriklerin onların peşini bırakmaya niyetleri yoktu ve henüz tehlike geçmiş sayılmazdı. Bu nedenle dikkatli bir şekilde ve ancak geceleri yolculuklarına devam ederek Medine'ye doğru hareket ettiler.

Bu süreçte Kureyşli müşrikler de boş durmuyor ve Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselamı yakalamak için yeni yollara başvuruyorlardı. Bu yollardan biri de Resulullah aleyhisselatu vesselamı yakalayan kişiye 100 develik bir ödül vaadiydi. Bu ödül, o dönemin çapulcuları için iyi bir miktardı. Bu ödülle gözleri dönmeye başlayan birçok iz sürücü hemen işe koyuldu. Süraka isimli müşrik de bu ödülü alma niyetinde olanlardandı ve iz sürmede de uzmandı. Ödül haberini aldığı gibi Efendimiz'in peşine düştü ve bir süre sonra bu kutlu muhacir grubunun izlerine rastladı. Büyük bir ustalıkla izleri takip eden Süraka, onları uzaktan görebiliyordu artık. Efendimiz de onu fark etti. Süraka'nın onlara çok yaklaştığı bir sırada Süraka'nın atının ayakları kuma gömülerek tökezledi ve atıyla beraber yere düştü.[238] Ancak gözleri 100 besili deve hırsıyla kör olmuş Süraka, bu tökezlemenin ilahi bir

236. Kasas: 85
237. Muhammed Ali Sabuni, Safvetü't-Tefasir, 4/453
238. İbn Sa'd, et-Tabakât, 1/176

ikaz olduğunu anlamadı. Tekrar hırsla atına binerek onları takibe devam etti. Biraz daha onlara yaklaşınca aynı şekilde tekrar atı sendeledi ve düştü. Süraka bu tökezleme ve attan düşmelerinin bir tesadüf olmadığını anlayarak takipten vazgeçti. Bu esnada Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselamdan bir emanname istedi ve aldı. Efendimiz'in talimatı üzerine de arkadan gelen iz sürücüleri yanıltmak amacıyla geri döndü ve onları başka taraflara doğru yöneltti.

Müşrikler, Efendimiz aleyhisselatu vesselamı yakalayamayınca Mekke'ye geri döndüler. Öfkeden gözleri kararan Mekkeliler, Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam ve diğer muhacirlerin geride bıraktıkları mal ve mülklerine el koydular.[239]

Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselamın hicret yolculuğuna çıktığını, Medineli Müslümanlar da haber almıştı. Ancak Medine'ye ne zaman varacağı konusunda bir bilgileri yoktu. Bu nedenle her sabah O'nu karşılamak için Harre denilen yerde beklemeye başlıyor, öğlenin yakıcı güneşinden rahatsız oluncaya kadar orada bekliyor, sonra da evlerine dönüyorlardı. Bu bekleyiş, Efendimiz aleyhisselatu vesselam Medine'ye varıncaya kadar günlerce devam etti.

Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam bu zorlu ve kutlu yolculuğun 8. gününde Medine'ye 3 km. kadar uzaklıkta bulunan Kubâ'ya vardı. Burada Amr b. Avfoğullarına misafir oldu ve Külsüm b. Hidm'in evinde birkaç gün kaldı.

Efendimiz burada bulunduğu sırada, Hz. Ali radıyallahu anh da Mekke'de üç gün kalıp emanetleri sahiplerine iade ettikten sonra yola koyularak Kubâ köyünde kendisine ulaştı.[240]

---

239. Muhammed Hamidullah, Hz. Peygamberin Savaşları, s.39
240. İbn Sa'd, et-Tabakât, 3/21

Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam Kubâ'da kaldığı süre zarfında, inşaatında bizzat kendisi de çalışmak suretiyle İslam'da ilk mescit olan Kubâ mescidini inşa ettirdi.

Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam cuma günü tekrar yola koyuldu. Medine yolu üzerinde bulunan Salimoğulları yurduna vardığında Cuma vakti girdi. Böylece ilk Cuma namazını burada kıldırdı.

Medine

Medine, Arap yarımadasının batısında ve Mekke'nin yaklaşık 350 km. kadar kuzeyindedir. Peygamber Efendimiz aleyhisselatu vesselam, 14 günlük meşakkatli bir yolculuktan sonra nihayet Medine'ye vardı. ensar ve muhacir Müslümanların uzun süreden beri sabırsızlıkla bekledikleri özel misafirleri artık memleketlerindeydi. Bugünkü gibi Medine halkının sevinçli olduğu başka bir gün olmamıştı. Efendimiz'in şehre girdiğini haber alan yaşlı-çocuk, kadın-erkek bütün Müslümanlar büyük bir sevinçle şehrin girişine akın ettiler. Medine sokakları tekbir sesleriyle inliyordu. İnsanlar Resulullah aleyhisselatu vesselamı daha yakından görmek için evlerin damlarına çıkmışlardı. Son derece mütevazı giyinen Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam ilk etapta tanınmadı. Nihayet güneşin yakıcı sıcaklığı Efendimiz'i rahatsız etmeye başlayınca, Hz. Ebu Bekir radıyallahu anh abasıyla ona gölge yaptı. Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselamı tanımayanlar, ancak o zaman bekledikleri Peygamber'in kim olduğunu anlayabildiler.

Bütün Müslümanlar çok mutluydu. Zira dünya ve ahiret saadetlerine vesile olacak Rehberleri artık memleketlerindeydi.

Medineli kızlar hep beraber,

"Talâ'al bedrü aleyna min seniyyâti'l-vedâ

Vecebe'ş-şükrü aleyna mâ de'â lillâhi da"[241] sözlerini dile getiriyorlardı.

İlk buluşmadan sonra Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam tekrar devesine bindi ve Müslümanlarla beraber Medine'nin içlerine doğru hareket etti. Bu arada Müslümanların büyük bir kısmı Efendimiz'in kendilerinde misafir olmasını istiyordu. Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam ise kendisinden bu talepte bulunanlara:

"Deveyi serbest bırakınız. Nereye çökeceği ona buyurulmuştur."[242] diyerek onların isteklerini nazikçe reddediyordu.

Mescid-i Nebevi

Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam Kubâ'da yaptığı gibi Medine'ye varınca da ilk iş olarak, Müslümanların her türlü faaliyetlerini koordine edecekleri bir üs ve komuta merkezi olacak bir mescit inşa etmek niyetindeydi. Mescidin inşa edileceği yeri tespit etmek için Kasva adlı devesini bıraktı. Devenin çökeceği yerde Mescid–i Nebevi inşa edilecekti. Kasva bir süre dolaştıktan sonra Sehl ve Süheyl isminde iki yetim çocuğa ait bir arsaya gelip çöktü. Yetim çocuklar burayı bağışlamak istedilerse de Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam arsanın bedelini onlara ödedi. Ardından da mescidi inşa etme hazırlıklarına koyuldu. Kubâ köyünde yaptığı gibi Efendimiz burada da Mescid'in inşaatında ashabıyla beraber çalışıyordu.

---

241. Bizim için dolunay doğmuştur. Vedâ dağlarının ardından. Bizim şükür etmemiz vacip oldu, Allah'a çağıran tek bir kişi hayatta kalıncaya kadar.

242. İbn Kayyim el-Cevziyye, Za'du'l-Mead, 3/91; İbnHazm, Cevamiü's–Sire, s.111

Hz. Peygamber Efendimiz aleyhisselatu vesselam ashabıyla beraber Mescid–i Nebevi'nin inşaatında çalışırken onların çok mutlu olduklarını gördü. Bu mutluluklarına, okuduğu şu beyitlerle ortak oldu:

"Ey Rabbimiz! Yüklenip taşıdığımız şu balçıktan dizilmiş ham kerpiç yükü, Hayber'in ürünlerinden daha hayırlı ve daha temizdir. Şüphesiz ki hayır ve menfaat, ahiretin ecir ve sevabıdır. Allah'ım! Sen ensara ve muhacirlere merhamet eyle."[243]

Mescidin duvarları kerpiçten yapıldı. Çatısı ise hurma dallarıyla örtüldü. Bu mescidin son derece mütevazı ve sade bir görünüşü vardı.

Mescid-i Nebevi'nin inşaatı 7 ay devam etti. Resulullah aleyhisselatu vesselam, bu süre zarfında Ebu Eyyüp el-Ensari'nin evinde misafir olarak kaldı.

Ashab-ı Suffa

Müslümanların Medine'ye hicret etmesiyle, **"Oku"** emriyle başlayan ilahi fermanın bir *"ilim seferberliğine"* dönüşmesinin önündeki engellerin büyük bir kısmı da ortadan kalkmış oldu. Efendimiz aleyhisselatu vesselam, Mekke'nin zorlu şartlarında ancak bir kısmını yaptırabildiği ilim talimi-nin bundan sonra daha düzenli ve organize bir şekilde yapılması için talimatlar verdi. Bunun ilk ayağı ise Mescid-i Nebevi'ye bitişik olarak yapılan Suffa diye bilinen okul oldu.[244] Bu okul aynı zamanda, yeni ve genç İslam Devletinin ilk okulu oldu. Suffa denilen bu ek yapıda genelde bekâr, kimsesiz muhacirler kalıyor ve burada Ashab-ı Suffa ilim tahsili yapıyorlardı.

---

243. Buhari, Menakıb'ül-Ensar, 46

244. Suffa, çardak ve gölgelik demektir.

Ashab–ı Suffa burada İslam'a çok büyük hizmetler verdi. Bizzat Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam Efendimiz'den öğrendikleri ilmi diğer Müslümanlara öğretirlerdi. Ashaptan maddi durumu iyi olanlar da burada kalanların ihtiyaçlarını karşılıyorlardı.

İleriki dönemlerde büyüyen İslam Devleti'nin öğretmen ihtiyacı hep buradan karşılanacak ve İslam'ı yeni kabul eden kabilelere de yine burada yetişen öğretmenler gönderilecekti.

Farklı Bir Lider

Medineli Müslümanların uzun süreden beri bekledikleri Resulullah aleyhisselatu vesselam artık aralarındaydı. Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam ashabıyla beraber her işe koşuyordu. Kendisini hiçbir şekilde onlardan ayrı ve farklı görmüyor ve tıpkı onlardan biri gibi yaşıyordu. Onların meclislerine gidiyor ve sofralarına oturarak onların yediğinden yiyordu. Hiçbir şekilde kendisi için ne oturduğu yer ve ne de yedikleri itibarıyla bir ayrıcalık yapılmasına izin veriyordu. Efendimizdeki bu doğallık ve mütevazılık ise ashabın şevk ve mutluluğunu daha da artırıyordu. Zira Hz. Peygamber şimdiye kadar gördükleri hiçbir lidere benzemiyordu. Onların şimdiye kadar gördüğü bütün liderler kibirli, her zaman en güzel elbiseleri giyen, başköşelere ve lüks koltuklara oturan ve etrafına da sadece emirler yağdıran tiplerdi. Ancak şimdi, varlıkların en şereflisi olarak kabul ettikleri insan onlarla beraber kerpiç, toprak ve su taşıyor, onlarla aynı sofraya oturuyor ve hep beraber çalışıyorlardı.

Rahmet Peygamberinin hayatının her anı oldukça sadeydi. Kendisine ev yapıldığında da o sadeliğin bozulmasına asla izin vermedi. Efendimiz evini mescide bitişik olarak yaptırdı. Bu ev iki küçük oda şeklindeydi. Daha sonraki dönemde yaptığı yeni evlilikler için de aynı kısma yeni odalar eklettirdi.

Medine İslam Devletinin liderinin evini gören herkes mutlaka şaşırırdı. Bu konumdayken bu kadar sade yaşayabilmeyi, çok özel insanlar dışında kimse başaramazdı. Efendimiz, kısa bir süre önce inşa ettirdiği Mescid-i Nebevi gibi, evini de son derece sade yaptırdı. Kerpiçten yapılan evin ortalarına direk olarak hurma kütükleri yerleştirdi, çatıları ise hurma dallarıyla örtüldü. Evin tavanı düşüktü. Öyle ki bir insan ayağa kalkıp elini uzattığında evin tavanına değerdi.

Bu sade yaşam, İslam devletinin cihad ve fetihler döneminde zenginleşip genişlediği ve devlet hazinesinin ganimetlerle dolduğu dönemde yine de aynı mı kalacaktı? Evet! İslam devleti günden güne genişleyip büyüdü, ganimetler çoğaldı, refah ve bolluk da aynı şekilde arttı. Bu göz alıcı zenginlik nedeniyle Efendimiz'in hanımları da dünya nimetlerinden daha fazla yararlanmak için kendisinden taleplerde bulunmaya başladılar. Ancak Efendimiz aleyhisselatu vesselam ilk günkü gibi sade yaşamını her zaman muhafaza etti ve son nefesini de bu hal üzereyken verdi.

Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselamın bu sade yaşantısının şahidi de onun en yakınında bulunan eşi Hz. Aişe annemizdir. Hz. Aişe radıyallahu anha, Hz. Peygamber Efendimiz aleyhisselatu vesselamın vefat edeceği zamana kadar ne kendisinin ne de ailesinin üç gün üst üste, o zamana göre lüks sayılan buğday ekmeğiyle karnını doyurmadığından[245] ve aynı şekilde vefat ettiği zamanda da mal varlığı olarak evlerinde sadece birazcık arpanın varlığından bahsedecektir.[246] Zira Efendimiz hiçbir zaman dünya metaına aldırmadı ve örnek yaşantısıyla da bunu ispat etti.

Resulullah aleyhisselatu vesselam hicret ettiği zaman ailesini Mekke'de bırakmıştı. Medine'ye ulaşıp yerleştikten

245. Buhari, Rikak, 17
246. Buhari, Rikak, 16

sonra ashabından Zeyd b. Harise ile Ebu Rafi radıyallahu anhı görevlendirerek Mekke'ye gönderdi ve geride kalan eşini ve çocuklarını getirmelerini istedi. Hz. Zeyd radıyallahu anh oraya vardı ve Hz. Sevde annemizi, Hz. Fâtıma ve Ümmü Gülsüm radıyallahu anhayı yanına alarak geri döndü. Efendimiz'in kızlarından Hz. Zeyneb'i de getirmek istediyse de o sırada daha müşrik olan kocası Ebu'l As buna izin vermedi.

Aynı şekilde Hz. Ebu Bekir radıyallahu anh da oğlu Abdullah'ı göndererek ailesini Medine'ye getirtti.

Yesrib Medine Oldu

Medine şehrinin hicretten önceki ismi Yesrib idi. Ancak Efendimiz'in hicretiyle beraber Medine olarak isimlendirilmeye başlandı. Bu tarihten sonra da Allah'ın dostları ve mazlum Müslümanlar için bir melce ve sağlam bir kale, rahmet ve hidayet yurdu haline geldi.

Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam Medine'ye yerleştikten sonra birtakım yeni uygulamaları faaliyete soktu. Bunlardan biri de Medine'de İslam Devleti'nin sınırlarını tespit etmek oldu. Bu amaçla Ka'b b. Malik'i görevlendirdi. Mescit, merkez kabul edilerek 12 millik dairevi hudut Medine'nin sınırı oldu.[247] Yine aynı dönemde Medine'de nüfus sayımı yaptırıldı. Bu sayıma göre Müslümanların nüfusu 1500 kadardı.[248]

Rahmet peygamberi aleyhisselatu vesselam Medine'ye hicret ettikten bir süre sonra bazı sahabileri hastalandı. Zira yıllarca Mekke'nin kurak havasına alışmış bünyelerine burasının havası biraz ağır gelmişti. Ayrıca burada Sıtma hastalı-

247. M. Ali Kapar, Bütün Yönleriyle Asr-ı Saadet'te İslam, 2/349
248. İbn Sa'd, et-Tabakât, 4/301

ğı da yaygındı. Bu yüzden çoğu sahabi hastalandı, buranın havasından şikâyet etmeye ve Mekke'ye olan özlemlerini dile getirmeye başladılar. Hastalığın şiddeti nedeniyle birçok müslüman oturarak namaz kılıyordu. Müslümanların şikâyetleri artınca peygamber aleyhisselatu vesselam Medine için şu duada bulundu: ***"Allah'ım, Mekke'yi sevdiğimiz kadar veya daha fazlasıyla Medine'yi bize sevdir. Medine'nin sa' ve müddünü (ölçeklerini) bizim için bereketli kıl. Burayı bizler için sağlıklı bir yer haline getir. Sıtmasını da Cuhfe'ye naklet."***[249] Müslümanların hastalanma haberleri Kureyş müşriklerine ulaştığında bu habere çok sevindiler. Ancak bir süre sonra Müslümanlar sağlıklarına kavuştular ve Medine şehri de tıpkı Mekke gibi onlara sevimli bir hale geldi.

Medine Semalarında İlk Ezan Yankılanıyor

Medine dönemiyle beraber birçok mesele gibi ibadetler de daha nizami ve toplumsal bir şekil almaya başladı. Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam özellikle namazın cemaatle kılınması konusunda ashabını sürekli olarak uyarır ve bu ibadetin cemaatle ifasına çok önem verirdi. Mescid-i Nebevi'nin bitmesiyle beraber namaz vakitlerinin bildirilmesi ihtiyacı hâsıl oldu. Peygamberimize, çan çalmak, boru çalmak[250] veya ateş yakmak gibi çeşitli fikirler getirildi. Ancak Efendimiz aleyhisselatu vesselam, başka dinlerin alametlerine benzettiği için bu görüşleri kabul etmedi ve Müslümanlara has olacak daha özgün bir şey istedi.

Resulullah aleyhisselatu vesselam, bu konudaki görüşleri ashabıyla istişare ederken Allah azze ve celle İslam ümmetinin şiarı olacak ezanın sözlerini başta Abdullah b. Zeyd ve

249. İbn Kesîr, el-Bidaye ve'n-Nihaye, 3/330
250. Ebu Davut, Salat, 27,

Ömer b. Hattab[251] olmak üzere bazı ashaba rüyalarında gösterdi. Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselamın onayıyla da ezanın sözleri, ashabın rüyalarında gördüğü şekliyle kabul edildi. Efendimiz, Hz. Bilal'e haber yolladı ve ilk ezanı okumasını buyurdu. Zira Hz. Bilal'in sesi oldukça gürdü. Böylelikle ilk ezan Medine semalarında yankılanmaya başladı.

Kardeşlik Akdi

Mekkeli Müslümanlara, dinleri uğruna her şeylerini bırakıp yurtlarını terk etmeleri nedeniyle **"Muhacir"**; onları yurtlarına davet eden ve onların her türlü ihtiyaçlarını karşılayan Medineli Müslümanlara da **"Ensar"** adı verildi.

Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam Medine'ye geldiğinde birçok yeni uygulama başlattı. Bunların en önemlilerinden biri de ensar ve muhacir Müslümanlar arasında yapılan kardeşlik akdidir. Kardeşliği bütün hücrelerine kadar hisseden ensar, çok büyük fedakârlıklarla kardeşlerine her konuda yardımcı oldular.

Medine Vesikası

Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam Efendimiz Medine'ye hicret ettikten sonra burada yaşayan tüm kesimlerce buranın lideri olarak kabul edildi. Resulullah aleyhisselatu vesselam, Müslümanlar arasında tesis ettiği kardeşlik akdinden hemen sonra aynı şehirde beraber yaşadıkları diğer insanlarla da iyi münasebetler kurmayı istiyordu. Çünkü Medine'deki bu yeni gücün devletleşmesi için buradaki tüm kesimlerce de Allah Resulü'nün lider olarak kabul edilmesi, desteklenmesi ve hep beraber ortak hareket edilmesi çok önemli bir hususdu. Zira burada sadece Müslümanlar değil;

---

251. Ebu Davut, Salat, 28,

Yahudiler ve henüz Müslüman olmayan Medineli diğer kabileler de bulunuyordu. Bu nedenle de Efendimiz aleyhisselatu vesselam tarafından tüm kesimlerin üzerinde mutabakat sağlayacağı bir metin hazırlandı.

Buradaki dağınık toplulukların bir çatı altında toplanması, çevre kabilelerden, özellikle de Mekke müşriklerinden gelecek tehlikelerin bertaraf edilmesi için oldukça elzemdi. Bu nedenle evvela 52 maddelik ortak bir metin hazırlandı. Hazırlanan maddeler herkesin kabul edeceği karşılıklı yardımlaşma, dayanışma, adalet ve dostluk gibi başlıkları içeriyordu. Yine, *"Medine İslam Devletinin varlığına yönelik her türlü tehlikeye karşı tüm gruplar ortak hareket edecek."* denilerek devletin varlığı koruma altına alındı.

Hazırlanan maddelerde "Adalet" konusuna çok dikkat edildi. Bu yüzden herhangi bir inanç mensubunun diğerlerine üstün tutulduğu bir maddeye yer verilmedi.[252] Ayrıca tüm inanç grupları birbirlerinin inançlarına saygı duyacaktı. Ancak liderlik Hz. Peygamber Efendimiz aleyhisselatu vesselama ait olacaktı. Resulullah aleyhisselatu vesselamın bu konumu, vesikanın 23. maddesinde de yazıldı ve: *"Üzerinde ihtilafa düştüğünüz herhangi bir şey Allah'a ve Muhammed'e götürülecektir."*[253] denilerek tüm taraflarca kabul edilmiş oldu.

Münafıklar

Medine'ye hicretten sonraki dönem, devletleşme ve bir güç olma gibi olumlu gelişmelerin yanında, münafıklar denilen hastalıklı grubun ortaya çıkması gibi olumsuz gelişmelerin de yaşandığı bir dönemdir.

---

252. Muhammed Hamidullah, İslam Peygamberi, md.358/25
253. Muhammed Hamidullah, İslam Peygamberi, md.358/23

Müslümanların sayılarının çok az ve güçsüz oldukları Mekke döneminin zorlu şartlarında iman etmek; birçok eziyet, yokluk, boykot, işkence ve hatta ölümü de beraberinde getiriyordu. Bu nedenle iman edenler, tüm bunları göze alarak davanın saflarına katılan, pazarlıksız ve halis bir imana sahip olan Müslümanlardı. Bu dönemdeki Müslümanların Allah rızasını kazanma dışında başka bir hesapları yoktu.

Ancak devletleşmenin beraberinde getirdiği güç ve servet birçok menfaat odaklarını cezbediyordu. Ayrıca Mekke dönemindeki gibi eziyet ve işkenceler de yoktu. Üstelik Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselamın da günden güne gücü artıyor ve çevre kabileler kendisine gelerek biat ediyordu. Gelişmeler her geçen gün Müslümanların lehine görünüyordu. Mevcut nimetlere ortak olmak isteyen kimi insanlar da kalben iman etmediği halde Müslüman görünerek bu nimetlerden faydalanmak istiyordu. Böylece münafıklar denilen menfaatçi, fitneci, kof yığınlar türedi ve sayıları azımsanmayacak kadar çoğaldı.

Bu menfaatçi ve hastalıklı gürûhun başını Abdullah b. Übey çekiyordu. Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam Medine'ye hicret ettiği zaman Abdullah b. Übey'e liderlik tacı takma hazırlığı yapılıyordu.[254] Bu kutlu hicretle baş münafığın bu rüyası bitmiş oldu. İbn-i Übey'in gözünde Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam, kendi kral koltuğuna oturmuş ve bu makamın bütün nimetlerini yiyen bir insan olarak görünüyordu. Bu nedenle de ölünceye kadar Efendimiz'e olan kin ve öfkesi dinmedi.

Mekkeli müşrikler İbn-i Übey'in hırs ve tamahından haberdardılar. Bu nedenle de onu, Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselama karşı kullanmaktan geri durmadılar. Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam Medine'ye hicret edince

254. İbn Sa'd, et-Tabakât, 3/612

Mekkeli müşrikler hemen İbni Übey'e haber yollayarak Efendimiz'i oradan çıkarmasını, aksi halde kendisini de düşman kabul edeceklerini bildirdiler. Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam bunu haber alınca İbn-i Übey'in yanına gitti; Medine içinde bir aile savaşının kimseye faydası olmayacağını belirtti. Bu uyarıdan sonra baş münafık, kısa bir süreliğine de olsa bu fitnenin baş aktörü olmaktan vazgeçti.

Hz. Peygamber Efendimiz aleyhisselatu vesselamın münafıklara karşı takınmış olduğu tavır da oldukça dikkat çekicidir. Efendimiz gerek baş münafığın ve gerekse avanesinin tüm fitne girişimlerine rağmen onlara karşı fiili bir müdahalede bulunmadı ve hikmetle hareket ederek onların birçok oyunlarını boşa çıkardı.

Ashabın bunlara yönelik yapılmasını istedikleri öldürme talepleri Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam tarafından kabul görmedi. Efendimiz aleyhisselatu vesselam, ***"Muhammed arkadaşlarını öldürtüyor."***[255] gibi bir şayianın çıkma endişesini gerekçe olarak gösterdi.[256]

Cihadın Farz Kılınması

Hicretten sonra Müslümanlar biraz rahata erdi. Zira artık hem ibadetlerini hem de İslamî davetlerini hiçbir korku ve endişe duymadan yerine getirebiliyorlardı.

Müslümanlar şimdiye kadar müşriklerin yaptıklarına karşı sadece sabrediyordu. Ancak hicretten kısa bir süre sonra savaşa izin veren şu ayetler nazil oldu:

---

255. Buhârî, Humus, 16; Müslim, Zekât 142,

256. Resulullah aleyhisselatu vesselamın, münafıklara karşı takınmış olduğu yumuşak tavır Hicretin 9. yılında son buldu. Bu tarihten sonra münafıkların güçleri kırıldı ve toparlanmayacak şekilde darmadağın edildiler.

"Kendilerine savaş açılan kimselere (kâfirlere karşı koymak için) izin verildi. Çünkü onlar zulme uğradılar. Şüphesiz Allah onları zafere ulaştırmaya kadirdir."

"Onlar 'Rabbimiz Allah'tır' demelerinden başka bir sebep olmaksızın haksız yere yurtlarından çıkarıldılar. Eğer Allah insanların bir kısmını bir kısmı ile defetmeseydi manastırlar, kiliseler, havralar ve içinde Allah'ın adı çok anılan mescidler elbette yıkılırdı. Şüphesiz Allah kendi(dini)ne yardım edene yardım edecektir. Şüphesiz Allah çok güçlüdür, çok izzetlidir (her şeye galiptir)."[257]

Savaş Ahlâkı ve İlk Askeri Birlikler

Allah azze ve cellenin savaşa izin veren buyruklarından sonra Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam, ashabını buna teşvik etmek amacıyla cihad ve şehadetin önemine yönelik birçok sohbet yaptı. Hemen ardından da ilk askeri birliklerin kurulması talimatını verdi ve onları Medine etrafına göndermeye başladı.

Arap toplumu o güne kadar savaşı yağma ve talan olarak görmüş ve kadın, çocuk, yaşlı demeden düşman saflarında yakaladıkları herkesi vahşice öldürme olarak uygulamıştı. Ancak Allah azze ve cellenin cihad emriyle Arap topraklarında savaş hukukunda milat olacak yeni bir dönem başladı. Hz. Peygamber Efendimiz aleyhisselatu vesselam, savaş esnasında ashabının da cahiliye Arapları gibi aynı hatalara düşmemeleri için, onlara *'Savaş Ahlâkı'* kavramını öğretti. Bu yeni anlayışa göre bilfiil kendileriyle savaşmayanlara, ibadethanelere kapanmış olanlara, yaşlılara, kadınlara ve çocuklara dokunulmayacaktı. Efendimiz bu konuda o kadar hassastı ki gönderdiği birçok seriyyenin askerlerini bu konuda uyarma ihtiyacı hissediyor ve: ***"Allah'ın adıyla, Allah***

257. Hacc: 39-40

yolunda yürüyün. Allah'ı inkâr eden kafirlerle savaşın. İşkence yapmayın, zulmetmeyin, çocuk öldürmeyin."[258] diye buyururdu.

Ayrıca cahiliye Arapları arasında çokça görülen ölülerin gözlerinin oyulması, kulak ve burunların kesilerek müsle yapılması geleneğini de yasakladı ve bizzat kendi uygulamalarıyla bu cahiliye geleneğini ortadan kaldırdı.[259]

Bedir savaşına kadar olan seriyyelerin genel amacı; özellikle Medine'nin hemen yanı başında bulunan kabilelerle ittifak yaparak Mekkeli müşriklerle irtibatlarını koparmak ve en yakın tehlikeleri bu şekilde bertaraf etme amacını taşıyordu.

Bu ilk seriyyelerin başka bir özelliği de bütün askerlerin sadece muhacir Müslümanlardan seçilmesiydi.

Meşhur Bedir Savaşı'na kadar 4 seriyye ve 4 gazve olmak üzere sekiz sefer düzenlenmiştir.

Hz. Hamza Seriyyesi

Efendimiz aleyhisselatu vesselamın gönderdiği ilk seriyyedir. Hicretin 7. ayının başlarında, Ramazan ayına denk gelen bir zamanda Hz. Hamza komutanlığında yapıldı. Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam, özellikle muhacirlerden seçtiği 30 mücahidi, Kureyş'e ait ve Ebu Cehil'in komuta ettiği 300 kişinin bulunduğu bir kervanın önünü kesmek için gönderdi. Seriyye İs dolaylarındaki Sifu'I-Bahr'e vardı. İki taraf karşılaştılar ve savaşmak için saf tuttular. İki grubun da müttefiki olan Mecdî b. Amr el-Cühenî, herhangi bir çatışmanın çıkmasına engel oldu.[260] Bu yüzden herhangi bir çatışma çıkmadan Hz. Hamza Seriyyesi Medine'ye geri döndü.

---

258. İbn Kayyim el-Cevziyye, Za'du'l-Mead, 3/132

259. Tirmizi, Siyer, 48,

260. İbn Sa'd, Tabakât, 3/6; İbn Kayyim el-Cevziyye, Za'du'l-Mead, 3/205

Ubeyde b. Haris Seriyyesi

Hz. Peygamber Efendimiz aleyhissetu vesselam, bir ay sonra da yani Hicretin 8. ayının başında Hz. Ubeyde b. Haris'i Râbiğ vadisine gönderdi. Seriyyenin sancağını Mistah b. Üsâse taşıyordu. Mücahitlerin sayısı 60 kadardı ve aralarında ensardan kimse yoktu. Mücahitler, Râbiğ vadisinde, 200 kişiye komuta eden Ebu Süfyan b. Harb'le karşılaştılar. Aralarında ciddi bir çatışma yaşanmadı. Ancak karşılıklı olarak birbirlerine ok ve mızrak attılar. Müslümanlardan Sa'd b. Ebî Vakkâs, Allah yolunda ilk ok atan kişi oldu. Daha sonra her iki taraf da oradan ayrılarak yaşadıkları yere döndüler.

Sad b. Ebi Vakkas Seriyyesi

Efendimiz bir ay sonra yani Hicretin 9. ayının başlarında, Zilkade ayında Sad b. Ebi Vakkas komutanlığında bir seriyyeyi Harrâr'a gönderdi. Sancaktar Mikdad b. Amr'dı. Seriyye, 20 kişiden oluşuyordu ve Kureyş'e ait bir kervanı yakalamak amacıyla yola çıkmıştı. Gündüz gizlenip gece yürüyorlardı. Ancak Harrar mevkiine vardıklarında kervanın oradan geçmiş olduğunu gördüler. Bu yüzden herhangi bir çatışma olmadan geri döndüler.[261]

Bu ilk seriyyelerle Medine'nin çevresinde bulunan kabilelerle çeşitli anlaşmalar yapıldı. Bu dönemde imzalanan antlaşma metinleri, dayatmacı şartlardan ziyade uzlaşmacı maddelerden oluşmaktadır.

Ebva Gazası

Bu gazaya kadar hem Müslümanlar hem de müşrikler, Resulullah Efendimiz aleyhisselatu vesselamın sadece irşad ve tebliğ sahasındaki faaliyetlerine şahit olmuştu. İlk kez bu

261. İbn Kayyım el-Cevziyye, Zadu'l-Mead, 3/208

gazayla kılıç kuşanan Efendimiz aleyhisselatu vesselam, vefatına kadar onlarca savaşa bilfiil olarak iştirak edecek ve ashabıyla beraber küfür, zulüm ve her türlü haksızlıklara son vermek ve yeryüzünü İslam'ın adalet güneşiyle aydınlatmak için cihad edecektir.

Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselamın bizzat katıldığı ilk seriyye olan Ebva Gazası Hicretin 2. yılının Safer ayında meydana geldi.[262] Efendimiz aleyhisselatu vesselam, ensardan vekil olarak yerine Sa'd b. Ubâde'yi bırakarak 60 muhacirle birlikte Medine'den yola çıktı ve Ebvâ'ya yöneldi. O bölgelerde yaşayan Beni Damra kabilesi ile bir anlaşma yaptı. Bu anlaşma metnine göre Damraoğulları kabilesi, Müslümanlarla savaşmadıkları müddetçe canları ve malları konusunda emniyette olacaktır. Müslümanlar kendilerini yardıma çağırdığı zaman yardıma gelecekler. Ayrıca yapılan antlaşmaya göre başkaları tarafından kendilerine yapılacak bir saldırı karşısında da Müslümanlar onlara yardım edecekti.

Buvât Gazası

Hz. Peygamber Efendimiz aleyhisselatu vesselam, Kureyşlilere ait ve Ümeyye b. Halef'in başkanlık ettiği 2500 yük devesinin bulunduğu bir kervanın haberini aldı. Efendimiz aleyhisselatu vesselam, Hicretin 13. ayının başında ashabından 200 kişiyle birlikte Buvât denen yere vardı. Müslümanlar kimseyle karşılaşmayınca herhangi bir çatışma çıkmadan geri döndüler.

Sefevan Gazası

Bu gazve, Medine yakınlarında otlanmakta olan Müslümanlara ait deve ve sığır gibi büyükbaş hayvanların Kürz b. Cabir el-Fihri adlı müşrik tarafından yağmalanması üzerine onu yakalamak maksadıyla yapıldı.

---

262. İbn Sa'd, et-Tabakât, 2/4

Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam, Hicretin 13. ayında[263] Kürz'ün peşine düştü. Bedir dolaylarındaki Sefevan denilen vadiye varıncaya kadar onu aradı. Ancak kendisine rastlayamadı ve birlik Medine'ye geri döndü. Bu gazvede Bedir mevkiinin yakınlarına kadar gidilmesi nedeniyle "İlk Bedir" olarak da isimlendirildi.

Zü'l-Uşeyre Gazası

Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam Hicretten 16 ay sonra, 200 muhacirle beraber Beni Damra kabilesinin müttefiki olan Müdlicoğulları ile aynı maddeler üzerine anlaşma yaptı ki buna da Zü'l-Uşeyre Gazası denir.

Abdullah b. Cahş Seriyyesi

Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam Hicri 2. yılın Receb ayının başında[264] Abdullah b. Cahş radıyallahu anhı 12 kişiyle birlikte Batn-ı Nahle denen yere gönderdi. Burası Mekke ile Tâif arasında bir yerdi. Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam, Abdullah b. Cahş'a kapalı bir mektup vererek yola çıkmasını ve iki gün sonra açmasını buyurdu. Abdullah radıyallahu anh yola çıktı ve iki günün sonunda mektubu açtı. Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam mektubunda: ***"Mektubuma baktığın zaman yoluna devam et. Mekke ile Taif arasındaki bir hurmalığa varıncaya kadar yürü. Orada Kureyşlileri gözetle. Bizim için onların haberlerini öğren."***[265] diye buyuruyor ve Kureyş'in son durumu hakkında bilgiler getirmesini istiyordu.

---

263. İbn Sa'd, et-Tabakât, 2/5; İbn Kayyim el-Cevziyye, Za'du'l-Mead, 3/208

264. İbn Sa'd, et-Tabakât, 2/6

265. İbn Kesîr, el-Bidaye ve'n-Nihaye, 3/369

Abdullah b. Cahş, Nahle denilen bölgede bulunduğu sırada Suriye'den ticaret mallarını yüklenmiş birkaç Kureyşliye rastladı. Zaman olarak Recep ayındaydılar ve bu ay tüm Araplar arasında kan dökülmesinin yasaklandığı Haram aylardandı. Bu aylarda savaşmak o kadar ayıplanıp kınanırdı ki hiç kimse böyle bir şeye yeltenmeye cesaret edemezdi.

Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam, Hz. Abdullah radıyallahu anhı gönderirken ona herhangi bir saldırı emri vermemiş, sadece müşrik kervanlarının ne derece korunduğu hakkında bilgi edinmesini istemişti. Bu nedenle Abdullah b. Cahş onlara saldırma konusunda biraz tereddüt etti. Haram ayların kutsiyeti de ortadaydı. Ancak bir süre düşündükten sonra müşriklere saldırdı ve onlardan Amr b. Hadrami adlı kişiyi öldürdü. Ticaret kervanındaki mallarla birlikte iki kişiyi de esir alarak Medine'ye döndü. Ancak Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam, izin vermediği bir şeyi yaptığı için bu ganimetleri ondan kabul etmedi.

Efendimiz'in bu tepkisi Hz. Abdullah'ta bir endişe ve pişmanlığa sebep oldu. Müşriklerin bile hürmet ettiği haram aylarda yapılan bu öldürme olayı ashab tarafından da kınandı. Bu tepkileri beklemeyen Abdullah radıyallahu anh, peygamberin tasvip etmediği bir işi yapması nedeniyle biraz korku ve şaşkınlık yaşadı.

Yahudiler, bu ilk dönemlerde Müslümanlarla aralarında herhangi bir sorun olmamasına rağmen bu olay hakkında yersiz sözler sarf ederek bunun Efendimiz için kötü bir şöhret olacağı dedikodusunu yapmaya başladılar.

Fitneci Yahudiler gibi Mekke müşriklerinin de böyle bir fırsatı kaçırması düşünülemezdi. Onlar da aynı şekilde *'Muhammed haram ayların hürmetini çiğnedi.'* diye her tarafta propaganda yapmaya başladılar.

Gerek Müslümanlar gerek Yahudiler ve gerekse müşrikler arasında bu tartışmaların tüm hızıyla devam ettiği bir dönemde, Allah azze ve celle bu tartışmalara son noktayı koyacak buyruklarını inzal etti:

"Ey Muhammed! Sana haram aydan ve o ayda savaşmaktan soruyorlar. De ki: O ayda savaşmak, büyük bir günahtır. Bununla beraber Allah yolundan alıkoymak, O'nu inkâr etmek, insanları Mescid-i Haram'dan menetmek ve halkını oradan çıkarmak, Allah yanında daha büyük bir günahtır ve fitne, öldürmekten daha büyük bir vebaldir. Onlar, güçleri yeterse, sizi dininizden döndürmek için sizinle savaşmaktan hiçbir zaman geri durmazlar. Sizden de her kim, dininden döner ve kâfir olarak can verirse artık onların bütün amelleri, dünyada ve ahirette boşa gitmiştir. İşte onlar cehennemliklerdir. Onlar orada ebedi olarak kalacaklardır." [266]

Ayet-i kerime, Haram aylarda savaşmanın haram olduğunu teyit ediyordu. Fakat bununla birlikte Abdullah radıyallahu anhın yaptığını da bir istisna olarak kabul ediyordu. Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam bu ayetin inzalinden sonra Abdullah b. Cahş radıyallahu anhın getirmiş olduğu ganimetten beşte bir kısmını, toplumun genel harcamalarında kullanmak üzere kabul etti.

Bu olayı haber alan Mekke müşrikleri adeta kudurdu. Çünkü hem öldürülen hem de esir alınanlar müşrik ulularının yakınlarıydı. Aslında öldürülen kişi sıradan biri olsaydı bile yine aynı öfke ve tepkiyi göstereceklerdi. Zira onlar en küçük bahaneleri bile Müslümanlara saldırmak için bir fırsat olarak değerlendirmekteydiler. Bu yüzden bu olaydan sonra müşrikler bir araya toplanarak intikam yeminleri ettiler.

---

266. Bakara: 217

Kıblenin Değişimi (M. 623)

Namaz ibadeti, ilk vahiyle birlikte Müslümanlara farz kılındığında Kudüs'te bulunan Mescid-i Aksâ'ya yönelerek eda ediliyordu. Hicretin 2. yılı Receb ayında[267] bu hüküm nesh edildi. Müslümanlar bu tarihten sonra Kâbe'ye yönelerek namaz kılmaya başladılar.

Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam Efendimiz'in, Selemeoğulları yurdunda öğle veya ikindi namazını kıldırdığı bir esnada vahiy geldi. İnzal olan ayet-i kerimede yüce Rabbimiz Müslümanlara Kâbe'ye yönelerek namaz kılmalarını şu şekilde emrediyordu: **"Doğrusu biz, yüzünün semaya yöneldiğini, orada şekilden şekile geçerek, aranıp durduğunu görüyorduk. Artık seni hoşnut olacağın bir kıbleye çevireceğiz. Haydi bakalım, yüzünü Mescid-i Haram'a doğru çevir. Siz de ey müminler, nerede olursanız olun, yüzünüzü o tarafa doğru çevirin! Kendilerine kitap verilmiş olanlar da kesinlikle bilirler ki Rablerinden gelen o emir haktır. Ve Allah, onların yaptıklarından ve yapmakta olduklarından gafil değildir."**[268] Müslümanlar namazlarını bozmadan hemen Kâbe'ye doğru yöneldiler ve öylece bitirdiler. Bu nedenle Selemeoğulları yurdundaki bu mescit *'kıbleteyn'* yani iki kıbleli mescit olarak adlandırıldı.

Kıblenin değişmesi nedeniyle münafıklar büyük bir fitne yapmaya başladılar. Daha önce Kudüs'e yönelerek kılınan namazların ne olacağı yönünde dedikodu yaparak kafaları bulandırmak istediler. Ancak kısa bir süre sonra münafıkların bu fitne girişimi de boşa çıktı ve bütün Müslümanlar sükûna erdi. Allah azze ve celle: **"...Allah imanınızı zayi**

---

267. İmam Kurtubi, el-Camiu li Ahkami'l-Kur'an, Bakara Suresinin Tefsiri

268. Bakara: 144

edecek değildir."[269] ayetini indirerek konuyu açıklığa kavuşturdu. Rabbimizin **"Adil"** sıfatını hakkıyla bilenler bu tuzaklara düşmedi. Ama kalplerinde hastalık olan kimi insanlar bu dedikodulardan etkilendiler.

Kıble değişimi ile ilgili en ilginç olay ise, kendilerini hiç ilgilendirmediği halde Yahudiler ve Hristiyanların da bu konuda dedikodu yapmaları oldu. Müşrikler: *"Kıblemize döndüğü gibi yakında dinimize de döner. Kıblemize dönmüşse ancak hak bu olduğu için dönmüştür."* diyorlardı. Yahudiler ise: *"Kendisinden önceki peygamberlerin kıblesine ters düştü. Şayet peygamber olsaydı, peygamberlerin kıblesine doğru namaz kılardı."*[270] diye fitne yapıyorlardı.

Ramazan Orucu Farz Kılınıyor

Medine döneminde ibadetlere dair birçok yeni hükümler inmeye devam ediyordu. Kıblenin değişmesinden kısa bir süre sonra Ramazan orucuyla ilgili hükümler de indi.

Ramazan orucu, Hicretin 2. yılında, Bedir savaşından önce farz kılındı.[271] Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam Medine'ye hicret ettiğinde Yahudilerin Aşura orucu tuttuklarını gördü ve bugüne has oruç tutmalarının hikmetini sordu. Yahudiler bugünün kendileri için kutsal olduğunu zira Hz. Musa aleyhisselamın bugün kurtulduğunu ve bu nedenle oruç tuttuklarını söylediler. Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam da aynı ilahi kaynaktan beslendikleri mesajını onlara vermek amacıyla: ***"Musa hususunda biz sizden daha çok hak sahibiyiz."***[272] diye buyurdu ve tüm Müslümanlara da Aşura orucunu tutmalarını emretti. Bu durum Bedir

269. Bakara: 143
270. İbn Kayyim el-Cevziyye, Za'du'l-Mead, 3/101
271. İbn Kesir, el-Bidaye ve'n-Nihaye, 3/380
272. İbn Kesir, el-Bidaye ve'n-Nihaye, 3/380

Savaşı'ndan kısa bir süre öncesine kadar bu şekilde devam etti. Daha sonra Ramazan orucunun farz kılındığını belirten ayetler nazil oldu:

"Ey iman edenler! Oruç, sizden öncekilere farz kılındığı gibi size de farz kılındı. Umulur ki korunursunuz."[273]

Ramazan orucunun farz kılınmasıyla beraber Müslümanların daha önce tuttuğu Aşura orucu nafile hükmüne geçti.[274]

Hicretin 2. yılında Ramazan orucunun yanında birçok yeni ibadi hüküm de farz kılındı. Orucun farz kılınmasından bir süre sonra Zilhicce ayında hem kurban kesmek hem de zekât vermek farz kılındı.

Bedir Savaşı (M. 624)

Bedir Savaşı, Hicretin 2. yılı ve Miladi olarak da 624 yılında bu mevkide meydana geldi. İslam tarihinde Müslüman ve müşriklerin karşı karşıya gelerek çarpıştıkları ilk büyük savaştır. Bedir Savaşı'ndan sonra İslam ve Müslümanlar için yepyeni bir dönem başlamış oldu.

Bedir, Medine'nin 160 km. kadar güneybatısında, Kızıldeniz sahiline 30 km. uzaklıkta, Medine-Mekke yolunun Suriye kervan yoluyla birleştiği yerde bulunan küçük bir kasabadır. Burası ticaret kervanları için işlek bir güzergâh olduğu için bu kasabanın sakinleri de geçimlerini burada konaklayan kervanlara hizmet ederek kendileri için bir geçim kapısı oluşturmuşlardı. Ayrıca burada her yıl Zilkade ayının başından itibaren sekiz gün devam eden ve birçok yerden gelen insanlar tarafından büyük bir panayır kurulur ve ticaret yapılırdı.

---

273. Bakara: 183
274. Buhari, Savm, 1

Mekke müşrikleri, Müslümanların Medine'ye hicret etmesinin hemen ardından kurulan yeni İslam devleti hakkında istihbarat topluyor ve Müslümanların durumlarını yakından takip ediyorlardı. Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselamın Medine yakınlarında bulunan kabilelerle yaptığı anlaşmalardan da haberdardılar. İslam'ın ve Müslümanların günden güne güç kazandıklarını ve sayılarının arttığını görüyorlardı.

Ayrıca Mekkeli müşrikler, Abdullah b. Cahş seriyyesinde öldürülen Amr b. Hadrami'nin intikamını almak için fırsat kolluyorlardı. Tüm bu nedenlerle müşrikler Bedir Savaşı'ndan kısa bir süre önce Ebu Süfyan idaresinde büyük bir ticaret kervanını Şam'a gönderdiler. Buradan gelecek kazancı Müslümanlara karşı kullanmak amacıyla ortak bir karar aldılar.

Hz. peygamber ve Müslümanlar öz yurtları olan Mekke'den zorla çıkarıldıktan sonra Mekke müşrikleri, müslümanların mal ve mülklerini gaspetmişlerdi. Gaspedilen bu mal ve mülkün ticaretini yapan Mekkeliler, elde ettikleri kazançları yine Müslümanlara karşı kullanacaklardı. Bu sebeple Hz. Peygamber, Mekke'nin saldırganlığına ve gaspedilen haklarına karşı dikkatle hareket etmekteydi. Mekke'nin hareketlerini takip altına almıştı. Bu süreçte Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam Kureyş kervanının Şam'a gidişinin istihbaratını almıştı. Bu yüzden onların dönüş zamanını gözetliyordu. Kervanın Şam'dan dönmek için yola koyulduğu haberini alan Efendimiz aleyhisselatu vesselam: ***"Bu, Kureyş'in kervanıdır ve onda Kureyş'e ait mallar vardır. Haydi bu kervana çıkınız, Umulur ki Allah, size ganimet olarak verir."***[275] diye buyurdu ve hemen gerekli hazırlıkların yapılmasını emrederek önlerinin kesilmesi talimatını verdi.

275. İbn Esir, el Kâmil fi't-Tarih 2/116

İslam ordusu hazırlanırken ensardan olan Müslümanlar o gün çok heyecanlı ve mutluydular. Zira ilk kez İslam ordusunda görev alacaklardı.

Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam, Hicretten 19 ay sonra Ramazan ayının 12. gecesi[276] Medine'den yola çıktı. Yerine vekil olarak Abdullah b. Ümmi Mektum'u bıraktı. Efendimiz, İslam ordusuyla Ravha denen mevkiye geldiğinde ashaptan Ebu Lübâbe b. Abdülmünzir'i yeni vekil olarak görevlendirerek onu Medine'ye geri yolladı.[277]

Bu savaşta Müslümanların sayısı 313 kişiydi. Bunlardan 60 kişi muhacir, geriye kalanları ise ensardandı. Ordunun binekleri ise Efendimiz aleyhisselatu vesselam dâhil, bütün savaşçıların ancak sırayla binebildikleri 70 deve ve 2 attan ibaretti.

Bedir Savaşı hazırlıkları sırasında binek hayvanlarının sayısı azdı. Bu sıkıntının Müslümanlar arasında herhangi bir haksızlığa sebep olmaması için binek hayvanlar belli kişiler arasında, sırayla binmeleri için paylaştırıldı. Efendimiz aleyhisselatu vesselam da bineğini Ebu Lübabe ve Hz. Ali radıyallahu anh ile paylaşacaktı. Yolculuk esnasında yürüme sırası Efendimiz'e geldiğinde Ebu Lübabe ve Hz. Ali: *"Sen bin; biz yürüyelim dediler."* Ancak Rahmet Peygamberi bu teklifi kabul etmedi ve:

"Hayır! Siz binin, yürümede siz benden daha güçlü değilsiniz. Ben de ecre ihtiyacı olmayan biri değilim."[278] buyurdu.

Bu arada müşriklerin kervanı da Müslümanlar tarafından baskına uğrayacakları haberini aldılar. Bunun üzerine kervanın yöneticisi Ebu Süfyan acil olarak Mekke'ye haber yolla-

276. İbn Sa'd, et-Tabakât, 2/11
277. İbn Sa'd, et-Tabakât, 3/528
278. İbn Sa'd, et-Tabakât, 2/18

yarak yardım istedi. Bu haber Mekke'ye ulaştığı gibi hemen bin kişilik bir ordu hazırlandı. Müşrik ordusu, cariyelerin savaşa teşvik eden şarkıları ve Müslümanları yeren şiirleri eşliğinde büyük bir moral ile Bedir'e doğru yola koyuldu.

Müşrikler 14–15 yıldan beri her türlü işkence ve hakarete maruz bıraktıkları Müslümanlardan şimdiye kadar bir karşılık görmemişti. Daha cihad izni verilmemiş olan Müslümanların sabrı, tahammülü ve suskunluğu, müşriklerce korkaklık ve acizlik olarak değerlendirilmekteydi. Bu yüzden de müşrikler, Müslümanlara doğru büyük bir moral ve cesaretle yöneldiler.

Ebu Süfyan, Müslümanların kendilerine doğru geldiğini haber aldığı zaman kervanın yönünün başka tarafa çevirdi ve tehlike bölgesinden uzaklaştı. Bu arada da Mekke'den yardıma gelen müşrik ordusuna haber yollayarak tehlikenin geçtiğini, kervanın kurtulduğunu bildirdi ve geri dönmelerini istedi. Ancak o sırada ordu içinde bulunan Ebu Cehil: *"Vallahi Bedir'e varmadan geri dönmeyeceğiz.*[279] *Orada otururuz, gelen Araplara yemek yediririz. Böylece bundan sonra Araplar bizden korkarlar."*[280] diyerek müşrikleri kışkırttı ve orduyu kararlı bir şekilde Bedir'e doğru yollarına devam ettirtti. Aslında Ebu Cehil'in bu kışkırtıcılığının birkaç amacı vardı;

Birincisi; Müslümanlara karşı gözlerini kan bürümüş olan bu kadar insanın bir araya toplandığı bir ortamı kârlı bir fırsata çevirmek ve onları inananların üzerine saldırtmaktı.

İkincisi; o civarda bulunan çevre kabilelere de bir gözdağı vermek düşüncesindeydi. Zira Efendimiz'in Medine'ye hicret ettikten sonra çevre kabilelerle yaptıkları barış anlaşmalarından haberdardı. Tüm bu nedenlerle Ebu Cehil, Bedir'e

279. İbn Sa'd, et-Tabakât, 2/9
280. İbn Kayyim el-Cevziyye, Za'du'l-Mead, 3/218

gitme hususunda ısrar etti. Bunun yanında sayı ve silah üstünlükleri de vardı ve buna güvenerek Müslümanlara güçlü bir darbe vurmanın hesabını yapıyordu.

Ebu Süfyan'ın, müşrik ordusunun geri dönmesi isteği üzerine çok az kişi geri döndüyse de ordunun büyük kısmı ilerleyerek Bedir'e kadar geldi. Burada bulunan kum tepelerinin arkasındaki yerde konakladı. Ancak bu konaklamayla su kuyularına uzak düşerek, yenilgilerine sebep olacak ilk stratejik hatalarını yapmış oldular.

Ashap ile İstişare

Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam, Bedir mevkiine ulaştığında müşriklerin ticaret kervanı oradan çoktan kaçıp uzaklaşmıştı. Bu esnada müşrik savaşçıların da gelip bu civarda konakladığı ve Müslümanlara saldırı hazırlığı yaptıklarını haber aldı. Bedir kuyularına kadar gelen bir düşman tehlikesini kendi haline bırakmak, İslam Devleti açısından riskli bir durum oluşturabilirdi. Bu nedenle Efendimiz, yapılması gerekenler hususunda ashabıyla istişarelerde bulundu. Ashap, yanı başlarına kadar sokulmuş bulunan düşmana karşı savaşılması konusunda hemfikirdi. Ancak Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam, özellikle ensarın fikrini öğrenmek istiyordu. Bunu fark eden ensar liderlerinden Sad b. Muaz radıyallahu anh:

"Biz sana iman ettik. Seni tasdik ettik. Senin getirdiğin şeyin gerçek olduğuna şehadette bulunduk. Bunun için sana itaat etmek ve emirlerini dinlemek üzere sana söz veriyoruz. Şu hâlde istediğin şeye devam et ya Resulullah. Biz seninle beraberiz. Seni hak peygamber olarak gönderen Allah'a yemin ederim ki eğer bize şu denizi göstersen ve ona dalsan, elbette seninle beraber biz de o denize dalarız ve hiçbirimiz

senden geri kalmayız."[281] dedi. Hz. Sad radıyallahu anhın bu güzel sözleri üzerine Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam da Allah azze ve cellenin kendilerine ihsan edeceği iki müjdeden bahsetti ve:

"Şüphesiz Allah bana iki taifeden birini vaat etti. Vallahi sanki düşmanın öldürülüş yerlerini görüyorum.[282] ***Burası falancanın öldürüleceği yer, şurası falancanın öldürüleceği yer."***[283] diye buyurdu. Ardından da çocuk yaşta olanları ordudan ayırdı ve geri gönderdi. Çocuk yaşta olanlardan sadece Umeyr b. Ebi Vakkas, ısrarlı talepleri neticesinde orduda kalmayı başarabildi.

Konaklama Yerinin Belirlenişi

Müslümanlar, Bedir'e en yakın su kuyusunun başına geldiği zaman oraya inip konakladılar. Ashaptan Hubab b. Münzir radıyallahu anh, Resulullah aleyhisselatu vesselama gelerek burada konaklamanın vahiyle mi belirlenmiş olduğunu yoksa kendi fikri mi olduğunu sordu? Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam bunun kendi görüşü olduğunu buyurdu. Bunun üzerine Hubab b. Münzir buranın karargâh kurmak için uygun bir yer olmadığını belirterek: *"Ey Allah'ın Rasulü! Ben Bedir'i ve kuyularını bilirim. Bizim bildiğimiz bol ve tatlı sulu kuyulara kadar gidelim, orada konaklayalım ve oraya varmak hususunda düşmandan önce davranalım, sonra onun dışındaki diğer kuyuları da kapatalım."*[284] dedi ve İslam ordusunun Kureyş müşriklerine en yakın olan suyun yanına konaklamasının daha uygun olacağını söyledi. Bu şekilde Müslümanlar sudan faydalanacak ve düşmanları

281. İbn Kesir, el-Bidaye ve'n-Nihaye, 3/398
282. İbn Sa'd, et-Tabakât, 2/11
283. Müslim, Cihad, 83
284. İbn Kayyim el-Cevziyye, Za'du'l-Mead, 3/219

ise susuz kalacaktı. Arabistan'ın sıcak ikliminde susuz kalmış bir ordunun; ne kadar güçlü ve kalabalık olursa olsun yapacağı hiçbir şey olamazdı.

Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam bu görüşü beğendi ve Hz. Hubab'ın dediği gibi yaptı.

İslam ordusu, Hz. Hubab'ın tavsiyesi üzerine belirlenen su kuyusunun yanına gelip konakladı. Ancak Müslümanların konakladıkları yer kumluktu ve bu nedenle de orada yürümek oldukça zordu. İki ordu belirledikleri yerlere konakladıktan bir süre sonra sağanak bir yağmur yağmaya başladı. Bu yağmur müşriklerin konakladıkları yeri tam bir balçık ve çamur haline getirirken, İslam ordusunun bulunduğu kumluk yeri ise sertleştirerek daha rahat hareket edebilme olanağını sağladı. Bu durum Allah azze ve cellenin açık bir yardımıydı. Yağan yağmur aynı zamanda yerin tozlarını yatıştırdı.

Yağmur sadece Müslümanların yerini sertleştirmekle kalmadı, onların kalbine de bir huzur indirdi. Bu huzurla birlikte bütün Müslümanları tatlı, sükûnet verici ve dinlendirici bir uyku hali bürüdü.

Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam burada bulunduğu sırada Kureyşlilerin sayısı ve teçhizatı hakkında bilgi edinmeye çalışıyordu. Bu amaçla Hz. Ali, Hz. Sa'd ve Hz. Zübeyr'i görevlendirerek Bedir'e doğru yolladı. Görevliler bir süre sonra yanlarında Kureyşlilere ait iki köleyle birlikte geri döndüler. Bu esnada Resulullah aleyhisselatu vesselam da namaz kılıyordu. Sahabiler müşrikler hakkında bilgi edinmek için kölelere: *"Siz kimsiniz?"* diye sordular. Onlar da: *"Kureyş'in sucularıyız."* dediler. Sahabiler onların doğru konuşmadıklarını sanarak dövmeye başladılar. Peygamber aleyhisselatu vesselam bu esnada namazını bitirip selam verdikten sonra kendisi kölelere sordu:

"Bana haber verin, Kureyşliler nerede?"

"Şu kum tepesinin ardında."

"Kaç kişiler?"

"Bildiğimiz yok."

"Her gün kaç hayvan kesiyorlar?"

"Bir gün on, bir gün dokuz.

Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam: ***"Öyleyse bunlar 900-1000 kişi kadardır."***[285] buyurdu ve büyük bir isabetle onların sayılarını bildi.

Doğruluk Rehberi

İki tarafta da savaş hazırlıklarının bütün hızıyla devam ettiği bir sırada Huzeyfe b. el Yeman ile babası Huseyl gelip İslam ordusuna katıldılar. Efendimiz aleyhisselatu vesselama da Bedir'e doğru gelirken müşrik ordusuyla karşılaştıklarını ve müşriklerin, onların Müslüman olmasından şüphe ettiklerinden dolayı kendilerine karşı savaşmamaları hususunda söz aldıklarını beyan ettiler. Düşman sayısı Müslümanların yaklaşık üç katıydı. Böyle bir ortamda tek bir savaşçının bile hesabını yapmak gerekiyordu. Ancak vefa timsali Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam, Huzeyfe b. el Yeman ile babasının yardımını kabul etmedi, verdikleri söze riayet etmelerini istedi ve:

"Haydi gidin. Biz onlara verdiğiniz sözü tutar, onlara karşı Allah'tan yardım dileriz!"[286] diye buyurdu.

Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam savaşın olacağı günün akşamında sabaha kadar uyanık kalıp ibadet ve dua ile meşgul oldu. Özellikle şu duayı çok yapıyordu:

---

285. İbn Kayyim el-Cevziyye, Za'du'l-Mead, 3/219

286. Müslim, Cihâd, 98; İbn Sa'd, et-Tabakât, 4/296

"Allah'ım bana vaat ettiğini yerine getir! Allah'ım! Bana vaat ettiğini ver! Allah'ım! Eğer Müslümanlardan olan şu topluluğu helak edersen (bundan sonra) yeryüzünde sana ibadet olunmaz."[287] Efendimiz, duasını o kadar çoğalttı ki omuzuna attığı kaftanı yere düştü. Bu sırada Hz. Ebu Bekir radıyallahu anh, Efendimiz'in yanına gelerek: *"Dua ettiğin yeter. Rabbine karşı ısrarcı oldun."* dedi. Bunun üzerine Efendimiz, **"Her halde o topluluk bozulacak ve geriye dönüp kaçacaklardır."**[288] ayetini okuyarak çadırından çıktı ve İslam ordusunu savaş düzenine soktu. Ayrıca Mus'ab b. Umeyr, Hubab b. Münzir ve Sa'd b. Muâz'ı sancaktar olarak seçti.

Savaşın başlamasından kısa bir süre önce Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam, eline aldığı bir okla askerleri savaş düzenine sokmaya başladı. Saflarda herhangi bir eğrilik olmamasına dikkat ediyor ve kimsenin bu düzeni bozarak önde veya arkada durmaması için uyarılarda bulunuyordu. Bu esnada saflardan biraz ilerde duran Sevad b. Ğaziyye'yi fark etti ve elindeki ok ile onu dürterek düzgün durmasını emretti. Efendimiz'in dürtmesiyle canının acıdığını söyleyen Sevad, tüm ashabı öfkelendirecek bir şekilde kısas talebinde bulundu ve: *"Hiçbir kimsenin başka bir kimse üzerinde bir üstünlüğü yoktur."*[289] dedi.

Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam, Sevad'ın bu talebini kırmadı ve müşrik düşmanların hemen karşılarında savaşmak için beklediği bir sırada karnını açarak onu kısasını almaya davet etti. Efendimiz'in bu talebi üzerine Sevâd radıyallahu anh, kendisine yaklaşarak onu kucaklayıp öptü. Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam da ashab da bu duruma

287. Buhârî, Megâzî, 4
288. Kamer: 45
289. İbn Sa'd, et-Tabakât, 3/589

şaşırdı ve bunun nedenini sordu. Hz. Sevad radıyallahu anh:

"Gördüğün gibi Allah'ın emri gelip çattı. Belki savaşta öldürülürüm diye bu dünyadaki son anlarım seninle olsun istedim ve seni kucakladım."[290] şeklinde cevap verdi. Sevad'ın bu cevabı bütün Müslümanları oldukça duygulandırdı.

Akrabalar Savaşı

Bedir Savaşı'nın ilginç bir tarafı da akrabalar savaşı olmasıydı. İslam, Müslümanların düşünce dünyalarını yeniden inşa ederken İslam kardeşliğini kan akrabalığının çok daha ötesinde görüp değerlendirmelerini sağladı. Zira İslam'da aslolan kan bağı ve akrabalık değil; iman bağı ve dindaşlıktı. İşte bu yüzden Hz. Ebu Bekir, müşrik oğlu Abdurrahman ile, Mus'ab b. Umeyr müşrik kardeşi Aziz ile ve Hz. Hamza da kardeşi Abbas[291] ile karşı karşıya savaşıyordu.

Ordular artık karşı karşıyaydı ve çarpışmalar birazdan başlayacaktı. Ancak müşriklerin konakladıkları yerde susuzluk büyük bir sorun olmaya başladı.

Rahmet Peygamberi aleyhisselatu vesselam, savaş başlamadan evvel akrabalarından bazı isimleri sayarak: ***"Sizden kim Abbas, Talib, Nevfel ve Ebu Süfyan[292] ile karşılaşırsa, onları öldürmesin. Zira onlar zor kullanılarak çıkarıldılar."***[293] buyurdu. Zira Ebu Cehil'in, Bedir savaşına

---

290. Salih ed-Dimeşki, Peygamber Külliyatı, 4/258

291. Hz. Abbas'ın Bedir savaşından çok önce müslüman olduğu, ancak müşrikler hakkında topladığı kimi önemli bilgileri gizlice Efendimize ulaştırdığı da belirtilmektedir. Hatta Medine'ye hicret etmek istediği, ancak yaptığı istihbarat faaliyetleriyle Müslümanlara daha faydalı olduğu gerekçesiyle Efendimizin ona hicret için izin vermediği gibi rivayetler de vardır. Geniş Bilgi İçin Bkz: İbn Sa'd, et-Tabakât, 4/31

292. Burada zikredilen Ebu Süfyan, Efendimizin amcasının oğlu ve aynı zamanda sütkardeşi olan Ebu Süfyan b. Haris b. Abdülmuttalib'tir.

293. İbn Sa'd, et-Tabakât, 1/7

çıkacağı zaman bazı şeytanî hesapları nedeniyle bu zikredilen akrabalarını zorla çıkardığı haberini almıştı. Efendimiz'in Haşimoğulları hakkındaki bu uyarısı ashaptan Ebu Huzeyfe b. Utbe b. Rebia'nın şu tepkisine neden oldu: *"Babalarımızı, oğullarımızı, kardeşlerimizi ve aşiretimizi öldüreceğiz. Abbas'ı ise bırakacağız (öyle mi)? Vallahi eğer onunla karşılaşırsam, mutlaka onu öldüreceğim."* Ebu Huzeyfe'nin bu sözlerine kızıp ona saldırmak isteyen sahabiler olduysa da Efendimiz aleyhisselatu vesselam onlara izin vermedi. Daha sonra da ona bu tepkisinde haksız olduğunu anlatarak: ***"Senin baban, amcan ve kardeşin, bizimle savaşmak için gayret sarf ederek, isteyerek, zor kullanmaksızın çıktılar. Bunlar ise bizimle savaşmaları için zor kullanılarak, istemeyerek çıkarıldılar."***[294] buyurdu.

Müşrik Araplar, toplu olarak savaşacakları zaman evvela teke tek çarpışmalar yapmayı adet haline getirmişti. Bedir Savaşı'nda da bunu yapmak istediler. Müşriklerden üç kişi meydana çıktı ve kibirli hareketlerle Müslümanlardan üç savaşçı istediler.

Utbe b. Rebia, kardeşi Şeybe b. Rebia ile oğlu Velid b. Utbe'nin karşılarına; ensardan Avf ve Muaz isimli iki kardeş ile Abdullah b. Revaha çıktı. Kendilerini Kureyşli asilzadelerden kabul eden müşrikler, karşılarına çıkan kimselerin ensardan olduklarını öğrendiklerinde onlarla savaşmayı kabul etmediler. Zira hem onları kendilerine denk görmüyor hem de kendi akrabalarından Müslüman olan kimselerle çarpışmak istiyorlardı.

Ölmeden önceki son dakikalarını yaşayan müşrikler, hâlâ da cahiliye gururu ile hareket etmekten geri durmuyorlardı. Onların bu talebi üzerine Hz. Peygamber aleyhisselatu ves-

294. İbn Sa'd, et-Tabakât, 1/9

selam, muhacirlerden Ubeyde b. Haris, Hz. Hamza ve Hz. Ali'ye meydana çıkmalarını emretti ve:

"Ey Benî Haşim! Kalkın ve Peygamber'inizin getirdiği hak üzere savaşın. İşte onlar batıllarıyla gelmiş ve Allah'ın nurunu söndürmek istiyorlar."[295] buyurdu.

Müşrikler bu isimlere itiraz etmedi ve böylelikle teke tek çarpışmalar başladı.

Hz. Ubeyde b. Haris, Utbe b. Rebia ile,

Hz. Hamza b. Abdülmuttalib, Şeybe b. Rebia ile

Hz. Ali b. Ebi Talib de Velid b. Utbe ile karşılaştı.

Hz. Hamza ve Hz. Ali, rakiplerine hiç fırsat vermeden onları hemen öldürdüler. Hz. Ubeyde radıyallahu anh ise bu karşılaşma esnasında bacağından yaralandı.[296] Ancak diğer iki arkadaşı hemen yardıma koşarak onun rakibini de öldürdüler.

Mübarezeden sonra Efendimiz aleyhisselatu vesselam, bir avuç çakıl taşı alıp müşriklere doğru fırlattı ve ashabına da saldırı emrini verdi. Bedir ovasında hak ve batılın savaşı başladı. Meydan kılıç sesleri ve savaş naralarıyla inlemeye başladı.

Bugün; Mekke'de yapılan hakaretlerin, işkencelerin hesabını sorma günüydü. Mazlum bir şekilde, sadece **'Rabbimiz Allah'tır'**[297] dedikleri için vahşice katledilen Yasir ailesinin; üzerine yatırıldıkları ateş közlerinin bedenlerindeki yağlarla söndüğü işkencelerin hesabını sorma günüydü. Bugün, inananlara dinlerinden dolayı işkence yapan müşriklere, Allah'ın nelere kadir olduğunu gösterme günüydü.

---

295. İbn Sa'd, et-Tabakât, 2/13

296. Hz. Ubeyde radıyallahu anh, aldığı bu yara nedeniyle iki gün sonra şehit oldu.

297. Hac: 40

Küfrün Elebaşlarının Akıbeti

İslam ümmetinin firavunu olan Ebu Cehil, Efendimiz aleyhisselatu vesselam ve Müslümanlara en şiddetli işkence ve hakaretleri yapanların başında geliyordu. Muaz b. Amr ve Muavviz b. Afra adlı iki Müslüman, onun Mekke'de Efendimiz'e ve inananlara yaptıkları hakaret ve işkenceleri duymuştu. Bu nedenle Bedir savaşı başladığı gibi Ebu Cehil'i aramaya başladılar. Savaşın bütün hararetiyle devam ettiği bir sırada onu gördüler ve hemen kılıçlarla saldırdılar.[298] Ebu Cehil, aldığı kılıç darbeleriyle kötü bir şekilde yaralandı, ancak ölmedi. Aldığı yaralar nedeniyle oradan kaçacak takati de kalmamıştı ve yavaş yavaş can veriyordu. Savaşın hararet dinince Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam, ashabına emrederek müşrik ölüleri içinde Ebu Cehil'in olup olmadığını öğrenmek istedi. Ashab onu aramaya başladı. Bu esnada Abdullah b. Mesud ona rast geldi ve can çekişmekte olduğunu gördü. Son darbeyi vurmak için ayaklarını onun göğsüne koydu ve:

"Ey Allah düşmanı! Allah seni rezil ve hakir etmedi mi?" dedi. Bu esnada zoraki konuşan Ebu Cehil;

"Ey koyunların çobancığı! Çetin, erişilmesi güç yukarılara çıkmışsın!"[299] diye hakaret etmekten geri durmadı. Ancak onca kibri ve aşırı düşmanlığı, onu Hz. Abdullah'ın kılıcından koruyamadı ve ebedi cezasının ilk basamağı olarak başı vücudundan ayrıldı. Hem de insan yerine koymadığı zayıf ve çelimsiz bir koyun çobanı tarafından.

Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam onun öldürüldüğünü öğrendiğinde sevindi ve: ***"Allah'u Ekber! Sözünü yerine getiren, kuluna yardım eden, grupları tek başına hezimete uğratan Allah'a hamdolsun."*** buyurdu. Ardın-

298. Buhari, Meğazi, 8

299. İbn Kesir, el-Bidaye ve'nNihaye, 3/433

dan da Ebu Cehil'in ölüsünün yanına vardı ve: ***"İşte o, bu ümmetin Firavun'u idi."***[300] diye buyurdu.

Bedir savaşının ilginç sahnelerinin birinde de Ümeyye b. Halef başroldeydi. Müşrik liderlerden olan Ümeyye, Hz. Bilal radıyallahu anhı İslam'dan döndürmek için çok şiddetli işkenceler yapardı.

Bedir savaşında Müslümanlar, Allah azze ve cellenin izniyle küfür ordusunu darmadağın edince, müşrikler Bedir meydanının Ramda[301] vadisi olmadığını geç de olsa anladılar.

Savaş meydanında birçok arkadaşının öldürüldüğünü ve durumun aleyhlerine dönmeye başladığını gören Ümeyye iyice panikledi ve gittikçe yaklaşan ölümün soğuk nefesini ensesinde hissetmeye başladı. Bu esnada Hz. Bilal radıyallahu anh da onu izliyordu. Tüm Müslümanlar için bu savaşın kazanılması önemliydi. Ancak Hz. Bilal için bu savaş çok daha önemliydi. Zira gerçek manada hiçbir insanın renk, ırk ve dil ayırımına tabi tutulmadığını bu cemaatte görmüştü. Müslümanların bu savaşı kaybetmesi demek; rengi ve statüsü nedeniyle gerçek bir kâbusun tekrar başlayacağı anlamına geliyordu. Bu nedenle Bedir Savaşı, onun için çok daha önemliydi ve tam manasıyla bir özgürlük savaşıydı.

Hz. Bilal radıyallahu anh, adım adım vahşi işkencecisi Ümeyye'ye doğru yaklaşmaya başladı. Hz. Bilal'in Ümeyye'nin peşini bırakmaya niyeti yoktu ve bağırarak: *"Ümeyye b. Halef küfrün başı değil mi? Eğer bu herif ölümden kurtulursa ben kurtulmayayım."*[302] dedi.

Ümeyye, Mekke'nin kızgın çöllerinde eli–kolu bağlı bir şekilde bekleyen bir zavallıya işkence yaparken aslanlar

---

300. İbn Kayyim el-Cevziyye, Za'du'l-Mead, 3/229

301. Mekke'de Müslümanlara işkence yapılan vadinin adı.

302. İbn Esir, el Kâmil fi't- 2/125; İmam Zehebi, Tarihü'l İslam, 3/21

gibi kükrüyor çalım satıyordu. Ancak bugün er meydanıydı. Bugün kimsenin gerçek yüzünü gizleyemediği, kalabalık ve soylu aşiretlerin, şöhretin ve altınların fayda veremediği bir gündü. Hz. Bilal radıyallahu anh, aslan gibi kükreyerek, *"O kurtulursa ben kurtulmam"* diye bağırdığı zaman Ümeyye adeta bir kedi gibi sırnaşarak kendini Abdurrahman b. Avf'ın ayaklarının dibine attı ve korunmak istedi. Fakat bu son hamle de ona fayda vermedi. Abdurrahman b. Avf, Hz. Bilal'in yüzündeki öfke ve kararlılığı görünce emanın bugün bir işe yaramayacağını anladı ve ümitsizce aradan çekildi. Kısa bir süre sonra da küfrün elebaşlarından biri daha, bir daha kalkmamak üzere yere yıkıldı. Bu yüzden de bu zafer gerçek manada mazlumların, ezilmişlerin, kölelerin ve mustazafların zaferiydi! Allah–u Ekber!

Savaşın sonunda müşrik ordusu bozguna uğradı ve aralarında Ebu Cehil ve Ümeyye b. Halef gibi lider konumundaki müşriklerin de olduğu 70 Kureyşli öldürüldü, 70 kişi de esir alındı. Müslümanlardan ise; altısı muhacirlerden ve sekizi de ensardan olmak üzere 14 şehit vardı.[303]

Müşriklerin cesetleri orada bulunan bir kuyuya atıldı. Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam kuyunun başına giderek:

"Ey kuyu halkı! Ey Utbe b. Rebia, ey Şeybe b. Rebia, ey Ümeyye b. Halef ve Ey Ebu Cehil b. Hişam! Siz, Rabbinizin vadettiği şeyin gerçek olduğunu gördünüz mü? Ben, Rabbimin bana vadettiği şeyin gerçek olduğunu gördüm!"[304] diye buyurarak müşrik ölülerine seslendi. Ashaptan bir kısmı buna biraz şaşırdı. Bunun üzerine Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam onlara dönerek: ***"Siz, benim söylediklerimi onlardan daha iyi işitecek değil-***

303. İbn Sa'd, et-Tabakât, 2/15

304. Nesai, Cenaiz, 117; İbn Kayyim el-Cevziyye, Za'du'l-Mead, 3/230

siniz. Ne var ki onlar, bana cevap verme gücünü bulamazlar."[305] buyurdu ve o ölülerin de en az kendileri kadar her şeyi duyduklarını belirtti.

Savaşın harareti dindikten sonra Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam esirlere ne yapılması gerektiği konusunda ashabıyla istişare etmeye başladı. Hz. Ömer radıyallahu anh hepsinin öldürülmesi, Hz. Ebu Bekir radıyallahu anh ise onların fidye karşılığında serbest bırakılması teklifinde bulundu. Efendimiz de Hz. Ebu Bekir radıyallahu anhın görüşünü kabul ederek onları fidye karşılığında serbest bıraktırdı. Fidye vermeye imkânı olmayanlara da Müslüman çocuklardan 10 tanesine okuma-yazma öğretmeleri şartıyla serbest bırakılmaları taahhüt edildi. [306]

Rahmet Peygamberi aleyhisselatu vesselam, fidye verecek durumu olmayan esirlerden bir kısmını da Müslümanlara karşı sözlü ve fiili olarak herhangi bir faaliyette bulunmamak sözünü alarak karşılıksız olarak serbest bıraktırdı.

Müşrik esirlerden büyük bir kısmı serbest bırakıldı. Esir alınanlardan Nadr b. Haris ile Ukbe b. Haris ise hiçbir şart altında bırakılmayıp öldürüldüler. Bu iki azılı müşrik, Müslümanlara şiddetli işkence eden ve İslam'a düşmanlıkta aşırıya gidenlerdendi. Bu nedenle Efendimiz onların öldürülmesi talimatını verdi. Bunca esir arasında ölüm emri verilen Ukbe itiraz ederek:

"Bunca esir arasında beni mi öldüreceksin." dedi. Onun bu itirazı üzerine Efendimiz aleyhisselatu vesselam da:

"Evet! Kâfirliğin ve azgınlığın nedeniyle öldürüleceksin."[307] diye buyurdu. Hz. Ali de hemen verilen görevi yerine getirdi ve Ukbe'yi öldürdü.

---

305. İbn Kesîr, El-Bidaye Ve'n-Nihaye, 3/440
306. İbn Sa'd, et-Tabakât, 2/19
307. İmam Kurtubi, el–Camiu li Ahkami'l–Kur'an, 12/539

Müslümanların Bedir'de kazandığı zafer sadece o civarda değil, komşu ülkelerde de duyuldu. Bunlardan biri de Habeş kralı Necaşi idi ve Müslümanların bu zaferini duyduğunda çok sevindi.

Müslümanların bu zaferine sevinenler olduğu gibi üzülenler de vardı. Özellikle Yahudiler, o zamana kadar Müslümanlarla aralarında herhangi bir sorun yaşamamalarına rağmen müşriklerin hezimetine ve Müslümanların da galip gelmesine çok üzüldüler.

Bedir zaferi, yeni kurulmuş olan genç İslam devletinin daha sağlam bir şekilde ayaklarının üzerinde durmasını sağladı. Bu zafer Müslümanların kendilerine olan güven duygusunu pekiştirdiği gibi gerek Yahudilere gerek münafıklara ve gerekse müşriklere de kirli hesaplarından vazgeçmeleri için bir uyarı oldu. Ayrıca Müslümanlar bu zaferle hem Medine çevresinde bulunan kabilelere hem de Mekke müşriklerine Arabistan'da yeni bir güç olduklarını ispatlamış oldular.

Hz. Rukiyye'nin Vefatı

İslam ordusunun zaferinin kutlandığı bu sırada Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam ve Müslümanları üzen bir hadise de meydana geldi. Bedir savaşından kısa bir süre önce Efendimiz'in kızlarından Hz. Rukiyye radıyallahu anha rahatsızlanmıştı. Bu yüzden Resulullah aleyhisselatu vesselam, damadı Hz. Osman radıyallahu anhuya savaşa katılmaması konusunda izin verdi. Ancak Hz. Rukiyye radıyallahu anhanın rahatsızlığı giderek ağırlaştı ve Bedir zaferi haberinin Medine'ye ulaştığı gün vefat etti. Kendisi bu sırada 21 yaşındaydı.

Ebu Leheb'in Ölümü

Bedir savaşında müşriklerin uğradığı hezimet haberi Mekke'ye ulaştığında, savaşa katılmamış bütün müşrikleri büyük bir hüzün sardı. Bunların başında da Ebu Leheb geliyordu. Zira o bu hezimete o kadar üzüldü ki bu haberi aldıktan sonra ancak bir hafta yaşayabildi.

Ebu Leheb, Hz. Peygamber Efendimiz aleyhisselatu vesselamın tebliğ çalışmalarına bütün gücüyle karşı koymaya çalışanlardandı. Ama bütün çabaları çok geçmeden boşa gitti ve İslâmiyet'in gelişmesini durduramadı. Bedir savaşında İslâm'a düşmanlıkla tanınan ve bu hususta Ebu Leheb'den geri kalmayan birçok eşraf ve kabile reisi öldürüldü. Ebu Leheb de Bedir'in hüzün ve kederinden sonra ancak bir hafta kadar yaşayabildi. Öldüğünde cesedinden çok kötü kokular yayılmaya başladı. Bu nedenle oğulları dahil, hiç kimse cesedine yaklaşamadı. İki-üç gün boyunca cesedi yerde kaldı. Sonunda bazı Kureyşlilerin baskıları sonucu Ebu Leheb'in çocukları, babalarının cesedini gömmeye razı oldular. Ancak kötü kokusu nedeniyle yaklaşamadıkları cesedi uzaktan, uzun sopalar yardımıyla bir çukura atarak üzerini taşlarla kapattılar.

Ebu Leheb'in daha büyük hezimeti ve başarısızlığı ise bütün gücüyle yıkmaya çalıştığı hak dinin, kızı ve oğulları tarafından kabul edilmesi oldu. İlk önce, Ebu Leheb'in kızı Dürre, İslâmiyet'i kabul etti. Daha sonra, Mekke'nin fethi sırasında oğulları Utbe ve Muatteb, Resulullah aleyhisselatu vesselama gelerek Müslüman oldular.[308]

Hz. Zeyneb'in Hicreti

Medine'ye hicret izni verildiğinde, gücü yeten bütün Müslümanlar hicret etmişti, ancak Hz. Zeynep radıyallahu

308. İbn Sa'd, et-Tabakât, 8/12

anhanın kocası Ebu'l As, hanımının da bu kervana katılmasına izin vermemişti. Hz. Zeynep bu nedenle Bedir savaşına kadar Mekke'de kalmak zorunda kaldı.

Bedir savaşının esirleri arasında, Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam Efendimizin damadı Ebu'l Âs da vardı. Kocasının Bedir esirleri arasında olduğunu haber alan Hz. Zeynep, annesinin düğün hediyesi olarak kendisine verdiği yemen boncuğundan yapılmış olan bir gerdanlığı fidye olarak Efendimiz'e gönderdi. Rahmet Peygamberi aleyhisselatu vesselam bu gerdanlığı görünce çok duygulandı ve ashabına yönelerek: ***"Eğer onun (Zeyneb'in) esirini salıvermek ve eşyasını da ona iade etmek istiyorsanız bunu yapabilirsiniz."***[309] buyurdu. Bunun üzerine sahabiler de Ebu'l-As'ı serbest bırakarak fidyesi olan kolyeyi de ona iade ettiler. Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam da Ebu'l-As'ı, Hz. Zeyneb'i Medine'ye göndermesi şartıyla serbest bıraktı.

Ebu'l-Âs Mekke'ye varınca eşi Hz. Zeynep radıyallahu anhaya hicret etmesi için izin verdi. Hz. Zeynep radıyallahu anha, hazırlığını yaparak kayınbiraderi Kinane ile birlikte yola çıktı. Ancak Bedir hezimetiyle İslam'a ve Müslümanlara kinleri katlanarak büyümüş Kureyşliler bunu haber alınca önlerini kesti ve onun gündüz ve aleni bir şekilde gitmesine izin vermeyeceklerini söylediler. Bu esnada Hebbar b. Esved adlı azılı müşrik, mızrağı ile Hz. Zeyneb'i devesinden düşürdü. Hamile olan Hz. Zeynep radıyallahu anha bu düşme sonucu hem yaralandı hem de karnındaki bebeğini kaybetti.

Olaya şahit olan Ebu Süfyan, Kureyş'in eşrafından bir grupla gelerek tarafları sakinleştirdi. Ardından da Hz. Zeynep'in gece ve gizlice götürülmesi şartıyla bu hicreti kabul etti. Gece olunca Ebu'l-As'ın kardeşi Kinane, Hz. Zeynep radıyallahu anhayı alarak daha önceden anlaştıkları yerde

309. İbn Sa'd, et-Tabakât, 5/2

bekleyen Hz. Zeyd'e götürerek teslim etti. Böylece Hz. Zeynep, 2 yıllık bir sürenin ardından Medine'ye hicret ederek babasına ve diğer sevdiklerine kavuşmuş oldu.

Benî Kaynuka ile Savaş (M. 624)

Bedir zaferinden sonra bütün müşrikler Müslümanların gücünü görerek onların hafife alınamayacaklarını anladılar. Bu zaferden sonra müşrikler gibi Yahudiler de artık bu bölgede Müslümanların yeni bir güç olduğunu fiili olarak görmüş oldular. Ancak hastalıklı kalpleri, hakka teslim olmalarını engelledi. Onlar da münafıklar gibi Müslümanlar aleyhine sinsi planlar kurmaya başladılar. İhanet, şeytan gibi kanlarında dolaşmaya başladı. Müslümanlarla aralarında sulh anlaşması olduğu halde gizliden gizliye bozgunculuk ve kışkırtıcılık yaptıkları gözden kaçmıyordu. Kendi aralarındaki sohbetlerde ve kimi şairleri aracılığıyla Efendimiz ve Müslümanlar için hakaret içerikli cümleler kullanmaktan çekinmiyorlardı.

Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam onların faaliyetlerinden haberdardı. Ancak aleni bir taşkınlık girişimi görmeyinceye kadar onlara müdahale etmeyi uygun bulmuyordu.

Medine'de üç büyük Yahudi kabilesi vardı. Bunlar Benî Kurayza, Benî Nadir ve içlerinde en fitnebaz kabile olarak bilinen Benî Kaynuka Yahudileriydi. Beni Kaynuka Yahudileri, zenginliklerine, sağlam kalelerine ve 700 kadar silahlı savaşçılarına oldukça güveniyorlardı.

İffet Savaşı

Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam Medine'ye hicret ettiği zaman burada bulunan her üç Yahudi kabilesiyle de bir anlaşma imzaladı. Bu anlaşmaya göre Medine'ye dışarıdan gelebilecek herhangi bir tehlikeye karşı, burada ikamet

eden halklar tarafından hep beraber müdafaa edilecekti. Ancak Yahudilerin o çok güvendikleri güç ve zenginlikleri, en sonunda onların sonunu getirtecek şu taşkınlığı onlara yaptırdı:

ensardan bir hanım yüzü örtülü olduğu hâlde, Benî Kaynuka Yahudilerinden bir kuyumcuya, ziynet eşyası almak maksadıyla girdi. Yahudiler, Müslüman hanımdan yüzünü açmasını istediler. Müslüman hanım onların bu isteğini kabul etmedi. Alışverişin sonunda Müslüman kadın tam çıkacağı sırada Yahudilerden biri, gizlice kadına yaklaşarak, elbisesinin eteğini beline iliştirdi. Bu esnada onun vücudu göründü ve feryat etmeye başladı.[310] Yahudiler ise bu esnada iğrenç çığlıklar atarak bu duruma güldüler. Buna şahit olan bir Müslüman hemen olaya müdahale ederek o Yahudilerden birini öldürdü. Orada bulunan Yahudiler de o Müslümanı şehit ettiler. Müslüman kadının iffetine yapılan bu saldırı ve onu korumaya çalışan Müslümanın katledilmesi apaçık bir ihanetti. Beni Kaynuka Yahudileri, bu ihanetle de Müslümanlar ile aralarındaki anlaşmayı bozmuş oldular.

Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam, Yahudilerin yaptıklarından haberdar olunca yurtlarına giderek onları ikaz etti ve: ***"Ey Yahudi cemaati! Başınıza Kureyş'inki gibi bir musibetin gelmesinden Allah'tan korkun, Müslüman olun; benim gönderilmiş bir peygamber olduğumu biliyorsunuz. Bunu kitabınızda ve Allah'ın sizden almış olduğu sözde biliyorsunuz."***[311] buyurarak Bedir'de müşriklerin başına gelenleri hatırlattı ve bundan bir ders çıkarmalarını istedi. Beni Kaynuka ise yaptıkları ihanetin arkasında durarak Resulullah aleyhisselatu vesselam Efendimiz'e karşı küstahça cevaplar verdiler ve:

---

310. İbn Kesîr, el Bidaye ve'n-Nihaye, 4/10
311. İbn Hişam, Siret, 3/71

"Ey Muhammed! Sen savaş nedir bilmeyen kimselerle çarpışıp galip gelmene aldanıp güvenme! Biz onlar gibi değiliz; savaşmayı çok iyi biliriz. Eğer bizimle çarpışmayı göze alırsan, o zaman bizim nasıl adamlar olduğumuzu anlarsın!"[312] dediler.

Bu uyarıdan sonra Yahudiler yaptıkları ihanetin arkasında durmakla yetinmeyip yeni taşkınlıklar da yapmaya başladılar. Bunun üzerine Efendimiz aleyhisselatu vesselam, Medine'de yerine Lübabe b. Abdi'l-Münzir'i görevlendirerek onların sağlam kalelerine doğru yola çıktı.

Müslümanların kendilerine doğru gelmekte olduğunu haber alan Yahudiler paniklemeye başladılar. Kısa bir süre önce Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselama, yiğitlik ve cesaretlerinden dem vuran ve Kureyşliler gibi olmadıklarını böbürlenerek söyleyen Yahudiler, sağlam kalelerine sığındılar. Peygamberimiz aleyhisselatu vesselam onları kalelerinde muhasara altına alarak teslim olmalarını istedi. Yahudiler bir süre etraftan gelecek yardımları beklediler. Zira daha önceden hem Mekke müşrikleri hem de münafıklar böyle bir durumda onlara yardım edeceklerine dair çeşitli vaatlerde bulunmuşlardı. Ancak Yahudi akrabaları dâhil, hiç kimse yardımlarına gelmeye cesaret edemedi. 15 gün süren muhasara sonunda teslim olmaya mecbur kaldılar. Elleri bağlanarak meydana toplandılar. Bu esnada münafıkların başı Abdullah b. Übey gelerek onların affedilmesini istedi. Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam da olayın daha fazla büyümemesi için sürgün edilmeleri şartıyla onları affetti. Kalelerini boşaltmaları için kendilerine üç gün mühlet verildi. Üç günlük sürenin sonunda 700 kişilik Beni Kaynuka Yahudileri kalelerinden inerek Suriye tarafına sürgüne gitmek üzere yurtlarından hor ve hakir bir şekilde ayrıldılar.

---

312. İbn Kesîr, el Bidaye ve'n-Nihaye, 4/11

İki Fitnenin İmhası

Yahudi şairlerden olan Ka'b b. Eşref, Bedir'de müşriklerin hezimete uğramasından sonra çok üzüldü. Müslümanların zafer haberini ilk duyduğunda öldürülen müşrikler için: *"Allah'a yemin ederim ki eğer Muhammed'in ashabı bu sayılanları öldürdülerse, yerin altı üstünden daha iyidir."*[313] diyerek müşriklerin ölümüne olan üzüntüsünü dile getirdi. Savaşın akıbetini öğrenmesinin hemen ardından da Mekke'ye giderek müşrik ulularına üzüntülerini bildirdi. Müşrikler *"Biz mi hak yoldayız yoksa onlar mı?"* diye sordukları zaman o, müşriklerin hak yolda olduğunu söylüyordu. Ka'b şair bir kişiydi ve yazdığı muzır şiirlerle Müslümanları yererek, o zamanın basını konumundaki şiirleriyle düşmanlığını devam ettiriyordu. Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam onun bu fitne girişimlerinden rahatsız olmaya başladı ve:

"Allah'ım! Şerri ilan ederek, şiirler söyleyip duran şu Ka'b b. Eşref'ten dilediğin şekilde intikam al."[314] diye ona beddua etti. Ardından da:

"Ka'b b. Eşref'in hakkından benim için kim gelir. Zira bu Allah ve Resulüne ezâ veriyor."[315] diye buyurarak, insan suretindeki bu şeytanın öldürülmesini ve hemen yanı başlarındaki bu tehlikenin daha fazla büyümeden bertaraf edilmesini istedi. ensar Müslümanlarından Muhammed b. Mesleme bu göreve talib oldu ve kısa bir süre sonra Ka'b'ın oturduğu kaleye giderek onu öldürdü.

Bu olaydan kısa bir süre sonra, fitne yapmada Ka'b b. Eşref'ten geri kalmayan Ebu Rafi adlı Yahudi de aynı şekilde öldürüldü. O da birçok fitnenin yanında özellikle Gatafan kabilesini Medine'ye saldırmaları konusunda teşvik ediyor ve maddi destek sağlayacağını taahhüt ediyordu.

---

313. İbn Hişam, Siret, 3/77
314. İbn Sa'd, et-Tabakât, 2/30
315. Buhârî, Megâzî, 15; Müslim, Cihad, 119

Efendimiz bu fitnenin imhası için de Abdullah b. Atik'i görevlendirdi. Hz. Abdullah hazırlıklarını yaptı ve gidip Ebu Rafi'yi öldürdü.

Efendimiz bu iki suikastla Yahudilere, tüm kirli ilişkilerinden haberdar olduğunu ve bu tür girişimlerde bulunanlara yaptıklarının karşılıksız kalmayacağı mesajını vermek istedi. Yahudiler de infaz edilen bu adamlarının icraatlarından haberdar oldukları için birkaç cılız itiraz dışında ciddi bir tepki veremediler. Hatta bu olaylardan sonra daha da korkmaya başladılar. Çünkü artık yaptıkları fitne ve fesad girişimlerinin karşılıksız kalmayacağını görmüş oldular.

Sevik Gazvesi (M. 624)

Sevik gazvesi, Beni Kaynuka Yahudilerinden 700 kişinin Medine'den sürgün edilmelerinden sonra meydana geldi. Bedir mağlûbiyetinden sonra intikam için fırsat kollamaya başlayan Mekke müşrikleri, Hicri 2. yılda harekete geçtiler. Birçok müşrik gibi Ebu Süfyan da Bedir'de uğradıkları hezimetin intikamını alıncaya kadar kendini birçok nimetten mahrum etme kararı aldı. Bu nedenle ne yıkanıyor ne de güzel koku kullanıyordu.

İntikam ateşiyle gözüne uyku girmeyen Ebu Süfyan, 200 adam toplayarak Medine'ye doğru hareket etti. Müşriklerin bu askeri birliği bir savaştan ziyade Müslümanlar hakkında istihbarat toplama, yağma ve çapulculuk yapma amacıyla yola çıktı. Ebu Süfyan, Müslümanlardan kimseyle karşılaşmadan ihanet şebekelerinden Beni Nadir Yahudilerinin yurduna vardı. Burada Yahudi liderlerden Sellam b. Mişkem ile buluştu ve Müslümanlar hakkında bilgiler edinmeye çalıştı.[316] Yahudiler de her zamanki gibi ihanet etmekten geri

316. İbn Sa'd, et-Tabakât, 2/28

durmadılar ve Müslümanlar hakkında bilebildikleri her şeyi onlara bildirdiler. Kısa bir süre önce akrabaları olan Beni Kaynuka Yahudilerinin Medine'den sürgün edilmesi, onların Müslümanlara karşı olan kinlerini daha da büyütmüştü. Ancak Allah azze ve celle Müslümanların korkusunu onların kalbine yerleştirmişti. Bu nedenle düşmanlıklarını sinsi bir şekilde sürdürüyorlardı.

Kureyşli müşrikler, Müslümanlar hakkında gerekli bilgileri topladıktan sonra geri döndükleri sırada ensardan Sa'd b. Amir ve hizmetçisine rastladılar ve onları şehit ettiler. Bu esnada paniklemeye başlayan müşrikler, Müslümanların kendilerini yakalayacaklarından korkarak yüklerini hafifletmek ve oradan daha hızlı uzaklaşmak için azıklarının çoğunu atarak kaçmaya başladılar.

Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam, Hicretten 22 ay sonra, Zilhicce ayının 5. gününde bu olaydan haberdar oldu[317] ve hemen bir askeri birlikle onları yakalamak üzere yola çıktı. Ancak Ebu Süfyan ve beraberindekiler, arkalarında 200 kadar askerin yanlarına azık olarak aldıkları kavutları[318] bırakarak kaçmışlardı. Geride bıraktıkları bol miktardaki kavutun ele geçirilmesi nedeniyle bu gazaya, Arapçada kavut anlamına gelen Sevik Gazvesi adı verildi.

Hz. Fâtıma'nın Evliliği

Hicretin ikinci yılında Hz. Peygamber Efendimizin en küçük kızı olanı Hz. Fâtıma radıyallahu anhanın evliliği gerçekleşti. Medine'ye hicretten sonra Hz. Fâtıma radıyallahu anhaya aralarında Hz. Ebu Bekir, Hz. Ömer ve daha başka

317. İbn Sa'd, et-Tabakât, 2/28

318. Kavut, kavrulmuş ve dövülmüş tahıl ununa şeker veya tatlı katılarak yapılan bir çeşit yemektir.

sahabe talib oldular. Ancak Resulullah aleyhisselatu vesselam bu istekleri kabul etmedi.

Bir süre sonra da Hz. Ali radıyallahu anh, Peygamber Efendimiz aleyhisselatu vesselama giderek Hz. Fâtıma ile evlenmek istediğini söylemek istedi. Bu sırada edep ve hayâsından bir şey söyleyemedi. Ancak âlemlere rahmet Efendimiz, onun ne için geldiğini anladı ve:

"Niye geldin? Bir hacetin mi var? Her halde Fâtıma'yı istemeye geldin" buyurdu. Hz. Ali radıyallahu anh da ancak,

"Evet" diyebildi. Peygamber Efendimiz aleyhisselatu vesselam:

"Fâtıma'ya mehir olarak verebileceğin bir şeyin var mı?" buyurdu. Hz. Ali radıyallahu anh da;

"Hayır, ona mehir olarak verebileceğim bir şeyim yok" dedi. Resulullah aleyhisselatu vesselam:

"Daha önce sana verdiğim zırh gömleğin ne oldu" buyurunca, Hz. Ali radıyallahu anh,

"Yanımdadır" dedi. Peygamber Efendimiz:

"İşte onu mehir olarak ver."[319] buyurdu.

Bu evlilikle İslam tarihinde çok önemli izler bırakacak kahraman nesillerin yetişeceği örnek bir yuva kurulmuş oldu. Evlendikleri zaman Hz. Ali radıyallahu anh 21, Hz. Fâtıma radıyallahu anha da 19 yaşında idi.

Hz. Ali radıyallahu anh ve Hz. Fâtıma radıyallahu anha evlendikten sonra, birçok evi olan ensarın zenginlerinden olan Harise b. Numan, yeni evli çiftin ev ihtiyacı olduğunu duydu. Bu nedenle onlara bir evini hibe etmek istedi ve:

---

319. İbn Sa'd, et-Tabakât, 10/19

"İşte benim evlerim… Şüphesiz kendim de mallarım da Allah ve Resulü içindir. Allah'a yemin olsun ki ya Resulullah! Benden aldığın mal, bana bıraktığından daha hayırlıdır."[320] dedi. Efendimiz de onun hediyesini kabul etti ve kendisine hayır duasında bulundu.

Uhud Savaşı (M. 625)

Uhud Savaşı, Hicretten 32 ay sonra, Şevval ayının 7. veya 11.[321] günü meydana geldi.[322] Bedir hezimetinde Kureyşin ileri gelenlerinden birçoğu öldürülünce liderlik Ebu Süfyan'a kalmıştı. Bedir Savaşı'nın acısını bir türlü unutamayan müşrikler bir yıl kadar devam eden hazırlıklardan sonra Medine'yi basarak intikam alma planları yaptılar. Bir yıllık propaganda ve hazırlıkların sonunda 3.000 kişilik kalabalık ve teçhizatlı bir ordu hazırlamayı başardılar.

Müşrikler, Bedir Savaşı'ndaki gibi askerleri coşturmak ve cesaretlendirmek için içki ve çalgı aletlerinin yanında birçok şarkıcı kadını da beraberlerinde götüreceklerdi. Ebu Süfyan'ın karısı Hind de küfür ordusunu hem eğlendirecek hem de coşturacak olan 15 kişilik kadın grubun başındaydı. Bedir'de bazı yakınlarını kaybeden Hind, özellikle Hz. Hamza radıyallahu anhın ölümünü görmek amacıyla katılıyordu. Bedir zaferinin kahramanlarından olan Hz. Hamza radıyallahu anh, savaşın seyrini değiştiren yiğitlerin başını çekiyordu. Hind'in babası Utbe ve diğer yakınları bizzat Hz. Hamza radıyallahu anh tarafından öldürülmüştü. Bu nedenle Hind, öldürülen akrabalarının intikamını alıncaya kadar yıkanmamaya ve güzel koku sürmemeye yemin etti. Bu intikam ateşini söndürmesi için, mızrakla isabetli atışlar yapabilen Vahşi

320. İbn Sa'd, et-Tabakât, 10/21
321. https://islamansiklopedisi.org.tr/uhud-gazvesi
322. İbn Sa'd, et-Tabakât, 2/35

b. Harb'i, Hz. Hamza'yı öldürmesi için teşvik ediyordu. Ona ödül olarak da çeşitli hediyeler vaat ediyordu. Cübeyr b. Mutim ise öldürülen amcasına karşılık Hz. Hamza'yı öldürmesi karşılığında ona özgürlüğünü vaad etti.

Güçlü Bir İstihbarat Ağı

Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam Mekke, Necd, Hayber ve Evtas gibi yerlerde müşrikler hakkında gerekli bilgileri edinmek için özel adamlar bulunduruyordu. Bu adamlar öğrendikleri bilgileri Efendimiz'e gizlice bildiriyorlardı.[323]

Medine'ye hicretten kısa bir süre sonra, Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam Efendimiz'in çok güçlü bir haber alma teşkilatı kurmuş olduğu söylenebilir. Zira Efendimiz, ileriki dönemde de görüleceği üzere hem o civardaki müşriklerin hem Yahudilerin ve hem de Bizanslıların yaptıkları tüm savaş hazırlıklarının büyük bir kısmından önceden haberdar olmuş ve tedbirini ona göre almıştır. Düşmanlar hakkındaki tüm bu detaylı bilgiler de ancak büyük bir istihbarat ağıyla sağlanabilirdi.

Resulullah aleyhisselatu vesselam, Uhud Savaşı öncesinde Mekkeli müşriklerin hazırlıklarından da haberdar oldu. Müslümanlarla anlaşmalı olan Huzaa kabilesinden Amr b. Salim, Efendimiz'in bu bilgisini doğrulatacak haberler getirdi. Ayrıca Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselamın Mekke'de bulunan amcası Abbas da Kureyşlilerin savaş hazırlıkları yaptıklarına dair bir haberi Medine'ye yolladı.

Müşriklerin savaş hazırlığı kesinlik kazanınca Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam, ashaptan Hubab b. Münzir'i düşmanın sayısı ve teçhizatı hakkında bilgi getirmesi amacıyla ayrıca görevlendirdi. Bir süre sonra Hubab yeni ha-

323. Muhammed Hamidullah, Hz. Peygamberin Savaşları, s.215

berlerle geri geldi. Bu haberler ışığında Efendimiz, hemen düşmanı karşılamak için askerlerin toplanmasını ve gerekli hazırlıkların yapılması emrini verdi.

İstişare

Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam bir taraftan İslam ordusuna hazırlık yapma talimatı verirken bir taraftan da müşriklerin saldırılarına karşı nasıl bir stratejinin uygun olacağı konusunda ashabıyla istişarelere başladı. Kendisi Medine içinde kalarak savunma yapma fikrindeydi. Zira Uhud Savaşı'nın hemen arifesinde gördüğü rüyadan bahsetti ve:

"Ben, rüyamda sığırlar gördüm ve bunları hayra yorumladım. Aynı şekilde kılıcımın sırtında da hafif bir körelme gördüm. Elimi çok sağlam bir zırha soktuğumu görüyordum. Bunu da Medine ile yorumladım. Eğer sizler Medine'de kalmayı ve onları dışarıda bırakmayı uygun görüyorsanız Medine'de kalalım. Onlar dışarda kalırlarsa bu, onların hayrına olmaz. Üzerimize gelecek olurlarsa onlarla da savaşırız."[324] diye buyurdu.

Bedir Savaşı'na katılamamış gençler hariç, ashab da bu düşüncede olduklarını bildirdiler. Cihad emriyle kafeslerden kurtulan aslanlar gibi olan gençler, müşriklerle göğüs göğüse çarpışma aşkıyla yanıp tutuşuyordu. Bu nedenle de savunma savaşı yerine Medine dışında düşmanla sıcak bir çarpışmayı arzu ediyor ve bu konuda da rahatsızlığa varan bir şekilde ısrar ediyordular. Gençlerin bu ısrarı üzerine Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam, onların taleplerini kabul etti ve İslam ordusuna hazırlık yapma talimatı verdi.

Resulullah aleyhisselatu vesselam zırhını giyerek hazırlandığı bu esnada gençler yaptıkları ısrar nedeniyle biraz

---

324. İbn Sa'd, et-Tabakât, 2/37; İbn Esir, el-Kâmil fi't-Tarih, 2/143

mahcup oldular. Bu nedenle Efendimiz'in fikrine göre hareket etmenin daha isabetli olacağını düşünerek önceki kararlarından vazgeçtiklerini söylediler. Ancak üst üste iki zırh giyinmiş olan Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam:

"Hiçbir peygambere zırhını giyindikten sonra savaşmadan onu çıkarmak yakışmaz."[325] diye buyurarak artık kararın verildiğini, düşmanla yüz yüze çarpışılacağını ve bu karardan dönülmeyeceğini onlara bildirdi.

Medine dışında savaşma fikrinin kabulünden hemen sonra Müslümanlar 1000 kişiden oluşan bir ordu hazırladılar. Bedir'deki gibi müşrik savaşçıların sayısı Müslüman savaşçıların üç katıydı.

İslam ordusu şehrin dışına çıktıktan kısa bir süre sonra 600 kişilik bir Yahudi topluluğu Müslümanlara yardım etmek amacıyla gelip orduya katılmak istedi. Ancak Efendimiz aleyhisselatu vesselam, Yahudilerin yardım etme taleplerini kabul etmeyerek:

"Şirk ehline karşı şirk ehlinden yardım almayız."[326] buyurdu.

Efendimiz'in bu sözünden sonra ordu yola çıktı. Tam bu sırada baş münafık Abdullah b. Übey de 300 kadar yandaşını ordudan ayırarak: *"Onları dinledi, beni dinlemedi. Ey insanlar, burada ne için kendimizi öldürdüğümüzü bilmiyoruz."*[327] dedi ve onları geri döndürdü. Zira kendisi de Medine içinde savunma savaşı yapılması fikrini savunanlardandı. Kendi fikrine itibar edilmemesi bahanesini ileri sürerek yandaşlarıyla birlikte ordudan ayrıldı. Bu esnada ashaptan Abdullah b. Haram onlara seslenerek: *"Ey insanlar! Sizlere*

---

325. İbn Hişam, Siret, 3/92; İbn Kayyim el-Cevziyye, Za'du'l-Mead, 3/239

326. İbn Sa'd, et-Tabakât, 2/38

327. İbn Hişam, Siret, 3/92

Allah'ı hatırlatırım. Kavminizi ve Nebi'nizi hazır düşmanın karşısında yalnız bırakmayın." dedi. Onun bu ikazı üzerine dil değiştiren münafıklar: *"Eğer savaşacağınızı bilseydik sizi yalnız bırakmazdık. Fakat biz savaş olacağını zannetmiyoruz."*[328] diyerek oradan uzaklaştılar. Münafıkların ordudan ayrılmasıyla Müslümanların sayısı 700'e kadar düştü.

İbni Selül ve yandaşlarının ordudan ayrılması üzerine Müslümanların moralleri biraz bozuldu. Hatta bazı Müslümanlar ordudan ayrılan münafıkların öldürülmesi talebinde bulundular. Ancak Efendimiz aleyhisselatu vesselam bu görüşü kabul etmedi ve:

"Medine tıpkı demircinin körüğünün demirin pasını temizlediği gibi, içindeki kötülükleri (veya kötü insanları) temizleyip dışarı atar."[329] diye buyurdu.

İslam ordusu hareket ederek Uhud dağı civarına geldi. Uhud dağı, Medine'nin tam kuzeyine düşmekte ve şehrin merkezinden itibaren yaklaşık 5 km. kadar bir uzaklıkta bulunmaktadır.

Müşrikler Bedir hezimetinden çıkardıkları derslerle erken davranarak daha stratejik yerlere konumlandılar. Müslümanlar da Uhud dağına vardılar ve orada konumlandılar. Müşriklerin ordusunda Halid b. Velid gibi savaş dâhisi olan insanlar vardı. Bu nedenle Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam, İslam ordusunun zayıf bölgelerini tespit ederek oralara yapılacak saldırıları engellemeyi düşündü. Abdullah b. Cübeyr'in komutanlığında 50 kişilik bir okçu bölüğünü Ayneyn adlı tepeye yerleştirdi ve:

"Kuşların leşlerimize üşüştüklerini görseniz bile (ben size adam göndermedikçe) bize yardıma gelmeyin."[330]

---

328. İbn Hişam, Siret, 3/92
329. Müslim, Hac, 488
330. Buhari, Meğazi, 17, 9, 20; Cihad, 24

diye buyurdu. Ayrıca savaşın sonucu ne olursa olsun mevzilerinde durmalarını ve yerlerini asla terk etmemelerini de emretti.[331]

Ordular karşılıklı olarak yerlerini aldıktan sonra, Şevval ayının 7. veya 11. günü Uhud Savaşı başladı. Müslümanlar savaşın başında sayılarının azlığına rağmen müşrikleri dağıtmayı başardılar. Müşrik ordusu şaşkınlık içindeydi ve devam eden saldırılar karşısında bayrakları yere düştü. Kureyş ordusunda bağrışmalar ve kaçışmalar başladı. Müslümanlar kılıç ve mızraklarla onları kovalamaya başladılar.

Savaşın Müslümanların lehine dönmeye başladığı bu esnada, müşrik savaşçıları gayrete getirmek için başlarında Hind'in bulunduğu müşrik kadınlar da ellerinde deflerle savaş tamtamları çalıyor ve Kureyşli savaşçıları gayrete getirmeye çalışıyorlardı. Çaldıkları deflere, özellikle de Arap asabiyetlerini tahrik edecek sözlerle tempo tutuyor ve erkekleri kışkırtıyorlardı. Aynı şekilde kaçan müşrik savaşçıların geri dönmesi için onları aileleri ve lakaplarıyla çağırıyor ve Bedir'de öldürülen müşrik ulularının isimlerini haykırıyorlardı. Ancak bütün marifetlerini kullanarak yaptıkları savaş davetlerine icabet eden olmadı. Ölüm korkusu galip gelen müşrikler, ayıplanmayı ve kınanmayı göze alarak Müslümanların önünden kaçmaya devam ettiler. Müşrikler kaçarken bir sürü değerli eşyalarını gerilerinde bıraktılar. Bu esnada bazı Müslümanlar rastladıkları ganimet mallarını toplamaya başlayarak düşmanı kovalamayı bıraktı.

Kaçan Kureyşlilerden geriye kalan ganimetler çoktu. Müslüman okçular bulundukları tepeden bakınca ortada müşrik ordusu diye bir şey görünmüyordu. Tam aksine her taraf ışıl ışıl ganimetlerle göz kamaştırıyordu. Tepede bulunan okçular,

---

331. İbn Sa'd, et-Tabakât, 2/46; İbn Kayyim el-Cevziyye, Za'du'l-Mead, 3/241

aşağıda ganimet toplamaya başlayan bir kısım askerleri de görünce zaferin nimetlerinden mahrum kalmamak için aşağıya inmeye başladılar. Okçuların komutanı olan Abdullah b. Cübeyr: *"Resulullah'ın sizlere dediğini unuttunuz mu?"*[332] diye seslenerek yerlerinde kalmalarını istedi. Ancak onun bütün uyarılarına rağmen, ganimet toplama dürtüsü ağır bastı ve sekiz okçu dışında tepedekilerin hepsi aşağıya indi.

Savaşın Seyri Değişiyor

Müşrik ordusunun kumandanlarından Halid b. Velid, savaşın başlarında İslam ordusunu arkadan vurmak için birkaç girişimde bulunmuş, ancak müslüman okçuların stratejik konumu ona bu fırsatı vermemişti. Savaş devam etmekteyken Halid de olacakları uzaktan seyretmekte ve özellikle de Ayneyn tepesindeki Müslüman okçuları büyük bir dikkatle gözetlemekteydi. Ganimet toplama telaşıyla okçuların yerlerini terk ettiğini gördüğü gibi 250 kişilik bir süvari birliği ile İslam ordusuna en zayıf olduğu yerden saldırdı. Buradan ayrılmamış sekiz okçuyu şehit etti. Ardından da ganimet toplama derdine düşen mümin askerleri gafil avlayarak arkadan yaklaştı ve etraflarını sardı. Biraz önce Müslüman mücahitlerin önünden kaçışan müşrikler de toparlanmaya ve daha organize bir şekilde savaşmaya başladılar. Böylelikle Müslümanlar iki taraftan da kıskaca alınmış oldular. Müminlerden bir kısmı da yaşanan panikle yanlışlıkla birbirlerine vurmaya başladılar. Huzeyfe el-Yeman'ın babası da bu kargaşa esnasında Müslümanlar tarafından yanlışlıkla öldürüldü. Müşriklerin amansız saldırıları karşısında Müslümanlar birkaç küçük gruba bölündüler ve birbirleriyle olan irtibatları koptu. Savaşın kendi lehlerine dönmeye başladığını gören müşrik kadınlar da toplanarak askerlerini daha da cesaretlendirmek için şarkılar söylemeye başladılar.

---

332. İbn Sa'd, et-Tabakât, 2/46

Müşrikler artık savaş meydanına hâkim olmaya ve özel hedeflerin peşine düşmeye başladılar. Başta Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam olmak üzere lider konumundaki şahsiyetleri hedef alarak Müslümanların toparlanmasına engel olmaya çalıştılar.

Mekkeli dört azılı müşrik vardı ki bu savaşa özellikle Efendimiz'i öldürme amacıyla katılmışlardı. Müslümanların panikleyip dağıldığını gören bu dört müşrik için fırsat doğmuş gibi görünüyordu. Bu müşrikler şunlardı: Abdullah b. Şihabu'z-Zührî, Utbe b. Ebi Vakkas, Abdullah b. Kamia ve Übeyy b. Halef.[333]

Ashaptan Musab b. Umeyr, güzel yüzü nedeniyle Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselama benzerdi. Savaşın bütün şiddetiyle devam ettiği bu sırada müşriklerden İbn Kamia onu gördü ve onu peygamberimiz sanarak şehit etti. Bu arada sevinç çığlıkları atarak Efendimiz'i şehit ettiğini söylüyordu. Birbirleriyle irtibatları kopmuş Müslümanlar bu haberi duyunca ona inandı ve moralleri daha da bozuldu.

Bu esnada Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam dağın tepesine sığınmış ve etrafında da bir avuç Müslüman, O'na bir zarar gelmemesi için toplanmıştı. Ancak saldırılar şiddetli bir şekilde devam ediyordu. Kılıç ve oklarla yapılan amansız saldırılar karşısında bazı Müslümanlar daha şehit oldu, Efendimiz'in de yanağı yarıldı ve mübarek dişi kırıldı. Miğfer halkalarından iki tanesi Efendimiz'in yüzüne battı. Bunları ashaptan Ebu Ubeyde b. Cerrah çıkarmaya çalıştı, ancak başaramadı. Ebu Ubeyde bu defa dişleriyle o miğfer halkalarını çıkartmaya çalıştı. Bu esnada dişleriyle o halkalara öyle bir asıldı ki alt ve üst çenesinden ikişer ön dişi söküldü.

---

333. M. Asım Köksal, İslam Tarihi, 4/170

Efendimiz aleyhisselatu vesselamın Attığı Mızrak

Übeyy b. Halef, Bedir esirleri arasındayken serbest bırakılmıştı. Serbest bırakılacağı zaman Resulullah aleyhisselatu vesselama yaklaşarak:

"Bir atım var. Seni o ata binerek öldürmek için her gün mısırla besliyorum." demişti. Efendimiz ise ona: ***"İnşaalah ben seni onun üzerinde öldüreceğim."***[334] demişti.

Ubeyy, dediği gibi yaptı ve Uhud savaşına o özel atıyla katıldı. Savaş başladığı zaman etrafındakilere *"Muhammed nerede?"* diye sormaya başladı. Arkadaşları ona Efendimiz'i gösterdikleri gibi atını son sürat o yöne doğru sürmeye başladı. Sahabiler onu fark edip müdahale etmek istediler. Ancak Efendimiz aleyhisselatu vesselam buna izin vermedi. Ubeyy'in biraz daha yaklaştığı bir esnada Resulullah aleyhisselatu vesselam, ashabından Haris b. Simne'nin mızrağını aldı ve ona fırlatmaya hazırlandı. Ubeyy korkarak kaçmaya çalışırken Efendimiz'in attığı mızrakla yaralandı ve sendeleyerek atından yere düştü. Übeyy'in arkadaşları yardımına koşarak onu yerden kaldırdılar. Bu sırada hafif bir şekilde yaralanmış olduğunu gördüler. Ancak o, ölüm korkusuyla garip sesler çıkararak bağırıyordu. Yarası nedeniyle çok korktuğunu gören arkadaşları;

"Ya Übeyy, neden bu kadar korkup bağırıyorsun? Hepsi bir çizikten ibarettir! Bunda korkulacak ne var?" dediler. Übeyy ise "Siz Muhammed'in: 'Übeyy'i ben öldüreceğim' dediğini duymadınız mı? Vallahi onun bana indirdiği darbe Zi'l Mecâz'da yaşayan insanların hepsinin üzerine inmiş olsaydı, hiçbirini sağ bırakmaz helak ederdi!"[335] dedi. Übey'in korktuğu başına geldi ve o küçücük yara nedeniyle Mekke'ye dönüş yolunda öldü.

---

334. İbn Sa'd, et-Tabakât, 2/45

335. İbn Kayyim el-Cevziyye, Za'du'l-Mead, 3/245

Müşrik Kini

Bedir'in acısını hâlâ unutmamış kimi müşrikler, Müslüman şehitleri tek tek dolaşarak onların naaşlarını parçalamaya başladı. Vahşi b. Harb, savaş esnasında kendisini dünyevi özgürlüğe kavuşturacak ödülün peşindeydi. Cübeyr b. Mutim ve Hind ile yaptığı anlaşma gereği Hz. Hamza radıyallahu anhı öldürecekti. Müslümanların dağıldığı bir sırada fırsatını buldu ve Hz. Hamza radıyallahu anhı attığı mızrakla şehit etti. Savaş bittikten sonra Hind'i yanına alarak onu Hz. Hamza'nın naaşının yanına götürdü. Ardından da onu parçalamaya başladılar. Daha sonra başka şehitlere de aynı muameleyi yaptılar.

Uhud Savaşı bittikten sonra müşrikler savaş meydanını terk edecekken Ebu Süfyan, dağın yamacına sığınan ve içlerinde Resulullah aleyhisselatu vesselamın da bulunduğu bir gruba yaklaştı. Uzaktan Müslümanlara seslenerek Efendimiz'in, Hz. Ebu Bekir ve Hz. Ömer'in yaşayıp yaşamadıklarını sordu. Efendimiz kendisine cevap verilmemesini istedi. Kendisine cevap verilmeyen Ebu Süfyan, saydıkları isimlerin öldürüldüğü hükmüne vardı ve bağırarak '*Eğer sağ olsalardı cevap verirlerdi!*' dedi. Onun bu sözü karşısında Hz. Ömer radıyallahu anh kendini tutamayarak:

"Ey Allah düşmanı yalan söyledin. Vallahi saydığın isimlerin hepsi sağdır. Sana kalan kötülükten başka bir şey değil."[336] diye karşılık verdi. Buna karşılık Ebu Süfyan da meşhur putları Hübel'i övücü sözler söyledi ve: *"Savaş nöbetledir. Bugün biz Bedir'in öcünü aldık!"* dedi. Hz. Ömer radıyallahu anh, *"Fakat bizim ölülerimiz Cennette, sizinkiler ise Cehennemde!"*[337] diye cevap verdi. Bir süre daha Hz. Ömer ile münakaşa eden Ebu Süfyan ve arkadaşları zafer

336. İbn Sa'd, et-Tabakât, 2/47
337. Buhârî, Megâzî, 17, 9, 20, Cihâd, 164

sarhoşluğuyla oradan uzaklaşmaya başladılar. Peygamber Efendimiz hemen arkalarından Hz. Ali'yi görevlendirdi ve: ***"Onların peşlerini takip et ve ne yapmak istediklerine bak; eğer atları bırakıp develere binmişlerse Mekke'ye gitmek istiyorlardır. Eğer atlara binmiş ve develeri de sürüyorlarsa Medine'yi basma amacındalar. Allah'a yemin ederim ki eğer orayı basmayı düşünüyorlarsa üzerlerine yürüyeceğim ve onlarla savaşacağım."***[338] buyurdu. Hz. Ali de onları takibe koyuldu. Onların develerine bindiklerini görünce de amaçlarının Mekke'ye dönmek olduğunu anladı ve gelip durumu Efendimize bildirdi.

Savaş meydanı müşrik askerlerden boşaldığında, içlerinde Hz. Hamza, Musab b. Umeyr, Abdullah b. Cahş ve Enes b. Nadr gibi çok değerli sahabilerin de bulunduğu 70 şehit vardı. Müşriklerden ise çoğunluğu ilk çarpışmada öldürülmüş 23 kişi vardı.

Parmaklarından Tanınan Şehit

Müşrikler savaş meydanını terk edince Müslümanlar şehitlerini aramaya başladılar. Şehitlerden biri de vücudunda seksenden fazla kılıç, mızrak ve ok yarası bulunan Enes b. Nadr radıyallahu anh idi. Müşrikler birçok şehit gibi ona da müsle yapmışlardı. Bu yüzden tanınmayacak bir durumdaydı.

Hz. Enes b. Nadr, Bedir Savaşı'na katılmamıştı. Bu nedenle de sürekli Efendimiz aleyhisselatu vesselama:

"Ey Allah'ın Resulü! Müşriklerle yaptığın ilk savaşta bulunamadım. Eğer Allah Teâlâ müşriklerle yapılacak başka bir savaşta beni bulundurursa, neler yapacağımı elbette Allah Teâlâ görecektir."[339] derdi.

---

338. İbn Hişam, Siret, 3/126
339. Buhari, Meğazi, 17; Cihad, 12

Uhud Savaşı'nda Müslümanların safları dağılınca o, müşriklerin üzerine doğru gitti. Peygamberimiz'in öldürüldüğü haberi Müslümanlar arasında yayılınca çoğunun morali bozuldu ve oldukça ümitsiz oldular. Hz. Enes b. Nadr bu esnada bir grup Müslümana rastladı. Onların umutsuzları yüzlerinden okunuyordu. Hz. Enes onlara: *"Ne bekliyorsunuz?"* dedi. Onlar: *"Resulullah öldürüldü."* dediler. Bunun üzerine Hz. Enes radıyallahu anh onlara şu müthiş cevabı verdi: *"O'ndan sonraki hayatta siz ne yapacaksınız? Kalkın ve O'nun öldüğü şey uğruna ölün!"*[340] dedi. Sonra düşmana doğru yöneldi. Bu sırada karşılaştığı Sad b. Muaz'a:

"Ey Sa'd! istediğim cennettir. Kâbe'nin Rabbine yemin ederim ki Uhud'un eteklerinden beri hep o cennetin kokusunu alıyorum."[341] dedi ve müşriklere hücum etti. Bir süre kahramanca çarpıştıktan sonra aldığı çok sayıda kılıç darbeleriyle şehit oldu. Vücudu tanınmaz hale gelen Hz. Enes b. Nadr'ı, kız kardeşi ancak parmak uçlarından tanıyabildi.[342]

Şehit Öğretmen

Musab b. Umeyr, İslâm davasına bütün kalbiyle iman etmiş ve bu uğurda her türlü eziyet ve cefayı göze almış kahramanlarındandı. Mekke'nin en zengin ailelerinden birine mensuptu. Cahiliye döneminde Mekkeli gençler arasında en iyi giyinen ve en yakışıklı olarak tanınanlarındandı. Müslüman olunca ailesinin boykotuna maruz kaldı ve bir anda o nimetlerin içinden sıyrılarak ilk kez açlık, yokluk ve yoksullukla tanışmış oldu. Ancak imanın verdiği lezzet bütün dünya lezzetlerinin üzerindeydi. Bu yüzden o, hiçbir zaman açlık ve yokluktan dolayı şikâyette bulunmadı.

---

340. İbn Kayyim el-Cevziyye, Zadu'l-Mead, 3/244
341. Buhari, Meğazi, 17; Müslim, İmâre, 148
342. Buhari, Meğazi, 17

Hz. Peygamber Efendimiz aleyhisselatu vesselam, Akabe Biatı'ndan sonra Hz. Musab'ı özel olarak görevlendirmiş ve onu Medinelilere İslam'ı öğretmesi amacıyla göndermişti.

Müslümanlar, şehitleri defnecekleri zaman sıra Hz. Musab'a geldi. Mekke'nin en zenginlerinden olan Hz. Musab radıyallahu anhı şimdi örtecek bir kefen bile bulunamıyordu. Efendimiz bu olaya şahit olduğunda gözlerinden yaşlar boşaldı. Baş tarafının küçük bir bezle ve ayaklarına da izhir denilen bir otla örtülerek defnedilmesini emir buyurdu.[343] Ardından da zenginlik dönemindeki halini hatırlayarak:

"Seni Mekke'de görmüştüm. Ne senden daha güzel bir elbisesi olan, ne de güzel görünüşlü birisi vardı. Şimdi sen bir bürdenin içinde saçı başı dağınık bir haldesin."[344] diye buyurdu ve bu şehadetle yaşadığı hüznünü ashabıyla paylaştı.

Yahudilerin Hayırlısı

Uhud şehitleri içinde bir ceset daha vardı. Sonradan onun Muhayrık isminde bir Yahudi olduğu anlaşıldı. Mekkeli müşriklerle Müslümanların savaşacağı haberini duyan Muhayrık, Müslümanların safında savaşmak için yola çıkmıştı. Yahudi dindaşları, bu kararından vazgeçirmek için uğraştılarsa da onu vazgeçiremediler.

Yahudilerin âlim ve zenginlerinden olan Muhayrık, yola çıkacağı zaman kimi Yahudileri de Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselamın safında savaşmaya ikna etmeye çalışarak: *"Ey Yahudi topluluğu! Allah'a yemin ederim ki siz, Muhammed'e yardım etmenin sizin üzerinize bir yükümlülük oldu-*

343. Buhari, Cenaiz, 27; İbn Kayyim el-Cevziyye, Za'du'l-Mead, 2/246

344. İbn Sa'd, et-Tabakât, 3/134

ğunu elbette bilmektesiniz!"[345] dedi. Yahudilerin çoğunluğu bu çağrıyı duymazdan geldi. Onlardan az bir kısmı da kutsalları menfaatlerine alet ederek o günün cumartesi günü olması mazeretine sığındı.

Muhayrık, kavminden bir fayda gelmesinden tamamıyla umudunu kesince tek başına silah ve savaş aletlerini alarak Uhud'a doğru yola çıktı. Bu sırada Yahudi dindaşlarına da: *"Eğer bugün öldürülürsem malım Muhammedin'dir, ona istediğini yapar."*[346] dedi ve bütün mal varlığının Resulullah aleyhisselatu vesselama kalacağını duyurdu.

Muhayrık, Uhud'a doğru yola çıktı ve İslam ordusuna yetişti. Verdiği söze sadık kalarak müslümanların saflarında savaşırken öldürüldü. Efendimiz aleyhisselatu vesselam, onun kavmine söylediklerinden ve Müslümanların safında savaşırken öldürüldüğünden haberdar oldu. Küfür-İslam savaşında tercihini İslam'dan yana olarak belirleyen Muhayrık için:

"Muhayrık Yahudilerin hayırlısıdır."[347] diye buyurdu ve onu hayırla yad etti.

Muhayrık'ın ölümünden sonra, onun vasiyeti üzerine Efendimiz ondan geriye kalan malları vakıf olarak kabul etti. İslam'da ilk vakıf da Muhayrık'tan kabul edilen bu mallar oldu.[348]

Kuzman

Arap geleneklerinde cesaret konusu çok önemli bir yer tutardı. Gerçekte iman etmediği halde sadece Arapların yerleşik geleneklerinde önemli bir yer tutan korkusuzluk ve

345. İbn Kesîr, el-Bidaye ve'n-Nihaye, 3/352
346. İbn Hişam, Siret, 2/174
347. İbn Esir, Tarihü'l İslam, 2/136
348. İbn Sa'd, et-Tabakât, 1/484

cesaret gibi sıfatlarla anılmak için Müslümanlarla beraber müşriklere karşı savaşan Kuzman isminde biri vardı. Savaş sırasında göstermiş olduğu kahramanlıklar dolayısıyla kendisinden övgüyle bahsedilmeye başlandı. Efendimiz onun hakkındaki bu sözleri işitince Kuzman'ın cehennemlik olduğunu buyurdu.[349] Efendimiz'in bu sözü üzerine ashaptan bazıları biraz şaşırdı ve Kuzman'ı gözetlemeye başladılar. Savaş sırasında birçok kahramanlık göstermekle beraber Kuzman da ağır bir şekilde yaralandı. Onu yaralıların tedavi edildiği çadıra götürdüler. Sahabilerden bazıları Kuzman'a: *"Ey Kuzman! Vallahi bugün imtihan oldun. Haydi, bize müjde ver!"* dediler. O da *"Neyin müjdesiymiş! Vallahi ben sadece ve sadece kavmimin şerefini kurtarmak için savaştım. Öyle olmasa asla savaşa katılmazdım."*[350] dedi. Bir süre sonra bu acıya dayanamayarak eline bir ok aldı ve intihar etti. Müslümanlar onun bu durumunu Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselama bildirdiler. Bunun üzerine Efendimiz şöyle buyurdu:

"Ey falan kalk ve şöyle bir duyuruda bulun: 'Cennet'e ancak mümin kimse girebilir.[351] Allah bu dini, facir bir kimse ile de olsa destekler."[352]

İstismarın Sonu

Müşrikler savaşın galibi olmalarına rağmen Müslümanlardan kimseyi esir alamadan Uhud meydanını terk ettiler. Müslümanlar ise sadece Ebu Azze el-Cemuhî adında bir müşriki esir aldılar.[353] Ebu Azze, Bedir Savaşı'nda da esir alınmış ve

349. Buhari, Cihad, 182

350. İmam Zehebi, Tarihü'l İslam, 3/280

351. İbn Kesîr, el Bidaye ve'n-Nihaye, 4/221

352. İbn Sa'd, et-Tabakât, 4/318

353. Hamraulesed'de esir alınıp öldürüldüğü rivayeti de söz konusudur.

bir daha Müslümanlara karşı savaşmaması şartıyla fidyesiz olarak serbest bırakılmıştı. Ebu Azze özgür bırakılıp Mekke'ye varınca müşrik arkadaşlarına *'Ben Muhammed'i kandırdım'* diyerek Efendimiz'in merhametini ve affediciliğini istismar ettiğini alaycı bir dille anlatmaya başlamıştı. Uhud gününde tekrar esir alınınca, ağlamaklı bir ses tonuyla kendisini tekrar serbest bırakmalarını söyledi. Ayrıca bir daha Efendimiz'e karşı asla savaşmayacağını da ekledi. Kılıçtan kurtulmak için yaptığı bu hamle bu defa işe yaramadı. Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam onun bu isteğini reddederek:

"Seni Mekke'de yanaklarını silip, 'Muhammed'i iki kez aldattım', diyesin diye serbest bırakmam... Mü'min kişi, aynı delikten iki defa ısırılmaz."[354] diye buyurdu ve hemen öldürülmesini emretti. Efendimizin emri üzerine Ebu Azze orada öldürüldü.

İlahi Uyarı

Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam, şehitleri dolaşırken amcası ve sütkardeşi olan Hz. Hamza'yı gördü. Bedeni parçalanmış ve karnı yarılmıştı. Bu manzara karşısında Efendimiz çok üzüldü ve:

"Allah'a yemin olsun ki senin yerine onlardan 70 kişiye müsle yapacağım."[355] buyurdu. Müslümanlardan da bazıları aynı şekilde yemin ettiler. Ancak tam o esnada Resulullah aleyhisselatu vesselamın çehresini değiştirip onu bu yemininden vazgeçirecek vahiy nazil oldu:

"Ceza verdiğiniz zaman size verilen cezanın aynıyla karşılık verin. Yemin olsun ki eğer sabrederseniz bu sabredenler için daha hayırlıdır."[356]

---

354. İbn Kesir, el-Bidaye ve'n-Nihaye, 4/84
355. İbn Sa'd, et-Tabakât, 3/11
356. Nahl: 126

Bu ayetin inmesi üzerine Efendimiz, en azılı müşriklere bile müsle yapılmasını yasakladı.

Müslümanlardan kimisi şehit olan akrabalarını Medine'ye götürüp orada defnetmeyi düşündü. Ancak Efendimiz buna izin vermedi ve kanlı halleriyle yıkanmadan aynı kabirlere ikişer, üçer olarak defnedilmelerini emir buyurdu.[357]

Şehitlerden ilk olarak Hz. Hamza'nın cenaze namazı kılındı. Sonra şehitler toplandı ve getirilen şehitler birer birer Hz. Hamza'nın yanına dizildiler. Her getirilen şehitle beraber Hz. Hamza'ya tekrar namaz kılındı. Böylelikle Hz. Hamza için 70 kez cenaze namazı kılındı.[358]

Ashabın Peygamber Sevgisi

İslam tarihinde şaşılacak, hayretler içinde bırakacak olaylar vardır. Bu olayları sadece imanın zirvelerinde dolaşan, cennet nimetlerine hakkıyla iman etmiş pak ruhlar ve temiz yürekler anlayabilir. Bu olaylardan biri de ashap kadınlarından Sümeyra radıyallahu anhanın başından geçen olaydır. Bu güzide hanımın imanı ve Efendimiz aleyhisselatu vesselama olan sevgisi öyle bir noktadaydı ki kendisine en yakınlarının ölüm haberi verildiğinde bile, Efendimiz'in hayatta olup olmadığını sormakta; yakınlarının ölümüyle değil, Efendimiz aleyhisselatu vesselamın akıbetiyle ilgilenmekteydi.

Uhud Savaşı bitip Müslümanlar geri dönünce, Medine'deki aileler gazi ve yaralıları karşılamaya geldiler. Orduyu karşılamaya gelenlerin içinde Sümeyra radıyallahu anha da vardı. Sümeyra Hatun'un iki oğlu Numan b. Abdi Amr ve

357. Buhari, Cenaiz, 73, Meğazi, 26; İbn Kayyim el-Cevziyye, Za'du'l-Mead, 2/246

358. İbn Sa'd, et-Tabakât, 2/43

Süleym b. Hâris ile kocası, kardeşi ve babası olmak üzere neredeyse ailesinin bütün erkekleri Uhud Savaşı'na katılmıştı. Sümeyra Hatun Uhud Savaşı'ndan geri dönen yakınlarını beklerken bütün akrabalarının şehadet haberi tek tek kendisine verildi. O ise ısrarla Efendimiz aleyhisselatu vesselamın durumunu soruyordu. Müslümanlar, Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselamın iyi olduğu haberini kendisine söyledilerse de Sümeyra radıyallahu anhanın yüreğindeki sıkıntı geçmedi ve Efendimiz'i görmek istediğini tekrarladı. Müslümanlar kendisine, Peygamberimiz aleyhisselatu vesselama işaret ederek gösterdiler. Efendimiz'in yaşadığını gören Sümeyra radıyallahu anha, tarihe altın harflerle yazılacak şu meşhur cümleyi sarf etti:

"Senden (sen sağ olduktan) sonra, her musibet bizim için hiçtir, önemsizdir!"[359]

Çürümeyen Bedenler

İslam davası uğrunda şehid olmak çok büyük bir ayrıcalıktır. Allah azze ve celle bu nedenle şehitleri özel bir şekilde mükâfatlandırmakta, gıpta edilen bir makama yükseltmektedir. Bunun bir nişanesi olarak da şehitlerin cesetlerini kabirlerinde çürütmeyerek onları diğer ölülerden ayırdığını göstermektedir.

Uhud şehitleri de o lütfa mazhar olanlardandı. Uhud savaşından yaklaşık 40 yıl sonra, Muaviye döneminde Uhud şehitlerinin defnedilmiş olduğu yerden bir su kanalının geçmesi gerekiyordu. Bu yüzden şehitlerin naaşı başka bir yere nakledilmeye başlandı. Bu esnada şehitlerin hepsinin cesetlerinin taptaze olduğu ve hâlâ yaralarındaki kanın kurumamış olduğu müşahede edildi. Kazı sırasında bir kürek yanlış-

359. M. Asım KÖKSAL, İslam Tarihi, 4/211

lıkla Hz. Hamza'nın ayağına değdi. Bu değme sonucunda onun ayağından kan akmaya başladı.[360]

Hamraulesed Gazvesi (625)

Mekke müşrikleri savaş meydanında zafer kazandıkları halde o esnada savunmasız bir halde olan Medine'ye saldırmayı düşünemediler. Hatta bu esnada hem Yahudilerden hem de münafıklardan destek alabilirlerdi. Müslümanlardan tek bir esir bile alamamışlardı. Müşrikler, Mekke'ye yönelip Medine'den epey uzaklaştıkları esnada ancak bunları akıl edebildiler. Bir süre sonra da geri dönüp Medine'ye saldırma hesabı yapmaya başladılar.

Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam onların bu hesaplarından haberdar oldu. Sadece Uhud gazilerinin katılmasını istediği bir askeri birlikle, Uhud Savaşı'nın hemen ertesi günü Müslümanlara hazırlanmalarını emrederek müşriklerin peşinden gitme kararı aldı. Cabir b. Abdullah'ın dışında bu sefere yeni isimlerin katılmasına izin verilmedi. Hz. Cabir radıyallahu anh, Efendimize gelerek: *"Ey Allah'ın Resulü! Ben senin katıldığın her savaşa mutlaka katılmak isterim. Ancak babam beni kızlarının başında bıraktı. Ama izin ver seninle geleyim."*[361] dedi. Bunun üzerine sadece ona izin verildi. Efendimiz ve Uhud gazileri yaralı halleriyle yola çıktılar. Efendimiz bununla iki şeyi amaçladı:

Birincisi, düşmana korku salmak, güçlerinden hiçbir şey kaybetmediklerini ve yeni bir kuvvetle müşriklerin peşlerine düştüklerini zannetmelerini sağlamak;

İkincisi ise, müşrik ordusunun geri dönerek bu kez Medine'ye saldırma niyetlerini kursaklarında bırakmaktı.

---

360. İbn Sa'd, et-Tabakât, 3/8

361. İbn Kayyim el-Cevziyye, Za'du'l-Mead, 283; İmam Zehebi, Tarihü'l İslam, 3/308

Bu nedenlerle Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam ordusuyla hemen peşlerine düştü ve Medine'den sekiz km. uzaklıktaki Hamraulesed denilen yere kadar gitti. Efendimiz orada beş gün kaldı ve birçok yerde gece karanlığını aydınlatan kalabalık ateşler yaktırdı. Müşriklerin muhbirleri yakılan kalabalık ateşleri görünce Ebu Süfyan'a, Müslümanların yeni bir askeri birlikle peşlerine düştüğüne dair haber yolladılar. Müslümanların yeni bir kuvvetle intikam almak için peşlerine düştüğüne inanan müşrikler korktu ve tekrar saldırmaya cesaret edemeden Mekke'nin yolunu tuttular.

Reci' Faciası (M. 626)

Uhud Savaşı gibi zahiren İslam ordusunun yenildiği bir savaştan sonra bile Medine çevresindeki kabileler hâlâ Müslümanlardan çekinmekte ve aleni bir şekilde onlarla karşı karşıya gelecek hareketlere girişmekten korkmaktaydılar. Bu korkuları da onları kalleşlik yaparak Müslümanlara tuzaklar kurmaya götürdü.

Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam, Uhud Savaşı'ndan sonra Medine çevresinde İslam devleti aleyhinde bir hareketlenmenin olduğu haberini aldı. Bu girişimin öncülüğünü Halid b. Süfyan adlı müşrik çekiyordu.

Efendimiz, son gelişmelerle ilgili olarak ashaptan Abdullah b. Üneys radıyallahu anhı, Halid b. Süfyan'ı ortadan kaldırmak için gönderdi. Abdullah b. Üneys, fitnenin başı olan Beni Lihyan kabilesinden Halid b. Süfyan'ın yanına yaklaşarak güvenini kazandı ve fırsatını bulduğunda öldürmeyi başardı. Bu kabilenin üyeleri, liderlerinin öldürülmesi nedeniyle Müslümanlardan çekinerek açık bir düşmanlık gösteremediler. Ancak intikam almak için de sinsi bir şekilde fırsat kollamaya ve çeşitli hazırlıklar yapmaya başladılar. Bu amaçla o civarda bulunan Adal ve Kare kabilelerine giderek,

Müslümanlar için hazırladıkları tuzak için onlarla anlaştılar. Bu kirli anlaşmaya göre Adal ve Kare kabileleri Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselama giderek Müslüman olduklarını söyleyecek ve kendilerine İslam'ı öğretmeleri için bazı muallimler göndermesi talebinde bulunacaklardı. Bu planları tutar ve Efendimiz onlarla beraber Müslüman muallimler göndermeyi kabul ederse; yolda fırsatını buldukları anda kimini öldürecek, kimini Benî Lihyan kabilesine verecek ve kimini de büyük ödüller karşılığında Mekke müşriklerine teslim edeceklerdi. Zira Mekke müşriklerinden kimisi, Uhud Savaşı'nda büyük kahramanlıklar gösteren Asım b. Sabit radıyallahu anh gibi bazı Müslümanların başına 100 deve gibi büyük bir ödül koymuştu. Bu ödül de kimi alçak ruhları harekete geçirmeye yetmişti bile.

Hicretin 4. yılında Adal ve Kare kabilelerinden bir grup bu planları için harekete geçti. Beni Lihyan kabilesiyle yaptıkları kirli anlaşma gereği Efendimiz aleyhisselatu vesselama gelerek Müslüman olduklarını bildirerek kendilerini irşad edecek bir heyet istediler. Resulullah aleyhisselatu vesselam, aralarında Mersed b. Ebi Mersed, Asım b. Sabit, Hubeyb b. Adiy, Abdullah b. Tarık ve Zeyd b. Desinne gibi değerli Müslümanların bulunduğu 10 kişilik bir heyeti onlarla beraber gönderdi. İrşad kafilesi Reci' denen yere geldiklerinde biraz dinlenmek için mola verdiler. Bu arada kafilede bulunan Adal ve Kare kabilesine mensup hainler, gizlice Beni Lihyan kabilesine haber gönderdiler. Hiçbir şeyden haberi olmayan Müslümanlar, bir anda etraflarının 200 kadar müşrik savaşçıyla kuşatıldığını gördüler. Müşrikler, kendilerine teslim olma çağrısı yaptılar. Davetçi Müslümanlar, teslim olmaları durumunda kendilerine yapılacak muameleyi anladılar. Bu yüzden teslim olmayı kabul etmeyerek çarpışmaya başladılar. Kısa bir süre sonra Hubeyb b. Adiy, Abdullah b. Târık ve Zeyd b. Desinne dışındakiler şehit oldular. Beni Lihyân-

lılar, bu üç Müslümanın ellerini bağlayarak Mekke'ye doğru yola koyuldular. Abdullah b. Târık yolda bağlarını çözmeyi başardı. Ardından da eline geçirdiği bir kılıçla müşriklerle çarpışmaya başladı ve:

"Yemin ederim ki ben sizinle gelmeyeceğim. (Şehit arkadaşlarını kast ederek) Benim onlardan alacağım güzel bir örnek vardır."[362] dedi. Müşrikler onu ortalarına alarak her taraftan taşlamaya başladılar. Kısa bir süre sonra da şehit oldu.

Arıların Koruduğu Şehid

Asım b. Sabit radıyallahu anh, Uhud Savaşı'nda göstermiş olduğu kahramanlıklar nedeniyle müşriklerce başına ödül konulmuş Müslümanlardandı. Müşrik kadınlardan olan Sülafe'nin, Müsafi ve Cülas isminde iki oğlu Uhud Savaşı'nda Asım b. Sabit tarafından öldürülmüştü. Bu nedenle Sülafe, Hz. Asım radıyallahu anhın kafatasından şarap içmeye yemin etmiş ve onun kafasını getirene ödüller vaad etmişti.

Beni Lihyan çapulcuları, etraflarını kuşattıkları Müslümanlara:

"Sizinle savaşmak istemiyoruz. Sizi Mekkelilere teslim edip karşılığında para almak istiyoruz."[363] diyerek bu katliamdaki asıl amaçlarının maddi kazanç olduğunu itiraf ettiler. Hz. Asım, onların teklifini kabul etmedi ve onlarla çarpışmaya başladı. Bir süre sonra şehadetinin yaklaştığını anladı ve naaşının müşriklerce parçalanmaması için Allah'a dua etti. Bu mazlumiyet haliyle yapılan dua kabul edilmez miydi? Müşrikler onu şehit ettikten sonra, Sülafe adlı kadına başını kesip götürmek için yaklaşmaya başladılar. Tam o sırada Al-

362. İbn Sa'd, et-Tabakât, 3/526
363. İbn Sa'd, et-Tabakât, 2/55; İbn Hazm, Cevâmiu's-Sire, S-174

lah azze ve celle bir arı sürüsünü onun naaşını koruması için gönderdi.[364] Müşrikler, arılar nedeniyle bir türlü Hz. Asım radıyallahu anhın naaşına yaklaşamadılar. Gece olunca şiddetli bir yağmur yağmaya başladı. Yağmur sularıyla oluşan sel suları Hz. Asım'ın naaşını alarak kimsenin bir daha göremeyeceği bir yere götürdü. Böylelikle Hz. Asım'ın yaptığı dua kabul olundu ve müşrikler hiçbir şekilde onun naaşına bir zarar veremediler.

Bu faciadan sadece Hz. Hubeyb b. Adiy ve Hz. Zeyd b. Desinne radıyallahu anh, sağ olarak yakalanarak esir alındı. Bu iki kahraman Müslümanın başına da Mekke müşriklerince 100 develik büyük bir ödül konulmuştu. Beni Lihyan çapulcuları 100 develik ödülü almak için sağ yakaladıkları Hz. Hubeyb ve Hz. Zeyd b. Desinne'yi alıp Mekke'ye götürdüler. Hubeyb radıyallahu anh, Bedir savaşında Haris b. Amir'i öldürmüştü. Bu yüzden Hâris'in oğulları babalarının intikamını almak amacıyla onu satın aldılar.

Çok Özel Bir Nesil

Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselamın özel eğitiminden geçen sahabiler çok özel ve seçkin insanlardı. Onların aldığı 'Savaş Ahlâkı' derslerinde mazlum, masum ve savaşla alakası olmayan insanlara zarar vermek yoktu. Hz. Hubeyb radıyallahu anhın öldürülmek için bekletildiği evde ilginç bir olay meydana geldi. Hz. Hubeyb öldürülmeden önce vücut kıllarını temizlemek için ev sahibinden bir ustura istedi. Kendisine ustura verildiği esnada ev sahibinin küçük bir çocuğu koşarak Hz. Hubeyb radıyallahu anhın kucağına oturuverdi. Hz. Hubeyb, biraz sonra öldürülecek bir esir gibi değil de evin bir misafiriymiş gibi küçük çocuğu sevmeye başladı. Ev

364. İbn Sa'd, et-Tabakât, 3/534

sahibi kadın bu manzara karşısında çok korktu ve feryat etti. Zira onlara göre son dakikalarını yaşamakta olan bir insan her kötülüğü yapardı. Kadının tedirginliğini gören Hz. Hubeyb radıyallahu anh;

"Çocuğu öldüreceğimden mi korkuyorsun? İnşaallah böyle bir şey yapmam."[365] dedi ve kadını sakinleştirdi. Ardından da sözünde durmamanın ve ihanet etmenin Müslümanların özelliklerinden olmadığını söyledi. Müslümanın suçsuz bir kimseye, hele de masum bir çocuğa karşı hiçbir zaman bir kötülük yapmayacağını da yaşantısıyla ispat etti. Kendisi hıyanete uğramış olsa bile Müslüman ahlâkının zirve noktasını gösterdi.

Müşriklerin belirledikleri zaman gelince Hz. Hubeyb'i alıp Haremin sınırlarının dışına çıkarttılar.[366] Müşriklerden kalabalık bir grup da bu vahşeti izlemek için oraya yöneldi. Hz. Hubeyb, öldürülmeden önce iki rekât namaz kılmak için kendisine müsaade edilmesini istedi. Ona bu müsaadeyi verdiklerinde oldukça kısa olan iki rekât namaz kıldı. Namazı kısa tutmasının gerekçesi olarak da *"ölüm korkusuyla namazı uzattı"* denilmesinin önüne geçmek olarak açıkladı.[367]

Namazı kıldıktan sonra, mazlumca şehit edildikleri haberinin Efendimiz aleyhisselatu vesselama bildirilmesi için Allah'a dua ederek: *"Allah'ım! Biz Resul'ünün mesajını ilettik. Sen de ona bu sabah bize ne yapıldığını ulaştır."* Sonra da müşrikler için şöyle beddualar etti: *"Allah'ım onları tek tek say, onları ayrı ayrı öldür. İçlerinden kimseyi bırakma!"*[368] Duanın ardından da onu şehit ettiler.

---

365. Buhârî, Megâzî, 38, 9, 170

366. Cahiliye geleneklerinde buna dikkat edilir ve Haremin sınırları içinde kimse öldürülmezdi.

367. Buhari, Meğazi, 38; Tevhid,14

368. İbn Hişam, Siret, 3/245

Yüce Allah, onların bu mazlumca şehit edilmelerini vahiyle Habibi aleyhisselatu vesselama bildirdi.[369]

İrşad heyetinden sağ olarak yakalanan başka bir sahabi de Hz. Zeyd radıyallahu anh idi. Müşriklerden Safvân b. Ümeyye, onu öldürmek amacıyla satın aldı. Müşrikler, Hz. Zeyd b. Desinne'ye dininden dönmesi durumunda serbest bırakılacağını söylediler. Hz. Zeyd radıyallahu anh yemin ederek hiçbir dünyevi nimet karşılığında dininden dönmeyeceğini büyük bir kararlılıkla onlara söyledi. Bu sırada müşriklerden biri kendisine yaklaşarak şu soruyu sordu:

"Şimdi yanımızda, senin yerine Muhammed'in bulunup da onun boynunu vurmamızı, senin ise ailenin içinde sağ-salim yaşıyor olmanı arzu etmez misin?" Hz. Zeyd b. Desinne ise İslam'a olan samimiyetini ve Efendimiz'e olan büyük sevgisini şu cümlelerle dile getirdi:

"Vallahi, ben ailem içinde sağ salim oturup da Muhammed aleyhisselamın değil sizin yanınızda, hatta şimdi bulunduğu yerde ayağına bir dikenin batmasına bile razı olamam!"[370] dedi.

Hz. Zeyd radıyallahu anhın dağ gibi olan imanından beslenen bu müthiş sözleri müşriklerin sığ ve karanlık zihin dünyalarında manaya bürünüp anlam kazanacak sözler değildi. Bu nedenle anlamsız yüz ifadeleriyle ona bir süre baktıktan sonra intikam hırsıyla vahşi hayvanlar gibi saldırarak onu ok ve mızraklarla şehit ettiler.

Bi'rimaune

Medine döneminde çevre kabilelerden sık sık Resulullah aleyhisselatu vesselama gelip İslam'ı öğrenme talebin-

369. Buhari, Meğazi, 38

370. İbn Sa'd, et-Tabakât, 2/57; İbn Esir, el–Kâmil fi't–Tarih, 2/158

de bulunanlar oluyordu. Benî Âmir kabilesinin lideri olan Ebu Bera Amir b. Mâlik de bir kısım hediyelerle Medine'ye gelerek Efendimiz'i ziyaret etti. Kendisi müşrik olmakla beraber Müslümanlarla arası iyiydi. Bu ziyaret esnasında Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam onu İslam'a davet etti. Ebu Bera İslam'ı kabul etmemekle birlikte bu dinde kimsenin itiraz edemeyeceği birçok güzel hasletin bulunduğunu ve bunların kavmine de öğretilmesini istediğini söyledi. Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam, onun bu talebi üzerine;

"Ben, göndereceğim ashabıma Necidlilerin kötülük yapmalarından korkuyorum."[371] buyurarak o civardaki kabilelere pek güvenmediğini belirtti. Ebu Bera, o civarda nüfuz sahibi bir insan olduğunu ve kendisinin izni olmadan hiç kimsenin buna cesaret edemeyeceğini söyleyerek talebinde ısrar etti. Bu güvencenin verilmesinden sonra Efendimiz, Ashab–ı Suffa'dan 70 Müslümanın onunla gitmesine izin verdi. Ayrıca Necid halkına ve Benî Âmir reislerine verilmek üzere heyetle birlikte bir de mektup gönderdi.

İrşad ve tebliğ heyeti Bi'rimaune denilen su kuyusunun yanına vardı. Gruptan Haram b. Milhan, Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselamın davet mektubunu alarak Amir b. Tufeyl'e götürdü. Ancak Âmir, mektubu okuma gereği bile duymadan Haram b. Milhan'ı şehit etti. Hemen ardından diğer sahabileri de şehit etmek için Beni Amir kabilesini yardıma çağırdı. Bu ihanet davetine Beni Amir kabilesi icabet etmedi. Zira daha önceden Ebu Bera'ya, gelecek olan irşad heyetine dokunmayacaklarına dair söz vermişlerdi.

Gözünü hırs ve kan bürümüş olan Amir b. Tufeyl, Benî Âmir kabilesinden beklediği yardımı göremeyince başka kabilelere yöneldi. O civarda bulunan menfaatperest, yağmacı ve kötülüğü bayrak yapan Usayye, Ri'l ve Zekvan kabileleri

371. İbn Sa'd, et-Tabakât, 2/51

bu ihanet davetine hemen koştu. Kısa bir süre sonra silahlanarak Müslümanların etrafını sardılar. Kalabalık bir orduyla bir anda etrafları sarılan Müslümanlar onlarla savaşmaya başladılar. Ancak bu kadar kalabalık bir düşman grubuna karşılık yapacak pek bir şey de yoktu. Kısa bir direnişten sonra Kab b. Zeyd dışında kurtulan olmadı ki o da öldü zannedilerek bırakılmıştı. Hz. Kab, daha sonra yaralı haliyle Medine'ye döndü.

Kervanın develerini otlatmak için oradan ayrılmış olan Amr b. Ümeyye ve Münzir b. Muhammed geri döndüklerinde korkunç manzarayla karşılaştılar. Müşrikler onları da yakalamak istediler. Hz. Münzir teslim olmadı ve savaşarak şehit oldu. Müşrikler Amr'ı ise serbest bıraktılar.

Bu vahşetin akabinde Allah azze ve celle, Habibi aleyhisselatu vesselamı bu durumdan haberdar etti. Kısa bir süre önce meydana gelen Reci' olayının acıları daha taptazeyken bu yeni vahşet tüm Müslümanların acılarını daha da katmerleştirdi.

Hepsi de seçkin olan bu sahabilerin katledilmesi Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselamı da çok üzdü.[372] Bu nedenle de bir ay boyunca:

"Allah'ım! Kahrının şiddetini Mudar kabilesine artır. Allah'ım! Onlara Yusuf dönemindeki kıtlık yılları gibi kıtlık yıllarını musallat et! Allah'ım! Beni Lihyan kabilesini, Adal, Kare, Zi'b, Ri'l, Zekvan ve Usayya kabilelerini sana havale ediyorum. Zira Allah'a ve Resulü'ne asi oldular."[373] diye buyurarak sabah namazlarından sonra onlara beddua etti.

Bu katliamdan kurtulan Amr b. Ümeyye Medine'ye doğru yola koyuldu. Hâlâ şehit arkadaşlarına yapılan vahşetin

372. Buhari, Deavat, 58
373. İbn Sa'd, et-Tabakât, 2/53

şokunda olan Amr, dönüş yolunda iki adama rastladı. Az önce arkadaşlarını şehit eden kabilelerden oldukları zannıyla ikisini de öldürdü. Ancak bu iki kişi kısa bir süre önce Medine'ye gelmiş ve Efendimiz'den eman almış kimselerdi.

Amr b. Ümeyye Medine'ye gelip durumu haber verince Efendimiz, ***"Çok kötü bir iş yaptın. Onların benden aldıkları emanları ve komşuluk hakları vardı.[374] Şüphesiz sen (haksız yere) iki adamı öldürmüşsün. Onların diyetini mutlaka ödeyeceğim!"***[375] diye buyurdu ve öldürülenlerin diyetinin ödenmesini emretti.

Benî Nadir Gazası (M. 625)

Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam, Bi'rimaune faciasından sağ kurtulan Amr b. Ümeyye'nin yanlışlıkla öldürdüğü iki kişinin diyetini vermeyi kabul etmesi üzerine Beni Nadir Yahudilerine giderek bu konuda kendilerine yardım etmelerini istedi. Zira onların da Beni Âmir kabilesi ile anlaşmaları vardı.[376]

Son dönemde Müslümanların başına üst üste gelen Uhud, Reci' ve Bi'rimaune gibi felaketler, ihanetin kanlarına işlediği Yahudi kavmini de harekete geçirdi. Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselamın tamamen barışçıl amaçlarla yurtlarında bulunduğu bu esnada kendisine bir suikast yapmaya karar verdiler ve: *"Hanginiz şu değirmen taşını alıp dama çıkar ve onun başına atıp onu öldürür?"* diye sordular. En azgınları olan Amr b. Cihâş bu görevi kabul etti. Yahudilerin önde gelen isimlerinden olan Sellâm b. Mişkem ise bu suikastta başarılı olamamaları durumunda Müslümanlarla aralarında var olan barış anlaşmasını bozmuş olacaklarından başlarına

374. İbn Sa'd, et-Tabakât, 2/53
375. İbn Kayyim el-Cevziyye, Za'dü'l-Mead, 3/286
376. İbn Kesir Tefsiri, 11/97

neler geleceğini de tahmin ederek: *"Yapmayın. Vallahi, kurduğunuz bu plan kesinlikle ona haber verilir, bu iş onunla aramızda mevcut bulunan anlaşmayı bozmak demektir."*[377] diyerek tedirginliğini dile getirdi. Ancak sözünü kimseye kabul ettiremedi. Yahudiler şeytanî planları için fırsat kolladıkları bir anda vahiyle bu durum Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselama haber verildi.[378] Bunun üzerine bir işi varmış gibi hızla yerinden kalktı ve Medine'ye doğru yöneldi. Ashab da meselenin iç yüzünü bilmedikleri halde onun ardından hemen yola çıktılar. Yolda Resulullah'a ulaşan ashabı, Beni Nadir yurdunu acilen terk etmesinin hikmetini sordular. O da onlara Yahudilerin suikast planlarından haber verdi.

Efendimiz aleyhisselatu vesselam, Medine'ye döndükten sonra ashaptan Muhammed b. Mesleme'yi Yahudilere göndererek:

"Memleketimden çıkın. Burada oturmayın. Yapmak istediğiniz ihaneti yaptınız. Size 10 gün mühlet verdim. On günden sonra sizden kim burada görünürse boynu vurulacaktır."[379] diye haber yolladı; yapmış oldukları plandan haberdar olduğunu ve böyle bir girişimle anlaşmalarını bozmuş olduklarını onlara duyurdu. Bu ültimatomla birlikte, Medine ve çevresi dâhil bu bölgeleri derhal terk etmelerini istedi.

Medine'nin Kuba köyü yakınlarında yaşayan Beni Nadir Yahudileri, kendilerine yapılan bu uyarı üzerine yurtlarından çıkmayı kabul etmediler. Bu esnada münafıklar da: *"Dayanın ve kendinizi savunun. Sizi asla teslim etmeyeceğiz. Eğer sizinle savaşırlarsa biz de sizinle beraber savaşırız. Eğer*

377. İbn Kayyim el-Cevziyye, Zadu'l-Mead, 3/167
378. İbn Esir, el Kâmil fi't-Tarih, 2/162
379. İbn Sa'd, et-Tabakât, 2/57

sizi çıkarırlarsa biz de sizinle beraber çıkarız."[380] diye haber yollayarak yurtlarında kalmalarını ve gerekirse bu konuda kendilerine yardımcı olacaklarını bildirdiler. Münafıkların bu sözleri üzerine Beni Nadir liderlerinden Huyey b. Ahtab Medine'den çıkmayı kabul etmediğini daha cesurca söylemeye başladı. Bu esnada Müslümanların herhangi bir baskınına karşı da zor durumda kalmamak için kalelerine bol miktarda erzak stok ettirdi.

Yahudilerin meydan okumaları üzerine Efendimiz aleyhisselatu vesselam, Müslümanlara talimat vererek kalelerinin kuşatılmasını emir buyurdu. Kuşatma sırasında münafıklardan bekledikleri yardımları göremeyen Yahudiler endişelenmeye başladılar. 20 günün sonunda da ölüm korkusuyla eman dilediler. Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam, yanlarına silahları dışında bir deve yükü kadar mallarını almaları şartıyla emanlarını kabul etti ve gitmelerine izin verdi.

Yahudiler, yurtlarından ayrılırken geride bıraktıkları evlerinin Müslümanlar tarafından kullanılmasını istemiyorlardı. Bu nedenle oradan ayrılacakları zaman evlerini yıkmaya başladılar. Ayrıca hakir bir şekilde memleketlerinden sürülmeleri nedeniyle Müslümanların sevinmemesi için davul ve zurnalar eşliğinde şarkılar söyleyerek oradan ayrıldılar. Yahudiler oradan ayrılırken arkalarında birçok ganimet bıraktılar. Buradan sürülen Yahudilerin bir kısmı Hayber'e ve bir kısmı da Şam'a giderek oralara yerleştiler.

Beni Nadir Yahudilerinin buradan sürülmesi hem Müslümanların etkinliğini daha da artırdı hem de Medine'nin içinde gittikçe büyüyen bir fitne bertaraf edilmiş oldu. Zira *'Yeryüzünün Lanetlileri'* olan bu kavim hem münafıklardan hem de Mekke müşriklerinden gelecek olan tehlikelere her

380. İbn Hişam, Siret, 3/269

zaman destek vermeye ve bu şekilde İslam Devleti'ni sırtından hançerlemeye hazır bir şekilde bekliyorlardı.

İçki Haram Kılınıyor

Bu gazve esnasında önemli bir fıkhi hüküm olarak içki de tümüyle haram kılındı. İçki üç safhada inen hükümlerle tedrici olarak haram kılınmıştır. İçkiyle ilgili daha önceki ifadeler, net ve kesin bir hüküm içermiyordu.

Bu yüzden ilk dönemlerde kimi Müslüman ondan uzak duruyor ve kimisi de içmeye devam ediyordu. Ancak Hicretin 4. yılında inen ayetlerle içki kesin bir şekilde şu ifadelerle haram kılındı:

"Ey iman edenler! İçki, kumar, dikili taşlar (putlar) ve fal okları şeytan işi birer pisliktir. Bunlardan kaçının ki kurtuluşa eresiniz."

"Şeytan, içki ve kumarla sizin aranıza düşmanlık ve kin sokmak ve sizi Allah'ı anmaktan ve namazdan alıkoymak ister. Artık bunlardan vazgeçtiniz değil mi?"[381]

Hz. Zeyneb'in Evliliği ve Hicab

Hz. Zeynep radıyallahu anha, Efendimizin halası Ümeyme binti Abdülmuttalib'in kızıdır.

Hz. Zeynep radıyallahu anha, ilk olarak Resulullah aleyhisselatu vesselamın tavsiyesiyle, evlatlığı olan Zeyd b. Hârise radıyallahu anh ile evlenmişti. Bu evlilik Efendimiz'in tavsiyesiyle gerçekleşmişti. Zira Hz. Zeynep bir asilzade ve Hz. Zeyd ise azatlı bir köleydi. Oysa İslamiyet'te böyle bir ayırım ve üstünlük yoktu. Efendimiz aleyhisselatu vesselam, bu evlilikle cahiliye toplumunun kokuşmuş düşüncelerinden olan

381. Maide: 90–91

asilzadeler ve sıradan insanlar arasındaki kabul edilemez uçurumu kapatmayı, insanlar arasında ırk, renk ve makamdan kaynaklanan herhangi bir üstünlüğün olamayacağı gerçeğini fiili olarak göstermek istemişti. Ancak yeni çift bir türlü anlaşamadı ve yaklaşık bir sene sonra boşandı. Bu olaydan sonra: **"Sonra Zeyd, eşi (Zeynep) ile ilgisini kesince onu seninle evlendirdik"**[382] ayeti nazil oldu. İnen ayette aynı zamanda Resulullah aleyhisselatu vesselamın, Hz. Zeynep radıyallahu anha ile evlenmesi de emrediliyordu.

Hz. Zeynep radıyallahu anhanın önce Efendimiz'in evlatlığı Zeyd b. Harise ile evlenmesi ve kısa bir süre sonra da anlaşamayıp boşanmaları, Arap cahiliye düşüncesinin bir geleneğini daha yıkmaya vesile oldu. Bu geleneğe göre evlatlık çocuklar öz çocuk olarak kabul ediliyordu. Evlatlıkların öz çocuklar gibi kabul edilmesinden dolayı da bir kimse evlâtlığının hanımı ile evlenemezdi. Allah azze ve celle, bu yanlış anlayışı bizzat Resulullah aleyhisselatu vesselamın uygulamasıyla ortadan kaldırmayı diledi.

Resulullah aleyhisselatu vesselamın bu evliliği, ortalığı bulandırmak isteyenlerin işine geldi. Bu olay, özellikle müşrikler tarafından istismar edilerek *"Muhammed oğlunun hanımıyla evlendi"* denilerek karalama faaliyetlerine başladılar. Ancak inen vahiy bu evliliğin hikmetini apaçık ortaya koymaktaydı:

"…Sonra Zeyd o kadından ilişiğini kestiği zaman, biz onu sana eş yaptık ki oğulluklarının ilişkilerini kestikleri hanımlarını nikâhlamada müminlere bir darlık olmasın. Allah'ın emri de yerine getirilmiştir."[383]

Peygamber Efendimiz aleyhisselatu vesselam ile Hz. Zeyneb'in düğün gecesi, bazı kişilerin misafirlik adabına uyma-

382. Ahzab: 37
383. Ahzab: 37

yan uygunsuz tavırları nedeniyle tesettür ayeti de nazil oldu. Hz. Zeynep radıyallahu anha annemizin düğün yemeğine davet edilenler yemeklerini yedikten sonra dağıldılar. Ancak üç kişi, saatler epeyce ilerlediği halde konuşmaya daldıkları için oturmaya devam ediyorlardı.[384] Misafirlik adabına aykırı olan bu tutumdan Peygamber Efendimiz aleyhisselatu vesselam da rahatsız oldu. Ancak edep ve hayâsından dolayı da onlara bir şey demedi. Allah azze ve celle, bu genel sorun için yeni ayetler inzal etti ve hem misafirlik adabını yeniden şekillendirdi hem de müslüman kadınlara tesettüre bürünmelerini emretti:

"Ey iman edenler! Peygamberin evlerine vaktine bakmaksızın ve yemeğe izin verilmedikçe girmeyin. Fakat çağırıldığınız vakit girin. Yemeği yediğinizde de hemen dağılın. Sohbet etmek için de izinsiz girmeyin. Çünkü bu haliniz peygambere eziyet veriyor, ama o sizden utanıyor. Fakat Allah gerçeği söylemekten çekinmez. Hem O'nun hanımlarına bir ihtiyaç soracağınız vakit de perde arkasından sorun. Böyle yapmanız hem sizin kalpleriniz ve hem de onların kalpleri için daha temizdir. Hem sizin Resulullah'a eziyet etmeye hakkınız yoktur."[385]

Bu ayetin nüzulünden sonra Peygamber Efendimiz aleyhisselatu vesselamın hanımları perde arkasına çekildiler.

Benî Mustalık Gazası (M. 626)

Bu gaza Hicretin 5. yılı Şaban ayında meydana geldi.[386] Gazanın sebebi, Huzaa kabilesinin bir kolu olan Benî Mustalık'ın lideri Haris b. Ebî Dırar'ın, Medine'ye saldırmak için

384. Buhari, İstizan, 10
385. Ahzab: 53
386. İbn Sa'd, et-Tabakât, 2/64

hazırlık yaptığı haberinin Efendimiz'e ulaşmasıydı.[387] Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam, bu haber üzerine 700 kişilik bir askeri birlikle onları dağıtmak amacıyla yurtlarına doğru harekete geçti.

İslam ordusunun yurtlarına doğru harekete geçtiğini haber alan Beni Mustalık kabilesi ve etraflarına topladıkları çapulcular korkmaya başladılar. Zira onlar Medine'ye saldırma planları yaparken şimdi kendi hayatlarının yanında kadın ve çocuklarının da hayatını tehlikeye atmış oldular.

Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam, yurtlarına yaklaşarak kendilerine teslim olmaları çağrısında bulundu. Bu çağrıya onlar oklarla karşılık vererek savaşı başlattılar. Müslümanlar kısa bir sürede onları dağıttı ve 600 kişiyi de esir aldılar.

Yine Münafıklar

Müslümanların geri dönmek için hazırlık yaptıkları bir sırada su ihtiyaçlarını karşılamak için Mureysi kuyusunun başında su çekme sırası yüzünden Sinan b. Veber ile Cahcah b. Mesud arasında bir tartışma yaşandı. İman ettiği halde cahiliyenin kimi artıklarından tam temizlenememiş bazı kişiler de tartışmaya müdahil olunca olay, birbirlerine kılıç çekecek kadar büyüdü. Bu sırada basiretli ve ferasetli bazı ileri gelen Müslümanların araya girmesiyle olay yatıştı. Ancak baş münafık Abdullah b. Übeyy için bu tartışma kaçırılmayacak bir fırsattı. Bazı yandaşlarıyla birlikte bu basit olayı daha da büyütmek için kavmine seslenerek: *"Ey Evs oğulları! Ey Hazrecoğulları! Dostunuz ve müttefikiniz olan Sinan*

387. Huzaalıların büyük bir kesimi Müslümanlarla iyi ilişkiler içinde olduğu halde onların bir kolu olan Beni Mustalik kabilesi Mekkeli müşriklerle müttefiktiler.

b. Veber el-Cühenî'ye yardımcı olunuz!"[388] diye bağırmaya başladı. Yanında bazı münafık arkadaşlarıyla birlikte samimi Müslümanlardan Zeyd b. Erkam'ın da bulunduğu bir sırada: *"Resulullah'ın yanındakilere infakta bulunmayın ki etrafından dağılıp gitsinler! Medine'ye bir dönelim, izzet ve kuvvet sahibi olan, zelîl ve zayıf olanı mutlaka oradan çıkaracaktır!"* dedi.

Genç Müslümanlardan olan Zeyd b. Erkam, baş münafıktan işittiği bu iğrenç, kışkırtıcı ve cahiliye kokan sözlerini Peygamber Efendimize ulaştırdı. Hz. Ömer radıyallahu anh, yapılmak istenen fitneden haberdar olunca oldukça sinirlenerek onun öldürülmesini istedi. Ancak Rahmet Peygamberi aleyhisselatu vesselam ona şöyle buyurdu: ***"Nasıl olur ey Ömer? İnsanlar; 'Muhammed ashabını öldürüyor' demezler mi? Hayır, bunu yapmayacağız. Ama harekete geçeceğimizi halka duyur."***[389]

Abdullah b. Ubey, yaptığı fitne ve söylediği sözlerin Zeyd b. Erkam tarafından peygamber aleyhisselatu vesselama iletilmiş olduğunu haber alınca paniğe kapıldı ve hemen O'nun yanına geldi. Ardından da Allah'a yemin ederek Zeyd'in kendisi hakkında getirdiği sözlerin doğru olmadığını ve kendisinin böyle sözleri hiçbir zaman söylemediğini ekledi. Baş münafığın kavminden bazıları da gelerek Zeyd'in yanlış anlamış olabileceğiyle ilgili olarak Peygamber Efendimizle konuştular.

Peygamber aleyhisselatu vesselam bu konunun Müslümanlar arasında konuşulup tartışıldıkça daha da içinden çıkılmaz bir hal alacağını görerek hemen geri dönüş için yola çıkılması talimatını verdi. Bunun üzerine İslam ordusu hemen yola çıktı.

---

388. İbn Hişam, Siret, 3/303
389. İbn Kesîr, el Bidaye ve'n-Nihaye, 4/268

Kısa bir süre sonra Hz. Zeyd'in doğru söylediğini teyit eden ayetler indi.[390] Allah Resulü, Zeyd'in kulaklarını hafifçe tutup, doğru haberleri getirdiği için iltifatlarda bulundu.

Abdullah b. Übeyy'in oğlu olan Hz. Abdullah, babasının yaptığı son olaydan haberdar olunca, Peygamber aleyhisselatu vesselamın yanına gelerek şunları söyledi: *"Ey Allah'ın Resulü! Senin, babamı* öldürmek *istediğinin haberini aldım. Eğer gerçekten böyle bir iş yapacaksan bana emret. Korkarım ki başkasına onu* öldürmeyi *emredersin de nefsime kapılır, babamın katilinin halk arasında dolaşmasını görmeye tahammül edemeyerek onu öldürür, böylelikle bir kâfire karşı* bir *mü'mini öldürmüş olacağımdan cehenneme giderim."* dedi. Peygamber aleyhisselatu vesselam onun bu samimi konuşmasından hoşlandı ve onu rahatlatmaya çalışarak: ***"Hayır! Bilâkis o bizimle birlikte kaldığı sürece biz ona yumuşak davranacağız ve onunla güzel arkadaşlık edeceğiz."***[391] buyurdu.

İfk

Kelime anlamı olarak ifk; yalan, büyük yalan, iftira, namuslu birinin namusu hakkında iftira etmek gibi anlamlara gelir. İfk hadisesi de Hz. Aişe radıyallahu anha hakkında, münafıklar tarafından bu gaza esnasında uydurulan iftiradır.

Peygamber Efendimiz aleyhisselatu vesselamın âdeti olduğu üzere ne zaman bir sefere çıkmak istese, adalete uygun olması için hanımları arasında kura çeker ve kura hangisine çıkarsa onu beraberinde götürürdü. Beni Mustalık gazasına çıkılacağı zaman da kura çekildi ve kura Hz. Aişe radıyallahu anhaya çıktı.[392] Zaferden sonra İslam ordusu Medine'ye

390. Münafikun: 1
391. İbn Esir, el Kâmil fi't-Tarih 2/181
392. Buhari, Şehadet, 15

döndüğü sırada bir mola verildi. Bu esnada ihtiyacı için mola yerinden uzaklaşan Hz. Aişe annemiz geri dönerken gerdanlığının kaybolduğunu fark etti. Onu bulmak üzere geçtiği yerleri ararken ordu hareket etti ve kendisi tek başına geride kaldı. Bu sırada gerdanlığını bularak ordunun mola verdiği yere dönen Hz. Aişe annemiz orada kimseyi bulamadı. Kendisinin yokluğunu fark edip dönerler diye de yerinde beklemeye başladı.

Ashaptan Safvan b. Muattal, görevli olarak orduyu arkadan takip eder ve yitik eşyaları bularak sahiplerine teslim ederdi. Bu esnada Hz. Aişe radıyallahu anha annemizin geride kaldığını gördü. Bu duruma şaşıran Hz. Saffan radıyallahu anh, onu kendi devesine bindirerek orduya yetiştirdi.

İslam'da aslolan şey, bir Müslümanın başına bir olay geldiği zaman, o olay karşısında hüsn-ü zan ile hareket etmekti. Ancak kalp yerine bir *'fitne körüğü'* taşıyan insanlar bunu bilemezdi.

Yine baş münafık Abdullah b. Übey sahnedeydi ve bu normal olayı bir karalama ve fitne kampanyasına çevirme fırsatını kaçırmadı. Medine'ye döndükten sonra bu basit olay öyle kontrolden çıktı ki baş münafık bile belki bu kadarını beklemiyordu. Öyle ki Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselamı ve ashaptan birçok kimseyi oldukça üzecek bir noktaya vardı.[393]

Müslümanların büyük bir kesimi bu olay karşısında sağduyulu davrandı. Birkaç isim dışında bu iftiraya kimse inanmadı. Nitekim ashaptan olan Halid b. Zeyd Ebu Eyyub el-Ensârî'nin hanımı, kendisine ifk olayıyla ilgili fikrini sordu. Ebu Eyyub, *"Bu bir yalandır. Ey Eyyub'un annesi sen böyle, bir şey yapar mısın?"* dedi. Hanımı: *"Hayır vallahi*

393. İbn Kayyim el-Cevziyye, Za'du'l-Mead, 3/299

yapmam." cevabını verdiğinde de Ebu Eyyub: *"Vallahi Aişe senden daha hayırlıdır."*[394] diye cevap verdi. İşte tertemiz kalplerde yerleşen iman tam da buydu.

Müslümanlardan birkaç kişi farkında olmadan bu oyuna alet oldu. Bu fitnenin giderek kontrolden çıkmaya başladığı bir esnada Allah azze ve celle, olaya açıklık getirecek vahyini inzal etti:

"Haberiniz olsun ki (Muhammed'in eşine) bu ağır ifki (iftirayı) uyduranlar sizin içinizden bir gruptur. Bunu kendiniz için bir kötülük saymayın; aksine o, sizin için bir iyiliktir. Onlardan her bir kişiye, günah olarak ne işlemişse (onun karşılığı ceza) vardır. (Elebaşılık yapan, bu yüzden de) bu günahın büyüğünü yüklenen kimse için de çok büyük bir azap vardır. Erkek ve kadın müminlerin, bu iftirayı işittiklerinde kendi vicdanları ile hüsn-ü zanda bulunup da "bu apaçık bir iftiradır" demeleri gerekmez miydi? (Bu iddiayı ortaya atanların) da bu konuda dört şahit getirmeleri gerekmez miydi? Mademki şahitler getirip ispat edemediler, öyle ise onlar Allah nezdinde yalancıların ta kendisidirler. Eğer dünyada ve ahirette Allah'ın lütuf ve merhameti üstünüzde olmasaydı, size mutlaka büyük bir azap isabet ederdi. Çünkü siz bu iftirayı, gelişi güzel birbirinizin ağzından alıyor ve hakkında bilgi sahibi olmadığınız (bu uydurma haberi) ağızlarınızda geveleyip duruyorsunuz. Bunun önemsiz olduğunu sanıyorsunuz. Hâlbuki bu, Allah katında çok büyük bir suçtur. Onu duyduğunuzda "Bunu konuşup yaymamız bize yakışmaz. Haşa! Bu, çok büyük bir iftiradır..." demeli değil miydiniz? Eğer inanmış insanlarsanız, Allah, bir daha buna benzer tutumu tekrarlamaktan sizi sakındırıp uyarıyor."[395]

---

394. İbn Hişam, Siret, 3/412; Cerir et-Taberi, Taberi Tefsiri, 6/126
395. Nur: 11-17

Müslümanlardan bu iftira kampanyasına bir şekilde müdahil olmuş isimler de cezasız kalmadı. Yukarıdaki ayetin nüzulünden sonra bu iftirayı yayma hususunda başı çeken Hamne binti Cahş, Hasan b. Sabit ve Mistah b. Usase'ye kazf cezası[396] verildi.[397]

Bu ceza aynı zamanda tüm Müslümanlara bir ikaz hükmündeydi ve Müslümanlardan, herhangi bir konuda kesin bilgi sahibi olmadan, sadece duydukları sözler üzerine konuşmamaları ve bunun aslını bilmeden yaymamaları isteniyordu.

Hendek Savaşı (M. 627)

Bu savaşa hizb kelimesinin çoğulu anlamında kullanılan Ahzab Savaşı da denilmiştir. Zira Müslümanlara karşı Mekke müşrikleri, Yahudiler ve civardaki diğer bazı çapulcu Arap kabileleri iş birliği yaparak savaşmıştır. bu nedenle bu savaşa, Ahzap yani gruplar savaşı denmiştir.

Daha önce Beni Kaynuka ve Beni Nadir Yahudileri, yaptıkları ihanetler neticesinde Medine'den çıkarılmıştı. Bunun üzerine bir kısmı Şam'a bir kısmı da Hayber'deki yakınlarının yanına yerleşmişti. Ancak Yahudiler bu sürgünlerin acısını hiçbir zaman unutamadılar.

Aralarında Huyey b. Ahtab ve 'fasık' lakaplı Amr b. Sayfî'nin de bulunduğu 19 kişilik bir grup Mekke'ye giderek Kureyş müşrikleri, Gatafanlılar, Fezareliler, Esedoğulları, Süleymoğulları ve onlara bağlı bulunan kabileleri Peygamberimiz aleyhisselatu vesselama karşı savaşmaya davet ettiler. Ebu Süfyan onlara: *"Siz bu işte azimli ve kararlı mısınız?"* diye

---

396. İslam ceza hukukuna göre kazf cezası, seksen sopadır ve bu suçu işleyenin şahitliği kabul edilmemektedir.

397. İbn Hişam, Siret, 3/315; İbn Kayyim el-Cevziyye, Za'du'l-Mead, 3/302

sordu. Fitne grubu: *"Evet! Muhammed'e düşmanlık ve onunla çarpışmak hususunda sizinle antlaşma yapalım diye geldik!"* dediler. Ebu Süfyan: "Öyle ise, *hoş geldiniz, safa geldiniz! Muhammed'e düşmanlıkta yardımcı olanlar, bizim katımızda insanların en sevgilisi ve makbulüd*ür!"[398] dedi.

Kureyş kabilesi Yahudilere şunu da sordu: *"Ey Yahudi topluluğu! Sizler kitab ehlisiniz. Bizimle Muhammed'in arasında ihtilaf ettiğimiz mevzuya dair ilminiz de var. Doğru söyleyin bizim dinimiz mi yoksa Muhammed'in dini mi hayırlı?"* dediler. Yahudiler: *"Sizin dininiz onunkinden daha hayırlı, hem siz hakka daha layıksınız."*[399] dediler. Kureyş müşrikleri onların bu sözlerine çok sevindiler. Kitap ehli olmalarına rağmen Yahudilerin hakkı gizleyerek şirki İslam'dan üstün görmeleri nedeniyle Rabbimiz onlar hakkında şu ayeti indirdi:

"Şu kendilerine kitaptan (okuma yazmadan) bir nasip verilmiş olanları görmüyor musun? Onlar puta ve şeytana inanıyorlar. Ve Allah'ı tanımayanlara, 'Bunlar, müminlerden daha doğru yoldadır' diyorlar."[400]

Yahudilerin fitne toplantılarının sonunda farklı müşrik kabilelerinin destek verdiği büyük bir ordu oluştu. Aralarında anlaşarak Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam ile savaşmaya ve uykularını kaçıran Medine İslam Devletine son vermeye karar verdiler. Başarılı olmaları durumunda çapulcu Gatafan ve Beni Süleym kabilelerine de Hayber'in bir yıllık hurma mahsulünü vereceklerdi.

Bu genel karardan kısa bir süre sonra, Ebu Süfyan kumandasında 10 bin kişilik müşrik ordusu, Hicretin 5. yılında Medine'ye doğru yola koyuldu.

---

398. M. Asım Köksal, İslam Tarihi, 5/20
399. İmam Zehebi, Tarihü'l İslam, 3/390
400. Nisa: 51

Resulullah aleyhisselatu vesselam, aldığı istihbaratla müşriklerin amacından haberdar oldu. Yapılması gerekenler hakkında ashabıyla müşavere etmeye başladı. İstişarelerin sonunda Medine'de kalarak düşmanı karşılama kararı alındı ve hemen hazırlıklara başlanıldı. Kısa bir sürede 3 bin kişilik bir ordu hazırlandı. Muhacirlerin sancaktarı Zeyd b. Harise, ensarın ise Sad b. Ubade idi.

Düşmanın beklenenden daha kalabalık olduğu bilgisi üzerine yeni tedbirler araştırıldı. Hz. Selman radıyallahu anh, ilginç ve o güne kadar Arap topraklarında pek görülmemiş bir öneride bulundu: Medine'nin etrafına hendek kazmak! Efendimiz bu ilginç teklifi yerinde buldu ve hemen kazı işleri başladı.

Rahmet Peygamberi Hendek Kazıyor

Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam, hendek kazımı sırasında iş bölümü yaparak kazı çalışmalarını başlattı. Bizzat kendisi de böylesi zorlu bir günde, Müslümanlara moral ve destek olması için hendek kazılması işinde çalışıyordu.

Ensar ve muhacirler hendeği kazarken: *"Biz o kimseleriz ki hayatta kaldığımız müddetçe İslamiyet üzere olmak hususunda Muhammed'e bey'at etmişizdir."* diyerek şiirler eşliğinde çalışıyorlardı. Rahmet peygamberi onların bu sözlerini işitince: ***"Allah'ım! Doğrusu ahiret hayrından başka hayır yoktur. ensar ve muhacirlere bereket ver, onları mübarek kıl."***[401] diyerek duayla karşılık verdi.

Efendimiz kazı işini paylaştırırken ensar ve muhacirler arasında tatlı bir rekabet vardı. Bu nedenle güçlü bir bedene sahip olan Hz. Selman radıyallahu anhın hangi tarafta çalışacağı konusunda küçük bir ihtilaf yaşandı. Zira hem ensar

401. İbn Kesîr, el-Bidaye ve'n-Nihaye, 4/161

hem de muhacirler Hz. Selman'ın kendilerinden olduğunu iddia ediyorlardı. Sonunda Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam bu tatlı atışmaya son noktayı koydu ve: ***"Selman bizdendir, Selman ehl-i beyttendir."***[402] diye buyurdu.

Hendek kazma işi büyük bir zevkle yapılıyordu. Müslümanlar hendeği kazarken çeşitli şiirler okuyorlardı. Yaklaşık 5,5 km. uzunluğunda olan hendeğin genişliği 9 metre, derinliği ise 4,5 metre kadar olacaktı.

Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam, her 10 kişiye 40 zira' yani yaklaşık 20 metrelik bölümü kazma işini verdi.

Hendek kazımı büyük bir süratle ilerlerken, Medine'de devam eden kıtlık nedeniyle yiyecek sıkıntısı yaşanıyordu. Bu yüzden Efendimiz aleyhisselatu vesselam dâhil hendek kazma işinde çalışan bütün ashap açlıktan karınlarına taş bağlamışlardı. Ashaptan Cabir b. Abdullah, Müslümanların bu durumunu görünce evinde bulunan bir kuzuyu keserek pişirmeyi düşündü. Ancak hendekte çalışanlar çoktu ve küçük bir kuzu ancak birkaç kişiye yetebilirdi. Bu nedenle de sadece Efendimizi davet etmeyi düşündü ve onun yanına giderek gizlice kendisini yemeğe davet ettiğini söyledi. Ancak Rahmet Peygamberi, ashabının açlıktan kırıldığı bir sırada tek başına gidip yemek yiyemezdi. Bu nedenle Cabir radıyallahu anhın bu davetini ilan ettirerek: ***"Ey hendek ahalisi! Cabir bize bir ziyafet hazırlamış, haydi buyurun, onun evine gidelim!"***[403] diye buyurdu ve hendekte çalışan tüm Müslümanların davet edildiğini duyurdu. Ardından da Hz. Cabir'e talimat verdi ve kendisi gelinceye kadar kimsenin yemek ve ekmeğe karışmamasını tembihledi.

Efendimiz, herkesten önce giderek yemeğin üzerine bereket duaları okudu. Bu duanın hemen ardından küçük

---

402. İbn Sa'd, et-Tabakât, 9/330; İbn–i Esir, El Kâmil Fi't-Tarih, 2/165
403. İbn Kesîr, el-Bidaye ve'n-Nihaye, 4/171

bir kuzunun eti, hendek kazı işinde çalışan kalabalık bir cemaate yetti.[404]

Fetih Müjdeleri

Hendek kazımı esnasında Allah Resulü aleyhisselatu vesselam, İslam ordusunun gelecekte yapacağı fetihler hakkında da bazı müjdeler verdi. Ashap, hendekte kazı işine devam ederken sert bir kaya parçasına denk geldi. Bütün uğraşlarına rağmen o kayayı bir türlü kıramadılar. Hz. Selman radıyallahu anh, Efendimiz'in yanına giderek durumu ona arz etti. Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam eline bir kazma aldı ve hendeğe inerek kazı işinin durmasına sebep olan kayayı kırmaya başladı. Efendimiz o kayaya her vuruşunda kaya parçalanıyor ve ondan bir kıvılcım sıçrıyordu. Bu sırada peygamberimiz tekbir getirince Müslümanlar da tekbir getirmeye başladılar. Kaya tamamıyla parçalandıktan sonra Efendimiz:

"Birinci darbe anında görülen parıltı, bana Hire kasırları ile Kisranın Medayin şehrini gösterdi. Oraları sanki köpek dişleri gibi idi. Cebrail, ümmetimin oralara sahip olacağını bana haber verdi.[405] İkinci darbe esnasında görülen parıltı, Rum diyarındaki kızıl kasırları bana gösterdi… Cebrail, ümmetimin oralara da sahip olacağını bana haber verdi. Üçüncü darbe anında görülen parıltı ise San'a kasırlarını bana aydınlatıp gösterdi… Cebrail, ümmetimin oralara da sahip olacağını bana haber verdi. Size müjdeler olsun!"[406]

---

404. Buhari, Meğazi, 29

405. Efendimiz aleyhisselatu vesselamın vefatından kısa bir süre sonra Hz. Ömer radıyallahu anh ve Hz. Osman radıyallahu anh zamanlarında bu müjdeli haber gerçekleşti. Rum diyarının kızıl kasırları, Hire kasırları ve Kisra'nın Medayin şehri fethedildi.

406. İbn Sa'd, et-Tabakât, 4/95; İbn Kesîr, el Bidaye ve'n-Nihaye, 4/172

Kalplerinde hastalık taşıyan münafıklar dışında tüm Müslümanlar bu habere sevinip birbirlerini müjdelemeye başladılar. Zira onlar Allah Resulü aleyhisselatu vesselamın gelecekten haber veren mucizelerine daha önce de şahit olmuşlardı. Bu müjdelere sadece, mevcut şartların ötesini göremeyen münafıklar sevinmedi.

Efendimiz'in verdiği müjdeler üzerine, aralarında Muattib b. Kuşeyr'in de bulunduğu bir grup münafık:

"Bizden herhangi bir kişi def-i hacet için dışarı çıkamıyor iken, nasıl olur da bize Kisra ve Kayser'in hazineleri vaadedilebiliyor?"[407] diye alay ettiler. Münafıklar her zamanki gibi Müslümanların morallerini bozmak ve onları umutsuzluğa düşürmek adına bunu yapıyorlardı.

Münafıkların bir kısmı da Efendimiz'e gelerek evlerinin Medine dışında ve düşmanın saldırısına açık olduğunu söyleyerek çeşitli bahaneler uyduruyor ve ordudan ayrılarak evlerine gitmek için izin istiyorlardı. O da bunlardan bir kısmına izin veriyordu.

Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam her ihtimale karşı kadınların ve çocukların Medine'nin en korunaklı yerlerine yerleştirilmesini de emretti. Başlarına da İbn Ümmi Mektûm'u bıraktı.[408]

Hendeği Görünce Şaşıran Müşrikler

Hicretin 5. yılı Zilkade ayında müşrikler Medine'ye vardılar.[409] Ahzab Ordusu, Müslümanları yurtlarında sıkıştıracaklarının hesabını yapıyorlardı. Ancak Medine'ye yaklaştıklarında gördükleri hendek karşısında şaşırıp kaldılar. Çünkü

407. İbn Hişam, Siret, 2/179
408. İbn Kayyim el-Cevziyye, Za'du'l-Mead, 3/311
409. İbn Sa'd, et-Tabakât, 2/66

Arabistan'da şimdiye kadar böyle bir savaş tekniği görülmemişti. Bu hâl onların morallerini bozdu. Hendeğin yakınlarında karargâhlarını kurup beklemeye başladılar. Bu arada bazı müşrikler hendeği kontrol ederek tam genişletilememiş bazı yerlerinden geçmeye çalıştılar. Fakat pek başarılı olamadılar. Yapacak bir şeyleri kalmayan müşrikler uzak mesafelerden Müslümanlara ok atmaya başladılar.

Müşriklerin kuşatması aralıksız devam ediyordu. Bazen Müslümanların mevzilerini çok yoğun bir ok atışına tutuyorlardı. Hatta bu nedenle Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam ve ashaptan birçok kişi bazı vakitlerin namazlarını kılamadılar. Namazı kaçırdığı için üzülen Efendimiz aleyhisselatu vesselam müşriklere beddua ederek;

"Allah'ım, bizi ikindi namazını kılmaktan alıkoyan kimselerin, evlerini ateşle doldur. Mezarlarını ateşle doldur."[410] ***Kur'an'ı indiren, hesapları çabucak gören Allah'ım bize saldıran bu düşman güçlerini sarsıntıya uğrat ve perişan et."***[411] diye buyurdu.

Müslüman Müslümanı Korkutmaz

Hendek Savaşı'nda müşriklerin yoğun saldırıları nedeniyle Müslümanlardan çok yorgun düşenler oluyordu. Bunlardan biri de Zeyd b. Sabit radıyallahu anhtı. Hz. Zeyd, müşrik saldırılarının biraz hafiflediği bir sırada yorgunluktan olduğu yerde uykuya daldı. Bu sırada Umare b. Hazm kendisine bir şaka yapmak istedi ve silahlarını alarak başka bir yere sakladı. Hz. Zeyd uyandığında silahlarını yanında bulamayınca tedirgin oldu. Efendimiz, onu bu paniklemiş halde görünce: ***"Ey uykucu! Uyudun ve sonunda silahın da gitti."*** Ardın-

410. Buhari, Cihad, 97
411. Müslim, Cihad, 7

dan da ***"Bu delikanlının silahı hakkında bilgisi olan var mı?"***[412] buyurdu. Umare b. Hazm o silahları şaka olsun diye kendisinin aldığını söyledi. Bunun üzerine Efendimiz aleyhisselatu vesselam bir müminin korkutulmasını ya da izinsiz olarak onun malının alınmasını yasakladı.

Yahudilerden Beklenen Tavır: İhanet

Müşrik saldırıları devam ederken Ahzab ordusundaki Yahudiler, Müslümanlarla antlaşma halinde olan Kurayzaoğulları Yahudilerini de kandırarak yanlarına çekmeyi başardılar. Böylelikle müminler iki düşman arasında sıkışıp kaldılar.

Medine'nin her taraftan düşman kuvvetleriyle kuşatıldığı bir zamanda Efendimiz aleyhisselatu vesselam, onların birliğini ve gücünü dağıtmak için yeni bir plan yaptı. Bu plana göre Gatafanlıların lideri olan Uyeyne b. Hısn'a haber yollayarak şu teklifte bulundu: ***"Medine'nin tamamında yetişen hurmanın üçte birini vermeme karşılık Arap kabilelerini desteklemeksizin yanınızdakilerle beraber geri döner misiniz?"***[413] Bütün kavgaları menfaat ve dünyalık üzerine olan müşrikler bu teklifi hemen kabul ettiler. Tam bu sırada Üseyd b. Hudayr, Sad b. Muaz ve Sad b. Ubade, Efendimiz'e geldiler. Hz. Üseyd söz alarak:

"Ya Resulullah! Bu, isteğimize bağlı yapacağımız bir şey midir yoksa Allah'ın sana emrettiği ve bizim mutlaka yapmamız gereken bir şey midir!" dediler. Efendimiz aleyhisselatu vesselam: ***"Eğer bir şeyle emrolunmuş olsaydım sizi çağırıp danışmazdım.[414] Bu benim düşüncemdir. Allah'a yemin ederim ki bunu şu nedenle yapmayı düşündüm. Arapların size tek elden ok attıklarını ve her taraftan***

412. İbn Sa'd, et-Tabakât, 5/323
413. İbn Sa'd, et-Tabakât, 6/174
414. İbn Sa'd, et-Tabakât, 2/75

üzerinize üşüştüklerini gördüm, birazcık olsun güçlerini kırmak istedim."[415] buyurdu. Üseyd b. Hudayr radıyallahu anh da: *"Ya Resulallah! Bizler ve bunlar şirk üzere idik, putlara tapıyor, Allah'a ibadet etmiyor, O'nu tanımıyorduk. Fakat bir gün olsun ya satın almak ya da misafir olarak ağırlanmaları hali dışında, bizden tek bir hurma elde edebilecekleri umuduna kapılmadılar. Şimdi Allah bizi İslam'la şereflendirmiş, ona iletmiş, seninle de bizi aziz kılmışken mi onlara mallarımızı vereceğiz? Allah'a and olsun ki Allah bizimle onlar arasında hükmünü verinceye kadar kılıçtan başka onlara verecek bir şeyimiz yoktur."*[416] dedi. Resulullah aleyhisselatu vesselam, Üseyd radıyallahu anhın yiğitlik dolu bu konuşmasından çok memnun oldu. Sad b. Muaz ve Sad b. Ubade de buna benzer sözler söylediler. Konuşmaların sonunda Efendimiz: ***'Yazıyı yırt'*** dedi ve Uyeyne'ye anlaşmayı yapmaktan vazgeçtiğini bildirdi. Bazı Müslümanlar da onu tehdit edip korkutarak oradan kovdu. Biraz önce Medine hurmalarının üçte birini alma gibi büyük bir ganimetle dönme hayali kurarken bir anda bütün hayalleri suya düşen Uyeyne şaşkın ve eli boş bir şekilde Gatafanlılara döndü.

Savaş Bir Hiledir

Eşca kabilesinin liderlerinden olan Nuaym b. Mesud, Hendek Savaşı'nda Müslüman olmuştu. Onun iman ettiğinden müşriklerin haberi yoktu. Nuaym, Medine'nin çepeçevre düşmanlarla çevrildiği bu nazik dönemde düşman birliklerini birbirlerine düşürecek bir plan hazırladı. Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam Efendimiz'e gelerek planından bahsetti. Ardından da bu planını uygulamak için özel bir izin istedi. Efendimiz aleyhisselatu vesselam: ***"Bu adamları***

415. İbn Hişam, Siret, 3/312
416. İbn Sa'd, et-Tabakât, 6/174; İbn Hazm, Cevâmiu's-Sire, 185

bizden uzaklaştırabilirsen uzaklaştır.[417] ***Sen Gatafanlılara mensup bir adamsın. Gidip bize karşı ittifak kurmuş olanların dağılmalarını sağlayabilirsen bizimle birlikte kalmandan daha çok hoşumuza gider."***[418] diye buyurdu. Hemen ardından da ***"savaşın bir hile"***[419] olduğunu hatırlatarak ona izin verdi.

Nuaym radıyallahu anh'ın o civardaki kabilelerle iyi bir dostluk ilişkisi vardı. Efendimiz'den o özel izni alınca da hemen işe koyuldu. İlk olarak Kureyzaoğulları Yahudilerinin yanına gitti. Onlarla olan iyi dostluğunu hatırlatarak bazı konularda kendilerini uyarmak istediğini söyledi. Daha sonra onların korkaklıklarını kaşıyarak, *"Siz, Kureyşi ve Gatafân'ı Muhammed'den intikam alma ve savaşma konusunda desteklediniz, fakat onlar sizin gibi değildir. Bu şehir sizin şehrinizdir. Mallarınız, çocuklarınız, kadınlarınız buradadır. Bunları başka yere alıp götüremezsiniz. Kureyş ve Gatafân bir fırsat ve ganimet bulacak olurlarsa onu alıp giderler. Yok, böyle bir şey olmayacak olursa, yurtlarına gider ve sizleri Muhammed'le baş başa bırakırlar. Onunla baş başa kaldığınız takdirde ise ona güç yetiremezsiniz. Bu bakımdan onların şereflilerinden, güveninizi sağlamak üzere rehineler almadıkça savaşmayınız ki Muhammed'e rahatlıkla karşı çıkabilesiniz."*[420] dedi. Nuaym'ın sözleri üzerine biraz düşünen Kureyzaoğulları Yahudileri ikna oldular.

Hz. Nuaym, Yahudilerin kalbine şüphe tohumları attıktan sonra Kureyşlilerin yanına gitti. Ebu Süfyân'a ve beraberindeki diğer müşriklere kendilerinin dostu olduğunu hatırlattıktan sonra: *"Yahudiler Muhammed'e yaptıkları nedeniyle*

---

417. İbn Sa'd, et-Tabakât, 5/179

418. İmam Kurtubi, el–Camiu li Ahkami'l–Kur'an,14/38

419. Buhari, Cihad, 156; Müslim, Cihad, 1581

420. İbn Sa'd, et-Tabakât, 5/179; İbnü'l-Esir, El Kâmil Fi't-Tarih, 2/170.

pişman oldular ve ona haber gönderdiler: 'Biz yaptıklarımıza pişman olduk, iki kabileden, Kureyş ve Gatafanlıların eşrafından birkaç adam alsak da sana teslim etsek, sen de onların boyunlarını vursan, sonra da seninle birlik olup onların köklerini kazısak, ister misin?' dediler. Muhammed de onlara 'Peki' diye haber gönderdi.[421] Nuaym bu sözlerinin ardından da Kureyzaoğullarının kendilerinden rehine istemesi durumunda onlara asla rehine vermemeleri tavsiyesinde bulundu. Hz. Nuaym, Kureyşlileri de ikna ettikten sonra Gatafanlılar'a da aynı oyunu yapmak üzere oradan ayrıldı.

Nuaym radıyallahu anh, Gatafanlıların yanına vardığında Kureyşlilere ve Yahudilere söyledikleri sözlerin benzerini onlara da söyledi. Böylelikle kısa bir süre içerisinde Ahzab'ın bütün tarafları birbirinden şüphelenmeye başladılar.

Nuaym radıyallahu anhın, küfür cenahını birbirlerine karşı uyarması üzerine bir süre sonra Kureyzaoğulları rehine talebinde bulunmaya başladı. Bunun üzerine hepsi de Hz. Nuaym'ın kendilerine doğru söylediğini ikrar etmeye başladılar.

Hz. Nuaym'ın, Ahzab ordusunu birbirine düşürmeye yönelik çabaları kısa bir sürede sonuç verdi. Şüphe tohumlarının meyve vermeye başladığı tam bu sırada Yüce Allah onların üzerine şiddetli ve soğuk bir fırtına gönderdi. Bu öyle şiddetli bir fırtınaydı ki müşriklere ait tek bir sağlam çadır bile yerinde kalmadı. Kısa bir süre sonra Ahzab'ın merkez karargâhı olan yerde soğuk ve şiddetli rüzgârlar dışında hiçbir şey kalmadı.

Müslümanlarla müşrikler arasında sadece hendeğin genişliği kadar mesafe vardı. Buna rağmen esen rüzgâr sadece müşriklerin bulunduğu bölgede çok şiddetli olarak esiyordu.

---

421. İbn Hişam, Siret, 3/319

Şiddetli rüzgârla birlikte sağanak bir yağmur da başlayınca, yerlerinde kalıp kuşatmayı devam ettirmek isteyen son müşrik grubu da umutsuzluğa düşerek dağılmaya başladı.

Son Bir İstihbarat

Bu şiddetli rüzgâr esnasında Efendimiz aleyhisselatu vesselam, Huzeyfe b. Yeman'ı müşriklerin son durumunu öğrenmesi için görevlendirdi ve: ***"Ey Huzeyfe! Git ve onların arasına gir, ne yaptıklarını kontrol et. Ama sakın hiçbir hareket yapma bize öylece geri gel."***[422] buyurdu. Gece soğuk ve karanlık, düşman ise kalabalıktı. Bu nedenle Hz. Huzeyfe biraz tedirgindi. Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam bunu fark etti ve kendisine dua etti. Efendimizin duasıyla Huzeyfe'nin tedirginlik ve endişeleri hemen dağıldı ve müşrikler hakkında son bilgileri öğrenmek üzere yola koyuldu. Gizlice müşriklerin ordusunun içine kadar ilerledi. Onların tedirginlik ve korku içindeki panik ve perişan hallerini gördü. Hz. Huzeyfe istihbarat toplamak için aralarına sızdıktan kısa bir süre sonra Ebu Süfyan ayağa kalkıp müşrik ordusuna şöyle seslendi: *"Ey Kureyş topluluğu! Şüphesiz ki siz, kalınacak bir yerde bulunmuyorsunuz. Atlar ve develer helak oldu. Beni Kurayza da bize olan sözünü yerine getirmedi. Onlardan hoşumuza gitmeyen bir haber gelmiştir. Biz, gördüğünüz rüzgârın şiddetiyle karşılaştık. Hiçbir kazan yerinde durmuyor, devriliyor, hiçbir ateş doğru dürüst yanmıyor, hiçbir çadır yerinde kalmıyor. Artık yola çıkın. İşte ben çıkıyorum."*[423] dedi ve devesine binerek oradan uzaklaştı. Liderlerinden bu panik ve korku haline şahid olan askerler hızla dağılmaya ve savaş mahallini terk etmeye başladılar. Onların bu durumuna şahit olan Hz. Huzeyfe de geri

422. İmam Zehebi, Tarihü'l İslam, 3/409
423. İbn Kesîr, el-Bidaye ve'n-Nihaye, 4/195

döndü. Resulullah aleyhisselatu vesselamın yanına vardı ve müşriklerin arkalarına bile bakmadan kaçtıkları müjdesini verdi. Bu habere bütün Müslümanlar çok sevindiler. Ancak ihtiyaten nöbet yerlerinden gün aydınlanıncaya kadar ayrılmadılar. Sabah olduğunda düşman birliklerinin yerlerinde yeller esiyordu.

Müşrikler bir ay devam eden savaşın sonunda arkalarında 3 ölü bırakarak kaçmak zorunda kaldılar. Müslümanlardan da 6 kişi şehit oldu. Bunlar: Enes b. Evs, Abdullah b. Sehl, Tufeyl b. Nu'man, Sa'lebe b. Ganeme ve Ka'b b. Zeyd idi.

Küfür ordusu, bütün güçlerini kullanarak katıldıkları bu savaştan da bir başarı elde edemedi. Peygamberimiz aleyhisselatu vesselam Hendek Savaşı'ndan sonra Kureyşlilerin bir daha kendilerine saldıramayacağını ashabına müjdeleyerek: ***"Kureyş bu yıldan sonra size saldıramayacak, fakat siz ona saldıracaksınız."***[424]

Hakikaten de bu savaş müşriklerin Müslümanlara yönelik planlayarak yaptıkları son savaş oldu. Böylelikle Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselamın gelecekten haber verdiği bir mucizesi daha ortaya çıkmış oldu.

Benî Kurayza Yahudilerinin Cezalandırılması

Müşrik ordularının dağılmasının hemen ardından Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam Medine'ye dönerek silahlarını bırakıp yıkandı ve dinlenmeye çekildi. Tam bu sırada Cebrail aleyhisselam gelerek Beni Kureyza Yahudilerinin yurdunu işaret etti ve: **"Ey Muhammed; Sizler silahlarınızı bırakmış olmakla birlikte, melekler silahlarını bırakma-**

424. İbn Hişam, Siret, 3/349

dılar. Allah sana, Beni Kurayza'nın üzerine gitmeni emretmektedir."[425] dedi.

Müşrik ordusunun dağılmasından sonra Yahudiler, yaptıkları ihanetin karşılıksız kalmayacağını anlayarak kalelerine çekildiler.

Cebrail aleyhisselam yeni hedefi işaret ettiğinde, Efendimiz aleyhisselatu vesselam ve Müslümanların çoğu daha ikindi namazlarını kılmamışlardı. Efendimiz, Müslümanlara haber yollayarak: ***"Hiç kimse Beni Kurayza yurduna varmadan önce ikindi namazını kılmayacak."***[426] buyurdu ve onların üzerine hareket etme emrini verdi. Zira İslam devletinin yanı başındaki bu tehlikenin artık bertaraf edilmesi ve böyle bir ihanete bir daha fırsat verilmemesi gerekiyordu. Efendimiz'in bu talimatıyla Müslümanlar hiç beklemeden yola çıktılar.

Yahudiler, Müslümanlar tarafından kuşatılınca 900 kişilik kuvvetleriyle karşı koymaya çalıştılar. Korkudan kalelerinden inemedikleri için daha çok savunma savaşı verdiler. 25 gün devam eden kuşatmanın ardından direnme güçlerini kaybeden Yahudiler Sad b. Muaz radıyallahu anhın hakemlik yapması şartıyla teslim olmayı kabul ettiler. Sad b. Muâz ile kabilesi Evs, Beni Kurayzanın müttefiki idi. Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam, onların bu şartını kabul ederek Hz. Sa'd'ın getirilmesini emir buyurdu.

Hz. Sad, Hendek Savaşı sırasında kolundan bir okla vurularak ağır yaralanmıştı. Tam bu sırada Yahudilerin müşriklerle anlaşarak ihanet ettiklerini duyunca çok üzülerek:

"Allah'ım, eğer Kureyş'in savaşından bir şey bıraktınsa beni yaşat. Çünkü Resulüne eziyet eden, onu yalanlayan ve

---

425. İbn Sa'd, et-Tabakât, 2/78; İbn Kayyim el-Cevziyye, Za'du'l-Mead, 3/315

426. İmam Zehebi, Tarihü'l İslam 3/427

onu yurdundan çıkaran bir kavimle savaşmak kadar başka bir isteğim yoktur. Allah'ım! Eğer aramızdaki savaşı bitirdinse, bunu benim için şehitlik eyle. Kurayzaoğullarından intikam almadıkça da yüzümü güldürme![427] Beni Kureyza'dan gönlüm rahata ermedikçe canımı alma!"[428] diye dua etmişti. Onun bu duasından sonra şiddetli kanaması durmuştu.

Hz. Sa'd yaralı haliyle oraya getirildi ve Yahudiler hakkında: *"Erkeklerin öldürülmesine, kadınların ve çocukların esir alınmasına ve mallarının paylaştırılmasına hükmediyorum!"*[429] dedi.

Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam da onun bu isabetli kararı nedeniyle: ***"Sen onlar hakkında Allah'ın yedi kat gök üstündeki hükmüne uygun hüküm verdin!"***[430] diye buyurdu.

Hz. Sa'd radıyallahu anhın, Yahudiler hakkındaki bu kararından sonra tekrar yarası açıldı. Kısa bir süre sonra da şehit oldu. Bu esnada 37 yaşındaydı.

Resulullah aleyhisselatu vesselama, şehadet haberi verildiğinde çok hızlı bir şekilde onun yanına varmak istedi. Efendimiz'in bu süratinden sahabiler şikâyet ettiler. Bunun üzerine Efendimiz: ***"Ben Hanzale'de olduğu gibi, meleklerin bizden önce ona ulaşmasından ve onu yıkamalarından endişe ediyorum."***[431] buyurdu.

Hz. Sa'd şehit olunca, Hz. Peygamber Efendimiz aleyhisselatu vesselam, onun vefatı nedeniyle arşın titrediğini buyurdu.[432]

---

427. İbn Hişam, Siret, 3/316
428. Tirmizî, Siyer, 28
429. İbn Kayyim el-Cevziyye, Zadu'l-Mead, 3/172
430. İbn Kayyim el-Cevziyye, Zadu'l-Mead, 3/172
431. İbn Sa'd, et-Tabakât, 3/ 497
432. Buhari, Menâkıbu'l-Ensâr, 12

Sa'd b. Muaz radıyallahu anhın Benî Kurayza Yahudileri hakkında verdiği kararın hemen ardından, aralarında Huyey b. Ahtab ve Kab b. Esed gibi Yahudi liderlerinin de bulunduğu 700 kişi boyunları vurularak öldürüldü ve ihanetleri cezasız kalmadı. Çocukları ve kadınları ise esir edildi.

Yahudi kadınlarından sadece bir kişi öldürüldü. O da savaş sırasında ashaptan Süveyd b. Sâmit'in kafasına değirmen taşı atıp ölümüne sebep olmuştu.

Ben-i Lihyan Gazası

Uhud Savaşı'nın hemen ardından Beni Lihyanlılar haince bir planla muallim olarak istedikleri Müslümanları tuzağa düşürmüştü. Davetçi Müslümanlardan bir kısmını öldürmüş ve bir kısmını da Mekkeli müşriklere satmışlardı. Müslümanlar Reci' faciasını ve bu ihanetin acısını hiçbir zaman unutmadılar.

Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam, Medine'de Yahudi tehlikesinin bertaraf edilmesinden yaklaşık 4 ay sonra Beni Lihyan kabilesine doğru yola çıktı. Yahudi ihaneti karşılıksız kalmadığı gibi Beni Lihyanlıların da ihanetinin cezasız kalmaması gerekiyordu. Onların bu ihanetine verilecek olan ceza, o civarda bulunan ve böyle planları olan başka hainlere de bir gözdağı olacaktı.

Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam, yola çıkarken maksadının anlaşılmamasını ve böylelikle onları gafil avlamayı istiyordu. Çünkü Beni Lihyanlılar yaptıkları ihanetin farkındaydılar ve kendilerine yönelik bir saldırıyı da bekliyorlardı. Müslümanların kendilerine doğru yola çıktıklarını haber almaları durumunda yiğitçe savaşmak yerine kaçacaklardı.

Bir süre sonra Beni Lihyan kabilesi İslam ordusunun yurtlarına doğru yola çıktığını haber aldı. Müslümanların son

dönemdeki askeri başarılarından haberdar oldukları için savaşmaya cesaret edemediler ve memleketlerini terk ederek dağlara kaçıp sığındılar.

Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam, bu gazada onları yakalayamadı. Ancak bu gazayla o civarda bulunan başka kabilelere bir çeşit gözdağı verilmiş oldu.

Necid Seriyyesi

Beni Lihyan seferinden sonra peygamber aleyhisselatu vesselam, Necid taraflarına bir süvari birliği gönderdi. Müslümanlar, Hanifeoğullarının reisi Sümame b. Üsal'ı yakalayarak Peygamberimiz aleyhisselatu vesselama getirdiler. Allah Resulü, Sümame'yi mescidin direklerinden birine bağladı ve: ***"Ey Sümame! Gönlünden ne geçiriyorsun?"*** dedi. O da: *"Ey Muhammed! Şayet beni öldürecek olursan kanlı bir katili öldürmüş olursun. Yok eğer bana iyilik eder, beni bağışlarsan, iyiliğin kadrini bilen bir kimseye iyilik etmiş olursun. Eğer kurtulmam için mal istersen, dilediğin kadar iste, al."* dedi. Peygamberimiz ona başka bir şey demedi ve onu kendi haline bıraktı. Sonra bir defa daha yanına gelerek aynı şeyi yine söyledi. Sümame de önceki sözlerini tekrar etti. Peygamberimiz aleyhisselatu vesselam ertesi gün yanına vardığında, ***"Sümame'yi serbest bırakınız."*** buyurunca, o da Müslüman olduğunu ilan etti ve Peygamberimize de şöyle dedi: *"Vallahi, (akşamleyin) yeryüzünde bana, senin yüzünden daha sevimsiz bir yüz yoktu. Fakat sabaha çıkınca senin yüzün bana yüzlerin en sevimlisi oldu. Vallahi, akşamleyin yeryüzünde bana senin dininden daha sevimsiz bir din yoktu. Fakat sabaha çıkınca senin dinin bana dinlerin en sevimlisi oldu."* [433]

433. İbn Kayyim el-Cevziyye, Zadu'l-Mead, 3/318

Yemame, Mekke'nin gıda ambarı idi ve Müşrikler bu ticaretin büyük kısmını Sümame aracılığıyla hallediyorlardı. Müslüman olduktan sonra Mekke'ye de uğrayan Sümame, müşriklerce çeşitli hakaretlere uğradı. Onların yanlarından ayrılarak memleketine döndüğünde Mekke'ye herhangi bir yiyecek gönderilmesini yasakladı. Bu tahıl boykotu Kureyşlilerin hayatını iyice zorlaştırdı. Bunun üzerine müşrikler, Allah Resul'üne bir mektup yazarak bu boykotun iptali için Sümame'ye mektup yazmasını rica ettiler. Rahmet Peygamberi aleyhisselatu vesselam da bu insani isteklerini kabul ederek Sümâme'ye bir mektup yazdı ve Mekke'ye erzak göndermesini emir buyurdu.

Zi-Kared Gazvesi

Hendek Savaşı'nın yağmacı gruplarından olan Gatafanlılar, elde etmeyi umdukları birçok ganimetten mahrum kalarak geri çekilmişlerdi. Ancak kaybettikleri ganimetleri telafi etmek için fırsat kolluyorlardı.

Hz. Peygamber Efendimiz aleyhisselatu vesselamın 20 kadar devesi vardı. Bunlarla hem ailesinin hem de misafirlerinin ihtiyaçlarını karşılardı. Hendek Savaşı'ndan bir süre sonra, başlarında Uyeyne b. Hısn'ın bulunduğu 40 kişilik yağmacı bir gürûh fırsatını bularak Efendimiz'e ait olan develeri yağmaladılar. Bu yağma esnasında Hz. Ebu Zer'in oğlunu katlettiler ve oradaki develeri alıp götürdüler.

Gatafanlıların yaptıkları baskın ve yağma, bazı müminler tarafından öğrenildiğinde onları takip etmeye başladılar. Müslümanlar onlara yaklaştı ve karşılıklı ok atışları başladı. Kısa bir süre mücadele eden yağmacı müşriklerden bir kısmı öldürüldü ve bir kısmı da kaçtı.

İslam ordusu Zi-Kared denen yerde bir gün bir gece kaldıktan sonra Medine'ye geri döndü.

Hendek Savaşı'ndan Sonra

Hendek Savaşı'ndan sonra Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam Efendimiz'in haber verdiği müjde gerçekleşti ve bu tarihten sonra kimse Medine'ye saldıramadı.

Yine bu tarihten sonra Medine etrafına çok sayıda küçük askerî harekâtlar yapıldı. Bu harekâtlarla daha çok bu çevrelerde yaşayan kabilelere gözdağı vermek, İslam'ın bu topraklarda yeni bir güç olduğunu kabul ettirtmek ve Mekkeli müşrikleri, Ahzab Savaşı'ndaki gibi etrafına çapulcuları toplayarak Medine'yi basma amaçlarından vazgeçirmek amaçlanıyordu. Üstün bir siyasi basiret ve feraset sahibi olan Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam, bu amacında başarılı oldu. Zira hem Medine çevresindeki kabileler hem de Mekkeliler, Medine İslam Devletinin bütün hareketlerini yakından takip ettiriyorlardı.

Bu dönemde Efendimiz'in tebliğ ve davet çalışmaları neticesinde Medine çevresindeki kabilelerden gelip İslamiyeti kabul edenler oldu. Çevre kabileler, İslam'ı hakkıyla öğrenmek amacıyla Medine'ye özel seferler düzenlemeye başladılar.

Zi-Kared gazvesinden Hudeybiye anlaşmasına kadar geçen sürede, altısı Zeyd b. Harise komutanlığında olmak üzere 15 seriyye daha o civardaki kabilelere yönelik olarak yapıldı.[434]

Hudeybiye

Yeni ve genç İslam devletinin giderek güç kazanmaya başladığı bu dönemde Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam bir rüya gördü. Efendimiz rüyasında, hiçbir korku ve endişe duymadan ashabıyla birlikte gidip Kâbe'yi tavaf ediyordu.

---

434. İbn Sa'd, et-Tabakât, 2/86-95

Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam, rüyasını ashabına anlattı. 5–6 yıldan beri vatan hasreti çeken muhacirler bu habere çok sevindi. Zira peygamberlerin rüyalarının da vahiy olduğunu ve bunun er veya geç gerçekleşeceğini biliyorlardı. Efendimiz ashabına, ***"Siz muhakkak Mescidi Haram'a gireceksiniz!"*** müjdesini de verdi. Bu güzel haberler Müslümanlar arasında adeta bir bayram havası yaşattı.

Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam, tüm bu güzel müjdelerin yanında, bunun ne zaman gerçekleşeceği konusunda net bir süre belirtmedi. Ashabın çoğu da bu ziyaretin hemen o yıl içinde gerçekleşeceğini zannettiler.

Hicretin 6. yılının Zilkade ayında, Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam ve sahabileri umre yapmak maksadıyla Mekke'ye doğru yola çıktılar.[435] Efendimiz, hedeflerinin Mekke şehri olduğunu, ancak savaşmak için değil, umre yapmak amacıyla olduğunu etrafa duyurdu. Resulullah aleyhisselatu vesselam, bu yolculukla tek amaçlarının umre yapmak olduğunun Mekke müşrikleri dâhil, o civardaki herkes tarafından iyice anlaşılması için birçok kurbanlık hayvanı da yanlarına alarak yola koyuldu.

Hac ve umre ziyareti cahiliye Arapları arasında da kutsal olarak kabul edilmekteydi. Bu nedenle Mekke şehrine bu amaçla yapılan yolculuktan kimse engellenemezdi. Bu kabul, o civardaki herkes tarafından bilinen genel bir prensipti. Ancak müşrik ideolojisinin omurgası yoktu. Zira onlar acıktıkları zaman, taptıkları helvadan putları yemeyi iyi bilirlerdi. Onların tek kutsalları vardı ki o da menfaatleriydi.

Mekkeliler, Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselamın Mekke'ye doğru yola çıkışından haberdar oldular. Daha düne kadar savaştıkları insanların Kâbe'yi ziyaret etmele-

435. İbn Sa'd, et-Tabakât, 2/97

rine izin vermeyeceklerini ilan ettiler. Hemen ardından da bir ordunun kurulması için hazırlıklara başladılar. Müşriklerin savaş hazırlıkları yapmaya başladığı haberi Efendimiz'e ulaştı. Onların bu inadı Resulullah aleyhisselatu vesselamı üzdü ve ***"Yazıklar olsun Kureyş'e, savaş onları yiyip bitirdi. Onlara ne zarar gelir ki beni diğer insanlarla baş başa bıraksalar? Eğer başka İnsanlar bana kötülük yaparlarsa zaten istedikleri arzuları gerçekleşir. Yok Allah bana zafer verirse, o zaman onlar da fazladan İslam'a girerler. Allah'a yemin ederim, Allah bu dini üstün kılıncaya, ya da bu eski tutumları ortadan kalkıncaya kadar Allah'ın beni kendisiyle gönderdiği dava (İslam) ile onlarla cihad etmeye devam edeceğim."***[436] ***"Bizi onların yolundan başka bir yerden kim götürecek."***[437] diye buyurarak Mekke'ye doğru ilerlemeye devam etti. Mekke'ye 17 km. uzaklıktaki Hudeybiye kuyusu olarak bilinen yere kadar ulaştı. Tam bu sırada Efendimiz'in devesi Kasva burada çöktü. Müslümanlar kaldırmak için uğraştılarsa da onu yerinden kaldıramadılar. Bunun üzerine Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam:

"Fili engelleyen onu da engelledi. Vallahi bugün benden Allah'ın hürmetini tazim edecek hangi şartı isterlerse onlara vereceğim."[438] buyurdu ve burada konaklama emri verdi.

Müslümanların dinlendiği bu esnada Beni Huzaa Kabilesi'nden Budeyl ve birkaç arkadaşı, Efendimiz'in yanına gelerek buraya kadar gelme amaçlarının ne olduğunu sordular. Efendimiz aleyhisselatu vesselam:

---

436. İbn Esir, el Kâmil fi't-Tarih, 4/285

437. İbn Hişam, Siret, 3/421

438. İbn Kayyim el-Cevziyye, Za'du'l-Mead, 3/330; İbn Sa'd, et-Tabakât, 2/98

"Biz kimseyle savaşmaya gelmedik. Biz şu beyti ziyaret etmeye geldik. Kim bize engel olursa, onunla savaşırız."[439] buyurdu. Budeyl geri dönerek Efendimiz'in bu cevabını Kureyşlilere bildirdi.

İlk dönemlerden itibaren Huzaa kabilesiyle Müslümanların arası her zaman iyi olmuştu. Bu durum Kureyşlilerce de bilindiği için onların bu sözlerine inanmadılar. Ayrıca doğru bir haber olsa bile buna asla izin vermeyeceklerini ve Müslümanları hiçbir şekilde Mekke'ye sokmayacaklarını tekrarladılar.

Kalplerine Müslümanların korkusu da girmiş olan müşrikler, hemen yanı başlarına kadar gelmiş bir güce karşı doğrudan savaş ilan etmeyi de göze alamadılar. Bu nedenle Müslümanların buralara geliş amacını daha netleştirmek ve biraz daha zaman kazanmak amacıyla daha güvenilir adamlarından biri olan Mukriz b. Hafs'ı elçi olarak gönderdiler. Mukriz geri döndüğünde Huzaalılardan farklı bir haber getirmedi. Müşrikler onun getirdiği bu haberle de tam tatmin olmadı. Bu nedenle Huleys isimli birini daha gönderdiler. Huleys Müslümanlara yaklaştığında kurbanlık hayvan sürüsünü gördüğü gibi kimseyle konuşma gereği bile duymadan geri döndü. Gördüğü kurbanlık hayvanları ve Müslümanların umre için geldiğini haber verdi. Ancak Kureyşliler onu hiç dinlemediler.

Son olarak müşrikler, Urve b. Mesud'u elçi olarak gönderdiler. Efendimiz önceki elçilere söylediklerini ona da söyledi. Ancak Urve öncekilerden daha küstahça bir tavırla bütün Mekke halkının silahlandığını ve bu şehre girmesine hiçbir zaman izin vermeyeceklerini söyledi. Urve, bu esnada Efendimiz'le ashabı arasında nasıl büyük bir sevgi olduğunu da müşahade etti. Ashab onun etrafında pervane gibi

439. İbn Sa'd, et-Tabakât, 2/98

dönüyor, kendisiyle konuşurken seslerini kısıyorlardı. Abdest aldığı zaman abdest suyunu ellerine geçirebilmek için nerdeyse birbirleriyle yarışıyorlardı. Ona olan saygılarından dolayı ona doğrudan bakamıyorlardı.

Bunların hepsini dikkatle izleyen Urve, Mekkelilerin yanına geri döndü. Efendimizle arasında geçen konuşmaları aktardı. Son olarak orada kendi gözleriyle şahit olduğu, ashabın Efendimiz'e olan büyük sevgisini de dile getirerek;

"Ey benim kavmim, ben Kisrâ'ya, Kayser'e ve Necâşi'ye elçi olarak gittim. Allah'a yemin ederim ki Muhammed'in ashabının kendisine tazim ettiği kadar hiçbir hükümdara yakınları tarafından bu şekilde tazim edildiğini görmedim."[440] dedi.

Bu sırada müşrikler, Müslümanların sayısı ve konumu hakkında daha detaylı bilgi edinmek maksadıyla 50 kişilik bir savaşçı birliğini Hudeybiye'ye doğru gönderdiler. Gözcülük ve istihbarat amaçlı gönderilen müşrik grubu burada çeşitli taşkınlıklar yapmaya başladılar. Onların bu taşkınlıkları üzerine Müslümanlar bunları yakalayarak Efendimiz'in huzuruna getirdiler. Ancak Müslümanların buralara gelme amacı ortadaydı. Bu nedenle bu olayın daha farklı mecralara kaymaması için Efendimiz hepsinin serbest bırakılmasını emretti.

Bu olayın hemen ardından Resulullah aleyhisselatu vesselam, Hıraş b. Ümeyye'yi elçi olarak Mekkelilere gönderdi.[441] Ancak müşrikler ona saldırarak öldürmek istediler. Son anda Hıraş'ın Mekke'de bulunan müşrik akrabaları araya girerek buna engel oldular.

Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam bu olaydan sonra müşriklere bir elçi daha göndermek istedi. Ashabından

---

440. İbn Esir, el Kâmil fi't-Tarih, 2/188
441. İbn Sa'd, et-Tabakât, 2/99

Hz. Ömer radıyallahu anhı çağırarak bu konuda kendisini görevlendirmek istediğini buyurdu. Ancak Hz. Ömer radıyallahu anh müşriklere karşı takınmış olduğu tavizsiz kişiliği nedeniyle bu arabuluculuk girişiminde pek isabetli bir kişi olmadığını düşünüyordu. Bununla birlikte Mekke'de kendi kabilesinden kimsenin olmaması da ayrıca olumsuz bazı sonuçları doğurabilirdi. Tüm bu nedenlerle Hz. Ömer, Hz. Osman radıyallahu anhın kendi yerine gönderilmesinin daha isabetli olacağını söyledi. Efendimiz de onun bu tavsiyesine uydu ve Hz. Osman radıyallahu anhı çağırarak ona, ***"Kureyşlilere git, onlara buraya savaşmak için gelmediğimizi, buraya bu Beyt'e hürmetini yücelterek ziyaretçi olarak geldiğimizi, beraberimizde kurbanlıkları getirdiğimizi, onları kesip sonra da döneceğimizi söyle."***[442] buyurdu ve onu elçi olarak gönderdi.

Hz. Osman radıyallahu anh hemen hazırlanıp Mekke'ye gitti. Burada Ebu Süfyan ve Kureyş'in diğer ileri gelenleriyle buluştu. Müslümanların tek amacının sadece umre yapmak olduğunu bir kez daha onlara anlattı. Hz. Osman radıyallahu anhın bu sözleri üzerine Kureyşlilerden itiraz sesleri yükseldi ve buna asla izin vermeyeceklerini söylediler. Ancak umre yapması için dilerse sadece kendisine özel bir izin verebileceklerini de eklediler.

Edep ve hayâ timsali Hz. Osman radıyallahu anh ise gerek Hz. Peygamber Efendimiz aleyhisselatu vesselama ve gerekse diğer Müslümanlara izin verilmeyen bir ibadetin, kendisi tarafından yapılmasını uygun görmedi ve bu tekliflerini kabul etmedi.

Hz. Osman'ın arabuluculuk temaslarının devam ettiği sırada, kendisinin Mekke'de öldürüldüğü haberi Müslümanların arasında yayıldı. Bu haber doğruysa elçilerin dokunul-

442. İbn Sa'd, et-Tabakât, 2/99

mazlık ilkesi ihlal edilmiş oluyordu ki bu da savaş sebebiydi. Bu dedikodular Efendimiz'e de ulaştı. Bunun üzerine Müslümanların elçisini katledenlere bu ihanetin mutlaka hesabının sorulacağını belirterek:

"Biz bu adamlarla hesaplaşmadıkça buradan ayrılmayacağız!"[443] diye buyurdu ve Müslümanlardan biat almak istedi. Rıdvan Biatı olarak isimlendirilen bu davete, Ced b. Kays adlı münafık dışında[444] tüm Müslümanlar hemen icabet etti. Rıdvan biatından kısa bir süre sonra Hz. Osman'ın katledildiği haberinin asılsız olduğu ortaya çıktı.

Anlaşmaya Doğru

Ortamın oldukça gerginleştiği bu esnada Kureyşliler, Müslümanlara bir haber yollayarak bir teklifte bulundular. Bu teklife göre Müslümanlar; bu yıl niyetlendikleri umreyi yapmadan geri dönecek ve gelecek yıl kılıçları dışında yanlarında başka silah bulundurmamak şartıyla gelip umrelerini yapabileceklerdi.

Mekke müşrikleri anlaşma maddelerini netleştirmek üzere Süheyl b. Amr'ı elçi olarak Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselama gönderdiler. Müzakerelerden kısa bir süre sonra taraflar anlaşma maddeleri üzerinde uzlaştı.

Efendimiz aleyhisselatu vesselam, Hz. Ali'yi çağırarak anlaşma maddelerini yazması talimatını verdi ve: ***"Bismillahirrahmanirrahim yaz"*** diye buyurdu. Ancak Süheyl b. Amr buna itiraz ederek *"Bismike Allahümme"* diye yazılmasını istedi. Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam, başlığın değiştirilmesini kabul etti.[445]

---

443. İbn Esir, el Kâmil fi't-Tarih, 2/189
444. İbn Kayyim el-Cevziyye, Za'du'l-Mead, 3/334
445. İbn Esir, el Kâmil fi't-Tarih: 2/185

Müşriklerin ikinci bir itirazı da anlaşmayı kabul edenlerin isimlerinin yazılması esnasında yaşandı. Süheyl, *"Bu, Allah'ın Resulü Muhammed ile Süheyl b. Amr'ın üzerinde ittifaka vardıkları anlaşmadır"* cümlesindeki **"Allah Resulü"** kelimelerine itiraz ederek bunun yerine **"Abdullah'ın oğlu Muhammed"** olarak değiştirilmesini istedi.[446] Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam her hâlükârda bu anlaşmanın kabul edilmesini istiyordu. Bu nedenle:

"Vallahi siz beni tekzib etseniz de ben kesinlikle Allah'ın Resulüyüm. Bununla beraber 'Muhammed b. Abdullah' yaz."[447] diye buyurdu ve Süheyl'in bu itirazını da kabul ederek isimlerin onun istediği şekilde değiştirilmesi talimatını verdi.

Anlaşma Maddeleri

Hudeybiye anlaşmasına göre aşağıdaki maddeler kabul edilerek Hz. Ali radıyallahu anhu'ya yazdırıldı:

-Taraflar on yıl süreyle birbirlerine karşı savaşmayacak, iki tarafın halkları güven içinde yaşayacaklar, birbirlerine dokunmayacaklardır.

-Kureyşliler'den bir kimse, velisinin izni olmadan Müslümanların tarafına kaçacak olursa, tekrar Kureyşlilere iade edilecek, buna mukabil Müslümanlardan bir kimse Kureyş tarafına kaçacak olursa o kimse iade edilmeyecektir.

Ashaptan bazıları bu maddeye itiraz edince Efendimiz aleyhisselatu vesselam:

"Bizden kaçıp da müşriklere gideni Allah uzak etsin. Onlardan bize gelip de geri gönderdiğimize Allah bir genişlik, bir çıkış kapısı verecektir."[448] diye buyurdu.

---

446. İbn Kayyim el-Cevziyye, Za'du'l-Mead, 3/337
447. Buhari, Şurut, 15, 1; Hac, 106
448. Müslim, Cihad, 1625

-Taraflar birbirlerine karşı düşmanlık yürütmeyecek, komplolar kurmayacak, yağma, mal kaçırma gibi faaliyetler yürütmeyecektir.

-Kabilelerden hangisi Müslümanlara taraf olmak isterse bunu yapmakta serbesttir ve hangisi Kureyş'e taraf olmak isterse o da bunu yapmakta serbesttir.[449]

-Müslümanlar bu yıl Mekke'ye girmeden geri dönecek, ancak gelecek yıl Mekke'ye girebilecek ve yalnız üç gün kalabileceklerdir. Yedeklerindeki süvarilerin silahından başka bir şey bulunmayacak, kılıçlar kınında olacaktır.[450]

Anlaşmaya Sadakat

Taraflar anlaştıktan sonra, anlaşma metninin karşılıklı olarak imzalanacağı sırada Ebu Cendel adlı esir Müslüman, bir fırsatını bularak oraya geldi ve Müslümanlarla beraber Medine'ye gitmek istedi. Ebu Cendel'in babası ve aynı zamanda anlaşma maddelerini hazırlayan Süheyl b. Amr, Efendimiz aleyhisselatu vesselama anlaşma metninde yer alan, *"Kureyşliler'den bir kimse, velisinin izni olmadan Müslümanların tarafına kaçacak olursa, tekrar Kureyşlilere iade edilecektir."* maddesini hatırlattı. Bu sırada Ebu Cendel ise: *"Ey Müslümanlar topluluğu! Beni dinimden vazgeçirmeleri için mi müşriklere iade ediyorsunuz?"*[451] diye avazı çıktığı kadar bağırarak Müslümanları yardıma çağırıyor ve kendisini müşriklere teslim etmemeleri için yardım istiyordu.

---

449. Anlaşmada yer alan bu maddeden sonra Beni Bekir kabilesi Kureyşlilerle, Huzaa kabilesi de Müslümanlarla müttefik olduğunu ilan etti. Huzaa kabilesinin, ilk dönemlerden itibaren Müslümanlarla iyi bir dostluk ilişkisi vardı. Bazı zamanlarda da Kureyş müşrikleriyle ilgili önemli istihbari bilgileri Peygambere Efendimize getiriyorlardı. Huzaa kabilesi, Hudeybiye anlaşmasından kısa bir süre sonra topluca İslam'ı kabul etti.

450. İbn Sa'd, et-Tabakât, 2/100

451. İbn Sa'd, et-Tabakât, 5/109

Efendimiz, Ebu Cendel'in bağışlanması ve bırakılması ricasında bulundu.[452] Ancak Süheyl b. Amr bu talebi kabul etmedi.

Bu hassas ortamda oldukça gerilen ve duygusal anlar yaşayan kimi Müslümanlar, müşriklere karşı koyarak Ebu Cendel'i kurtarmayı düşündü. Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam ortamın daha fazla gerilmemesi için Ebu Cendel'e dönerek:

"Ey Ebu Cendel! Sabret ve kendini Allah'a ada. Allah sana ve seninle beraber bulunan ezilmişlere yakında bir kurtuluş kapısı açacaktır. Biz bu adamlarla aramızda bir barış antlaşması yapmış bulunuyoruz. Onlara söz verdik. Onlar da Allah huzurunda bize söz verdiler. Anlaşmayı çiğnemeyiz."[453] diye buyurdu. Bu sözlerle hem Ebu Cendel'i sakinleştirdi hem de onu kurtarma niyetinde olan kimi Müslümanlara, imzaladıkları anlaşmaya bağlı kalacaklarının ve böyle bir şeyi asla yapamayacaklarının mesajını verdi.

Hz. Ömer radıyallahu anh dayanamayarak önce Resulullah aleyhisselatu vesselama, sonra da Hz. Ebu Bekir radıyallahu anhuya giderek anlaşmanın kabul edilmemesini istedi ve bu ısrarında biraz aşırıya kaçtı. Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam onun bu ısrarlı taleplerini kabul etmedi. Hemen ardından da bu anlaşmayı kendi görüş ve tasarruflarıyla değil, ancak Allah azze ve cellenin emirleri doğrultusunda kabul ettiğini ve asla O'nun emrine aykırı davranmayacağını buyurdu.

Mekke müşrikleriyle Hudeybiye anlaşması imzalanıp kabul edildi. Daha sonra Resulullah aleyhisselatu vesselam Müslümanlara kurbanlarını kesip saçlarını tıraş etmelerini

452. Buhari, Şurut, 15, 1

453. İbn Sa'd, et-Tabakât, 2/100; İbn Esir, el Kâmil fi't-Tarih, 2/190

emretti. Ancak anlaşma metninin maddelerinden pek hoşlanmamış olan sahabiler, Peygamber Efendimiz aleyhisselatu vesselamın bu talebini yerine getirme konusunda isteksiz davrandılar.

Resulullah aleyhisselatu vesselam emrini üç defa tekrarladığı halde kimse bu emre uyma eğilimi göstermedi. Bu duruma biraz üzülen ve sıkılan Efendimiz aleyhisselatu vesselam, bu yolculuk esnasında yanında bulunan Ümmü Seleme *radıyallahu anha* annemizin çadırına girdi ve:

"Şunları görüyor musun? Onlara emrediyorum da icabet etmiyorlar" diye ashabın kayıtsızlığından bahsetti. Ümmü Seleme annemiz:

"Ya Resulullah! Emrinizin yerine gelmesini istiyor musunuz? O halde dışarı çıkınız, kurbanlık develerinizi kesiniz ve ihramdan çıkmak için tıraşınızı olunuz. Ashaba da bir şey söylemeyiniz!"[454] dedi.

Eşinin bu teklifi üzerine Resulullah aleyhisselatu vesselam ashabından hiç kimseye bir şey söylemeden kalkıp kurbanlık develerini kesti ve tıraşını oldu. Efendimiz'in bu şekilde hareket ettiğini gören sahabiler de kalkıp kurbanlarını kesmeye ve tıraşlarını olmaya başladılar.

En Büyük Fetih

Anlaşma maddelerinin Müslümanların aleyhine gibi görünüyor olması nedeniyle başta Hz. Ömer radıyallahu anh olmak üzere birçok Müslümandan itiraz sesleri yükselmeye başladı. Ashabın itirazlarına rağmen Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam hiç tereddüt etmeden bu şartnameyi kabul etti. Zira o basiret ve ferasetiyle Müslümanların göremediği birçok güzelliği fark etmiş ve bu topraklarda böyle bir anlaş-

454. İbn Kayyim el-Cevziyye, Za'du'l-Mead, 3/339

manın kabul edilmesinin büyük bir fethin başlangıcı olacağını görmüştü. Bu nedenle ashabın tüm itirazlarına rağmen anlaşmanın kabul edilmesini sağladı. Neticede Medine'ye dönüş yolunda inen ayetlerde de bunun büyük bir zafer olduğu Allah azze ve celle tarafından da teyit edilecekti:

"Şüphesiz biz sana açık bir fetih lütfettik."[455]

Bu anlaşmaya göre artık Peygamber aleyhisselatu vesselamla Kureyşliler arasındaki savaşlar sona erdi. Bu ise yıllardan beri korku ve endişe olmadan yapılmak istenen tebliğ ve davetin önünü alabildiğince açtı. Bu barış ortamıyla birçok inatçı müşrikin daha sağlıklı ve tarafsız bir şekilde düşünmesine imkân verilmiş oldu. Amr b. As gibi zekâsıyla ve Halid b. Velid gibi savaş dehasıyla nam salmış kimi müşrikler bu barış ve huzur döneminde İslam'ı kabul etti.

Hudeybiye anlaşmasının kabul edilmesi İslam tarihinde bir dönüm noktası oldu. Bu anlaşmanın imzalanmasından bir süre sonra İslam davası birçok yere ulaşma başarısını gösterdi ve çok daha geniş topraklara rahat bir şekilde yayılma imkânı buldu. Zira bu barış anlaşmasıyla o civarda bir barış ve sükûnet ortamı sağlanmış oldu. Müslümanlar da bu barış ve huzur ortamını çok güzel bir şekilde değerlendirdiler. Bu dönemde Müslümanlar, Mekke'de bulunan akraba ve yakınlarını endişesiz bir şekilde ziyaret etmeye ve İslam'ı onlara anlatmaya başladılar. Bu nedenle de ileriki dönemlerde Hudeybiye anlaşmasının nasıl büyük bir zaferin başlangıcı olduğu ortaya çıktığında Hz. Ömer radıyallahu anh, o gün Efendimiz'e yaptığı itirazlarının yersizliği nedeniyle çokça sadaka dağıtarak pişmanlığını dile getirip onu telafi etmeye çalışırdı.[456]

---

455. Fetih: 1

456. İbn Kayyim el-Cevziyye, Za'du'l-Mead, 3/338

Bu barış anlaşmasının önemli bir sonucu daha vardı ki bundan önce müşriklerce varlıkları dahi kabul edilmeyen Müslümanlar, resmi olarak tanınmış oldular.

Barış Ortamı ve Davet

Hudeybiye Barış Anlaşması'yla bu topraklarda baskının olmadığı rahat bir ortamın sağlanması bile başlı başına bir fetihti.

İslam'ın evrensel mesajları, insanları imana davet ederken evvela onların akıllarına hitap ediyordu. Kur'an-ı Kerim'in birçok ayetinde Allah azze ve cellenin varlığı, ahiret ve ölümden sonra tekrar dirilmenin hakikati gibi gaybî meselelere aklî deliller getirilmektedir.[457] İslam'ın akılları ikna etme gücü, Hudeybiye anlaşmasının bir sonucu olan huzurlu ve güzel ortamla daha da kuvvet buldu. Yaklaşık iki yıl süren bu barış ve huzur döneminde İslamiyet birçok insana ulaşma imkânı buldu ve bu nedenle sayısal olarak çok büyük bir sıçrama yaptı.

Hudeybiye barışı ile Mekke fethi arasında geçen 2 yıllık süre zarfında İslâm'a girenlerin sayısı, o güne kadar geçen 18 yıl içerisinde İslamiyetıi kabul edenlerin sayısını aştı.[458] Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam Hudeybiye barışının yapıldığı yıl umre yapmak niyetiyle Medine'den çıktığında yanında sadece 1.500 kişi vardı. İki yıl sonra Mekke'yi fethetmek için yola çıktığında ise beraberinde 10.000 kişilik muhteşem bir İslâm ordusu vardı. Bu açıdan da değerlendirilecek olursa tehdit, baskı ve zulümden arındırılmış bir ortamdan en çok Müslümanlar faydalanır ve faydalanacaktır. Bu nedenle Hudeybiye anlaşması Kur'an-ı Kerim'de de teyit

457. Enbiya: 22; Mümin: 64; Yasin: 77, 78, 79

458. İbn Hişam, Siret, 3/436; Diyanet İslam Ansiklopedisi, 18/299

edildiği gibi büyük bir fetih ve Resulullah aleyhisselatu vesselamın en büyük siyasi zaferidir.

Ebu Basir

Müslümanlar, Hudeybiye anlaşmasına göre o sene umrelerini yapmadan kurbanlıklarını keserek Medine'ye geri döndüler. Bu dönemde, Mekke'de aile ve akrabaları tarafından Müslümanlara katılmamaları için hapsedilmiş olan Ebu Basîr adlı Müslüman bir fırsatını bularak Medine'ye kaçtı. Müşrik yakınları bu firar olayı üzerine, Hudeybiye anlaşma maddelerini hatırlatan bir mektupla beraber bazı adamlarını Resulullah aleyhisselatu vesselama gönderdiler.

Müşrik elçiler Medine'ye gelerek Efendimiz'in yanına vardılar. Hudeybiye anlaşmasını hatırlatarak firari Müslümanların kendilerine geri verilmesi talebinde bulundular. Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam, Ebu Basir'e yöneldi ve:

"Ey Eba Basir! Biliyorsun ki adamlara bir söz verdik. Dinimizde verilen sözden caymak doğru değildir. Sana ve seninle birlikte olan ezilmişlere ise Allah yakında bir kurtuluş kapısı açacaktır. Sen var da halkına dön!"[459] diye buyurdu. Ebu Basir radıyallahu anh, daha önce gördüğü işkenceler nedeniyle müşriklerle gitmek istemiyordu. Bu nedenle Efendimiz'den, kendisini Mekke'ye geri götürmek için gelen müşriklere teslim etmemesini istedi. Ancak Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam önceki sözünü tekrarladı. Ardından da Allah azze ve cellenin yakında kendisine ve bu durumda bulunan tüm mazlumlara hayırlı bir kapı açacağını hatırlatarak onu teslim olmaya ikna etti.

Ebu Basir'i yanlarına alan müşrik muhafızlar yola çıktı. Dinlenmek ve yemek yemek için mola verdikleri bir esnada

459. İbn Esir, el Kâmil fi't-Tarih, 2/191

Ebu Basir radıyallahu anh bir fırsatını bularak muhafızlardan birinin kılıcını ele geçirdi ve onu öldürdü. Diğerini de esir alarak Medine'ye geri döndü. Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam, Ebu Basir'i gördüğünde:

"Ne adam yahu! Sanki harp ateşinin tutuşturucusu! Hele yanında kendisine yardım edecek bir kişi daha olsaymış!"[460] diye buyurdu. Daha sonra ona tekrar Hudeybiye anlaşmasını hatırlattı ve Medine'yi terk etmesini emretti. Zira Medine'de kalması durumunda müşrikler tekrar onun iade edilmesi talebinde bulunacaktı. Müslümanların da anlaşma maddelerine göre onu teslim etmesi gerekiyordu. Ancak Ebu Basir, bu olaydan sonra müşriklere teslim edilmesi durumunda mutlaka öldürülecekti. Efendimiz aleyhisselatu vesselamın buna gönlü razı olmadı. Bu nedenle de müşrikler tekrar gelip kendisini talep etmeden evvel Medine'den çıkıp gitmesini istedi.

Müslüman Muhacir Kadınlar

Hudeybiye anlaşmasının imzalanışından sonra fırsat bulan kimi Müslüman erkekler gibi Müslüman kadınlar da İslamiyet'i daha rahat ve huzurlu bir şekilde yaşayabilmek için Medine'ye hicret etmeye başladılar. Bunlardan biri de azılı müşriklerden Ukbe b. Ebi Muayt'ın kızı Ümmü Gülsüm'dü. Ümmü Gülsüm gencecik yaşında İslam'ı kabul edince ailesi ve bütün kabilesi tarafından çeşitli baskılar görmeye başladı. O dönemin cahiliye Arapları arasında kadınların düşük konumu, insani olarak zayıf ve güçsüz oluşları ve diğer olumsuz şartlar göz önünde bulundurulduğunda bir kadının iman etmesi, bir erkeğin iman etmesinden çok daha fazla bela ve musibete maruz kalacağı anlamına gelmekteydi. Ama tüm

460. Buhari, Şurut, 15; İbn Kayyim el-Cevziyye, Za'du'l-Mead, 3/339

bunlara rağmen yine de iman aşkı birçok kadının gönlünü aydınlatıyor ve her şeyi göze alarak İslam'ı kabul ediyordu.

Mekkeli müşrikler anlaşma maddeleri gereğince bazı erkek Müslümanların kendilerine teslim edilmesinden cesaret alarak Medine'ye gittiler. Efendimiz'in yanına vararak muhacir kadınların da kendilerine teslim edilmesi talebinde bulundular. Ancak Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam onların bu talebini kabul etmedi. Zira anlaşma metninde kadınların iade edilmesiyle ilgili bir kayıt bulunmamaktaydı. Efendimiz, bu olayın hemen ardından tüm Müslümanlara haber yollayarak muhacir olarak kendilerine sığınan kadınların hiçbir şekilde müşriklere geri verilmemesi talimatını verdi.

Savaş Tandırının Tutuşturucusu

Ebu Basir Medine'den ayrıldıktan sonra Mekke ile Medine arasında bulunan ve el–İs diye bilinen bölgeye yerleşti. Burası ormanlık ve oldukça stratejik bir yerdi. Zira Şam tarafına giden Kureyş müşriklerinin ticaret kafileleri her zaman bu güzergâhı kullanmak zorundaydı. Ebu Basir'in, silahlı bazı arkadaşlarıyla el–İs bölgesini mesken edindiği haberi o civardaki herkes tarafından hemen duyuldu. Buradaki askeri güç, müşrikleri tedirgin etmeye ve Müslümanları da sevindirmeye başladı.

Ebu Basir hareketi, işkence ve zulüm altındaki tüm esir ve mazlum Müslümanlar için bir umut ve kurtuluş kapısı oldu. Mekke'deki esir Müslümanlar bu hareketten haberdar oldukları vakit her fırsatı kollayarak Ebu Basir'in yanına gitme hesabı yapmaya başladılar. Çünkü onun yanına gidenlerin Hudeybiye anlaşmasına göre müşriklere teslim edilmesi gerekmiyordu.

Ebu Basir'in öncülük ettiği bu harekete ilk katılım, Hudeybiye anlaşması gerekçesiyle Mekkelilere teslim edilen

Ebu Cendel adlı müslümanın kaçıp Ebu Basir'le buluşmasıyla oldu. Kısa bir zamanda Ebu Basir hareketine katılanların sayısı 70 kadar kişiye ulaştı. Bu sayı askerî açıdan görmezden gelinecek bir güç değildi. Buradaki Müslümanlar örgütlenerek, o civardan geçen müşrik tacirlerin yollarını kesmeye, onlardan yakaladıklarını öldürmeye ve mallarını da ganimet almaya başladılar. Birçok kez tekrar eden bu baskınlar karşısında Mekke müşrikleri oldukça aciz kaldı. Sonunda Şam yolu üzerindeki ticaret yolları onlara tamamıyla kapanmış oldu. Menfaat ve ticaretleri zedelenen Mekkeliler, Ebu Basir hareketinin kendilerine vermiş olduğu zarardan kurtulmak için yeni çareler aramaya başladılar. Bir süre sonra da Hudeybiye anlaşmasının ikinci maddesinin ilga edilmesi talebiyle Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselama başvurmaya karar verdiler. Kureyşlilerden bir heyet hazırlanıp Medine'ye gitti. Efendimizle buluşarak Hudeybiye anlaşmasının bir maddesini iptal etmek istediklerini söylediler. Efendimiz onların bu talebini kabul etti. Anlaşma maddesinin iptal edilmesinden sonra Resulullah aleyhisselatu vesselam, Ebu Basir radıyallahu anhuya haber göndererek beraberindeki Müslümanlarla Medine'ye dönmelerini istedi. Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselamın mektubu Ebu Basir'in eline ulaştığında burada toplanan Müslümanların sayısı da yaklaşık 300 kadar olmuştu. Bu esnada hasta olan Ebu Basir, Efendimiz aleyhisselatu vesselamın mektubunu okudu. Ardından da Müslümanlara Medine'ye doğru yola çıkma talimatı verdi. Ancak kendisi Efendimiz'le tekrar buluşamadan vefat etti. Ebu Cendel ile diğer Müslümanlar onun cenaze namazını kıldılar ve kendisini orada defnettiler. Efendimizin emri üzerine de diğer Müslümanların hepsi Medine'ye dönmek üzere yola koyuldular.

Krallara Davet Mektupları

Hudeybiye anlaşmasıyla sağlanan barış ortamının güzellikleri ve faydaları sadece Arabistan coğrafyası ile sınırlı kalmadı. Özellikle Mekke müşrikleriyle 10 yıllık bir barış anlaşmasının kabul edilmesi; genç İslam devletinin enerjisinin büyük bir kısmını uzak diyarlara harcama ve İslam davasını oralara da duyurma imkân ve fırsatını doğurmuş oldu. Zira Hz. Peygamber Efendimiz aleyhisselatu vesselamın gönderildiği evrensel mesajlar sadece bir ırk, bir kavim ve bir bölgeyle sınırlı değil; bütün insanlığa gönderilen, onları karanlıklardan aydınlığa çıkarmayı amaçlayan bir özelliğe sahipti. Allah azze ve celle, Habibinin ve İslam davasının bu özelliğine şu ayetlerle vurgu yapmaktadır:

"Ey insanlar! Gerçekten ben sizin hepinize, göklerin ve yerin sahibi olan Allah'ın elçisiyim."[461]

"Biz seni ancak bütün insanlara bir müjdeci ve bir uyarıcı olarak gönderdik. Fakat insanların çoğu bilmezler."[462]

Efendimiz aleyhisselatu vesselam, Hudeybiye'den döndükten sonra krallara davet mektupları yazmaya başladı.[463]

Ashab, bu tür resmi nitelik taşıyan mektupların hükümdarlarca kabul edilmesi için mühür kullanılması gerektiğini söylediler. Bunun üzerine Efendimiz aleyhisselatu vesselam, üzerinde **'Allah', 'Muhammed' ve 'Resul'** yazılarının bulunduğu bir mühür edindi.[464]

Davet mektubu gönderilenler; Habeş Hükümdarı Ashame, Mısır Hükümdarı Mukavkıs, Bizans Kralı Herakliyus, Yemâme Meliki Hevze b. Ali, Gassan Meliki Haris b. Ebi

---

461. Araf: 158
462. Sebe: 28
463. İbn Sa'd, et-Tabakât, 3/245
464. İbn Sa'd, et-Tabakât, 1/459

Şemmer ve İran Şahı Hüsrev Perviz gibi daha çok Arabistan topraklarına komşu olan hükümdarlardı.

Herakliyus

Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam, İslam'a davet mektuplarından birini Herakliyus'a gönderdi. Herakliyus bu sırada Persleri mağlup etmişti ve zafer dönüşü Suriye'de bulunuyordu. Efendimizin mektubu burada kendisine ulaştı ve ona okunmaya başlandı. Bu mektubun metni şöyleydi:

"Esirgeyen ve Bağışlayan Allah'ın Adıyla!

Allah'ın Kulu ve Elçisi Muhammed'den, Rumların hükümdarı Herakliyus'a:

Allah'ın selamı, hakikat yolunu izleyen kimsenin üzerine olsun! Seni tam bir İslam daveti ile (İslam'a) çağırıyorum: İslam'a tabi olursan esenlik içinde olursun ve Allah sana iki kat ecir ve sevap verir. Ama bundan kaçınacak olursan, köylülerinin (hükmün altındaki tebaanın) günahları da senin üzerine olacaktır. "Ve (siz) ey kendilerine Kitap gönderilenler! Sizinle bizim aramızda müşterek olan bir söze geliniz: Allah'tan başkasına kulluk etmeyelim; O'na hiçbir şeyi ortak koşmayalım ve aramızdan hiç kimse çıkıp da Allah'tan başkasını tapınacak Rab edinmesin. Eğer tüm bunlardan sonra onlar yine yüz çevirirlerse, işte o zaman: Siz şahit olun ki kuşkusuz biz Müslümanız (Allah'a teslim olup inananlardanız) deyiniz."[465] diye buyurulmaktaydı.[466]

Herakliyus'a, mektup okunduktan sonra: *"Süleyman Peygamber'den sonra, ben böyle* ***'Bismillahirrahmânirrahîm!'*** *diye başlayan bir mektup görmüş değilim!"* dedi.

---

465. Al-i İmran: 64

466. Muhammed Hamidullah, İslam Peygamberi, Madde No: 554

Hemen ardından da mektubu öpüp başına koydu. Ancak İslam'ı kabul etmedi ve Efendimiz'i biraz araştırmak istedi. Bu nedenle adamlarına talimat vererek Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselamın kavminden birilerinin bu civarlarda olup olmadığını öğrenmek istedi.

Herakliyus'un adamları, Efendimiz'in kavminden birini bulmak konusunda araştırma yaparken, bu esnada ticaret için Şam'da bulunan bazı Kureyşliler ve Ebu Süfyan b. Harb'e rastladılar. Askerler onları alıp götürdüler. Herakliyus ilk olarak Efendimiz aleyhisselatu vesselamın soyunu sordu. Ebu Süfyan bu sorunun cevabından hoşlanmasa da O'nun soy yönünden en seçkinleri olduğunu söyledi.

Herakliyus:

'Sizden, bu peygamberlik sözünü ondan önce söylemiş hiçbir kimse var mıydı?' diye sordu. Ebu Süfyan, *'Yoktu!'* diye cevap verdi. Herakliyus: *'Onun ataları içinde hiçbir hükümdar gelmiş mi idi?'* diye tekrar sordu. Ebu Süfyan, *'Hayır!'* dedi. Herakliyus bu sefer de: *'Ona halkın eşrafı mı, yoksa zayıf ve fakirleri mi tâbi oluyorlar?'* diye sordu. Ebu Süfyan: *'Hayır! Ona halkın zayıf ve fakirleri, gençler ve kadınlar tâbi oluyorlar! Kavminin yaşlılarından ve eşrafından ona tâbi olan yoktur!'* dedi. Herakliyus: *'Ona tâbi olanlar artıyor mu, yoksa eksiliyor mu?'* diye sordu. Ebu Süfyan: *'Evet! Artıyor!'* dedi.

Herakliyus, Efendimiz'in ahlâkı ve kişiliği, İslamiyet ve Müslümanlar hakkında daha birçok soru sordu. Ebu Süfyan kendisine sorulan bütün sorularda Efendimiz'i rencide edecek hiçbir cevap veremedi.

Herakliyus son olarak Ebu Süfyan'a,

"Eğer bana bu söylediklerini doğru söylemişsen şu iki ayağımın bastığı yere pek yakında hâkim olacaktır. Onun

yanında olup ayaklarını yıkamayı arzu ederdim"[467] dedi ve Ebu Süfyan'ın gitmesine izni verdi.

Ebu Süfyan, kralın huzurundan ayrıldığında, Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselamın namının ta buralara kadar gelmesine şaşırdı. Zira artık Bizans hükümdarları bile O'nun hakkında araştırmalar yaptırıp bilgiler edinmeye çalışıyordu. Bu nedenle Ebu Süfyan gayri ihtiyari etrafındakilere şöyle söyledi:

"Ebu Kebşe'nin[468] *oğlunun işi gerçekten gittikçe büyüyor."*[469]

Perviz b. Hürmüz

Kendisine İslam'a davet mektubu gönderilen krallardan biri de İran Kisrâsı Perviz b. Hürmüz'dü. Hz. Peygamber Efendimiz aleyhisselatu vesselam, Abdullah b. Huzafe radıyallahu anhı kendisine elçi olarak gönderdi. Hz. Abdullah, peygamberimizin İslâm'a davet mektubunu Kisrâ Perviz'e götürdü. Kisra'nın kâtibi mektubu okumaya başladı:

"Bismillahirrahmânirrahîm!

Allah Resulü Muhammed'den Farsların Büyüğü Kisrâ'ya!"[470]

---

467. Müslim, Cihad, 1614

468. Müşrikler kendi aralarında Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam Efendimiz'e hakaret etme amacıyla onun isminden ziyade ondan bu şekilde bahsederlerdi. Bunun birkaç nedeni vardı. Birincisi: Efendimizin süt annesi Halime'nin kocası ile anne tarafından dedesi olan ve kendisine çok benzediği rivayet edilen Vehb b. Abdülmenaf'ın künyeleri de Ebu Kebşe idi. Bir diğer neden de Arap cahiliye toplumunda onların inançlarından daha farklı bir inanışa sahip olan ve yıldıza tapan Ebu Kebşe el- Huzai isminde biri vardı. Efendimizin de cahiliyenin put ve inanışlarını yermesi nedeniyle müşrikler kendisini İbn Ebu Kebşe'ye benzeterek ona böyle hitap ederlerdi.

469. İbn Esir, el-Kâmil-fi't–Tarih, 2/197

470. İbn Kayyim el-Cevziyye, Zadu'l-Mead, 4/230; Mektubun devamı

Mektubta Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam Efendimiz'in ismi Perviz'in isminden önce yazılmıştı. Bunu kendisine hakaret olarak kabul eden Perviz, ilk cümleden sonra mektubun devamının okunmasına müsaade etmedi ve onu alıp yırttı. Efendimiz'in elçisi Abdullah b. Huzafe'ye de çeşitli hakaretler edip tehditler savurdu ve adamları vasıtasıyla onu dışarıya çıkarttırdı. Ardından da bazı adamlarını görevlendirerek Efendimiz aleyhisselatu vesselamı zorla da olsa kendisine getirmeleri emrini verdi.

Bu arada Mekkeli müşrikler, Perviz'in Resulullah aleyhisselatu vesselamın davet mektubuna verdiği tepkiden haberdar oldular ve çok sevindiler. Zira Perviz, kendilerinin yıllarca mücadele edip de mağlup edemedikleri peygamberi yenebilme gücüne sahip gibi görünüyordu. Ancak müşriklerin mutluluğu ve sevinci pek kısa sürdü. Zira Hz. Abdullah Medine'ye dönerek Perviz'in yaptıklarını Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselama haber verdiğinde Efendimiz:

"Yâ Rabbi!.. Nasıl o benim mektubumu parçaladıysa, Sen de onu ve onun mülkünü parçala!"[471] diyerek Kisrâ'ya beddua etti.

Hz. Peygamber Efendimiz aleyhisselatu vesselamın bu bedduasından kısa bir süre sonra Kisrâ Perviz'in oğlu Şireveyh, ülke yönetimini ele geçirmek için bir ayaklanma hareketi başlattı. Bu isyan sırasında birçok kişiyle birlikte Perviz

---

şu şekildedir: "Selam hidayete tâbi olan, Allah'a ve Resulü'ne inananlara, Allah'tan başka ilâh olmadığına, Muhammed'in de O'nun kulu ve Resulü olduğuna şehadet edenlere olsun. Seni Allah'ın daveti ile davet ediyorum. Ben, hayatta olan herkesi inzâr etmek için (mutlak olarak gelecek cehennem azabıyla korkutmak için ve de inkâra devam eden) kâfirler üzerine azabın hak olması için bütün insanların hepsine gönderilmiş bir Allah elçisiyim. Müslüman ol, selâmet bul. Şayet bu daveti reddedersen, (tebaandaki bütün) Mecusilerin vebali senin üzerinedir."

471. İbn Esir, el-Kâmil-fi't–Tarih, 2/199

de öldürüldü.

Bu tarihten sonra İran memleketinin yüzü rahat ve huzur göremedi. Babasını öldürüp yerine geçen Şireveyh de ancak altı ay yaşayabildi. Şireveyh, tahta geçtikten sonra saltanatın verdiği hırsla diğer kardeşlerini de öldürttü ve kısa bir süre sonra da kendisi öldü. Onun ölümüyle yerine 2. Erdeşir geçti. Ondan sonra Şehrbaraz hükümdar oldu. Onun da çok kısa süren hükümdarlığından sonra mektubu yırtan Perviz'in kızı Boran halk tarafından seçilerek saltanat tahtına oturdu. Peygamber Efendimiz bunu duyunca, ***"Mukadderatını bir kadının eline veren millet, felah bulmaz!"***[472] diye buyurdu.

Mukavkıs

Mısır Mukavkıs'ına yazılan davet mektubunu ashaptan Hâtıb b. Ebi Belta götürdü. Mukavkıs, Hatıb'ı yanına kabul etti ve aralarında uzunca bir sohbet oldu. Sohbetin sonunda Mukavkıs, *"Ben bu Peygamberin durumuna baktım, gördüm ki ne işe yaramaz şeyleri emrediyor ne makbul olan şeyleri yasaklıyor. O'nu ne sapık bir sihirbaz ne de yalancı bir kâhin olarak gördüm. O'nda gizli şeyleri açığa vurma, kapalı şeyleri haber verme gibi peygamberlik alâmetleri gördüm. Bu konuyu biraz düşüneceğim."*[473] dedi. Mukavkıs, bu sohbetlerden çok etkilendiği halde Müslüman olmayı kabul etmedi. Ancak Peygamber Efendimiz'in risâletini de açıkça inkâr etmedi.

Hz. Hatıp radıyallahu anh geri döneceği sırada, Mukavkıs bir sevgi nişanesi olarak Efendimiz'e bir mektup ve bazı kıymetli hediyelerle birlikte Mariye ve Sirin isminde iki cari-

472. İmam Zehebi, Tarihü'l İslam, 4/190
473. İbn Kayyim el-Cevziyye, Zadu'l-Mead 4/234

yeyi gönderdi.

Hâtıb b. Ebî Belta, beraberindeki hediyelerle beraber Medine'ye dönmek için yola koyuldu. Yol boyunca da Mariye ve Sirin'e İslamiyet'i anlattı. Allah azze ve celle de İslam'ı onlara sevdirdi ve ikisi de kelime-i şehadet getirerek Müslüman oldular.

Medine'ye geldiklerinde, Peygamber Efendimiz aleyhisselatu vesselam, Hz. Mariye ile evlendi.

Necâşi

Necâşi, Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselamın peygamberliğini duyduğu ilk günden itibaren hemen iman etmemişse de İslam ve Müslümanlar için hiçbir fedakârlıktan kaçınmadı ve özellikle ülkesinde bulunan muhacir Müslümanlara çok yardımcı oldu.

Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam, Necâşi'ye de bir davet mektubu gönderdi. Mektubu Amr b. Ümeyye götürdü. Bu sırada birçok muhacir Müslüman da onun ülkesinde güzel bir şekilde ağırlanıyordu.

Efendimizin mektubu kendisine ulaştığında onu hürmetle eline aldı, gözlerine sürdü ve öpüp başına koydu; sonra da adamlarına okutturdu. Mektup okunduktan sonra büyük bir saygı ile tahtından inerek yere oturdu. Hemen akabinde de kelime-i şehadet getirerek:

"Ben şehadet ederim ki Muhammed Allah'ın resulüdür. O, Hz. İsa aleyhisselamın geleceğini müjdelediği zattır. Eğer ben, şu saltanatın başında olmasaydım ve üzerimdeki insanlarla ilgili yük bulunmasaydı onun ayakkabılarını taşımak üzere yanına giderdim."[474] dedi ve İslam'ı kabul ettiğini etrafındakilere duyurdu. Ayrıca peygamber Efendimizin İslam'a

474. Ebu Davud, Cenaiz, 62,

davet mektubuna da şu cevabi mektubu elçiyle birlikte gönderdi: *"Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla. Necâşi Ashame'den, Allah'ın elçisi Muhammed'e. Selâm senin üzerine olsun ey Allah'ın Nebisi! Allah'ın fazlı, rahmeti ve bereketi sana olsun. Allah, kendinden başka ilâh olmayandır. Bundan sonra (bilesin ki) İsa'nın durumunu zikrettiğin mektubun bana ulaştı ey Allah'ın Resulü. Yerin ve göğün Rabbine yemin ederim ki İsa da senin zikrettiğin konulara hiçbir ilâve yapmamıştır; aynen senin dediğin gibidir. Bize göndermiş olduğun şeyleri öğrenmiş, amcanın oğluna ve onun arkadaşlarına yakınlık göstermiş bulunuyoruz. Şehadet ederim ki sen, kendisi doğru söyleyen, kendinden önceki peygamberleri de doğrulayan Allah Resulü'sün. Ben hiç şüphe etmeden sana biat ettim. (Senin adına) amcanın oğluna biat edip onun elinde (müslüman olarak) âlemlerin Rabbi olan Allah'a teslim oldum."*[475]

Hz. Peygamber Efendimiz aleyhisselatu vesselamın, Necâşi'den başka bir isteği daha vardı. Mekke döneminin işkenceli döneminde Habeşistan'a hicret etmiş bazı Müslümanlar hâlâ orada ikamet ediyordu. Muhacir Müslümanlar arasında kısa bir süre önce eşini kaybetmiş Ümmü Habibe de bulunuyordu. Peygamberimiz aleyhisselatu vesselam Nesaşi'den, Ümmü Habibe ile nikâhını kıyması talebinde de bulunmuştu.[476] Bu nedenle Necâşi, Ümmü Habibe radıyallahu anhayı onun için istetti.

Bir süre sonra Ebu Süfyan bu olaydan haberdar oldu ve: *"O artık bir kahramandır, kimsenin gücü ona yetmez. O reddedilmeyecek birisidir"*[477] karşılığını verdi.

---

475. İbn Kayyim el-Cevziyye, Zadu'l-Mead, 4/232
476. İbn Sa'd, et-Tabakât, 4/282
477. İbn Sa'd, et-Tabakât, 10/103

Hayber Savaşı (M. 628)

Hayber, Medine-Suriye yolu üzerinde ve Medine'ye 150 km. uzaklıkta bulunan büyük bir Yahudi şehriydi. Hayber kalesi o civarda sağlamlığıyla bilinmekteydi. Burası üç ayrı bölgedeki 8 hisardan oluşmaktaydı.

Mekkeliler ile yapılan barış anlaşmasından sonra Efendimiz, Hayber Yahudileri tehlikesini kökten halletme imkânını buldu. Zira bu tehlike yok edilmedikçe, gittikçe büyüme riskini de beraberinde taşıyordu. Bu yüzden de Efendimiz aleyhisselatu vesselam, Hayber Yahudilerinin fitne hareketlerine son verecek hamleye girişti.

Daha önce Medine ve civarından sürülen Yahudilerin büyük çoğunluğu Hayber'e gelerek yerleşmişti. Bu nedenle bir süre sonra burası âdeta Yahudiliğin bir nevi merkezi haline geldi. Ancak toplandıkları ve bir güç haline geldikleri her yerde fitne, fesat ve ihanet hareketlerine girişen Yahudilerin buralara yığılması, İslam devleti ve Müslümanlar açısından bir risk ve tehlike oluşturuyordu. Yahudi kavmini çok iyi tanımış olan Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam, bu tehlikenin daha fazla büyümeden müdahale edilerek bertaraf edilmesine karar verdi. Zira Yahudiler fırsat buldukları anda Müslümanlara zarar vermekten asla geri durmuyorlardı. Kısa bir süre önce Mekke müşriklerini ve çapulcu Arap kabilelerini ayaklandırarak onları Hendek savaşı için Medine önüne yığanlar yine onlardı. Hendek Savaşı'ndan sonra da Peygamberimiz ve İslâmiyet aleyhinde çeşitli iftira ve propagandalara devam ediyorlardı. Hudeybiye anlaşmasından kısa bir süre önce Mekkeli müşriklerle yeni bir anlaşma yoluna giderek Müslümanlar aleyhinde kimi sinsi planlar yapıyorlardı. Bu planlara göre, şayet Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam Mekke'ye saldırırsa, Hayber Yahudileri Medine'ye saldıracak ve eğer Hayber'e saldırırsa, bu defa da Kureyş

müşrikleri Medine'ye saldıracaktı. Ancak bu kirli ittifak planları Hudeybiye anlaşmasıyla akim kaldı.

Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam Hudeybiye'den döndükten bir süre sonra, Hicretin 7. yılı Cemaziyelevvel ayında[478] Hayber Yahudilerinin üzerine gidilmesi için hazırlık yapılması talimatını verdi.

Efendimizin seriyye ve gazalarla ilgili genel bir uygulaması vardı ki nereye ve kimlere baskın yapılacağı konusunda kimseye hiçbir bilgi vermezdi. Ancak bu kez bilinen âdetinin hilafına açıkça nereye baskın yapmak istediğini ashabına duyurdu. Savaş hazırlıkları kısa bir sürede tamamlandı ve Müslümanlar Hayber'e doğru yola koyuldu. İslam ordusu gece vakti Hayber'e vardı. Yahudiler böyle bir baskın beklemedikleri için sabah olduğunda tarlalarına gitmek üzere kalelerinden dışarı çıktılar. Birden İslam ordusunu karşılarında görünce çok şaşırdılar ve geri kaçarak kaledekilere haber verdiler. Bu sırada Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam: ***"Allah'u Ekber! Heribet Hayber![479] Biz bir kavmin meydanlığına inersek uyarılan kimselerin sabahı ne kötü bir sabah olur!"***[480] diye buyurdu.

Müslümanların 2000 kişilik ordusu Hayber kalesini kuşattı ve şiddetli çarpışmalar başladı. Hayber kalesi çok sağlam olduğundan savaş birkaç gün karşılıklı ok ve taş atışlarıyla devam etti. Ancak bu şekilde devam edecek bir savaş uzun bir süre daha devam edebilir ve bir sonuç çıkmayabilirdi.

Çoban Esved

Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam, ashabıyla birlikte Hayber kalesini kuşattığı bir sırada ilginç ve çok kısa bir

---

478. İbn Sa'd, et-Tabakât, 2/109

479. Hayber harap oldu.

480. İbn Sa'd, et-Tabakât, 2/109; İbn Kesîr, el Bidaye ve'n-Nihaye, 4/218

sürede şehadetle sonuçlanacak bir hidayet olayı da yaşandı. Çoban Esved, Yahudiler tarafından hayvanlarına çobanlık yapması için görevlendirilmişti. Efendimiz hakkında Yahudilerden birtakım sözler duymuş ve etkilenmişti. Hayber kuşatmasının bütün şiddetiyle devam ettiği bir sırada kalbine bir defa girmiş olan iman ateşi onu Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselamın yanına kadar götürdü. Bu buluşma sırasında Esved, kafasına takılan bazı soruları sordu. Efendimiz'den aldığı doyurucu cevaplar onun kalbindeki imanı daha da alevlendirdi.

Çoban Esved, daha yeni tanıştığı Müslümanlarla cihad saflarına koşmadan önce, çobanlık yaptığı koyunlara ne yapması gerektiğini Efendimiz'e sordu. Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam:

"Onları askerler arasından çıkar ve onlara seslenerek arkalarından çakıl taşı atıp onları gönder."[481] buyurdu. Esved de koyunların yönünü Hayber kalesine doğru çevirip onları gönderdi ve cihad saflarına koştu. Çok kısa bir süre sonra da şehit oldu. Peygamber Efendimiz bunu haber aldığında: ***"Allah bu köleye ikramda bulunarak onu hayra yönlendirdi.[482] Bu adama iri gözlü hurilerden iki eş verilmiş olduğunu gördüm ki cübbesini çekiştiriyorlardı."***[483] diye buyurdu ve onun İslam davasına olan samimiyetini methetti. Kısa bir süre öncesine kadar insan yerine konulmayan çoban Esved, her Müslümanın gıpta edeceği bir makama erişti ve güzel bir sonla Rabbine kavuştu.

Çoban Esved'in imanı saf ve katıksız bir imandı. O, cihadıyla ne ganimet malları ne cariyeler ne de zafer ve galibiyet gibi dünyevi başarı ve makamların peşindeydi. Kısacık iman

481. İbn Sa'd, et-Tabakât, 5/120
482. İbn Sa'd, et-Tabakât, 5/120
483. İbn Kesîr, el Bidaye ve'n-Nihaye, 4/223

hayatında en büyük mükâfat ve kazancın Allah katında bulunduğunu ve en tarifsiz huzurun O'nun rızası olduğunu anladı. Rabbimiz de ona hüsn-ü hatimeyi nasip ederek dünya metaıyla kirlenmemiş pazarlıksız gönüllerden yükselen duaların makbul olduğunu bir kez daha tüm inananlara göstermiş oldu.

Hayber Fatihi

Müslümanlar Hayber'e doğru yola çıktıklarında gözlerinden rahatsız olan Hz. Ali radıyallahu anh, İslam ordusundan geri kaldı. Bir süre bekledikten sonra cihadda Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselamın yanında olmamak hoşuna gitmedi ve biraz gecikmeli de olsa İslam ordusuna yetişti.

Hayber'in fethi biraz gecikince Müslümanlar biraz sabırsızlandılar. Bu nedenle Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam Müslümanlara seslenerek onlara bir müjde verdi ve: ***"Yarın sancağı Allah'ı ve Resulünü seven birine vereceğim. Allah onun eliyle fethi gerçekleştirecektir. Ayrıca o kişi firar eden biri değildir."***[484] buyurdu. Bu haberden sonra bütün Müslüman komutanlar bu izzet ve onurun kendilerine verileceği beklentisi içine girdi. Zira bütün Müslümanlar, Allah ve Resulünü seviyordu. Sabah olduğunda Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam, gözlerinden rahatsız olan Hz. Ali radıyallahu anhı yanına çağırdı ve mübarek ağzının suyunu gözlerine sürdü. Birden Hz. Ali radıyallahu anhın gözleri sapasağlam oldu. Hemen ardından da Efendimiz aleyhisselatu vesselam, İslam sancağını kendisine verdi ve:

"Yürü, Allah fethi müyesser kılıncaya kadar sağa–sola bakınma! Onlarla, Allah'tan başka ilah olmadığına ve Muhammed'in Allah'ın Resulü olduğuna şeha-

484. İbn Hişam, Siret, 4/16

det getirmelerine kadar savaş. Bunu yaptıkları zaman, kanlarını ve mallarını senden korumuş olurlar. Asıl hesapları(nı görmek ise) Allah'a aittir."[485] ***"Allah'a yemin ederim ki Allah'ın, senin sayende bir tek kişiyi hidayete erdirmesi, birçok kırmızı develere sahip olmandan daha hayırlıdır."***[486] diye buyurdu.

Hayber Savaşı sırasında Efendimiz'in bir mucizesi daha gerçekleşti ve bayrağın Hz. Ali'ye verilmesinden kısa bir süre sonra kale fethedildi.

Bu savaşta Hz. Ali radıyallahu anh birçok kahramanlık gösterdi. Yahudilerin en savaşçı adamı olan Merhab'ı alt ederek Yahudilerin moral motivasyonunu kırdıktan sonra kaleleri birer birer fethetti. Bu nedenle kendisine **"Hayber Fatihi"** unvanı verildi.

Müslümanların kuşatması esnasında Yahudiler ittifak halinde oldukları başka kabilelerden yardım bekliyorlardı. Ancak herhangi bir yardım gelmedi. Bu yüzden moralleri bozulan Yahudiler sadece 10 gün kadar direnebildi. 10 günün sonunda kaleleri birer birer düşmeye başladı.

Savaşın sonunda Müslümanlardan 15 kişi şehit oldu, Yahudilerden ise 93 kişi öldürüldü.

Hayber bölgesinin oldukça bereketli arazileri vardı. Savaştan sonra buraların Müslümanların eline geçmesiyle bu toprakları işleyecek insanlara ihtiyaç duyuldu. Bu nedenle Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam buradaki Yahudilere, bu toprakları yarı hisse ile çalıştırmaları şartıyla Hayber'de kalmalarına izin verdi.

---

485. Müslim, Fezâilü's-Sahabe, 33; Buhari, Fezâilü'l-Ashab, 9
486. İbn Kayyim el-Cevziyye, Za'du'l-Mead, 3/366

Zehirli Koyun

Yahudiler Hayber'de yenilince Efendimiz aleyhisselatu vesselama bir suikast düzenlemek istediler. Bunun için Zeyneb adlı Yahudi bir kadın, kızarttığı bir koyunun üzerine zehir sürdü ve Efendimiz'e götürdü. Resulullah aleyhisselatu vesselam, ashabından bazılarıyla yemek sofrasına oturduğu zaman bir lokma aldığında zehiri fark etti ve: ***"Bu yemek bana zehirli olduğunu haber veriyor."***[487] buyurarak hemen elini yemekten çekti. Ancak ashaptan Bişr b. Bera yediği zehirli yemek nedeniyle şehit oldu.[488]

Efendimiz bu olayın hemen ardından Yahudilerle ilgili soruşturma başlattı. Yahudiler, ihanetlerini kabul ettiler. Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam bu suikastı yapan Zeyneb adlı Yahudi kadını yanına çağırttı ve bunu yapma amacını sordu. Zeyneb:

"Kendi kendime, 'Eğer Peygamber ise, bu ona zarar vermez, Peygamber değilse, ondan kurtuluruz' diye düşündüm."[489] dedi.

Yahudiler, Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselamı zehirleme olayını itiraf edip kabul etmelerine rağmen affedildiler. Ancak aynı yemekten yediği için zehirlenip şehit olan Bişr b. Bera'ya kısas olarak bu suikastı gerçekleştiren Zeyneb adlı Yahudi kadın öldürüldü.[490]

Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam daha sonra yediği bu zehirli et nedeniyle hacamat yaptırarak omuz başından kan aldırdı. Ömrünün sonuna kadar da bu zehrin etkisiyle zaman zaman rahatsız oluyordu.[491]

---

487. İbn Hişam, Siret, 4/19
488. İbn Sa'd, et-Tabakât, 3/640
489. İbn Sa'd, et-Tabakât, 1/160; İmam Zehebi, Tarihü'l İslam, 4/99
490. İbn Kayyim el-Cevziyye, Zadü'l-Mead, 3/380
491. Buhari, Hibe, 28

Cafer b. Talib ile Muhacirler

Müslümanlar Hayber fethinin sevincini yaşarken onların bu mutluluğunu fazlalaştıracak güzel bir olay daha meydana geldi.

Yıllardan beri Habeşistan'da sevdiklerinden uzak bir şekilde muhacir hayatı yaşayan Müslümanlar, hep beraber Medine İslam Devleti'nin yükselen gücüne güç katmak ve cihad saflarında yerlerini almak üzere Medine'ye döndüler. Efendimiz, Hudeybiye anlaşmasından kısa bir süre sonra etrafta muhacir hayatı yaşayan tüm Müslümanlara haber yollayarak geri dönmelerini istemişti.

Resulullah aleyhisselatu vesselam, Hayber'de kesin bir zafere kavuştuktan sonra artık Yahudilerin gücü kırıldı. Bu tarihten sonra Arap Yarımadasında uzun süreden beri devam eden fitne hareketleri bitti, saltanatları yıkıldı ve askeri güçleri çökertilmiş oldu. Bu güzel sonuç ise, Müslümanların engellenemeyen yükselişine yeni bir ivme kazandırdı.

Hz. Cafer radıyallahu anh, Habeşistan'a yapılan her iki hicrette de yer almış ve Müslümanlara hem sözcülük hem liderlik yapmıştı. Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam, devlet başkanlarına gönderdiği davet mektuplarından birini de Habeş kralı Necaşi'ye göndermişti. Efendimiz bu mektupta kendisini İslam'a davet etmiş ve ülkesinde ağırladığı Müslümanları Medine'ye göndermesini istemişti. Kral Necaşi, muhacir Müslümanlar için iki gemi tahsis ederek onları Medine'ye gönderdi.

Hz. Cafer ve beraberindeki muhacirler geri döndüğünde, Müslümanlar Hayber zaferinin sevincini yaşıyorlardı. Efendimiz aleyhisselatu vesselam, muhacirlerin dönüşünü haber aldığı zaman çok sevindi ve hemen onları karşılamaya gitti. Uzun zamandan beri göremediği Hz. Cafer'e yaklaşarak

kendisini hasretle kucakladı ve gözlerinden öptü.[492] Ardından da: ***"Bilmiyorum hangisine sevineyim? Hayber'in fethine mi yoksa Cafer'in gelişine mi?"***[493] diyerek bu büyük mutluluğu ashabıyla paylaştı.

Vadilkura Yahudileri (M.628)

Hayber'in fethinden sonra o civarda bulunan bazı küçük köylerde ikamet eden Yahudilerde birtakım hareketlenmeler başladı. Bu hareketlenmeler hem korkularından hem de intikam alma hırslarından kaynaklanıyordu.

Yahudiler bu tarihten sonra Müslümanlara karşı bir şey yapamayacaklarını çok iyi biliyorlardı. Zira kısa bir süre önce, kendilerinden daha güçlü olan Hayber Yahudilerinin başına gelenlere bizzat şahit olmuşlardı. Buna rağmen o civardaki bazı çapulcu Arap kabileleriyle görüşerek onları da kendi saflarında savaşmaya ikna ettiler.

Hz. Peygamber Efendimiz aleyhisselatu vesselam, onların bu hareketlenmelerinden haberdar oldu. Bunun üzerine ashabını toplayarak onlarla istişare etti. İstişarelerden sonra Vadilkura Yahudilerinin üzerine gitmeye karar verildi. İslam ordusu Vadilkura bölgesine geldiğinde artık iki ordu karşı karşıyaydı. Evvela İslam'a davet edildiler. Ardından da Müslüman olmaları durumunda canlarının ve mallarının emniyette olacağı ilan ettirildi. Vadilkura halkı, bu davete icabet etmeyince savaş başladı. Fazla can kayıpları olmadığı halde Müslümanların saldırıları karşısında ancak bir gün direnebilen Yahudiler, ertesi gün teslim olmayı kabul ettiler. Buranın bereketli arazileri ve hurma bahçeleri vardı. Bu arazilerle hurmalıklar, yarıcılık yapmaları şartı ile Yahudilerin ellerinde bırakıldı.

---

492. Ebu Davut, Edeb, 157, (5220)

493. İbn Sa'd, et-Tabakât, 2/111; İmam Zehebi, Tarihü'l-İslam, 4/96

Mekkelilerle yapılan anlaşma ve Hayber Yahudilerinin de zararsız hale getirilmesinden sonra Medine'nin iki tarafı da açılmış oldu. Müslümanların her geçen gün yeni zaferler kazanması, o civardaki Arap kabilelerinin birer birer gelerek Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselama biat etmelerine vesile oldu. Böylece Medine İslam Devleti başarılı siyasi girişim ve askeri operasyonlarla sınırlarını, Şam ve Yemen'e kadar genişletti.

Kaza Umresi (M. 629)

Hudeybiye anlaşmasının imzalandığı yıl Müslümanlar Kâbe'yi ziyaret etmekten men edilmiş ve ertesi yıl yapmak şartıyla Medine'ye geri dönmüşlerdi. Müşrikler, gelecek yıl yapılmasına izin verdikleri Kâbe ziyaretine de bazı şartlar koşmuştu. Bu şartlara göre Müslümanlar kınlarındaki kılıçlarıyla Mekke'ye girecek ve orada ancak üç gün kalabileceklerdi.

Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam, Hayber'in fethinden sonra Medine'ye döndü. Etrafta bulunan kimi kabilelere yeni askeri birlikler göndermeye devam etti. Efendimiz aleyhisselatu vesselam Medine'de bir süre kaldıktan sonra, Hudeybiye anlaşmasıyla ertelettirilen Kaza Umresinin[494] zamanı da geldi. Bu nedenle Efendimiz aleyhisselatu vesselam, bütün Müslümanlara haber yollayarak umre için hazırlık yapmaları talimatı verdi. Bu haber üzerine bütün Müslümanlar çok mutlu oldular. Özellikle muhacirler çok daha mutlu oldular. 7 yıldan beri hasret kalınan kutsal topraklarla buluşma zamanı geldi. Hicretin 7. yılı hac mevsimi geldiğinde, Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam 2000 kişilik mümin topluluğuyla birlikte Kâbe'yi ziyaret etmek üzere Mekke'ye

494. Bu umreye 'Kısas Umresi' denildiği gibi 'Kaza Umresi' de denilmiştir.

doğru yola çıktı. Anlaşma maddelerine göre Müslümanlar Mekke'de kalacakları süre zarfında müşrikler de şehri boşaltacaklardı.

Nihayet vuslat gerçekleşti ve uzun bir aradan sonra Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam ve ashabı gönül huzuruyla Mekke'ye girdiler. Muhacir Müslümanlar yıllardır görmedikleri memleketlerine kavuşmanın mutluluğunu yaşadılar. Efendimiz ve ashabı beraberce Kâbe'de ibadetlerini yerine getirirken, müşrikler onları uzaktan seyrediyorlardı.

Müslümanlar Medine'ye hicret ettikten sonra, Mekke müşrikleri oranın havasının inananlara iyi gelmediği ve birçoğunun da bu nedenle hastalandıkları yönünde propaganda yapıyorlardı. Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam onların bu dedikodularından haberdar oldu. Bu nedenle Müslümanlara talimat vererek daha enerjik ve hızlıca hareket etmelerini ve müşriklerin kötü propagandalarını boşa çıkarmalarını istedi. Peygamber Efendimiz Mescid-i Haram'a girince omuz ihramının bir ucunu sağ koltuğunun altından alıp sol omzunun üzerine attı. Sağ omuzunu açtı ve: ***"Allah bugün kendisini güçlü gösteren kuluna merhamet etsin."***[495] diye buyurdu. Müslümanları zinde ve canlı olarak gören müşrikler;

"Sıtmanın kendilerini bitirdiği adamlar bunlar mı? Bunlar filan filancadan daha sağlammışlar."[496] demeye başladılar.

Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam diğer menasikleri de ifa ettikten sonra öğle namazı vakti girdi. Bu nedenle gür sesli Hz. Bilal radıyallahu anha talimat verdi ve Kâbe'nin damına çıkarak İslam'ın evrensel mesajını tüm cihana haykırması talimatını verdi:

---

495. İbn Hişam, Siret, 4/54; İbn Kesîr, el Bidaye ve'n-Nihaye, 4/383
496. Buhari, Hac, 55

Allah büyüktür! Allah büyüktür!

Şehadet ederim ki Allah'tan başka ilah yoktur!

Şehadet ederim ki Muhammed Allah'ın kulu ve elçisidir!

Ezan sesiyle Mekke sokakları yankılandı. Bu çağrı karşısında inatçı müşriklerin bir kısmı adeta öfkeden çıldıracak gibi oldu. İşkence, hakaret ve asılsız iftiralar atıp canına kast ettikleri ve Mekke'den sürdükleri kişi, şimdi muzaffer bir komutan olarak Kâbe'yi tavaf ediyordu. Birkaç yıl önce insan yerine koymadıkları siyahi köle Bilal ise, en kutsal olarak kabul ettikleri evin damından İslam'ın önemli şiarlarından biri olan ezanı haykırıyordu. Bu manzara karşısında birçok müşrik, bu durumu görmeden önce ölmüş olan yakınlarının şanslı oldukları yönünde sözler sarf ettiler.

Efendimiz aleyhisselatu vesselamın Son Evliliği

Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam, Hz. Meymune radıyallahu anha ile evliliğini bu sefer esnasında gerçekleştirdi. Bu, onun son evliliği oldu.

Rahmet Peygamberi aleyhisselatu vesselam, her fırsatı insanların gönlünü fethetmek ve onların İslam'ı kabul etmesi için değerlendiriyordu. Mekkeli müşriklerle imzalanan Hudeybiye anlaşmasıyla şiddetli düşmanlıkları bir derece düşürülmüştü. Efendimiz bunu biraz daha yumuşatmak istiyordu. Bu nedenle Müslümanların Mekke'de kalacakları üç günlük sürenin sonunda evleneceğini ilan ettirerek bir düğün yemeği hazırlattı ve bütün Mekkelileri de davet etti. Ancak beklenen rağbet gerçekleşmedi. Hatta müşriklerin ileri gelenleri, Efendimiz'in bu maksadını anladı. Bu nedenle sıradan Mekkelilerin bu davete icabet etmemesi için müdahalede bulunarak üç günlük sürenin dolduğunu ve şehri hemen terk etmelerini istediler. Dördüncü günün

sabahında Kureyşliler, Huveytib b. Abdiluzza ve birkaç arkadaşını görevlendirerek Efendimiz'e gönderdiler. Müşrik elçiler, Resulullah aleyhisselatu vesselamın yanına vardılar. Kaba bir üslupla Müslümanların derhal Mekke'den çıkmalarını isteyerek: *"Toprağımızdan çıkıp gideceksin diye anlaşma yapmadık mı? Bak işte, üç gün geçmiştir!"* dediler. Ashabtan Sa'd b. Ubâde onların bu kaba üslubuna kızarak: *"Ey anası ölesice! Yalan söyledin! Burası ne senin ne de babalarının toprağıdır. Vallahi çıkmayız!"* dedi. Efendimiz de müşriklere: ***"Sizden bir kadını nikâhladım. Onunla zifafa girene kadar burada kalmam size ne zarar verebilir? Bizler sofra kuracağız. Sizler de bizimle beraber yersiniz."***[497] buyurdu. Müşrikler ise ısrarla: *"Seninle yaptığımız anlaşma sadece bizden ayrılıp gitmendi."*[498] *"Senin yemeğine ihtiyacımız yok. Aramızdan çıkıp git."*[499] diyerek düğün davetini kabul etmediler.

Peygamber Efendimiz, üstün siyasi dehası ve eşsiz ahlâkıyla Mekkeli müşriklerin daha fazla gerilmemesi gerektiğini hissetti ve ashabına yola çıkma talimatı verdi. Mekke'de yapmak istediği düğünü dönüş yolunda, Serif denen yerde yaptı.

Müslümanların Kâbe ziyareti esnasında takınmış oldukları güzel ve yapıcı tutumları nedeniyle kısa sürede çok güzel gelişmeler oldu.

Müşriklerin anladığı tek dil, sayı çokluğu, güç ve savaş diliydi. Müslümanlar bunların hepsine sahipti. Ancak bu güç ve sayı çokluklarına rağmen Mekke'de kaldıkları üç günlük süre boyunca onlardan herhangi bir taşkınlık görülmedi. Bu durum ise hem Mekkeli müşrikler hem de civar kabileler üze-

497. İbn Kayyim el-Cevziyye, Za'du'l-Mead, 3/419
498. İbn Kayyim el-Cevziyye, Za'du'l-Mead, 3/419
499. İmam Zehebi, Tarihü'l İslam, 4/139

rinde çok önemli ve olumlu etkiler bıraktı. Bu tarihten sonra Mekkeli müşriklerin saflarından birer birer kopan insanlar, İslam davasının saflarına koşarak teslim oldular. Bunların başında da Halid b. Velid, Amr b. As ve Osman b. Talha gibi Kureyş'in önemli isimleri geliyordu.

Seyfullah

Bu barış döneminde birçok kişi gelerek Müslüman oldu. Ama Halid b. Velid gibi savaş dehası bir komutanın İslam'ın saflarına katılması hem kendisinin kurtuluşuna vesile oldu hem de onun eliyle birçok yeni fetih ve zaferlere imza atılacağı yeni bir dönem başlamış oldu.

İslamiyet akılları ve gönülleri ikna etme dinidir. Hz. Peygamber Efendimiz de Araplar arasında zekâlarıyla temayüz etmiş kişilerin öncelikle İslam'a tabi olmalarını bekliyordu. Halid b. Velid de bunlardandı. Resulullah aleyhisselatu vesselam Kaza Umresi esnasında da Halid'in nerede olduğunu sordurmuş ve ardından da: ***"Onun gibi bir adam nasıl olur da hâlâ İslâmiyet'in yüceliğini kavrayamaz, ona şaşarım.***[500] ***Halid gibi birisi İslam'dan geri kalamaz. Eğer o, sinirlenme ve öfke duygusunu Müslümanlarla beraber müşriklere yöneltirse, bu kendisi için daha hayırlı olacaktır. Biz de onu başkasına tercih ederiz."***[501] buyurmuştu. Efendimizin bu iltifatı Halid'in kulağına kadar gidince İslam'a ve Peygamberimiz'e karşı bir sevgi hissetti. Bir süre sonra da Efendimiz'in huzuruna vardı. Rahmet peygamberi onu görünce: ***"Gel bakayım, seni doğru yola ileten Allah'a hamd olsun. Ben seni akıllı biliyor ve aklının, bir gün seni hayra yönelteceğini umuyordum."***[502] buyurdu.

---

500. İbn Kesîr, el Bidaye ve'n-Nihaye, 4/401
501. İbn Sa'd, et-Tabakât, 5/28
502. İbn Kesîr, el-Bidaye ve'n-Nihaye, 4/403

Hz. Halid daha önce yaptıkları nedeniyle günahlarının affedilmesi için özel dua istedi. Zira başta Uhud savaşı olmak üzere birçok savaşta yer almış ve Müslümanlara büyük zayiatlar verilmesine neden olmuştu. Efendimiz aleyhisselatu vesselam: ***"İslâmiyet, kendinden önce işlenen günahları siler."***[503] buyurdu. Ancak Hz. Halid yine ısrarla bağışlanmak için dua talebinde bulununca Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam:

"Ya Rabbi! Halid b. Velid'in insanları senin yolundan alıkoymakla uğradığı tüm (manevi) kayıplarından dolayı mağfiret buyur."[504] diyerek özel bir mağfiret duasında bulundu.

Efendimiz aleyhisselatu vesselam, daha sonra ona Mute Savaşı'nda şehid edilen üç komutandan sonra bayrağı devraldığı ve savaşta gösterdiği üstün başarılar nedeniyle 'Seyfullah'[505] ismini verdi. Seyfullah, artık küfrün zulüm bayrağını değil; İslam'ın adalet bayrağını, ulaştığı tüm topraklarda dalgalandıracaktı.[506]

Büyük Bir Hata

Hicretin 7. yılında Efendimiz, 30 kişilik bir askeri birliği, Huraka'ya gönderdi. Askerlerin içinde Hz. Üsame de vardı. Müslümanlar oraya varıp düşmanları hemen dağıttılar.

Bu arada Müslümanlardan bir grubun etrafını sardığı bir adam; *"Lâ ilahe illallah"* diyerek iman ettiğini bildirmek is-

---

503. İbn Kesîr, el-Bidaye ve'n-Nihaye, 4/403

504. İbn Sa'd, et-Tabakât, 5/29

505. Seyfullah, Allah'ın kılıcı anlamındadır.

506. Halid b. Velid radıyallahu anhın ilk iki halife döneminde meydana gelen savaşların çoğunda yaptığı kahramanlık ve başarılarına bakıldığında, Efendimiz'in kendisine verdiği "Seyfullah" lakabının ne kadar yerinde ve isabetli olduğu görülecektir.

tedi. Müslüman savaşçılar hemen ondan kılıçlarını çektikleri halde Hz. Üsame b. Zeyd, adamın bu sözüne aldırmadı ve onu öldürdü. Müslümanlar Medine'ye döndükten sonra bu durum Efendimiz'e haber verildi. Resulullah aleyhisselatu vesselam hemen Hz. Üsame'yi çağırtarak:

"Ey Üsame! Sen, la ilâhe illallah dedikten sonra adamı öldürdün mü?" diye sordu. Hz. Üsame: *"O bunu, canını kurtarmak için söyledi!"* diye cevap verdi. Efendimiz: ***"Bari kalbini yarsaydın da bu sözü samimiyetle mi söyledi bilseydin ya!"***[507] diyerek kendisine kızdı. Daha sonra tekrar, ***"Sen, onu 'La ilahe illallah' dedikten sonra öldürdün mü?"*** diye buyurdu. Efendimiz bu sözünü o kadar tekrarladı ki Hz. Üsame bugünden daha önce Müslüman olmamayı temenni etti.[508]

Efendimiz aleyhisselatu vesselamın bu şiddetli ikazından sonra Hz. Üsame radıyallahu anh: *"Ey Allah'ın Rasülü! Artık 'la ilahe illallah' diyen bir kimseyi öldürmemek hususunda Allah'a söz veriyorum!"*[509] dedi.

Mute Savaşı (M. 629)

Mute Savaşı, Müslümanlarla Bizanslılar arasında yapılan ilk savaş olması açısından oldukça önemlidir. Hz. Peygam-

---

507. Buhârî, Meğazi, 45; Müslim, İman, 158

508. Bazı rivayetlere göre Hz. Üsame'nin öldürdüğü kişi Mirdas b. Nehik isminde bir Müslümandı. Kabilesi müşrik olduğu halde kendisi iman etmişti. Müslüman mücahitler onların yurdunu basınca tüm müşrikler kaçtığı halde Mirdas Müslüman olduğunu söyleyerek kaçmadı ve kendisine yaklaşmakta olan mücahitlere selam verdi. Ancak yine de öldürülerek mallarına el konuldu.

509. İbn Kayyim el-Cevziyye, Za'du'l-Mead, 3/407. İslam Tarihinin en hazin dönemlerinden biri olan Cemel ve Sıffın savaşları başladığında Hz. Üsame radıyallahu anh, Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselama verdiği bu sözü hatırladı. Ardından da kılıcını herhangi bir Müslümana karşı kullanmamak için kayalara vura vura kırdı.

ber aleyhisselatu vesselam, krallara gönderdiği davet mektuplarından birini de Şam'da bulunan ve Bizans adına burayı yöneten Şurahbil b. Amr'a göndermişti. Tüm devletlerce kabul edilmiş olan *"Elçilerin dokunulmazlığı"* ilkesini çiğneyen Şurahbil, Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselamın elçisi olan Haris b. Umeyr'i bizzat kendi eliyle katletmişti.

Efendimiz aleyhisselatu vesselam, çevre ülkelere daha önceleri de elçiler göndermişti. Ancak şimdiye kadar böyle bir olayla karşılaşılmamıştı. Bunun yanında İslam davası her tarafa yayılmaya başladığı gibi Şam diyarına da ulaşmıştı. Efendimizin elçisinin katledilmesinin yanında burada bulunan az sayıdaki Müslümanlara da çeşitli zulümler yapılıyordu.

Tüm bu sebeplerle Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam Hicretin 8. yılı, Cemaziyelevvel ayında[510], 3000 kişilik bir orduyla Bizanslılar'ın himayesinde bulunan Gassan meliki Şurahbil'in üzerine bir ordu gönderme kararı aldı.

İslam ordusu tüm hazırlıklarını bitirdikten sonra yola koyuldu. Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam bu savaşa komutan tayin edeceği sırada, daha önce hiç yapmadığı bir şey yaptı ve ard arda üç isim saydı. Efendimiz, ordunun başına ilk komutan olarak Zeyd b. Harise'yi tayin etti ve:

"Zeyd öldürülecek olursa Cafer b. Ebi Tâlib; Cafer öldürülürse, Abdullah b. Revaha başa geçsin. O da öldürülecek olursa Müslümanlar kendi aralarında birini seçsinler."[511] diye buyurdu.

Müslümanlar hazırlanıp yola koyuldu. İslam ordusunun kendi memleketine doğru geldiği haberini alan Şurahbil, Bizanslılardan ve o civardaki Hristiyan Araplardan yardım

---

510. İbn Sa'd, et-Tabakât, 2/131

511. İbn Sa'd, et-Tabakât, 2/131; Buhari, Meğazi, 44

istedi. Şurahbil'in yardım talebi üzerine Bizanslılardan ve Hristiyan Araplardan müteşekkil 200 bin kişilik devasa bir ordu hazırlandı.

Müslümanlar uzun bir yolculuktan sonra Suriye tarafında Kudüs'e yakın Mute kasabasında Rum ordusuyla karşılaştılar. Rum ordusunun kalabalık asker sayısını gören bazı Müslümanlar şaşırdılar. Zira bu kadar kalabalık bir düşman ordusunu beklemiyorlardı. Bu yüzden Müslümanlardan bazıları bu durumu Efendimiz'e haber verme ve onun vereceği yeni talimatlara göre davranma teklifinde bulundular. Ne yapılması gerektiği konusundaki istişarelerinin devam ettiği bir sırada ordunun komutanlarından Abdullah b. Revaha:

"Ey millet! Vallahi, sizin şimdi istememiş olduğunuz şey, arzulayıp elde etmek için sefere çıktığınız şehitliktir! Biz, insanlarla ne sayıca ne silahça ne de süvarice çok olduğumuz için değil, Allah'ın bizi şereflendirdiği şu din kuvvetiyle savaşıyoruz. Gidiniz, çarpışınız! Bunda, muhakkak iki iyilikten biri ya zafer ya da şehitlik vardır."[512] dedi. Abdullah b. Revaha'nın imanlı yüreğinden taşan şehadet aşkı tüm İslam ordusunu adeta coşturdu. Onun bu sözleriyle Müslümanlar, devasa Rum ordusuna doğru hemen harekete koyuldular. Düşman ordusunun bu sayı üstünlüğüne rağmen Müslüman savaşçılar onlarla amansız bir savaşa girdiler.

Savaş iyice şiddetlendiğinde ordunun ilk komutanı Hz. Zeyd radıyallahu anh şehit düştü. Hemen ardından Efendimiz'in talimatıyla Hz. Cafer radıyallahu anh ordu komutanlığına geçti.

İkinci komutan olarak sancağı alan Hz. Cafer de komutanlığı devraldığı Hz. Zeyd'den geri kalmayarak kahramanca savaşıyordu. Bu kadar kalabalık bir düşman ile savaşmanın,

---

512. İmam Zehebi, Tarihü'l İslam, 4/157; İbn Kayyim el-Cevziyye, Za'du'l-Mead, 3/428

galibiyetten öte başka bir amacı vardı. Şehadet! Hz. Cafer radıyallahu anh da bir süre kahramanca mücadele ettikten sonra kendisine *'Tayyar'* yani uçan lakabının verilmesine neden olacak bir ölüm şekliyle kahramanca şehit edildi. Savaş esnasında her iki kolu da kılıç darbeleriyle yerinden koptu.

Onun şehadetinden sonra yine Efendimiz'in talimatıyla bu kez komutanlığı Hz. Abdullah b. Revaha aldı. O da kahramanca çarpıştı. Komutanlığı devraldıktan kısa bir süre sonra da şehit oldu.

Allah'ın Kılıçlarından Bir Kılıç

Bu kadar değerli ve tecrübeli komutanın art arda şehit düşmesi İslam ordusunda paniğe sebep oldu. Bu savaşa katılanlar arasında henüz birkaç ay önce İslam'ı kabul etmiş olan Halid b. Velid bulunuyordu. Bir savaş dehası olan Hz. Halid radıyallahu anh, cahiliye döneminde de komutanlığa ehil bir kişi olduğunu birkaç kez ispatlamıştı. Bu nedenle Müslümanlar onu komutan olarak seçtiler. Kahramanca savaşan Hz. Halid radıyallahu anhın elinde o gün dokuz kılıç kırıldı.[513]

Hz. Halid, coşkulu konuşmaları ve çabalarıyla İslam ordusunu kısa bir sürede tekrar toparladı ve ardından da orduda yeni düzenlemeler yaptı. Askerlerin yerlerini değiştirdi. Mücahitlerin önde bulunanlarını arkaya, arkada bulunanlarını öne, sağ yandakilerini sol yana, sol yandakilerini de sağ yana geçirdi. Gece karanlığında yapılan bu değişiklikler nedeniyle İslam ordusuna destek kuvvetler geldiğini sanan Rum ordusu korkup paniklemeye başladı. Düşmanın bu panik halini iyi değerlendiren Hz. Halid, İslam ordusunu yavaş yavaş geri çekti. 7 günlük şiddetli çarpışmaların ardından Müslümanlar 12 şehit vererek Medine'ye geri döndüler.

---

513. Buhari, Meğazi, 44

İslam ordusunun, Rumların devasa ordusu karşısındaki bu direnişi birçok açıdan büyük bir zaferdi. Ayrıca Müslümanların az sayıdaki savaşçılarla bu kadar direnç göstermeleri de Rumların gözünü korkuttu.

Mute Savaşı bittikten sonra gerekli bilgi ve haberleri Efendimiz'e bildirmek için Hz. Yalâ b. Münye, ordudan önce yola çıkarak Medine'ye geldi. Hz. Yalâ radıyallahu anh, savaşın seyrini anlatmaya başlayacağı sırada; Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam şehit olan komutanlardan haber verdi. Ardından da o savaşa katılmayan birisinin asla bilemeyeceği daha başka detay bilgilerden bahsetti.[514] Bunun üzerine Yalâ b. Münye:

"Seni hak ile gönderene (Allah'a) yemin ederim ki onların olaylarından söylemedik tek bir harf bile bırakmadın. Gerçekten onların hali, aynen senin bildirdiğin gibiydi."[515] demekten kendini alamadı.

İslam ordusu Medine'ye döndüğünde, şehrin girişinde bir grup Müslüman tarafından karşılandı. Hz. Halid radıyallahu ahhın orduyu planlı bir şekilde geri çekmiş olması nedeniyle bazı Müslümanlar tepkiliydi. İslam ordusu Medine'ye gireceği sırada Müslümanlar orada onların yüzlerine toprak atıp tepki göstererek: *"Ey firariler! Siz Allah'ın yolunda savaşmaktan firar mı ettiniz?"* dediler. Ancak Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam buna müdahale etti ve: ***"Onlar firar etmiş değil, inşallah geri çekilip tekrar düşman üzerine hamle yapacaklardır."***[516] buyurarak daha fazla hakarete uğramalarına izin vermedi.

---

514. Buhârî, Cenâiz, 4
515. İbn Kayyim el-Cevziyye, Za'du'l-Mead, 3/431
516. İbn Sa'd, et-Tabakât, 5/33

Zatü's-Selasil (M. 629)

Efendimiz aleyhisselatu vesselam çevre kabileleri İslam'a davet etmeye devam ediyordu. Davetin daha faydalı ve etkili olabilmesi için bütün ihtimaller değerlendiriliyordu. Özellikle akrabalık bağı bu konuda çok daha etkili olabiliyordu. Bu kez İslam'a davet edilecek yeni kabile Beni Beliy kabilesiydi. Amr b. As'ın anne tarafı bu kabiledendi. Bu nedenle Efendimiz, Hicretin 8. yılı, Cemaziyelahir ayında[517] onu çağırarak bu kabileyi İslam'a davet etmek üzere görevlendirdi ve İslam ordusunun başına da onu emir tayin etti.

Efendimiz her zaman için ilk Müslümanlara ve özellikle Bedir Savaşı'na katılanlara özel bir değer verirdi. Bununla birlikte Arap dâhilerinden olan Amr b. As ve Halid b. Velid gibi sonradan müslüman olmuş kimi isimlere de yeni görevler vermekten geri durmadı. Efendimiz aleyhisselatu vesselam, bu uygulamasıyla hem onların yeteneklerinden istifade etmek ve hem de onlara, cahiliye döneminde İslam aleyhinde yaptıkları yanlışlarını telafi etme ve rahatlama imkânı veriyordu. Zira Rahmet Peygamberi aleyhisselatu vesselam tam bir *'Gönül Fatihiydi'* ve kime nasıl davranacağını çok iyi biliyordu. Tüm bu nedenlerle daha kısa bir süre önce Müslüman olmuş Amr b. As'ı ordu komutanı olarak Şamın üst taraflarındaki Zâtü's-Selâsil mıntıkasına gönderdi.

Amr b. As buraya vardığında düşmanın sayı çokluğu nedeniyle hemen Medine'ye haber yollayarak takviye bir birlik istedi. Efendimiz aleyhisselatu vesselam, onun bu yardım talebi üzerine aralarında Hz. Ebu Bekir, Hz. Ömer ve ashaptan daha başka değerli isimlerin bulunduğu bir grubu, başlarına Ebu Ubeyde b. Cerrah'ı komutan tayin ederek Zatu's-Selasil mıntıkasına gönderdi.

---

517. İbn Sa'd, et-Tabakât, 2/134

İslam ordusu, yardımlarına gelen takviye birlikle beraber Beliy beldelerine yaklaştı. Kısa bir süre içinde de o bölge kontrol altına alındı ve çok sayıda ganimet ele geçirildi. O civardaki kabileler tarafından da Müslümanların hâkimiyeti kabul edildi. Bu başarılı harekâttan sonra İslam ordusu Medine'ye geri döndü.

En Sevdiğin Kim?

Ordu muzaffer bir şekilde Medine'ye döndükten sonra Amr b. As, bunca değerli ashabın bulunduğu bir topluluğa komutanlık yapmış olması nedeniyle biraz gurura kapılır gibi oldu. Resulullah aleyhisselatu vesselama gidiş ve dönüş ile ilgili kimi bilgiler verdi. Daha çok askeri dehası nedeniyle yapılan bu atama Amr b. As'ta "Resulullah beni herkesten daha çok seviyor" intibaını uyandırdı. Savaş dönüşü Efendimiz'e gerekli bilgileri verdikten sonra, "*İnsanlar içinde sana en sevgili olan kimdir?"* diye sordu. Allah Resulü aleyhisselatu vesselam: ***"Aişe'dir"*** buyurdu. Amr b. As, *"Erkeklerden kimdir?"* diye sordu. Allah Resulü aleyhisselatu vesselam: ***"Aişe'nin babası"***, buyurdu. Amr tekrar, *"Sonra kimdir deyince?"* Allah Resulü aleyhisselatu vesselam*:* ***"Ömer"*** buyurdu. Sonra birtakım kimselerin adlarını saydı. Amr b. As bundan sonra *'kimi'* diye her sorduğunda Efendimiz aleyhisselatu vesselam bir sahabinin ismini söyledi. Sonuçta Amr b. As *"Her halde en son beni sayacak"* düşüncesiyle sorularına devam etmekten vazgeçti.[518]

Mekke'nin Fethi (M. 630)

Kureyş müşriklerinin müttefiki olan Benî Bekr kabilesi ile Müslümanların müttefiki olan Huzaa kabilesi arasın-

518. Buhârî, Megazî, 63; Fedâilu'l-Ashab, 5

da öteden beri bir düşmanlık vardı. Bu düşmanlık cahiliye döneminde başlamıştı ve İslamiyet'ten sonra da devam etmekteydi. Hudeybiye anlaşmasıyla birlikte Müslümanlar ve müşrikler bir barış dönemine girdikleri gibi bu iki kabile de barış dönemine girdiler. Hudeybiye anlaşmasının bir maddesine göre, Kureyş'in dışında kalan kabilelere istediği tarafın himayesine girebilme hakkı tanınıyordu. Bu haktan istifadeyle, anlaşmanın yapıldığı sırada Huzaa kabilesi Müslümanların tarafında yer almış, Benî Bekr kabilesi ise müşriklerin himayesini kabul ederek onların tarafında yer almıştı. Huzaalılar, Hudeybiye anlaşmasından kısa bir süre sonra da topluca İslam'ı kabul ettiler.

Anlaşma devam ederken, Benî Bekr kabilesi, Kureyş'in de desteği ile Hicretin 8. yılı Şaban ayında bir gece vakti Huzaa kabilesine hücum etti. Bu baskın sırasında Kureyş'in ileri gelen reisleri Safvan b. Ümeyye, İkrime b. Ebu Cehil, Süheyl b. Amr, Hüveylid b. Abdi'l-Uzza gibi kimseler de onlara yardım ettiler. Bu organize baskında Huzaa kabilesinden 23 kişi öldürüldü. Beklenmeyen bu saldırı karşısında baskından sağ kurtulan bir kısım Huzaalılar kaçarak Hareme sığındılar.

2 yıl önce imzalanmış olan Hudeybiye anlaşmasına göre bu baskınla Mekkeliler Müslümanlarla yapmış oldukları anlaşmayı ihlal etmiş oldular.

Resulullah aleyhisselatu vesselam, Huzaa kabilesine yapılan saldırıdan haberdar olunca hemen Kureyş'e bir elçi göndererek onlara üç seçenek sundu. Efendimiz bu seçeneklerden birinin mutlaka kabul edilmesini de istedi. Şartlar ise şöyleydi:

–Kureyş tarafından Huzaa kabilesinden öldürülen kişilerin kan bedellerinin ödenmesi,

–Kureyş'in, Beni Bekr kabilesini himaye etmekten vazgeçmesi;

–Şayet ilk iki maddeden biri kabul edilmeyecekse, Hudeybiye anlaşmasının bozulduğunu ilan etmeleri.

Mekke müşrikleri, Medine İslam Devleti'nin müttefiklerine yaptıkları bu saldırıyla Hudeybiye anlaşmasını bozmuş oldukları için Müslümanların kendilerine saldırmasından korkmaya başladılar. Bu korku ve panik haliyle Ebu Süfyan'ı, anlaşmayı yenilemek ve Hz. Peygamber'den özür dilemek üzere Medine'ye elçi olarak gönderdiler.

Ebu Süfyan, anlaşmayı yenileme konusunda pek ümitli olmamakla birlikte çevresinin baskıları sebebiyle Medine'ye geldi. 15 yıldan beri görmediği kızı Ümmü Habibe'nin evine vardı. Eve girdiği zaman Efendimiz aleyhisselatu vesselamın her zaman oturduğu mindere oturmak istedi. Ancak Ümmü Habibe ona müşrik ve necis olduğunu söyleyerek Resulullah aleyhisselatu vesselamın minderine oturmasına izin vermedi. Kızının bu tavrına biraz şaşıran ve biraz da kızan Ebu Süfyan;

"Kızım, benden sonra sana hiç de iyi olmayan haller olmuş, sana şer bulaşmış."[519] dedi. Anlaşmayı yenileme konusunda kızından umudunu kesen Ebu Süfyan, daha başka Müslümanlara başvurdu. Ancak hiç kimseden beklediği cevabı alamadı. Anlaşmayı yenilemeye yönelik bütün çabalarının bir işe yaramadığını görünce Mekke'ye geri döndü.

Sefere Hazırlık

Ebu Süfyan'ın sonuçsuz kalan uğraşlarından sonra Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam, Müslümanlara sefer hazırlığı yapma talimatı verdi. Ancak seferin nereye olacağı konusunda birkaç Müslüman dışında kimseye bir şey söylemedi.

519. İbn Kayyim el-Cevziyye, Za'du'l-Mead, 3/448

Müslümanlar, Hicretin 8. yılının Ramazan ayında tüm hazırlıklarını tamamladıktan sonra 10 bin kişilik orduyla Mekke'ye doğru harekete geçtiler.[520] Resulullah aleyhisselatu vesselam Efendimiz Mekkelileri beklemedikleri bir anda gafil avlayarak silahlı bir direnişe girişmelerini ve böylelikle o kutsal topraklarda kan akıtılmasını istemiyordu. Bu nedenle de ***"Allah'ım! Kureyş'in gözlerini ve kulaklarını al da onları yurtlarında ansızın bastıralım."***[521] diye dua etti.

Hatıb b. Ebi Belta

Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselamın Mekke üzerine gideceğinden haberdar olan nadir kişilerden biri de Hatıp b. Ebi Belta idi. Hz. Hatıb, başta Bedir Savaşı olmak üzere birçok savaşa katılmış ve Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselamın kendisine güvendiği kişilerdendi. Bu güven nedeniyle onu çevre ülkelere elçi olarak gönderdiği de olmuştu.

Hatıp b. Ebi Belta, Mekke'ye yapılacak baskından haberdar olunca Kureyşlilere bir mektup yazdı. Mektubunda Peygamber Efendimiz'in büyük bir ordu toplayarak üzerlerine hücum etmek üzere asker topladığını haber vermek istedi. Yazdığı mektubu bir kadına vererek Kureyşlilere ulaştırmasını istedi.

Allah azze ve celle bu mektuptan ve onu taşıyan kadından Efendimiz'i haberdar etti. Bunun üzerine Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam, Hz. Ali, Hz. Zübeyr b. Avvam ve Hz. Mikdad b. Esved'i görevlendirerek: ***"Bir kadına yetişin! Hatıp b. Ebi Belta ona Kureyş'e vermesi için bir mektup yazdı; onlara bu hareketimizi bildirmektedir."***[522] buyurarak casus kadını bulmaları talimatını verdi. Görevli

520. İbn Sa'd, et-Tabakât, 2/136
521. İbn Hişam, Siret, 4/37
522. İbn Hişam, Siret, 4/89

Müslümanlar, kadını yolda yakaladılar. Ardından da saç örgülerinin arasında sakladığı mektubu bularak Efendimiz'e getirdiler.

Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam, Hatıb'ın mektubunu görünce kendisini yanına çağırdı ve: ***"Ey Hatıb! Bu nedir?"*** buyurdu. Hatıb radıyallahu anh;

"Üzerime varmakta acele etme ey Allah'ın Resulü! Ben, ailesi Kureyş içerisinde olan bir insanım. Seninle olan muhacirlerden onlara akraba olanlar var. Bu akrabalık sebebiyle akrabalarını himaye ediyorlardı. Benim nesep yönünden onların arasında akrabalığım olmadığı için onlardan dost edinip onunla akrabalarımı himaye etmelerini arzu ettim. Bunu küfür veya dinimden dönmek için yapmadım. Müslüman olduktan sonra küfre razı olduğum için de yapmadım." dedi. Bunun üzerine Peygamber Efendimiz aleyhisselatu vesselam:

"Doğru söyledi" dedi. Hz. Ömer radıyallahu anh ise;

"Ey Allah'ın Resulü! Bana izin ver de şu münafığın boynunu vurayım!" dedi. Peygamber Efendimiz aleyhisselatu vesselam;

"Şüphesiz o Bedir'de bulunmuştur. Ne biliyorsun ola ki Allah, Bedir gazilerinin hallerine vakıf olup da 'Dilediğinizi yapın! Sizi affettim.' buyurmuştur"[523] diye buyurdu ve Hatıb'a herhangi bir zarar verilmesine izin vermedi.

Rahmet Peygamberi

Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam Ramazan ayına denk gelen bu seferde oruçluydu. Onun gibi bütün Müslümanlar da oruçluydular. Arabistan'ın sıcaklığı ve savaşın

523. Müslim, Fezail, 1548; İbn Kayyim el-Cevziyye, Za'du'l-Mead, 3/450

zorlukları bir araya gelince oruçlu Müslümanlar için açlık ve susuzluk çok meşakkatli olacaktı. Bu nedenle Rahmet Peygamberi aleyhisselatu vesselam, orduyla beraber yola çıkıp Küdeyd denen mevkiye vardığında, bütün Müslümanların göreceği bir şekilde orucunu bozdu.[524] Müslümanlardan pek azı müstesna birçok kimse de orucunu bozdu.

Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam, Mekke'ye yakın mesafedeki Merruzzahrân denen yere vardığında yatsı vakti girmişti. Efendimiz, şimdiye kadar gizli kalmasını istediği seferin artık aleni olmasını istedi. Bu amaçla orduda bulunan 10 bin kişiye ayrı ayrı ateşler yakma emrini verdi. Bir anda 10 bin ateş Mekke'nin etrafını aydınlatmaya başladı. Efendimiz, özellikle ateşlerin ayrı ayrı yakılmasını istedi. Zira bu hareketle ordunun büyüklüğünün Kureyşliler tarafından da görülmesini ve gafil avlandıkları hissine kapılarak gereksiz bir savunmaya girişmemelerini istedi.

Bu ateşleri ilk görenlerden biri de Ebu Süfyan oldu. Ancak bu kalabalığın kimler olduğu konusunda emin değildi. Bu nedenle onların kim olduklarını öğrenmek amacıyla teftişe çıktı. Tam bu sırada devriye görevi yapan Müslüman savaşçılarla karşılaştı ve yakalanarak Efendimiz'e götürüldü. Resulullah aleyhisselatu vesselam onu gördüğünde: ***"Yazıklar olsun sana ey Ebu Süfyan! Allah'tan başka ilah olmadığını anlama zamanın daha gelmedi mi?"***[525] diye buyurdu. Ebu Süfyan bir süre daha tereddüt ettikten sonra iman ettiğini söyledi.

Ebu Süfyan Mekke'ye geri döneceği sırada Efendimiz aleyhisselatu vesselam, amcası Abbas'a da onu İslam ordusunun görkemini ve ihtişamını en güzel göreceği yerde durdurmasını isteyerek: ***"Ya Abbas! Onu vadinin dar bir***

524. Buhari, Savm, 38
525. İbn Kayyim el-Cevziyye, Za'du'l-Mead, 3/456

yerine, dağın burnunda durdur, yanından Allah'ın orduları geçsin de görsün."[526] diye buyurdu. Hz. Abbas da öyle yaptı. Müslüman savaşçıların hepsi sadece gözleri görünecek şekilde zırhlara bürünmüştü ve bu durum onlara ayrı bir heybet veriyordu. Ebu Süfyan, muhteşem İslam ordusunu görünce: *"Hiç kimse bunlara karşı duramaz ey Fazl'ın babası. Kardeşininin* oğlunun saltanatı çok büyümüş." demekten kendini alamadı. Hz. Abbas ise, *"Bu saltanat değil peygamberliktir."*[527] diyerek ona karşılık verdi.

Mekke'ye Giriş

Peygamber Efendimiz aleyhisselatu vesselam, 8 yıllık çileli muhaceretin ardından memleketine geri dönüyordu. Mekke'ye gireceği sırada orduyu dört kola ayırdı. Böylelikle müşriklere, her taraftan sarıldıklarını göstererek savaşmalarının anlamsızlığını anlamalarını istedi. Zira bu kutsal topraklarda, haklı bir gerekçeyle olsa bile kan dökülmesi suretiyle hürmetinin çiğnenmesini istemiyordu.

Hz. Hâlid b. Velid, Mekke'nin aşağı tarafından, Hz. Zübeyr b. Avvam yukarı tarafından, Sa'd b. Ubade Seniyye tarafından ve şehrin dağ yolu yönünden ise Ebu Ubeyde komutasındaki birliklerle girildi.

Efendimiz'in Mekke'ye hareket ettiğini duyan bazı müşrikler savaş hazırlığı yapmıştı. Ancak devasa İslam ordusunu gördüklerinde bu karşı koymanın boş bir çabadan öteye geçemeyeceğini anladılar. Sadece Hz. Halid b. Velid'in Mekke'ye girdiği yerde, başlarında Saffan b. Ümeyye, İkrime b. Ebu Cehil ve Süheyl b. Amr'ın bulunduğu bir grup müşrik onlara karşı koymak istedi. Kısa süren çatışmada 25 müşrik

526. İbn Hişam, Siret, 4/94
527. İbn Hişam, Siret,4/95

öldürüldü ve geri kalanlar da oradan kaçtı. Rahmet peygamberi aleyhisselatu vesselam, uzaktan kılıç parıltılarını görünce: ***"Bu kılıç parıltısı nedir? Ben savaşmayı yasaklamamış mıydım?"***[528] buyurdu. Ashap da çatışmayı müşriklerin başlattığını haber verdiler. Bu kısmi çarpışmanın dışında herhangi bir savaş olmadı ve Müslümanlar Mekke'yi kansız bir şekilde fethettiler.

Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam, devesinin üzerinde Fetih Suresini okuyarak Mekke'ye girdi. Bu eşsiz zafer karşısında da Allah azze ve celleye hamd ediyor ve büyük bir tevazuyla başını, devenin sırtına değecek kadar öne eğiyordu.

Savaşmama Emri

Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam, İslam ordusunun komutanlarına, daha önce ölüm emri verilmiş olan kişiler ve kendileriyle direkt olarak savaşanlar dışında kimseye dokunmama talimatını verdi. Ölüm emri verilmiş müşrikler ise hiçbir şekilde affedilmeyeceklerdi. Kendileri hakkında ölüm emri verilmiş olanlar şunlardır:

1–Abdullah b. Hatal: Abdullah b. Hatal, Müslüman olduğunda sadakaları toplamayla görevlendirilmişti. Bu görevi esnasında kendisine hizmet etmesi için de müslüman olan kölesini yanına almıştı. Yolculuk esnasında kendisine yemek yapılmasını istedi ve uyudu. Uyandığında yemeğin hazır olmaması nedeniyle öfkelendi ve hizmetini gören müslüman köleyi öldürdü. Bu haksız cinayet karşısında kendisine 'Kısas' yapılacağı korkusuyla irtidad etti ve yanında bulunan zekât mallarını da alarak Mekke'ye kaçtı. Bununla da yetinmeyen İbni Hatal, şarkıcı cariyelerine de Efendimiz'i ve Müslümanları hicvedici şarkılar okutturdu.

---

528. İbn Sa'd, et-Tabakât, 5/34

Abdullah b. Hatal ölümden kurtulmak için son bir hamle olarak Kâbe'nin örtüsüne sarıldı. Müslümanlar, Efendimiz aleyhisselatu vesselama gelerek: *"İbn-i Hatal Kâbe'nin örtüsüne sarılmış (vaziyette yakalandı), affedelim mi?"* diye sordular. Efendimiz: ***"Onu öldürün!"*** diye emir buyurdu.[529] İbn-i Hatal'ın son oyunu da *onu mücahitlerin kılıçlarından kurtaramadı*.

2–Mikyas b. Subâbe: Müslüman olduktan sonra bir ensarı öldürüp kaçmıştı. Fetih günü *öldürüldü.*

3–İkrime b. Ebi Cehil: İslam'a düşmanlık etmişti. Daha sonra kaçtı, ardından *affedilip Müslüman oldu*.

4–Abdullah b. Sa'd b. Ebi Serh: Vahiy kâtiplerindendi; irtidat edip Mekke'ye kaçmıştı. Orada da Müslümanlar ve İslam aleyhinde çeşitli iftiralar yayıyordu. Fetih gününde, Hz. Osman b. Affân'a sığındı, çünkü onun sütkardeşiydi. Ortalık yatıştıktan sonra Hz. Osman radıyallahu anh, biat etsin diye onu Efendimiz'e getirdi. *Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam onun biatını kabul etti*.

5–Huveyris b. Nukayz: Hz. Peygamber'in kızlarına eziyet etmişti. Fetih günü *öldürüldü.*

6–Habbar b. Esved: Efendimiz'in kızı Hz. Zeynep Medine'ye hicret edeceği zaman bu müşrik tarafından önü kesilmiş ve mızrağıyla devesini korkutmak suretiyle onu bineğinden düşürmüştü. Bu düşme sonucunda da o sırada hamile olan Hz. Zeynep çocuğunu kaybetmişti. Sonradan gelip af diledi ve *bağışlandı*.

7–Sarah: Abdullah b. Hatal'ın şarkıcı cariyelerinden biriydi. *Öldürüldü.*

8–Fertene: Rivayetlere göre *öldürüldü veya kaçtı.*

---

529. İbn Sa'd, et-Tabakât, 2/131; Buhârî, Meğâzî, 48

Bazı rivayetlerde *Kureybe* adında bir kadın ile *Hind bint Utbe*'nin de adı, ölüm emri verilenler arasında geçmektedir. Ancak Hind sonradan gelip biat etmiş ve affedilmiştir.

Kendileri hakkında ölüm emri verilmiş olanların ortak özellikleri şunlardır:

–Dinden çıkıp irtidat etmeleri,

–Cinayet işlemeleri,

–İşkence yapmaları,

–Devlete ve topluma karşı ağır ihanetlerde bulunmaları,

–Hz. Peygamber'i ve Müslümanları hedef alan savaş propagandası yürütmeleridir.

Bu yüzden emir, genel bir toplu cezalandırma değil; belirli ağır suçlara yönelik istisnaî bir uygulama olarak verilmiştir.

Emanın İlânı

Peygamber Efendimiz Mekke'ye girdiği gibi halka eman verdiğini ilân etti. Bu emana göre Ebu Süfyan'ın evine sığınan, elinden silâhını bırakan ve evine girene dokunulmayacaktı.

Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam Mekke'ye girerken, ***"Ben rahmet Peygamberiyim, ben savaş Peygamberiyim."***[530] diyor ve Mekkelilere selam vererek gönüllerini hoş etmek ve ikramda bulunmak istiyordu. Bu sırada Hz. Ebu Bekir yaşlı babası Ebu Kuhafe'nin elinden tutarak Efendimize getirdi. Rahmet Peygamberi onu görünce: ***"İhtiyarı evinde bıraksaydın da ben ona gitseydim."***[531] buyurdu ve ardından da onu önüne oturtarak göğsünü sıvazladı ve müslüman olmasını istedi. Ebu Kuhafe hemen müslüman oldu.

---

530. İbn Sa'd, et-Tabakat, 1/93

531. İbn Hişam, Siret, 4/96

10 bin kişilik azametli ordusuyla Mekke'ye giren Efendimiz, halkın üzerinde bir korkuya sebep olmuştu. Zira artık güç ve iktidar Efendimiz aleyhisselatu vesselamın ellerindeydi. Arap cahiliyesinde güç ise sadece ölüm, zulüm, kan ve gözyaşı gibi anlamlara geliyordu. Mekke fethi esnasında bunu böyle anlamış bir adam, Peygamber Efendimiz aleyhisselatu vesselamın yanına gelip konuşurken heyecanlandı ve titremeye başladı. Efendimiz onu sakinleştirmeye çalışarak:

"Sakin ol! Sakin ol! Ben bir kral, bir hükümdar değilim! Ben ancak, güneşte kurutulmuş et parçaları yiyerek geçinmiş olan Kureyşlilerden bir kadının oğluyum."[532] diye buyurdu.

Daha sonra Kâbe'ye yöneldi. Sekiz yıllık aradan sonra binlerce ashabıyla birlikte, devesi Kasva'nın üzerinde tavafa başladı. Tavaftan sonra Makam-ı İbrahim denen yerde iki rekât namaz kıldı. Sonra da Zemzem Kuyusuna vararak ondan hem su içti hem de abdest aldı. Bunu Safa Tepesine çıkışları takip etti. Oradan etrafa baktı ve kendisine bu muazzam günü gösteren ve Mekke'nin fethini nasip eden Yüce Allah'a bir kere daha minnet ve şükranlarını takdim etti.

Putların Yıkılışı!

Putperest Kureyş müşrikleri, batıl inançlarının bir gereği olarak tevhid dininin merkezini putlarla doldurmuş ve Kâbe'nin çevresine 360 put dikmişlerdi. Müşrikler bununla da yetinmeyerek evlerini de bu putların benzerleriyle doldurmuşlardı.

Allah azze ve cellenin yardımıyla Mekke fethi gerçekleştiğinde bu kutsal mekânın tekrar o asil ve kadim davanın mer-

532. İbn Sa'd, et-Tabakât, 1/5

kezi olmasının zamanı geldi. Bunun için evvela şirk kokan her türlü adet ve geleneğin yok edilmesi gerekiyordu. Putlar, cahiliye geleneğini ayakta tutan ve devam etmesine sebep olan en büyük tehlikelerdendi.[533]

Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam, elindeki asayla putlara yöneldi ve birer birer onlara işaret ederek, **"Hak geldi, batıl yok oldu. Elbette batıl yok olmaya mahkûmdur"**[534] âyetini okuyordu. Efendimizin işaret ettiği her put yerlere yıkılıyordu. Resulullah aleyhisselatu vesselam, Mekke'nin etrafını putlardan arındırdıktan sonra evlerde bulunan putların da kırılmasını istedi. Yeni Müslümanlar, cahiliye dönemindeyken gözleri gibi bakıp korudukları putlarını kendi elleriyle kırmaya başladılar. Çok kısa bir süre sonra Kâbe tekrar tevhid dininin merkezi haline geldi.

Cahiliye döneminde Kâbe'nin anahtarı Osman b. Talha'da bulunuyordu. Büyük fetih sırasında Efendimiz onu çağırtarak Kâbe'nin kapısını açtırdı ve içeri girdi. Kâbe'nin içinde de bazı putlarla beraber, Hz. İbrahim aleyhisselam ve Hz. İsmail aleyhisselamı tasvir eden resimler çizilmişti. Efendimiz buradaki bütün resim ve heykellerin yok edilmesini istedi ve şöyle buyurdu:

"Allah bunu yapanları kahretsin! Vallahi, o ikisi hiçbir zaman fal oku çekmemişlerdir!"[535] Kâbe'nin içi resim ve heykellerden arındırıldıktan sonra Efendimiz aleyhisselatu vesselam, kapının karşı tarafına yönelerek namaz kıldı. Bu esnada Hz. Bilal ve Hz. Üsame radıyallahu anh da yanında bulunuyordu. Namazı tamamladıktan sonra tekbirler getirerek dışarı çıktı.

---

533. Bu tehlike nedeniyle İslam kültüründe heykelcilik çok şiddetli bir şekilde men edilerek yasaklandı.

534. İsra: 81

535. İbn Kayyim el-Cevziyye, Zadu'l-Mead, 3/458

Genel Af

Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam Kâbe'de namaz kılıp çıktıktan sonra kapıda durdu Kureyşliler ise Mescid-i Haram'ı doldurmuş vaziyette ve mahcup gözlerle kendilerine ne yapılacağını beklemekteydiler. Efendimiz de onların bu tedirgin hallerini görüyordu ve onlara seslenerek:

"Sizlere ne yapacağımı zannediyorsunuz?" buyurdu. Kâbe'ye sığınanlar ise üç defa; *"Sen şerefli bir kardeş ve şerefli bir kardeş çocuğusun."* dediler. Bunun üzerine Peygamber Efendimiz aleyhisselatu vesselam; ***"Ben de bugün size, kardeşim Yusuf'un kardeşlerine söylediklerini aynen tekrar ediyorum."***[536] diye buyurarak şu ayeti okudu:

"(Yusuf) dedi ki: Bugün size kınamak yok, Allah sizi affetsin! O merhametlilerin en merhametlisidir."[537] Bu ayet aynı zamanda genel bir affın da müjdesiydi.

Efendimiz ve ashabına 21 yıldır düşmanlık yapmaktan bir an bile geri durmayanlar hem şaşkın hem de sevinçliydi. Bu müjdeli haber üzerine Kureyşlilerden birçok kimse Müslüman oldu.

Efendimiz, Kâbe hizmetlerinden olan Sikaye ve Hicabe görevlerini de daha önce ellerinde bulunduranlarda kalmasına izin verdi. Bugün çok hassas bir gündü ve Efendimiz bunun çok iyi farkındaydı. Bu nedenle de tevhid inancına ters düşmeyen kimi uygulamalara müdahale etmeyerek yeni Müslüman olmuş Kureyşliler'de aksülamel yapacak fiillerden özellikle kaçınıyordu. Zira bugün intikam alma, zor kullanma ve baskı kurma günü değil; *"gönülleri fethetme"* günüydü.

Hacılara su dağıtma işi olan Sikaye göreviyle Peygamberimizin amcası Hz. Abbas ilgileniyordu.

---

536. Dımeşki, Peygamber Külliyatı, 7/35
537. Yusuf: 92

Kâbe'ye hizmet işi olan Hicabe göreviyle ise Osman b. Talha ilgileniyordu.

Hz. Abbas, Peygamberimiz aleyhisselatu vesselama müracaat ederek her iki vazifenin de kendilerine verilmesini istediyse de Efendimiz bu teklifi uygun görmeyerek kabul etmedi.

Rahmet Peygamberinin Şefkati

İkrime b. Ebu Cehil, Mekke'nin fethinde öldürülmekten korkarak Yemen taraflarına kaçtı. Zira ölüm emri verilenler arasında onun da ismi geçmekteydi. İkrime'nin hanımı Ümmü Hâkim ise Efendimiz'e gelerek iman ettiğini bildirdi. Ardından da kocası İkrime'nin öldürülme korkusuyla buralardan kaçtığını ve kendisine eman verilmesi talebinde bulundu. Rahmet peygamberi, Ümmü Hâkim'in isteğini kabul etti. Eman talebinin kabul edilmesiyle beraber kocasını aramaya çıkan Ümmü Hâkim, İkrime'yi Kızıldeniz kıyılarında buldu ve affedildiğine dair müjdeli haberi ona vererek: *"Ey amcaoğlu! Akrabalarını en çok seven, onlara en çok iyilik yapan ve insanların en hayırlısı olanın yanından sana geldim. Kendini tehlikeye atma! Senin adına Resulullah'tan güvence istedim, o da sana güvence verdi."*[538] dedi ve geri dönmesini istedi. Eşi Ümmü Hakim'in bu güzel haberi üzerine Mekke'ye geri dönmek için hemen yola koyuldu.

Rahmet Peygamberi, yeni müslüman olanlar hakkında çok hassas davranılmasını istedi. İslam'da aslolan iman kardeşliğiydi. Ancak cahiliye hayatından yeni kurtulmuş bir insanın da kan bağıyla ilgili kimi hassasiyetlerinin olabileceği de bir gerçekti. Bu nedenle Efendimiz aleyhisselatu vesselam, İkrime'nin Müslüman olduğu ve Mekke'ye geldiğini

538. İbn Sa'd, et-Tabakât, 6/87

duyduğu zaman ashabını uyararak onun babası Ebu Cehil hakkında konuşurken dikkatli olmaları hususunda şu veciz tavsiyede bulundu:

"İkrime b. Ebu Cehil, size mümin ve muhacir olarak geliyor. Sakın onun babasına sövmeyin, kötü söz söylemeyin. Çünkü ölmüş kimseye sövmek ona ulaşmadığı gibi diriye de eziyettir."[539]

Nihayet Ümmü Hâkim, kocası İkrime ile beraber Efendimiz aleyhisselatu vesselamın huzuruna vardı. İkrime de hemen kelime-i şehadet getirerek Müslüman oldu. Ancak daha önce İslam ve Müslümanlar aleyhinde yaptıklarından dolayı çok mahcup ve üzgündü. Bu nedenle *"Ey Allah'ın Resülü! Sana karşı yaptıklarımdan dolayı benim için bağışlanma dile."* diyerek dua talebinde bulundu. Efendimiz: ***"Allah'ım! Yaptığı her düşmanlığı, konuştuğu her sözü ve senin yolundan alıkoymak için kullandığı her binekten dolayı İkrime'yi bağışla!"***[540] buyurdu.

Hind'in Biatı

Mekke'nin fethiyle insanlar akın akın Efendimiz aleyhisselatu vesselama biat etmeye geliyorlardı. Efendimiz, erkeklerle musâfaha onlardan biat alıyordu. Erkeklerin biat etmesi bittikten sonra kadınlar da biat etmeye geldi.

Gelen kadınlardan biri de Hind idi. Efendimiz'in amcası Hz. Hamza'yı şehit ettikten sonra onu paramparça eden, kalbini çıkarıp çiğneyen Hind! Yüzünde peçe vardı. Bu nedenle Efendimiz onu tanıyamadı. Efendimiz aleyhisselatu vesselam, ***"Allah'a hiçbir şeyi şirk koşmamak üzere bana bey'at ediniz."*** deyince Hind: *"Allah'a yemin ederim sen,*

539. İbn Sa'd, et-Tabakât, 6/87
540. İbn Sa'd, et-Tabakât, 6/88

erkeklerden almadığın bir sözü bizden alıyorsun. Fakat bununla birlikte biz sana böyle bir söz veriyoruz." dedi. Efendimiz yine ***"Ve hırsızlık etmemek üzere."*** diye buyurdu. Hind: *"Allah'a yemin ederim, Ebu Süfyân'ın malından şunları şunları almıştım."* dedi. Bunun üzerine Efendimiz onu tanıdı. Hind biraz korku ve endişeyle bağışlanma talebinde bulundu. Efendimiz devam etti ve ***"Ve zina etmeyeceksiniz"*** diye buyurdu. Hind: *"Hür bir kadın hiç zina eder mi?"* dedi. Efendimiz, ***"Çocuklarınızı da öldürmeyeceksiniz."*** deyince Hind, *"Biz onları küçükken büyüttük, büyüdükten sonra sen onları Bedir'de öldürdün, sen ve onlar durumu daha iyi biliyorsunuz."*[541] dedi. Onun bu sözü üzerine orada bulunan Hz. Ömer radıyallahu anh güldü. Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam, İslam dininin daha başka emir ve yasaklarını da onlara hatırlattı ve bu şekilde kadınlardan biat aldı.

Efendimiz bu biat esnasında hiçbir kadınla tokalaşmadı ve hiçbir kadın da ona el sürmedi.[542]

Mekke'nin Etrafındaki Putlar

Peygamber Efendimiz, Kâbe ve Mekke'nin içini putlardan temizlediği gibi, şehrin etrafındaki putlardan da temizlemek istiyordu. Bu maksatla 30 kişilik bir grubun başında Hz. Hâlid b. Velid'i görevlendirdi. Onları, Nahle mevkiinde bulunan Uzza putunu yıkmaya gönderdi. Hz. Hâlid hemen yola çıktı. Kısa bir süre sonra Uzza putu yerle bir oldu.

Aynı şekilde o civarda başka putlar da imha edildi. Efendimiz, müşriklerin meşhur putlarından olan Menat putunu yıkmak için Sa'd b. Zeyd'i görevlendirdi. Sa'd b. Zeyd, beraberindeki Müslümanlarla giderek onu yıktı.

---

541. İbn Esir, el Kâmil fi't-Tarih, 2/235
542. İbn Sa'd, et-Tabakât, 10/10

Yine, müşriklerin taptığı meşhur putlardan biri de Süva idi. Efendimiz onu yıktırmak için de Amr b. As'ı görevlendirdi.

Mekke'nin fethiyle İslam'ı kabul edenlerin sayısı daha da arttı. Zira Mekke ve özellikle Kureyş kabilesi o civardaki kabileler tarafından lider olarak kabul edilmekteydi. Bu nedenle Kureyşlilerin İslam'ı kabul etme kararları çevre kabileler üzerinde çok etkili oldu ve insanlar akın akın gelerek Efendimiz'e biat etmeye başladılar.

Her İşi En Güzel Şekilde Yapmak

Hicrî 8. yılda, Efendimiz'in Hz. Mariye'den olan oğlu İbrahim, 16 aylıkken vefat etti. Efendimiz, ömrünün sonlarına doğru bir zamanda İbrahim'in doğmasıyla çok sevinmişti.

İbrahim vefat ettiği gün güneş tutulması oldu. Ashabın çoğu bu olayı İbrahim'in vefatıyla ilişkilendiriyordu. Ancak Efendimiz ashabını uyardı ve:

"Güneş ve ay hiç kimsenin ne ölümü ne de hayatı dolayısıyla tutulur. Siz güneşin ve ayın tutulduğunu görürseniz namaz kılın ve Allah'a dua edin."[543] diye buyurarak güneş tutulmasının bu vefat olayıyla alakası nın olmadığını beyan etti.

İbrahim'in de vefat etmesiyle Efendimiz aleyhisselatu vesselamın Ümmü Gülsüm ve Hz. Fâtıma radıyallahu anha dışında yaşayan çocuğu kalmadı.

Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam, hangi iş yapılacak olursa olsun o işin en güzel şekilde yapılmasını isterdi. Efendimiz'in oğlu İbrahim vefat ettiğinde Müslümanlar onu defnettiler. Ancak bu sırada kabirdeki bir delik Efendimiz'in gözünden kaçmadı ve hemen onun düzeltilerek kapatılması

543. Buhari, Salat, 581

talimatını verdi. Ashap bu talimatına biraz şaşırır gibi oldu ve bunun ölüye herhangi bir zararının olup olmadığını sordular. Efendimiz:

"Şüphesiz bu bir zarar ya da menfaat sağlamaz. Ancak sağ olanların gözünü aydınlatır. Kul bir işi yaptığı zaman, Allah onu güzel yapmasını ister."[544] diye buyurdu.

Huneyn Savaşı (M. 630)

Bu gaza, Evtâs gazası diye de isimlendirilmiştir. Huneyn ve Evtâs, Mekke ile Tâif arasında iki bölgenin adıdır.

Mekke'nin fethinden sonra insanların hidayeti önündeki en büyük engel ortadan kalkmıştı. İslam Güneşi, artık Arabistan topraklarının hepsini aydınlatacak, oradan da dünyanın içinde bulunduğu karanlığı dağıtacak, zulmü bitirip adalet meltemi estirecekti.

Huneyn'de bulunan Hevazin ve Sakif kabileleri, Mekke'nin fethi ve o civardaki putların bir bir yıkılışı nedeniyle iyice tedirgin olmaya başladılar. Zira bu fetihlerin çok kısa bir süre sonra yurtlarına kadar dayanacaklarını biliyorlardı. Bu nedenle, İslam orduları üzerlerine yürümeden önce onlar Mekke'ye, Müslümanların üzerine baskın yapma kararı aldılar. Kısa bir süre sonra, başlarında Malik b. Avf'ın bulunduğu yaklaşık 20 bin kişilik bir ordu hazırladılar.

Mâlik b. Avf, askerlerin cesaretle çarpışmaları için bütün kadın, çocuk ve hayvanlarını da yanlarına alarak orduya katılmaları emrini verdi.

Mekke'nin fethinden sonra Hevazin ve Sakîf kabilelerinin önlerinde üç ihtimal vardı. Ya İslam'ı kabul edeceklerdi ya İslam Devleti'yle anlaşma imzalayacaklardı ya da son bir

544. İbn Sa'd, et-Tabakat, 1/131

hamle olarak Müslümanlarla savaşacaklardı. Onlar kalabalık savaşçı sayılarına güvenip Müslümanlarla savaşmayı seçerek en kötü kararı verdiler. Bu amaçla o civarda güvendikleri kabilelerden de yardım isteyerek bir araya geldiler. Hep beraber anlaşarak o sırada Mekke'de bulunan Müslümanlara genel bir saldırı yapma kararı aldılar.

Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam, Hevazin ve Sakif kabilelerinin planlarından ve savaş hazırlıklarından haberdar oldu. Bu haberin aslını teyit ettirmek için Abdullah b. Ebî Hadred'i görevlendirdi. Hz. Abdullah radıyallahu anh, kısa bir süre sonra haberin gerçek olduğu ve Mekke'ye baskın yapma hazırlıkları yaptıkları bilgisiyle Efendimiz'e geri döndü.

Bu haberden sonra Efendimiz, İslam ordusuna hazırlık yapması talimatı verdi ve ordu kısa sürede hazırlandı. Peygamber Efendimiz aleyhisselatu vesselam, Mekke'ye Attâb b. Esîd'i vali olarak tayin ettikten sonra Müslümanlar, Hicretin 8. yılı Şevval ayında, 12 bin kişilik bir orduyla yola çıktılar.[545] Kalabalık İslam ordusu kimi Müslümanların böbürlenmesine ve onlarda, bu sayıdaki bir orduya hiç kimsenin karşı duramayacağı düşüncesinin oluşmasına sebep oldu.

İslam ordusunun Mekke'den çıktığı haberini alan müşrikler hazırlık yapmaya başladılar. O civarı çok iyi bilen düşman askerleri önceden gelip Huneyn vadisinin dar yerlerine gizlenerek tuzak kurdular. Müslümanlar o bölgeye vardığında, müşriklerin beklenmedik saldırısına uğradılar ve bu ani saldırı karşısında paniklemeye başladılar. Nereden geldiği bilinmeyen oklarla o devasa İslam ordusu bir anda dağılmaya başladı.

Kısa bir süre sonra Allah azze ve celle, bu dağılışın nedeninin ordunun kalabalık sayısına güvenme olduğunu ve

545. İbn Sa'd, et-Tabakât, 2/153

kendi yardımı olmadan hiçbir zaferin elde edilemeyeceğini bildiren ayetleri inzal ederek Müslümanları ikaz etti:

"İnkâr kabul etmez bir durumdur ki Allah size birçok yerde yardım etti. Özellikle Huneyn Günü ki o gün kendi çokluğunuz size güven vermişti de o gün size onun bir faydası olmamıştı. Yeryüzü bütün genişliğine rağmen başınıza dar gelmişti. Sonra da bozguna uğrayarak gerisin geri dönüp kaçmaya başlamıştınız." [546]

Savaşın Müslümanların aleyhine dönmüş gibi göründüğü bu hassas dönemde ilginç şeyler de yaşanıyordu. Bu savaşa çeşitli nedenlerle Müslümanların safında katılmış olan kimi Mekkeliler, dağılan İslam ordusunu görünce İslam'a ve Efendimiz'e olan düşmanlık ve kinlerini açıkça kusmaya başladılar. Ebu Süfyan b. Harb: *"Bu bozgunun sonu denize dayanmadan gelmez!"* dedi. Cebele b. Hanbel de şöyle bağırıyordu: *"Bugün sihir bozuldu!"* Cebele'nin bu sözlerini duyan Safvân b. Ümeyye, o sırada daha iman etmediği halde onun bu incitici sözünden rahatsız oldu ve susmasını isteyerek: *"Sus! Dili tutulasıca! Vallahi, Kureyş'ten bir zatın bana hükmetmesi, Hevazin'den birinin h*ükmüne girmekten daha güzeldir."[547] dedi.

Babası Uhud Savaşı'nda öldürülmüş olan Şeybe b. Osman da uzun süreden beri Resulullah aleyhisselatu vesselamı öldürmek için fırsat kollayanlardandı. Bulduğu ilk fırsatta babasının intikamını alacağını ve Efendimizi öldüreceğini söylüyordu. Huneyn bozgunu başladığı sırada kılıcını sıyırarak peygamberimize yaklaşmaya başladı. Tam kılıcını Efendimize vuracağı sırada yıldırımı andıran bir ateş kıvılcımı onunla peygamber arasında parıldadı. Ne olduğunu anlayamayan Şeybe korkudan elleriyle gözlerini kapamaya çalıştığı sırada

546. Tevbe: 25
547. İbn Kayyim el-Cevziyye, Zadu'l-Mead, 4/22

Rahmet Peygamberi onu fark ederek niyetini anladı. Hemen ardından da Şeybe'den kendisine yaklaşmasını istedi ve onun göğsünü sıvazlayarak kalbindeki vesveseleri gidermesi için Allah'a dua etti. Bu mübarek dua hemen etkisini gösterdi ve biraz önce öldürmeye çalıştığı insan, Şeybe'nin gözünde en sevilen insan haline geldi.

Korkusuz Peygamber

Müşriklerin saldırılarıyla bir anda Efendimiz'in etrafındaki kalabalık dağıldı ve sadece birkaç kişi kaldı. 20 bin kişilik düşman ordusunun tam ortasında kalan Efendimiz aleyhisselatu vesselamda en ufak bir tedirginlik bile yoktu. Hatta amcası Hz. Abbas ve Ebu Süfyan b. Haris'in zorla zapt etmeye çalıştığı atını çarpışmak üzere düşmanın üzerine sürmeye çalışıyordu. Müşriklerin ani saldırısı sırasında Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselamın etrafından ayrılmayanların arasında Hz. Ebu Bekir, Hz. Ömer, Hz. Ali, Ebu Süfyân b. Hâris ve Üsame b. Zeyd vardı. Efendimiz bu esnada da: ***"Ben peygamberim, yalan değil, ben Abdülmuttalib'in oğluyum."***[548] diye İslam ordusunun mücahitlerini tekrar saf düzenini almaya ve direnmeye davet ediyordu. Efendimiz, amcası Hz. Abbas'a da: ***"Ey Abbas! İnsanlara 'Ey ensar topluluğu! Ey Semüre ağacının altında biat etmiş olanlar!' diye bağır."***[549] buyurarak dağılan Müslümanları çağırması emrini verdi. Hz. Abbas'ın gür sesinin ulaştığı Müslümanlar, hemen bineklerinin yönünü o tarafa çevirerek dönmeye başladılar. Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselamın etrafında 100 kadar Müslüman toplandı ve müşriklerle şiddetli bir çarpışmaya başladılar. Bu sırada Efendimiz,

548. Buhârî, Megazî, 54
549. İbn Kayyim el-Cevziyye, Zadu'l-Mead, 4/22

yerden bir avuç toprak alarak müşriklerin üzerine savurdu. Artık onların yenilgisi kaçınılmazdı.

Efendimizin cesaretlendirmesiyle Müslümanlar saldırmaya başladı. Kılıç şakırtılarına, mücâhidlerin tekbir sadâları karıştı. Düşman bir anda dehşet ve korku içinde kaldı. Biraz önceki durum tam tersine döndü ve Hevâzinlilerde bozgunluk belirtileri baş gösterdi. Hz. Ali ve Ebu Dücane'nin, küfür ordusunun bayraktarlığını yapan müşrik komutanları öldürmeleriyle Hevazinlilerin cesaretleri kırılmaya ve orduları dağılmaya başladı. Arkalarında 70 kadar ölü bırakan müşriklerin bir kısmı Taif'e doğru kaçışmaya başladılar. Müslüman süvariler de onların peşindeydi. Bazılarını yolda yakalayıp öldürdüler.

Taif Kuşatması (M.630)

Taif, Hicaz'ın üç önemli şehrinden biri olup Mekke'nin 88 km. doğusunda yer almaktadır. Burası zengin su kaynakları ve verimli toprakları ile bilinmektedir. Burada bulunan hurma bahçeleri ve üzüm bağları oldukça meşhurdu. Ayrıca Arabistan gibi sıcak bir memlekette Taif'in oldukça serin bir havası vardı. Bu verimli toprakları ve güzel havası nedeniyle o civardaki birçok merkezin meyve ve sebze ihtiyacı buradan karşılanıyordu.

Huneyn yenilgisinin ardından kaçan Sakif ve Hevazinliler gelip Taif kalesine sığındılar. İslam ordusunun onları takip edeceğinin hesabını da yaparak bol miktarda erzak depolayıp Müslümanları beklemeye başladılar. Efendimiz aleyhisselatu vesselam savaşın hemen ertesi günü Taif üzerine yürüdü. Zira Huneyn'in savaş kaçkınları orada da rahat durmayacaktı.

Halid b. Velid, yanındaki bir grup ile beraber İslam ordusundan önce gelerek Taif kalesini kuşattı. Bir süre sonra

Efendimiz de ashabıyla birlikte buraya gelip yerleşti. Kısa bir süre sonra da karşılıklı ok ve taş atışları başladı. İslam ordusu surlara yakın bir yerde ve müşriklerin oklarının menzilindeydi. Bu nedenle, atılan ilk müşrik oklarıyla yaralanan ve şehid olanlar oldu. Bunu fark eden Efendimiz aleyhisselatu vesselam, Müslümanların surlardan uzaklaşmaları ve ok menzilinden çıkmaları talimatını verdi.

Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselamın bu talimatından sonra savaş daha cılız bir şekilde devam etti. Bu şekildeki çarpışmalarla bir sonuç alınmayacağı ortadaydı. Fakat etrafları savaşçılarla kuşatılmış ve kalelerine hapsolmuş bir şekilde zillet ve acizlik içinde beklemek de savaşçı bir kavim olduklarıyla övünen müşrikler için çok onur kırıcı bir durumdu.

İslam Ordusunda Bir İlk

Kuşatmanın biraz daha uzadığını ve Taiflilerin teslim olmaya yanaşmadıklarını gören Peygamber Efendimiz, mancınıkların kurulup düşmanın taşa tutulması talimatını verdi. İslâm tarihinde ilk defa mancınık bu savaşta kullanıldı. Mancınıklarla vurulmaya başlayan Taif surları inatla direnmeye devam ediyordu. Bununla da bir sonuç alınmayacağı anlaşıldı.

Efendimiz yine Taif kalesinin erken düşmesi amacıyla buradaki kölelere, İslam'ı kabul edecek olanların hürriyetlerine kavuşturulacağını ilan ettirdi. Bu ilan üzerine 10 kadar köle Müslüman olduğunu bildirerek kaleden indi. Efendimiz onların yiyecek ve ihtiyaç maddelerinin karşılanması için Müslümanlara talimat verdi. Ancak kölelerin inişi de Taiflilerin teslim olmasına yetmedi.

Taif'in oldukça meşhur üzüm bağları vardı. Efendimiz onların direnişini kırmak amacıyla bu defa da bağlarının imha edilmesi ve ağaçlarının kesilmesi talimatı verdi. Taif kalesine

sığınmış olan Sakifliler Efendimiz'e seslenerek bundan vazgeçmesini istediler. Efendimiz onların bu talebini kırmadı ve üzüm asmalarının kesilmesini durdurdu.

Bir Rüya

Efendimiz, katıldığı her seferde mutlaka eşlerinden bazılarını yanına alırdı. Bu konuda da adalete son derece dikkat eder ve kura çekmek suretiyle hiçbir hanımının gönlünün kalmamasına dikkat ederdi. Bu kuşatma esnasında da Efendimiz'in yanında iki zevcesi bulunuyordu. Bunlardan birisi Hz. Ümmü Seleme, diğeri de Hz. Zeyneb idi. Onlar için de iki ayrı çadır kurulmuştu. Efendimiz aleyhisselatu vesselam namazlarını bu iki çadır arasında kılar ve orada otururdu.

Kuşatmanın 20. gününe girildiği halde Taifliler hâlâ direniyordu. Bu arada Peygamber Efendimiz bir rüya gördü. Rüyasında kendilerine bir kap tereyağı ikram ediliyor ve bir horoz ise gagasıyla kabı devirip içindeki yağı döküyordu.[550] Bu rüyayı Taif'in alınamayacağı şeklinde yorumlayan Efendimiz aleyhisselatu vesselam kuşatmanın kaldırılmasını ve Müslümanların geri dönüş hazırlıkları yapmasını istedi. Müslümanlar bu kadar süre bekledikleri halde bir sonuç elde etmeden dönecekleri için çok üzgündüler.

Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam, ashabı arasında Taif kuşatmasını devam ettirme gibi genel bir niyet olduğunu görünce burada biraz daha kalmaya karar verdi. İslam ordusu tekrar Taif surlarını vurmaya başladı. Ancak bu saldırıdan da bir sonuç çıkmadı. Bunun üzerine kuşatmayı devam ettirme niyetinde olan ashab da bu kararından vazgeçerek Efendimiz'in kararına teslim oldu. Böylelikle yaklaşık 30 gün devam eden kuşatma sırasında 14 Müslüman şehit

550. İbn Hişam, Siret, 4/199

olduktan sonra İslam ordusu Taif kalesinden kuşatmayı kaldırma kararı aldı.

Ordunun geri çekilmeye başladığı bir esnada mücahitlerden birisi Efendimiz'den onlara beddua etmesi talebinde bulundu. Rahmet peygamberi ise:

"Allah'ım, sen Sakiflilere hidayet ver ve onların bize gelmesini sağla."[551] diye buyurarak çarpıştığı düşmanın bile iyiliğini ve kurtuluşunu isteme merhametini gösterdi ve onlara güzelce dua etti.[552]

Ganimetlerin Taksimi

Huneyn ganimetleri Cirane denen yerde toplanmıştı. Efendimiz'in buraya gelerek ganimetleri mücahitler arasında dağıtması bekleniyordu. Bu gazvede, altı bin esir, 24 bin deve, 40 bin koyun, çok miktarda gümüş ve değerli eşya ele geçirilmişti.[553]

Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam bu ganimetlerin büyük bir bölümünü özellikle Mekke fethinde Müslüman olmuş kimselere dağıttı. Zira yeni Müslümanlara biraz ayrıcalık tanıyarak onların gönüllerini İslam'a ısındırmak istiyordu. Bu durum ensardan bazı Müslümanların gözünden kaçmadı. Bundan dolayı birtakım yakışıksız sözler sarf ettiler. Bir süre sonra ensarın bu sözleri Efendimiz'in kulağına kadar gitti. Efendimiz aleyhisselatu vesselam hemen hazırlanarak ensarın yanına giderek bu sözlerin hakikatini öğrenmek istedi. Ensar ise meselenin bu kadar büyüyeceğini tahmin etmemişti. Bu yüzden de biraz mahcup olmuş bir şekilde, bu sözlerin sadece içlerindeki bazı gençlere ait olduğunu ve ge-

---

551. İbn Sa'd, et-Tabakât, 2/162; İbn Esir, el Kâmil fi't-Tarih, 2/247

552. Efendimiz'in duası yaklaşık bir sene sonra kabul edildi ve Taif, İslam'ı kabul ettiklerini bildirmek amacıyla Medine'ye bir heyet gönderdi.

553. İbn Sa'd, et-Tabakât, 2/155

nel bir itiraz olmadığını söylediler. Bunun üzerine Resulullah aleyhisselatu vesselam ensarın toplanmasını istedi. Ensar toplandıktan sonra Efendimiz yanlarına vararak:

"Ey ensar topluluğu! Nefislerinizdeki hoşnutsuzluk ve bunun sonucu söylediğiniz sözler bana ulaştı. Ben sizi dalâlette bulmadım mı? Allah sizi, benim vasıtamla hidayete erdirmedi mi? Fakir bulduğum halde Allah sizi benim vasıtamla zengin kılmadı mı? Birbirinize karşı düşmanlar idiniz de Allah benim vasıtamla kalplerinizi birbirine kaynaştırmadı mı?" diye hitap etti. Ensar da: *"Allah Rasulü'nün ihsanı ve fazileti pek büyüktür."* diyerek karşılık verdiler. Sonra Hz. Peygamber şöyle devam etti: ***"Ey ensar topluluğu! Bana cevap vermeyecek misiniz?"*** Bunun üzerine ensar: *"Nasıl cevap verelim ya Resulullah? İhsan ve faziletler Allah ve Resulündendir."* dediler. Resulullah aleyhisselatu vesselam devamla: ***"Vallahi, siz isteseniz bana şu sözleri söyler ve hem doğru söylemiş olursunuz hem de sizi dinleyenler bu sözleri doğrularlar: Kavmin seni yalanlamış olarak bize geldin, biz seni tasdik ettik; perişandın, sana yardım ettik; kovulmuştun, seni aramızda barındırdık; fakir olarak geldin, malımızı seninle paylaştık. Ey ensar topluluğu! Sizin Müslümanlığınızdaki samimiyet ve ihlâsa güvenerek, yeni müslüman olanların kalplerini kazanmak için onlara vermiş olduğum geçici ve hükümsüz birkaç parça dünyalık için bana yakıştırmalarda bulundunuz. Ey ensar topluluğu! Herkes develer ve koyunlarla buradan dönerken, sizler Resulullah ile dönmek istemez misiniz? Muhammed'in nefsi kudret elinde olan Allah'a yemin olsun ki sizin beraberinizde götürdüğünüz şey, onların beraberinde bulunanlardan daha hayırlıdır. Hicret olmasaydı, mutlaka ensardan bir nefer olurdum. Ensar bir vadiye girse, diğer insanlar da başka bir vadiye girseler, ben ensarın***

girdiği vadiye ve mahalleye girerdim. Ensar bizzat cesede temas eden iç gömlek, diğer insanlar onun üzerine giyilen dış gömlektir. Ya Rabbi! Ensara, ensarın evlatlarına ve ensarın evlatlarının evlatlarına rahmet eyle."[554] diye buyurdu. Rahmet Peygamberinin bu etkili konuşmasından sonra ensar, ganimetlerin taksimi konusunda yaptıkları yakışıksız sözler nedeniyle ağlamaya başladılar. Efendimizin onları metheden olumlu sözleri nedeniyle de gönülleri mutmain olmuş bir şekilde, bu güzel taksimden razı olduklarını belirttiler. Böylece ganimet malları konusundaki gerginlik bu şekilde tatlıya bağlandı.

Tebük Savaşı (M. 630)

Tebük, Arabistan'ın kuzeybatısında yer almakta ve Medineıye 700 km. uzaklıktadır. Bu bölge uzun süre Roma ve Bizans imparatorluğu hâkimiyetinde kaldığı için buradaki kabilelerden Beni Kelb, Lahm, Amile ve Cüzam gibi Arap kabileleri zamanla Hristiyanlığı kabul etmişlerdi. Bizanslılar da bunu bir fırsat olarak değerlendirerek Hristiyan Arap kabilelerini kendi menfaatleri doğrultusunda kullanmak amacındaydılar.

İslam'ın engellenemeyen yükselişi karşısında başta Mekkeli müşrikler ve o civardaki Yahudiler olmak üzere bütün iç düşmanlar teslim bayrağı çekmek zorunda kalmışlardı. İslam Devleti, artık o dönemin süper güçlerinden olan Bizans'ı bile korkutmaya ve endişelendirmeye başlamıştı. Bu nedenle kalabalık asker sayılarına güvenerek Müslümanlara saldırma hazırlığı yapmaya başladılar. Ancak içten içe korkuları da vardı. Biraz da bu korku nedeniyle o civardaki Arap Hristiyanlardan da yardım isteme yoluna gittiler.

---

554. İbn Kayyim el-Cevziyye, Zadu'l-Mead, 4/25

Bizans imparatoru, Mute Savaşı'nda Müslümanların nasıl korkusuz fedailer olduğunu görmüştü. Onların düşüncesine göre Müslümanları kendi hallerine bırakmak demek bu tehlikenin gittikçe büyümesi anlamına geliyordu. Bu nedenle, engellenemeyen ve kendi varlıklarını da tehdit etmeye başlayan bu yeni güce müdahale etmek üzere hazırlıklara koyuldular. Planları ise Medine'ye saldırmaktı.

Peygamber aleyhisselatu vesselam, Bizanslıların asker topladıklarını ve imparatorun da askerlerini savaşa teşvik edip cesaretlendirmek için onlara bir yıllık azıklarını verdiği haberini aldı. Bu haberin doğruluğunu başka kanallarla da teyit ettirdikten sonra Müslümanlara hazırlık yapma talimatı verdi. Ayrıca Medine çevresindeki Müslüman kabilelere de haber yolladı ve onların da Tebük Savaşı'na katılmalarını istedi.

Efendimiz aleyhisselatu vesselamın katıldığı son savaş olan Tebük Savaşı, Mute Savaşı'nın bir devamı gibidir.

Zorluk Ordusu

Peygamber Efendimiz bu gazada hedefin neresi ve kimler olduğunu gizlemedi ve Müslümanların ona göre hazırlık yapması talimatını verdi.

Müslümanlar, Tebük Savaşı'nın hazırlıklarına başladılar. Ne var ki at ve deve sırtında 700 km. yol gitmek ancak imanlı gönüllerin göze alacağı bir yolculuktu. Bu gazvenin havaların çok sıcak olduğu ve gölgelerin arandığı bir döneme denk gelmesi nedeniyle münafıklar çeşitli mazeretler öne sürerek Efendimiz'den izin almanın yolunu aradılar. Sadece bununla yetinmeyen münafıklar, samimi mücahitlerin de moralleri bozmak istiyor ve onları umutsuzluğa sevk edip ordudan geri bıraktırmak için çalışıyorlardı. Bu amaçla sıcak havanın ve uzak yolun zorluklarını sürekli gündemde tutuyorlardı.

Tüm bu zorlu şartlar altında Tebük Savaşı'na çıkıldığı için bu orduya *"Zorluk Ordusu"* anlamına gelen *"Ceyşü'l-Usre"* ismi verildi.

İnfaka Teşvik

Tebük Savaşı'na gitmek üzere 30 bin kişilik bir ordu hazırlamak maddi açıdan oldukça külfetli bir işti. Bu kadar kalabalık bir orduyu tam donanımlı olarak hazırlamak çok zordu. Bu nedenle Efendimiz, Müslümanları infak yapmaya teşvik etti. Bundan sonra birçok Müslüman, gücüne göre bir şeyler infak etmeye başladı. İmkânı kıt bazı fakir Müslümanların yaptığı küçük infaklar, aklı kıt münafıkların dedikodu malzemesi oldu. Tek amaçları fitne yapmak olan münafıklar, bu şekilde hareket ederek infak yapmak isteyen çok sayıda fakir Müslümanı bu amaçlarından vazgeçirmek ve moral olarak onları çökertmek istiyorlardı. Hastalıklı kalpler, fakir bir Müslümanın gönülden vereceği birkaç hurmanın, Allah azze ve cellenin izniyle bereketlenip İslam ordusunun azık ihtiyacını karşılayacağını ve ahirette ise büyük bir mükâfat vesilesi olacağını bilmekten uzaktı.

Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselamın infak yapma çağrısına en büyük katkıyı Hz. Osman radıyallahu anh yaptı. İslam ordusunun yaklaşık üçte birinin ihtiyaç ve teçhizatını o karşıladı. Efendimiz aleyhisselatu vesselam, Hz. Osman radıyallahu anhın yaptığı bu muazzam infakı güzel buldu ve kendisine hayır duasında bulundu. Aynı şekilde Hz. Ebu Bekir radıyallahu anh ve Hz. Ömer radıyallahu anh da büyük bağışlarda bulundular.

Ordunun yola çıkacağı sırada havalar oldukça sıcaktı ve kuraklık her tarafı kasıp kavuruyordu. Bahçelerde meyvelerin olgunlaşma zamanıydı. Böyle bir dönemde yola çıkmayı herkes göze alamazdı. Kısacası münafıklar için istismar edilecek bir ortamdı.

Birçok münafık da ordudan geri kalmak için sudan bahanelerle Efendimiz'e gelerek izin istemeye başladı. Kendileri gitmek istemedikleri gibi kimi Müslümanlara da vesvese vererek geri kalmaları için fitne yapıyorlardı.

Münafıklardan, savaştan geri kalma hususunda en ilginç mazereti öne süren ise Ced b. Kays oldu ve şöyle diyordu: *"Ey Allah'ın Resulü! Bana izin versen de günaha sokmasan daha iyi olmaz mı? Allah'a yemin olsun ki bütün kavmimin de bildiği gibi kadınlara benden daha çok düşkün kimse yoktur. Korkarım ki Benî Asfar'ın kadınlarını görürsem sabredemem, günaha girerim."*[555] Bu ilginç mazeretten sonra Efendimiz kendisine izin verdi. Zira orduya katılması durumunda bile fitneden başka bir şey yapmayacağını çok iyi biliyordu.

Allah azze ve celle, münafıkların Tebük Savaşı arifesinde yaptıkları fitneler için şöyle buyurmaktadır:

"Savaştan geri kalan münafıklar, Resulullah'ın hilafına, onun savaşa gitmesine karşılık, oturup kalmalarıyla ferahladılar ve mallarıyla, canlarıyla Allah yolunda cihad etmekten hoşlanmadılar, üstelik 'Bu sıcakta savaşa gitmeyin.' dediler. De ki: 'Cehennem ateşi daha sıcaktır' Keşke anlayabilselerdi."[556]

Kadınlara olan zaafını savaşa katılmamak için mazeret olarak ileri süren Ced b. Kays için de şu ayet nazil oldu:

"İçlerinden 'Aman bana izin ver, başımı derde sokma' diyen de var. Dikkat et, başlarını asıl kendileri derde soktular. Hiç şüphesiz cehennem, kâfirleri elbette kuşatacaktır."[557]

---

555. İbn Kayyim el-Cevziyye, Za'du'l-Mead, 4/84
556. Tevbe: 81
557. Tevbe: 49

Bu arada baş münafık Abdullah b. Selül de Bizanslıların asla yenilmeyecek güç ve kuvvette olduğu propagandasını yapıyordu. Hatta daha da ileri giderek başta Efendimiz aleyhisselatu vesselam olmak üzere bu savaşa katılan birçok kişinin Bizanslılara esir düşeceği dedikodusunu yapıyordu. Uhud Savaşı'nda yaptığı fitnenin aynısını burada da yaptı ve adamlarını ordudan geri bıraktırdı.

Ağlayan Mücahitler

Münafıkların bütün fitnelerine rağmen imanlı gönülleri cihada katılmaktan engelleyemediler. Hatta maddi imkânsızlıklar dolayısıyla Tebük Savaşı'ndan geri kalma endişesiyle ağlayan ihlaslı Müslümanlar oldu. Bunlar yedi kişiydi ve *"Salim b. Umeyr, Ulbe b. Zeyd, Ebu Leyla Abdurrahman b. Kab, Amr b. Humam, Abdullah b. Muğaffel, Heremi b. Abdullah, İrbad b. Sariye"*[558] isimli Müslümanlardan oluşuyordu. Bunlar Efendimiz'e gelerek binek hayvanlarının olmadığını ve bu cihada katılmak için binek istediklerini söylediler. Ancak bu sırada Efendimizin yanında herhangi bir binek hayvanı yoktu ve onları boş çevirdi. Onlar da savaştan geri kalmanın hüznüyle ağlayarak geri döndüler.

Allah azze ve celle bunlar hakkında da şöyle buyurmaktadır:

"Kendilerini bindirip savaşa gönderesin diye gönüllü olarak sana geldiklerinde, 'Sizi bindirecek bir şey bulamıyorum' dediğin zaman, bu uğurda harcayacakları bir şey bulamadıklarından dolayı üzülüp gözlerinden yaş döke döke geri dönüp gidenlere de bir günah yoktur."[559]

---

558. İbn Hişam, Siret, 4/239
559. Tevbe: 92

Efendimiz'in infaka teşvikleriyle zengin Müslümanlar, savaşa katılamayacak olan kardeşlerine binek hayvanı yardımı yaptılar. Böylelikle onlar da mutlu bir şekilde cihat saflarındaki yerlerini aldılar.

Hz. Ali'nin Orduya Katılma İsteği

Münafıkların tüm fitnelerine ve engelleme girişimlerine rağmen kısa bir sürede 10 bini atlı olmak üzere 30 bin kişilik bir ordu hazırlandı. Efendimiz, Hicretin 9. Yılı, Recep ayında,[560] yerine Hz. Ali radıyallahu anhı vekil olarak Medine'de bırakarak yola çıktı.

Efendimiz aleyhisselatu vesselam, Hz. Ali radıyallahu anhı vekil olarak geride bırakınca münafıklar onun hakkında uygunsuz sözler konuşmaya başladılar. Bu yüzden İslam ordusu Seniyet-i Veda mevkiine ulaştığında Hz. Ali radıyallahu anh gelerek orduya yetişti. Burada Efendimiz'le görüşerek münafıkların yaptığı dedikodulardan bahsetti ve:

"Ey Allah'ın Resulü, siz beni çocukların ve kadınların arasında mı bırakıyorsunuz?" diyerek geride kalmak istemedi. Efendimiz aleyhisselatu vesselam;

"Sen, Hz. Harun'un, Hz. Musa yanında aldığı yeri, benim yanımda almaktan razı değil misin? Şu farkla ki benden sonra peygamber yok!"[561] diye buyurarak onu Medine'ye dönmeye ikna etti.

Üç Samimi Müslüman

İslam ordusu yola çıktığında yalan beyanda bulunarak izin isteyen 80 civarında münafığa izin verildi. Münafıklar-

560. İbn Sa'd, et-Tabakât, 2/167
561. Buhari, Meğazi, 78

dan az bir kısmı da fitne hareketlerini devam ettirmek amacıyla orduyla beraber yola çıktılar.

Münafıklar dışında İslam ordusundan mazeretsiz olarak ve sadece ihmalkârlıkları yüzünden geri kalan samimi Müslümanlar da vardı. Bunlar *Kâb b. Mâlik, Hilâl b. Ümeyye, Mürâre b. Rebî, Ebu Hayseme es-Sâlimî ve Ebu Zer* idi.[562] Ebu Hayseme ve Hz. Ebu Zer radıyallahu anh orduyla birlikte harekete geçemediler. Ancak biraz gecikmeli de olsa daha sonra orduya yetiştiler. Diğer üç Müslüman, mazeretleri olmadığı halde ordudan geri kaldılar ve sefere çıkmadılar.

Tebük'e Varış

İslam ordusu uzun ve yorucu bir yolculuktan sonra Şam mıntıkasındaki Tebük denen yere vardı. Müslümanlar orada Bizans ordusunu beklerken ortalıkta hiç kimse görünmüyordu. Düşman, cesaret bulamadığı için son anda Müslümanlarla savaşma fikrinden vazgeçmişti.

İslâm Ordusu Tebük'te beklemeye başladı. Müslümanların burada beklediği haberini alan Eyle Hükümdarı Yuhanne b. Ru'be, Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselamın yanına gelerek barış yapmak istediğini söyledi. Efendimiz, onun teklifini kabul etti ve her sene belli bir miktarda cizye vermesi şartıyla onunla bir anlaşma imzaladı. Anlaşma metni şöyleydi:

"Bismillahirrahmanirrahim. Bu, Allah'tan ve Allah'ın Resul'ü peygamber Muhammed'den Yuhannna b. Ru'be'ye, Eyle halkına, karada ve denizde kervanlarına ve gemilerine verilen teminattır: Onlar Allah'ın himayesindedirler, Peygamber Muhammmed'in himayesindedirler, Şam halkından, Yemen halkından ve

562. İbn Sa'd, et-Tabakât, 2/168

deniz halkından onlarla beraber olanlar da bu himayededirler. Onlardan kim bir şey yaparsa, malı canını kurtaramaz. O alan insan için helaldir. Karada yahut denizde vardıkları sudan da gitmek istedikleri yoldan da çevrilmezler."[563]

İslam ordusu 20 gün Tebük'te kaldıktan sonra Medine'ye dönmek üzere harekete geçti.

Bir Suikast

İslam ordusuna çeşitli amaçlarla az sayıda münafık da katılmıştı. Tebük Savaşı'nda, her ne kadar Bizanslılarla fiili bir savaş yaşanmamışsa da düşmanın Tebük'e gelmeye cesaret edememesi yüzünden bu durum Müslümanlar için apaçık bir zaferdi.

Müslümanların muzaffer bir şekilde geri dönüyor olması, orduda bulunan hasta kalplileri adeta çıldırtıyordu. Kinlerine yenik düşen münafıklar sonunda Efendimiz'e suikast yapmaya karar verdiler.

Münafıkların yaptıkları plana göre, dönüş yolu güzergâhı üzerinde bulunan dar bir boğazdan, Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselamı uçuruma yuvarlayacaklardı. Daha önce Yahudilerin de suikastlarını haber veren yüce Allah azze ve celle, bu defa da Habibini yalnız bırakmadı; münafıkların hesaplarını bozarak onların bu planından Efendimiz'i haberdar etti.

Dönüş yolunda münafıklarda bir hareketlilik gören Efendimiz, bunun kendisine vahiyle haber verilen suikast hazırlıkları olduğunu anladı. Ashaptan Hz. Huzeyfe b. Yeman'ı görevlendirerek onları dağıtmasını istedi. Bu esnada münafıkların hepsi de tanınmamak için yüzlerini kapatmışlardı.

563. İbn Hişam, Siret, 4/247

Bu nedenle Hz. Huzeyfe onları tanıyamadı. Fakat amansız saldırılarıyla münafıkları hemen dağıttı. Böylelikle örümcek ağı gibi olan tuzakları hemen bozuldu.

Suikast planları esnasında münafıklar yüzlerini kapatmış olsa da Efendimiz onların isimlerini ve sayılarını vahiyle öğrendi ve onların bilgilerini Hz. Huzeyfe'ye bildirdi. Ancak İslam cemaatinde bir fitneye mahal vermemek için bunları bir sır olarak yanında saklamasını istedi.

Ashaptan başta Üseyd b. Hudayr olmak üzere birçok kişi bu suikast girişiminden haberdar oldu. Bunun üzerine Müslümanlar çok öfkelendi ve orduda yer alan bütün münafıkların hemen boyunlarının vurulması talebinde bulundu. Ancak Efendimiz buna izin vermedi.

Mescid-i Dırar

Tebük zaferinden sonra Efendimiz'in, İslam devletine bir ur gibi yerleşmiş olan münafıklara karşı tutumu da çok değişti. Şimdiye kadar onlara her zaman müsamaha gösterilmişti. Ancak kimi müşriklerle bazı kirli hesaplara girmiş olmaları nedeniyle artık bu tehlikenin de köklü bir şekilde halledilmesinin zorunlu olduğu ortaya çıktı. Bu açıdan Tebük Savaşı'ndan sonraki dönem, yani Hicri 9. yıl münafıkların bir daha toparlanamayacakları bir şekilde dağıtıldıkları bir milat oldu.

İslam ordusu, Tebük seferine çıkacağı zaman bazı münafıklar, Efendimiz'e gelerek bir mescit yaptıklarını ve kendisinin gelerek burada namaz kılmasını istemişlerdi. Bu münafıkların akıl hocalığını da Peygamberimiz tarafından *'fasık'* olarak isimlendirilen Ebu Âmir b. Sayfî[564] yapmaktaydı. Kendisi Cahiliye devrinde ruhbanlığa özenir ve onlar gibi

564. Ebu Amir, meleklerin yıkadığı şehit Hanzala'nın babasıdır.

giyinirdi.[565] Ebu Amir aynı zamanda baş münafık olarak bilinen Abdullah b. Übey'in de akrabasıydı.[566]

Ebu Amir, Dırar Mescidi'nin yapımı sırasında fitne merkezi olacak bu yapının imar amacı hakkında yandaşları olan münafıklara şöyle demişti: "*Mescidinizi yapın, gücünüz yettiği kadar silah ve mühimmat hazırlayın. Ben Rum Kralı Kayser'e gidip oradan asker getireceğim ve Muhammed'le birlikte ashabını buradan çıkaracağım.*"[567]

Ebu Amir, Resulullah aleyhisselatu vesselamın fethettiği her yerden kaçacak kadar kendisinden nefret ediyordu. Daha önce Medine'de kalıyordu. Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam oraya hicret edince o da gelerek kendisini ziyaret etti. Bu sırada kendisinin de mensubu olduğunu iddia ettiği Hanif dini hakkında Efendimiz'le tartışmaya başladı ve: *"Ey Muhammed! Sen Hanif dinine onda olmayan şeyler kattın."* dedi. Efendimiz de: ***"Ben öyle bir şey yapmadım, ben onu tertemiz ve bembeyaz olarak getirdim."*** buyurdu. Ebu Amir: *"Allah yalancıyı kovulmuş olarak gurbette ve tek başına olarak öldürsün."* dedi. Amir'in bu küstahlığı ve farkında olmadan kendi aleyhinde ettiği bu beddua nedeniyle Efendimiz de ***"Evet, kim yalan söyledi ise Allah ona öyle yapsın."***[568] ***Yalan söyleyeni Allah, kovulmuş ve kimsesiz bir halde öldürsün."***[569] diye buyurdu.

Ebu Amir, bu tartışmadan sonra büyük bir öfkeyle Medine'den ayrılarak Mekke'ye kaçtı. Bedir Savaşı'nda müşriklerin safında bulundu. Aynı şekilde hem Uhud ve hem de Hendek Savaşlarında müşrikleri organize eden ve bizzat

---

565. İbn Sa'd, Tabakât, 3/612

566. Abdullah b. Übeyy, Ebu Âmir'in teyzesinin oğlu idi. (İbn Sa'd, Tabakât)

567. İbn Kayyim el-Cevziyye, Zadu'l-Mead, 4/104

568. İbn Hişam, Siret, 2/278

569. İbn Sa'd, et-Tabakât, 4/339

çarpışanlardandı. Mekke Müslümanlar tarafından fethedildiğinde bu kez gidip Taif kalesine sığındı. Taiflilerin de İslam'ı kabul etmesiyle Ebu Amir Şam'a gitti ve orada *'kovulmuş ve kimsesiz'* olarak öldü.

"Fasık"ın akıl hocalığında yapılan Mescid-i Dırar'ın müdavimleri, Efendimiz'den burada namaz kılmasını istiyorlardı. Zira böylelikle buraya bir meşruiyet kazandıracaklardı. Tüm bunlarla amaçladıkları şey, İslam cemaatini parçalamak ve bölmekti. Efendimiz aleyhisselatu vesselama gelerek, bu mescidi yapma amaçlarını masum yalanlarla süslediler. Yağmurlu gecelerde mağdur olmamak ve hasta Müslümanların uzak yerlerdeki mescitlere giderken sıkıntı çekmemeleri için bu mescidi inşa ettiklerini söylediler.

Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam, Mescid-i Dırar'ı inşa ettikleri sırada onların bu şeytanî niyetlerinden haberdar değildi. Bu nedenle mescitlerinde namaz kılması taleplerine, Tebük'ten döndükten sonra icabet edebileceğini buyurmuştu.

Vahiy Uyarıyor

Müslümanların Tebük'ten döndüğünü haber alan münafıklar, Efendimiz'in yoluna çıkarak kendilerine verdiği sözü hatırlattılar. Allah azze ve celle vahiyle onların bu kirli amaçlarını Habibine haber verdi:

"Bir de Müslümanlara zarar vermek, kâfirlik etmek ve Müslümanların arasına ayrılık sokmak ve daha önce Allah ve Resul'üne karşı savaş açmış olanı beklemek için mescit yapanlar var. 'İyilikten başka bir maksadımız yoktu' diye yemin de edecekler. Fakat bunların kesinlikle yalancı olduklarına Allah şahittir.

"O mescit içinde sen kesinlikle namaza durma. Ta ilk gününde temeli takva üzerine kurulan mescit elbette

içinde namaz kılmana daha layıktır. Onun içinde günahlarından arınmayı seven kişiler vardır. Allah da arınmış olanları sever."

"O halde binasını Allah korkusu ve Allah rızası üzerine kurmuş olan mı hayırlıdır, yoksa binasını yıkılmak üzere olan bir uçurumun kenarına kurup da onunla birlikte cehenneme yuvarlanan mı daha hayırlı? Allah, zalimler gürûhunu hidayete erdirmez."

"Onların kurmuş oldukları bu türlü binalar, kalpleri parça parça olmadıkça, kalplerinde bir nifak düğümü olup kalacaktır. Allah, alimdir, hakîmdir."[570]

Yüce Allah'ın, münafıklar ve fitne merkezi olarak kullanacakları Mescid-i Dırar hakkındaki hükmü belli olduktan sonra, Efendimiz'in emriyle hemen Müslümanlar tarafından yıktırıldı. Peygamber Efendimiz bu yıkım işiyle Mâlik b. Duhşum ve Âsım b. Adiyy'i görevlendirerek: ***"Bu cemaati zalim olan mescide gidin ve onu yıkıp yakın."***[571] diye emir buyurdu.

Münafıkların Sonu

Tebük Savaşı'ndan sonra nifak hareketinin tehlikesi bertaraf edildi. Yaptıkları kimi fitne girişimlerine anında karşılık verildi. Efendimiz, onları öldürmedi, ancak onların kalbine büyük bir korkunun girmesini sağlayacak bir şiddet uyguladı. Bu şekildeki tavizsiz bir tutumla onların fitne hareketlerini bastırdı. Zira hoşgörü adı altında kirli odaklarla iş birliği içine giren kişilere ve bu kişilerce İslam devletine zarar verilmesine asla izin verilemezdi.

---

570. Tevbe: 107-110
571. İbn Hişam, Siret, 4/251

Gerek münafıklara karşı takınılan bu tavizsiz tavır ve gerekse Tebük Savaşından yaklaşık 2 ay kadar sonra münafıkların elebaşı olan Abdullah b. Übey b. Selül'ün ölümü, onların kaçınılmaz hezimetini ve dağılışlarını hızlandırdı. Bu tarihten sonra İslam topraklarında pek varlık gösteremediler ve İslam toplumunun içinde eriyip sindiler.

Abdullah b. Übey ölmek üzere olduğu bir sırada Efendimiz aleyhisselatu vesselam onu ziyaret etti. Baş münafık bu ziyaret esnasında Efendimiz'den bazı taleplerde bulunarak ölmesi durumunda cenaze namazını kılmasını ve gömleğini de kefen olarak kendisine vermesini istedi. Bu isteğinden kısa bir süre sonra öldü. Efendimiz vefası gereği gidip onun cenaze namazını kıldırdı. Yaptıkları bütün fitneler apaçık ortada olan İbni Selül'ün cenaze namazının Efendimiz tarafından kılınması, başta Hz. Ömer radıyallahu anh olmak üzere bazı sahabiler tarafından tepkiyle karşılandı. Hz. Ömer, Resulullah aleyhisselatu vesselamın önünde durarak: *"Yâ Resulallah, sen filan gün şunu* şunu söylemiş olan *bu kişinin namazını mı kıldıracaksın?"*[572] diyerek, baş münafığın daha önce yaptıkları fitneleri ve sarf ettiği kimi sözleri teker teker saydı. Efendimiz aleyhisselatu vesselam ise ona sadece gülümsüyordu. Münafıkların cenaze namazlarının kılınıp kılınmaması konusunda o zamana kadar herhangi bir yasak ve hüküm yoktu. Bu nedenle de Rahmet Peygamberi onun cenaze namazını kıldırdı ve:

"Ben iki seçenek arasındayım. Eğer yetmiş defadan fazla mağfiret dilediğim takdirde bağışlanacağını bilseydim, yetmiş defadan fazla onun için mağfiret dilerdim."[573] diye buyurdu.

---

572. İbn Esir, el Kâmil fi't-Tarih 2/269

573. İbn Kesîr, el Bidaye ve'n-Nihaye, 5/118

Efendimiz, münafıkların cenaze namazının kılınmaması konusunda çok ısrar eden sahabilere de nifak ve küfrüyle azabı hak etmiş olanlara, kıldığı cenaze namazının herhangi bir faydasının olmayacağını hatırlattı. İbni Selül'ün cenaze namazını kılma amacı konusunda da;

"Gömleğim ve onun üzerine kıldığım namazım onu Allah'tan, Rabbimden gelecek azaptan kurtarmayacaktır! Fakat ben bu sayede onun kavminden 1000 kişinin Müslüman olmasını umuyorum."[574] diye buyurdu. Bu olaydan kısa bir süre sonra da münafıkların cenaze namazını kılmayı yasaklayan ayetler nazil oldu:

"Ve onlardan biri ölürse asla namazını kılma ve kabrinin başına gidip durma. Çünkü onlar Allah'ı ve Resulünü tanımadılar. Ve fasık olarak can verdiler."[575] Bu ayetlerin inişinden sonra da Efendimiz aleyhisselatu vesselam artık münafıkların cenaze namazını kılmadı.

Tebük'ten Geri Kalanlar

İslam ordusu Tebük'e doğru harekete geçtiğinde *Ka'b b. Mâlik, Mürare b. Rebi* ve *Hilâl b. Ümeyye* ihmalkârlıkları yüzünden geri kalmıştı. Bu üç Müslüman da daha önceki tutum ve davranışlarıyla İslam davasına olan samimiyetlerini ve Efendimiz'e olan sevgilerini ispatlamış kişilerdi. Ancak basit nedenlerle Tebük'ten geri kalmışlardı.

Müslümanlar Tebük'ten dönünce, Allah azze ve celle onlar hakkında bir hüküm verinceye kadar, Efendimiz onlara karşı konuşma yasağı getirdi. 50 gün devam eden bu geçici boykottan sonra onların bağışlandıklarını haber veren vahiy geldi. İnen ayetler onların beraatını müjdelerken aynı

574. M. Asım Köksal, İslam Tarihi, 7/459
575. Tevbe: 84

zamanda 50 günlük boykot esnasında çektikleri ruhi sıkıntıyı da bildiriyordu:

"Allah, haklarında hüküm beklenen o üç kişiyi de bağışladı. Çünkü o derece bunalmışlardı ki yeryüzü bütün genişliğine rağmen onlara dar gelmeye başlamıştı, vicdanları da kendilerini sıkıntıya sokmuştu. Allah'tan kurtuluşun, ancak Allah'a sığınmakta olduğunu anlamışlardı. Sonra da Allah, onları tövbekâr olmaya muvaffak kıldı da tövbelerini kabul buyurdu. Şüphesiz ki Allah, tövbeleri çok çok kabul edendir, çok merhametli olandır." [576]

Bu ayetlerin inzaliyle Tebük'ten geri kalan üç Müslümanın 50 gün devam eden imtihanı bitmiş oldu. Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam, sabah namazında her üç kişinin de tövbelerinin Allah azze ve celle tarafından kabul olunduğunu Müslümanlara bildirerek onların müjdelenmesini istedi.

Kab b. Malik bu müjdeli haberi aldığında o kadar sevindi ki bütün malını infak etmek istedi. Ancak Efendimiz aleyhisselatu vesselam, bütün malı yerine bir kısmını infak etmesinin daha uygun olacağını buyurdu. Bu nebevi tavsiye üzerine Kab da malının sadece bir kısmını bağışladı.

Kab b. Malik, Tebük'ten geri kalması konusunda doğruları söylediği için bu badireden alnı ak olarak çıkmıştı. Bu nedenle de bu tarihten sonra hayatının sonuna kadar her ne olursa olsun doğruları söylemeyi kendine ilke edindi.

Tebük Savaşı, Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam Efendimiz'in katılmış olduğu son gazvedir. Efendimiz bu gazveden sonra başka bir savaşa katılmadı.

---

576. Tevbe: 118

Ümmü Gülsüm'ün Vefatı

Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselamın kızlarından Ümmü Gülsüm radıyallahu anha, Hicretin 9. yılının Şaban ayında, 26 yaşında vefat etti.

Hz. Osman radıyallahu anh, hanımının ölümüne çok üzüldü. Bunun üzerine Resulullah aleyhisselatu vesselam şöyle buyurdu;

"On tane kızım olsaydı, onları Osman'a verirdim (Osman'a vermekten çekinmezdim)."[577]

Cahiliyenin Son Kalıntıları Siliniyor

İnsanlığa son mesaj olan İslamiyet, bir taraftan toplumu tevhid esaslarına göre düzenlemeye çalışırken bir taraftan da cahiliye toplumunun İslam'a aykırı olan son kalıntılarını da ortadan kaldırıyordu. Bunlardan biri de Kâbe'nin çıplak bir şekilde tavaf edilmesinin yasaklanması oldu. Zira tevhide aykırı olan bu durum, İslam'ın bir güç ve devlet haline geldiği bir dönemde görmezden gelinerek müsaade edilemezdi.

Mekke daha önce müşriklerin elinde bulunduğu için Kâbe'nin tavafıyla ilgili bu çirkin durum uzun yıllar devam etti. Ancak Mekke'nin fethinden kısa bir süre sonra bu kötü geleneğe de bir son verilmesi gerekiyordu.

Hac ibadeti, Hz. İbrahim aleyhisselamın döneminde başlamıştı. Ancak zamanla Kâbe putlarla doldurulduğu gibi bu ibadet de tahrif edilmişti. Cahiliye döneminin müşrikleri, tevhid dininin birçok konusunu kendi menfaatleri doğrultusunda değiştirmişlerdi.

Cahiliye geleneklerine göre elbiseyle tavaf etmek isteyenler yalnızca Kureyş, Kinane ve Huzaa kabilelerine mensup

577. İbn Sa'd, et-Tabakât, 3/59

kimselerin hazırladıkları tavaf giysisini giymek zorundaydı. Şayet kendi elbisesiyle tavaf yaparsa da tavaftan sonra üzerindeki elbiseyi çıkarıp atması ve hiç kimsenin de o atılan elbiseden faydalanmaması gerekirdi.

Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam, Tebük Savaşı'ndan geri dönünce hac etmek istedi. Fakat müşriklerin bu mevsimde de gelip Kâbe'yi çıplak olarak tavaf edeceklerini hatırladı ve onlara karışmak istemedi.[578] Ayrıca Araplar arasında *'Nesi Uygulaması'*[579] olarak bilinen ve Kur'an-ı Kerim'de yasaklanmış olan[580] uygulamaları yüzünden de Efendimiz bu yılın hac ibadetine katılmak istemedi. Bu nedenle de Müslümanlara hac ibadetlerini yaptırması için Hz. Ebu Bekir radıyallahu anhı, Hicretin 9. yılı Zilhicce ayında görevlendirerek Mekkeıye gönderdi.[581] Bu arada müşrikler de eskiden olduğu gibi çıplak olarak hac tavaflarını yapmaktaydılar.

Hz. Ebu Bekir radıyallahu anh, beraberindeki Müslümanlarla birlikte Medine'den yola çıktı. Onlar yola çıktıktan kısa bir süre sonra müşriklere karşı takınılması gereken son tavrı şekillendiren Tevbe Suresi nazil oldu:

---

578. Cerir et-Taberi, Taberi Tefsiri, 4/25; Vehbe Zuhayli, et-Tefsirü'l-Münir, 5/311

579. Kameri aya göre Hac zamanı yılın bütün mevsimlerini dolaşmaktaydı. Bu husus panayırlardaki ticari hayatı olumsuz yönde etkiliyor ve ticaretten beklenen kâr elde edilemiyordu, ayrıca yaz aylarında seyahat daha zor oluyordu. Arapların bu sakıncaları ortadan kaldırarak ticari faaliyetlerini rahatça yapmak, yarımadanın iklim şartlarına uygun tarım ürünlerini panayırlarda pazarlamak ve kendileri için uygun mevsimde seyahat etmek amacıyla hac mevsimini sabitlemek için kameri takvimi şemsi takvime uyarlayıp nesi uygulamasına başvuruyorlardı. (Diyanet İslam Ansiklopedisi, 32/578, Nesi maddesi)

580. Tevbe: 37

581. İbn Sa'd, et-Tabakât, 2/170

"Bu kendileriyle antlaşma yaptığınız müşriklere, Allah'tan ve Resul'ünden bir uyarıdır. Bundan böyle yeryüzünde dört ay daha istediğiniz gibi gezip dolaşın. Şunu da bilin ki Allah'ı aciz bırakacak değilsiniz. Allah kâfirleri mutlaka perişan edecektir."[582]

İnen yeni hükümlerin Arabistan'ın dört bir yanından gelen hacılara bildirilmesi için Hz. Ali radıyallahu anh görevlendirildi ve Mekke'ye gönderildi.

Yeni hükümler dört başlıktan oluşmaktaydı:

1. Bu seneden sonra Kâbe'ye hiçbir müşrik yaklaşmayacak.

2. Kâbe çıplak olarak tavaf edilemeyecek.

3. Cennete Müslümanlardan başkası giremeyecek.

4. Resulullah'la kimin arasında bir antlaşma varsa, onun süresi bitene kadar devam edecek.[583]

Taif Heyetinin Gelişi

Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselamın Taif kuşatması sırasında yaptığı duası yaklaşık bir yıl sonra kabul olundu. Tebük Savaşı'ndan kısa bir süre sonra Taifliler, İslam'ı kabul ettiklerini bildirmek amacıyla Medine'ye bir heyet gönderdiler. Ancak Efendimiz'den tevhid hakikatine uymayacak ilginç taleplerde bulundular. Taifliler, o civardaki bütün putların kırıldığını duymuşlardı. Bu nedenle evvela meşhur putları Lât'ın kırılmasını üç sene sonraya ertelettirmek istediler. Efendimiz bunu kabul etmeyince bu süreyi iki sene, daha sonra bir seneye ve son olarak da bir aya kadar düşürdüler. Bu garip talepleri kabul edilmeyince en azından putlarını kendi elleriyle kırmak istemediklerini söylediler. Efendimiz

582. Tevbe: 1-2

583. İbn Hişam, Siret, 4/269; İmam Zehebi, Tarihü'l İslam, 4/380

onların bu taleplerini kabul etti ve Ebu Süfyan b. Harb ile Muğire b. Şu'be'yi, yıkımı gerçekleştirmesi için görevlendirdi.

Taiflilerin bir diğer ilginç teklifleri ise kendilerinin namaz kılmaktan muaf tutulma talebi oldu. Efendimiz onların bu isteğine karşılık; ***"Sizi, putlarınızı ellerinizle kırmamanız konusunda mazur görebiliriz. Namaza gelince, biliniz ki namazın olmadığı bir dinde hayır yoktur."***[584] diye buyurdu.

Taifliler ilginç taleplerine devam ederek faizin, şarap içmenin ve zinanın kendileri için serbest bırakılmasını istediler. Efendimizin bu şartları kabul etmesi mümkün değildi. Zira İslamiyet zaten bu türden toplumu ifsat edici fiilleri yıkmak ve temiz bir nesil inşa etmek için vahyedilmişti. Allah'ın haram kıldığı fiillerde kimseye ayrıcalık tanınamazdı.

Taifliler son bir ümitle, Taif kuşatması sırasında Müslüman olmayı kabul ederek özgürlüklerine kavuşmuş olan kölelerinin kendilerine iade edilmesi talebinde bulundular. Ancak Efendimiz o kölelerin artık özgürlüklerine kavuştuklarını ve bu taleplerinin de yerine getirilmesinin mümkün olmadığını buyurdu.

Gelen heyetin içinde daha önce ölüm emri verilen müşriklerden Vahşi de bulunuyordu. Mekke fethinde öldürüleceğinden korkarak Taif'e kaçmıştı. Taif heyeti müslüman olmak için geldiğinde o da onlarla beraber gelerek Efendimiz aleyhisselatu vesselamın huzuruna çıktı ve iman ettiğini bildirdi. Resulullah aleyhisselatu vesselam Vahşi'ye amcası Hamza'yı nasıl öldürdüğünü anlatmasını istedi. Vahşi anlattıkça Efendimiz gözyaşlarına hâkim olamadı. Efendimiz aleyhisselatu vesselam onu da bağışladı, ancak kendisinden şu talepte bulundu: ***"Yüzünü bana gösterme!"***[585]

---

584. İbn Kayyim el-Cevziyye, Za'du'l-Mead, 4/53
585. İbn Sa'd, et-Tabakât, 6/147

Heyetler Yılı

Mekke, Taif, Huneyn ve Tebük gibi büyük askeri başarıların üst üste gelmesiyle Medine İslam Devletinin varlığı ve gücü o civardaki herkes tarafından kabul edilmeye başlandı. Bu topraklardaki bu yeni ve ihtişamlı güç karşısında insanlar her taraftan heyetler ve büyük kalabalıklar halinde Efendimiz aleyhisselatu vesselama gelerek İslam'ı kabul ettiklerini ve kendilerine bu dini öğretecek muallimler göndermesi talebinde bulunuyorlardı. Yemen'den 44 ve Arabistan'ın çeşitli yerlerinden de 28 heyet olmak üzere toplam 72 heyet Efendimiz aleyhisselatu vesselamı ziyaret etmeye geldi.[586]

İslam'ın ilk dönemlerinde Arapların büyük bir çoğunluğu Kureyşlilerin tavrını bekliyordu. Kureyşliler, Arapların en şereflileri olarak kabul edildikleri için İslam davası konusundaki kararları da o civardaki birçok kabilenin kararını etkileyebiliyordu. Bu açıdan Mekke'nin fethi tüm Araplar için bir kırılma ve dönüm noktası oldu. Mekke'nin fethinden sonraki Huneyn ve Tebük zaferleri de o civarda Müslümanların etkinliğini daha da arttırdı. Bu tarihten sonra Arap kabileleri her taraftan akın akın Medine'ye gelerek İslam'ı kabul ettiklerini bildirmeye başladılar.

Hicretin 9. yılında İslamiyet'i topluca kabul edenlerin sayıları muazzam bir şekilde arttı. Bu nedenle onlara İslam'ı hakkıyla öğretecek Müslüman muallimler gönderilmeye başlandı. Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam, bu konuya çok dikkat eder ve gönderilecek muallimleri özenle seçerdi.

Aynı şekilde Resulullah aleyhisselatu vesselam muallimleri gönderirken de halka iyi davranmalarını ve özellikle adaletten asla ayrılmamalarını tavsiye ederdi. Zira birçok kabile ilk kez Müslümanların yaşayışlarına ve ahlâklarına yakından tanıklık edecekti.

---

586. İbn Sa'd, et-Tabakât, 3/279-343

Efendimiz aleyhisselatu vesselamın gönderdiği muallimlerden biri de Muaz b. Cebel idi. Kendisi Yemen'de kadılık yapacaktı. Ayrıca Yemen halkına İslamiyet'i öğretecek ve buradan tahsil edilen zekât ve sadakaları toplayıp devlet hazinesine gönderecekti.

Peygamberimiz onu Yemen'e vali olarak göndereceği sırada, herkese karşı iyi ve güzel ahlâkla davranması tavsiyesinde bulunarak şöyle buyurdu:

"Sen kitap ehli olan bir topluma gidiyorsun. Onları, Allah'tan başka ilah olmadığına ve benim Allah'ın Resulü olduğuma şahitlik etmeye davet et. Eğer onlar, bu davete uyup itaat ederlerse, Allah'ın kendilerine her bir gün ve gecede beş vakit namazı kesin olarak farz kıldığını bildir. Şayet buna da itaat ederlerse, Allah Teâlâ'nın, zenginlerinden alınıp fakirlerine verilmek üzere, kendilerine zekâtı mutlak surette farz kıldığını bildir. Buna da itaat edip uydukları takdirde, onların mallarının en gözde ve kıymetli olanlarını almaktan sakın. Mazlumun bedduasını almaktan da son derece sakın, çünkü onun bedduası ile Allah arasında bir perde yoktur."[587]

Heyetler yılının başka bir özelliği de bu yılda çeşitli beldelere, İslam Devletinin bir hakkı olarak aldığı zekâtı tahsil etmek için zekât memurlarının atanmasıdır. Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam, İslâmiyet'in yayıldığı bütün beldelere, valilerle birlikte oraların zekât ve sadakalarını tahsil etmek üzere memurlar gönderdi. Necran, Hadramut, San'a, Kinde, Yemen gibi yerler de valilerin ve zekât memurlarının gönderildikleri yerler arasındaydı.

---

587. Buhari, Zekât, 41; Müslim, İman, 29

İla

Peygamber Efendimiz aleyhisselatu vesselam, Hicretin 9. yılında zevcelerinin kadınlığın fıtratında var olan, dünya malına ve zinete meyil nedeniyle bazı talep ve davranışları nedeniyle kendilerinin yanına bir ay boyunca uğramamaya yemin etti. Bu yeminden sonra uzun bir süre eşlerinin yanına gitmedi. Bu durum sahabeler arasında, Efendimiz'in eşlerini boşamış olabileceği şeklinde yayıldı. Kur'an-ı Kerim'e de konu olmuş olan bu olay *"İla Hadisesi"* olarak isimlendirildi.

Resulullah aleyhisselatu vesselam İla Hadisesi esnasında evinde kiler olarak kullanılan küçücük bölmede kalıyordu. Bu dönemde birçok Müslüman kendisini, eşlerini boşayıp boşamadığı konusunda bilgi almak için ziyaret etmek istedi. Hz. Ömer radıyallahu anh da onlardan biriydi. Hz. Ömer radıyallahu anh, Resulullah aleyhisselatu vesselamı ziyarete gittiğinde O'nu bir hasır üzerinde yatıyorken buldu. Efendimiz aleyhisselatu vesselam, doğrulup oturduğunda, üzerinde yatmış olduğu hasırın vücudunda iz yaptığını gören Hz. Ömer radıyallahu anh çok duygulanıp ağlamaya başladı. Resulullah aleyhisselatu vesselamın ona niçin ağladığını sorması üzerine:

"Ya Resulullah! Niçin ağlamayayım, bak hasır vücudunuzda iz yapmış, dolabınızda şu görünenlerden başka bir şey yok. Bizans kralı Kayser, İran kralı Kisra nimetler içinde yüzüyor. Hâlbuki sen Allah'ın elçisi ve seçkin kulusun. İşte dolabın hali." deyince, Resulullah aleyhisselatu vesselam da:

"Ey Hattab'ın oğlu! Ahiretin bizim, dünyanın onların olmasını istemez misin?"[588] diye buyurdu.

Efendimiz aleyhisselatu vesselam 29 günün sonunda, Hz. Ömer'e, ashabın büyük bir üzüntü ve merakla beklediği

588. İbn Sa'd, et-Tabakât, 1/451

müjdeyi vererek hanımlarını boşamadığını duyurdu. Bu haber üzerine bütün Müslümanlar çok sevindi. Böylelikle ashabın sıkıntılı bekleyişleri sona erdi.

Bu sürenin sonunda Ezvac-ı Tahirat'a, seçimlerini yapma konusunda serbest olduklarını bildiren ayetlerde şöyle buyuruluyordu:

"Ey peygamber! Hanımlarına şöyle söyle: 'Eğer dünya hayatını ve ziynetini istiyorsanız, haydi gelin, sizi donatayım ve güzellikle bırakıp salıvereyim. Yok eğer Allah ve Resulünü ve ahiret yurdunu istiyorsanız, haberiniz olsun ki Allah, içinizden güzellik edenlere pek büyük bir ecir hazırlamıştır."[589]

Bu ayetlerin inzaliyle Efendimiz, Hz. Aişe'den başlayarak bütün hanımlarına bu ayeti okudu ve:

"Allah bana sizi; Allah'ı, Resulünü ve ahiret yurdunu tercih etme ile dünya hayatını ve süsünü seçme konusunda serbest bırakmamı emretti."[590] buyurdu. Ardından da tercihleri konusunda onları serbest bıraktı. Efendimizin bütün hanımları da kendisini tercih ettiklerini bildirdiler. Böylelikle bir ay devam eden sorun güzel bir şekilde sonlanmış oldu.

Veda Haccı (M. 632)

Peygamberimiz aleyhisselatu vesselam, Medine'de bulunduğu müddetçe, bir kere hac ibadetini yaptı. Efendimiz, bundan sonra bir daha hac ibadetini yapamadan vefat etti.

Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam, Hicretin 10. yılında, Zilkade ayında, Medine ve başka yerlerdeki Müslümanlara haber yollayarak hac için hazırlık yapmaları talimatını

589. Ahzab: 28-29
590. İbn Sa'd, et-Tabakât, 10/192

verdi. Kısa bir süre sonra sayıları yaklaşık 120 bine ulaşan bir kalabalıkla beraber Mekke'ye doğru yola çıktı.

Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam gerek bu yolculuktan önce ve gerek bu yolculuk esnasında ihramı, hac ibadetinin nasıl yapılacağını, vacip ve sünnetlerini anlattı. Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam Mekke'ye gireceği sırada bir duada bulundu:

"Ey Allah'ım! Bu Beytinin şerefini, ululuğunu, heybetini, geçerliliğini, sürümünü arttır. Ona hac ve umre ile tazimde bulunanların da şereflerini, heybetlerini, tazimlerini ve iyiliklerini arttır!"[591]

Efendimiz aleyhisselatu vesselam, son haccı olduğunun bilinciyle, vefatından sonra Müslümanların istikamet üzere kalabilmesi için çokça vaaz ve nasihatlerde bulunuyordu. Meşhur *"Veda Hutbesini"* bu yolculuk esnasında ilan ettirdi. 120 bin kişilik devasa bir insan topluluğuna sesini ulaştırmak da bir sorundu. Bu nedenle Efendimiz aleyhisselatu vesselam, belli aralıklarla gür sesli sahabileri görevlendirerek sözlerini kalabalığa tekrar etmelerini emir buyurdu.

Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam ve Müslümanlar, büyük bir coşku ile ibadetlerini yerine getirdiler. Efendimiz, bu son haccını ifa ettikten sonra Medine'ye geri döndü.

Müseylime

Heyetler yılında Müslüman olmak için gelen kabilelerden biri de Hanifeoğulları heyetiydi. Bu heyet, sonradan *'müseylime'* yani *'müslümancık'* gibi bir lakabı alacak olan ve yalancı peygamberliğe soyunup çok sayıda Müslümanın kanının akıtılmasına sebep olacak kişinin kavmiydi.

Hz. Peygamber Efendimiz aleyhisselatu vesselam, kendi-

591. İbn Sa'd, et-Tabakât, 2/177

sine gelen her heyeti büyük bir saygı ve ikram ile karşılayıp ağırladığı gibi Hanifeoğulları heyetini de ağırladı. İslam'ın her geçen gün daha da güçlendiği bir ortamda samimi niyetlerle Müslüman olmak için gelenler olduğu gibi, kaçacak yerleri kalmadığı için gelip Müslüman olduğunu söyleyenler de oluyordu. Müseylime'nin kavmi de ikinci nedenle gelenlerdendi. Hanifeoğulları, Efendimiz'i ziyaret edip memleketlerine geri döndüler.

Hidayet bir nimetti ve ancak layık olanlara verilirdi. Bu nimet nefsini putlaştıran insanların ayaklarına kadar gitse bile ondan faydalanamazlardı.

Bir süre sonra Yemame'den gelen ve Müseylime'nin elçileri olduklarını söyleyen iki kişi bir mektupla birlikte tekrar Medine'ye geldi. Müseylime, gönderdiği mektupta peygamberliğini ilan ederek şöyle diyordu: *"Allah'ın elçisi Müseylime'den Allah'ın elçisi Muhammed'e... Peygamberlik işinde sana ortak kılındım. Bu işin yarısı bizim, yarısı da Kureyşlilerin nasibidir. Kureyş adaletli davranan bir kavim değildir."*[592]

Vahiy ve peygamberlik gibi, Allah'ın yeryüzüne rahmeti olan bir müesseseyi, halkı sömürme ve onlara hükmetme olarak gören Müseylime, peygamberliğini ilan ettirmişti.

Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam, gelen iki elçinin Müseylime'nin peygamberliği konusunda ne düşündüklerini öğrenmek istedi. Onlar da onun peygamber olduğuna iman ettiklerini söylediler. Bu, açıkça bir küfürdü ve ölüm sebebiydi. Ancak elçilerin de dokunulmazlığı ilkesi vardı. Bu nedenle Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam:

"Elçiler öldürülmez olmasaydı, sizin boyunlarınızı vurdururdum."[593] diye buyurdu ve onların gitmesine izin verdi.

---

592. İbn Kayyim el-Cevziyye, Zadu'l-Mead, 4/163
593. İbn Kayyim el-Cevziyye, Zadu'l-Mead, 3/176

Hanifeoğulları heyetinden samimi duygularla Müslüman olmak için gelen kişiler de vardı. Ancak Araplardaki kabilecilik damarı buna engel oldu ve hakkı görmelerinin önüne geçti. Bu nedenle Hanifeoğulları en sonunda *"Rebiaoğullarının yalancısı, Mudarlıların doğru sözlüsünden daha hayırlıdır."*[594] gibi küfür sözlerle kabile milliyetçiliğinin insanı düşüreceği kötü durumlara canlı bir örnek oldular.

Bununla birlikte aklı başında birçok kişi, Müseylime'nin kendisine vahyedildiğini iddia ettiği sözde ayetlerle (!) Efendimiz'e inen ayetleri karşılaştırarak peygamberlik iddiasındaki bir yalancının, nasıl komik bir hale düştüğünü görebiliyordu. Müseylime'nin kendisine indiğini iddia ettiği ayetlerden bazıları şöyle idi: *"Ey kurbağa kızı kurbağa! Ne diye 'Nak nak! Vak vak!' edip duruyorsun? Yukarın suda, altın balçıkta! Sen ne suyu bulandırabilirsin ne de içene engel olabilirsin!"*[595] *"Hamuru iyice yoğuranlara, ekmeği pişiren fırıncılara, yağı ve içyağını lokma lokma ağızlarına atanlara yemin olsun ki Kureyş haddi aşan bir millettir."* Yine bir başka yerde de: *"Ey çöl kedisi! Sen iki kulak ve bir göğüsten ibaretsin. Geri kalan yerin ise basit ve hakirdir."*[596] Müseylime'nin halkı aldatmak için uğraşan bir şarlatan olduğunu anlayanlardan biri de o sıralarda İslam'ı yeni kabul etmiş olan Sümame b. Usal'dı. Müseylime'nin kendisine indiğini iddia ettiği sözleri duyduğunda, *"Vallahi Müseylime'nin sözleriyle, Kur'an'ın ayetleri aynı ilahtan gelmemiştir."*[597] diyerek aralarındaki büyük farka dikkatleri çekti.

Müseylime, peygamberliğini ilan ettikten sonra, kendi kavminden olanları namaz kılma yükümlülüğünden muaf tutma gibi yeni icraatlara başladı.

---

594. İbn Esir, el Kâmil fi't-Tarih, 2/333
595. İbn Sa'd, et-Tabakât, 8/97
596. İbn Kesir Tefsiri, 5/340-341
597. İbn Sa'd, et-Tabakât, 8/97

Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselamın yaşadığı Medine, Mekke ve buralara yakın yerlerdeki Müslümanlar, İslam'ın tevhit akidesine ve İslam'ın genel esaslarına daha fazla vakıftı. Ancak İslam merkezi konumundaki yerleşim yerlerinden uzak kalmış kimi bedevi Araplar için bu söylenemezdi. Peygamberlik iddiasındaki yalancıların, bu türden kandırılmaya hazır kitleler için çok tehlikeli olacağı ortadaydı. Tüm bu nedenlerle bunlara acilen müdahale edilmesi gerekiyordu. Bu yüzden de Efendimiz, Necid diyarında bulunan Müslümanlara haber göndererek Müseylime tehlikesini yok etmeleri talimatını verdi.[598]

Esvedü'l-Ansi

Peygamberlik iddiasındaki yalancılardan biri de Esved isimli Yemenli birisiydi. Kendisi kâhinlik ve hokkabazlıkla meşhur olmuştu.

Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam, çevre ülkeleri İslam'a davet etmek için gönderdiği elçilerden biri de Cerir b. Abdullah'tı. Efendimiz onu Yemen'e gönderdiği zaman, orada Esved ile karşılaştı ve onu İslam'a davet etti. Ancak o, bu daveti kabul etmedi ve kısa bir süre sonra da bir yalancı olarak peygamberliğini ilan etti.

Tam bu dönemde, Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselamın, Veda Haccı'ndan sonra vefatına kadar devam edecek olan hastalık dönemi başladı. Hastalığı sırasında:

---

598. Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam, Müseylime'nin öldürüldüğünü göremedi. Zira bu talimatından kısa bir süre sonra vefat etti. Hz. Ebu Bekir radıyallahu anh, Efendimiz'in vefatından hemen sonra Hâlid b. Velid komutasında bir orduyu, Müseylime'nin üzerine gönderdi. Kısa bir süre sonra da Müseylime, Vahşî b. Harb tarafından öldürüldü ve bu tehlike bertaraf edilmiş oldu.

"Ben rüyada iki kolumda altından iki bilezik gördüm. Bunlara üfleyince ikisi de uçup gitti. Ben bunları Yemâme ile San'a'nın yalancıları olmakla yorumladım"[599] diye buyurdu.

Esved'in peygamberliğini ilan etmesiyle memleketi olan Yemen'de kendisine tabi olanlar çıktı.

Yalancı Esved, kurduğu askeri birliklerle, Hadramut'tan Tâif'e kadar uzanan geniş bir bölgeyi egemenliği altına aldı.[600] Bu tehlikeli irtidat hareketi karşısında Yemen'de bulunan Müslüman vali ve memurlar orayı terk etmek durumunda kaldılar.

Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam irtidat hareketiyle ilgili son gelişmeleri duyduğunda, bunlara asla müsamaha gösterilmemesi ve hemen onlara müdahale edilmesi talimatını verdi. Bu emirle Müslümanlar hemen harekete geçtiler. Fitnenin baş aktörü olan Esved, evinde öldürüldü ve bu fitne ateşine son darbe vurulmuş oldu.

Hz. Üsame'nin Ordusu

Hicri 11. yılda Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam, Bizanslıların üzerine tekrar bir ordu gönderme talimatı verdi. Bizanslılara gerçek manada bir ders verilmesinin ve Müslümanların nasıl korkusuz yiğitler olduğunu anlamalarının zamanı gelmişti.

Tüm bu nedenlerle Efendimiz, Hicretin 11. yılı, Sefer ayında Müslümanlara hazırlık yapma talimatı verdi[601] ve o sırada henüz 18 yaşında olan Üsame'yi komutan olarak atadı.

---

599. İbn Esir, el Kâmil fi't-Tarih, 2/291
600. Muhammed Hamidullah, İslam Peygamberi, Madde:907
601. İbn Sa'd, et-Tabakât, 2/194

Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam genç komutan Üsame'yi yanına çağırarak:

"Ya Üsame Allah yoluna Allah'ın adıyla çık. Allah'ı inkâr edenlerle çarpış. Gaza et, ama hile etme, çocuk ve kadın öldürmeyin. Vakarınızı ve sessizliğinizi koruyun. Aranızda çekişip gücünüzü kırmayın. Bilin ki cennet kılıçların gölgesi altındadır."[602] buyurdu.

İslam ordusunun başına genç bir komutanın getirilmesi, ashap arasında tartışma konusu oldu. Bu tartışmalar Efendimiz'in kulağına kadar gitti. Ancak Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam, Üsame'nin komutan olmasında kararlıydı. Ayrıca daha önce Üsame'nin babası olan Hz. Zeyd radıyallahu anhın komutanlığına yapılan eleştirilerin yersizliğini de tekrar ashabına hatırlatarak: ***"Dikkat edin! Siz Üsame'yi ayıplıyor ve onun emirliğine karşı çıkıyorsunuz. Bunu, bundan önce onun babası hakkında da yapmıştınız. Eğer o, gerçekten emirliğe layık idiyse ve eğer gerçekten insanların hepsinin bana en sevimlisi idiyse, ondan sonra da onun oğlu gerçekten insanların bana en sevimlisidir. O halde onun hakkında özen gösterin; zira o sizin en hayırlılarınızdandır."***[603] buyurarak kalplerindeki şüpheleri izale etmek istedi.

Vefatın Habercileri

Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam her sene Ramazan ayında Kur'an-ı Kerim'i Cebrail aleyhisselamın ağzından bir defa dinlerdi. Ancak vefatından önceki son Ramazan ayında, Kur'an-ı Kerim iki defa okundu.[604]

---

602. İmam Zehebi, Tarihü'l İslam, 4/442
603. İbn Sa'd, et-Tabakât, 4/73; Buhari, Fezailü's-Sahabe, 17
604. İbn Sa'd, et-Tabakât, 2/200

Nasr Suresinin inzalini de Efendimiz aleyhisselatu vesselamın vefatına yorumlayan sahabiler oldu.[605]

Hz. Peygamber Efendimiz aleyhisselatu vesselamın hastalığının başlayacağı günün gecesinde, ashabından birçok arkadaşının defnedildiği Baki kabristanını ziyaret etmek istedi. Yanına hizmetlerini gören Müveyhibe'yi de alarak oraya vardı. Kabristanda bulunan Müslümanlar için dua edip istiğfarda bulundu. Daha sonra Müveyhibe'ye dönerek:

"Ey Ebu Müveyhibe! Bana dünyanın hazinelerinin anahtarları ve dünyada ebedi kalma imtiyazı verildi. Sonra Cennet verildi. Ben de bunlar ile Rabbime kavuşmak ve Cennet arasında seçim yapma hakkına sahip kılındım… Ben Rabbime kavuşmayı ve Cennet'i seçtim."[606] buyurdu. Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam kabristandan eve döndüğü bu gecenin sabahında hastalık dönemi başladı.

Peygamber Nezaketi

Efendimiz aleyhisselatu vesselamın hem başı çok şiddetli ağrıyor hem de ateşi çok yüksekti. Onun hayatında daha önce hastalandığı pek görülmemişti. Bu hastalığı döneminde, Hayber'de yediği zehirli koyun etinin elemini hissettiğini buyurdu.[607]

Efendimiz, hastalığının iyice artığı bu dönemde Hz. Aişe annemizin evinde kalmak için eşlerinden izin isteyerek: ***"Ben sizleri teker teker dolaşacak durumda değilim. Uygun görürseniz Aişe'nin odasında kalmama müsaade***

---

605. Hz. Ebu Bekir ve İbni Abbas.

606. İbn Sa'd, et-Tabakât, 5/118; İbn Kesîr, el Bidaye ve'n-Nihaye, 5/388

607. Buhari, Meğazi, 83

edin, orada kalayım."[608] buyurdu. Onlar da peygamber aleyhisselatu vesselamın yüzünden okunabilen ciddi rahatsızlığı nedeniyle hiç itiraz etmeyerek bu teklifi kabul ettiler.

Hastalığın artık kendini iyice hissettirdiği bu dönemde Efendimiz yürüyemez hale geldi. Bu nedenle Hz. Ali ve Hz. Abbas, Resulullah aleyhisselatu vesselamın kollarına girerek onu Hz. Aişe annemizin odasına kadar götürdüler.

Efendimiz aleyhisselatu vesselam yürüyebildiği müddetçe cemaatle namaz kılmaya devam etti. Hastalığı biraz daha ağırlaşınca artık cemaatle namaza bile katılamaz oldu. Bu nedenle namaz kıldırması için Hz. Ebu Bekir radıyallahu anhı görevlendirdi. Hz. Aişe, babasının yufka yürekli olması nedeniyle bu görevi yapamayacağını söylediyse de Efendimiz ısrarla onun görevlendirilmesini emir buyurdu.

Bana Kalem ve Kâğıt Getirin!

Efendimiz aleyhisselatu vesselam, hastalığının 9. gününde bazı konuları yazdırmak üzere kendisine kalem ve kâğıt getirilmesini istedi ve: ***"Bir hokka ile kâğıt getirin. Size bir vasiyet yazayım ki ondan sonra ebedi olarak dalalete sapmazsınız."***[609] buyurdu. Ancak orada bulunanların çoğu, Efendimiz'in istediği yazı malzemelerini getirme hususunda kendi aralarında tartışmaya başladılar. Resulullah aleyhisselatu vesselamın bu talebinin, onun hastalık halinden kaynaklanan bir durum olduğunu ve yarı baygın halde yazdıracağı şeylerin bağlayıcılığından korkup istediği malzemelerin getirilmemesini söylediler. Odadakiler kendi aralarında tartışmaya da devam ediyorlardı. Onların bu şekilde konuşup tartışmalarına üzülen Efendimiz aleyhisselatu vesselam:

---

608. Ebu Davud, Nikah, 39
609. İbn Sa'd, et-Tabakât, 2/246: Buhari, Cihad, 175

"Yanımdan kalkın, yanımda münakaşa caiz değildir.[610] ***Beni bırakın! Benim bulunduğum durum, beni davet ettiğiniz durumdan daha iyidir."***[611] buyurdu.

Efendimiz, vefatından sonra da yapılması gerekenler hakkında tavsiyelerde bulunuyordu. Bu tavsiyelerin en başında müşriklerin Arap yarımadasından çıkarılması geliyordu. Başka bir tavsiyesi de çevreden gelen heyetlerin, tıpkı kendisinin yaptığı gibi güzelce ağırlanması ve hediyelerle gönüllerinin hoş edilmesi konusuydu.[612]

Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam, hastalığı esnasında bir ara kendini biraz daha iyi hissetmeye başladı ve mescide gitmek istedi. Hz. Ali ve Hz. Abbas'ın yardımıyla mescide götürüldü. Müslümanlar bu esnada saf tutmuş namaz kılıyordu. Efendimiz'in daha önceki talimatıyla Hz. Ebu Bekir radıyallahu anh cemaate imamlık yapıyordu. Efendimiz'in mescide geldiğini anlayan Hz. Ebu Bekir geri çekilmek istedi. Ancak Rahmet Peygamberi ona işaret ederek yerinde durmasını bildirdi ve onun yan tarafına oturarak namaz kıldı.[613] Namazdan sonra Efendimiz, son hutbesi olacak konuşmasını yaptı.

Hz. Peygamber hutbesinde evvela Uhud şehitlerini zikretti ve onlara mağfiret diledi.

Mescide açılan birçok kapı vardı. Efendimiz bir kişinin hariç geriye kalan bütün kapıların kapatılması talimatını verdi. Geriye kalan tek kapı ise hicret arkadaşı Hz. Ebu Bekir radıyallahu anhın kapısıydı. Bu talimatından sonra ensar Müslümanlarının faziletine ve onlara ikramda bulunmaya

610. Buhari, Meğazi, 83; Müslim, Vasiyye, 22
611. İbn Sa'd, et-Tabakât, 2/246
612. Buhari, Cihad, 175
613. Buhari, Ezan, 51

davet eden bir konuşma yaptı. Konuşmasının sonlarına doğru kendisinin yaptığı bir seçimden bahsetti ve:

"Ey insanlar! Allah'ın kullarından bir kul var ki Allah onu dünya ile kendi katında bulunan şeylerden birini seçmek arasında muhayyer kıldı. O da Allah katında bulunan şeyleri seçti."[614] diye buyurdu. Efendimiz'in bu sözü üzerine hicret arkadaşı ağlamaya başladı. Zira o, bunun bir veda konuşması olduğunu anladı. Ashap ise durup dururken Hz. Ebu Bekir radıyallahu anhın ağlamasına biraz şaşırdı.

Hz. Peygamber Efendimiz aleyhisselatu vesselam, şirkten yeni kurtulmuş insanların çoğunlukta olduğu toplumu, bir tehlikeye karşı uyarma ihtiyacı hissetti. Bu tehlike şirk tehlikesiydi ve bazen çok sevilen salih insanların, peygamberlerin kabirlerinin de bu tehlikeyi yaratabileceğine dikkatleri çekmek istedi. Bu nedenle ashabına:

"Allah Yahudilere ve Hristiyanlara lanet etsin. Peygamberlerinin mezarlarını mescide çevirdiler."[615] diye buyurdu.

Artık veda zamanı gelmişti. Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam, peygamber bile olsa hiç kimsenin yaptığı haksızlık ve kul haklarıyla Allah'ın huzuruna gitmek istemeyeceği bir yere gidildiğinin mesajını vermek istedi. Bu nedenle ashabına seslenerek:

"Ey insanlar! Kimin hakkı bende varsa gelsin alsın.[616] ***Artık aranızdan ayrılma vaktim geldi. Beni artık aranızda, bu makamda göremeyeceksiniz. Ben yapmam gerekeni sizin için yaptım. Bakın, ben kimin sırtına kamçı vurmuş isem işte sırtım, gelip sırtıma vursun, misilleme***

614. İbn Kesîr, el Bidaye ve'n-Nihaye, 5/390
615. Buhari, Salat, 48; Müslim, Mesacid, 19
616. İbn Sa'd, et-Tabakât, 2/258

yapsın. Ben kimin malını almış isem, işte malım gelsin de alsın. Ben kimin ırzına küfretmiş isem, işte ırzım gelip misilleme yapsın. Ve hiç kimse, 'Resulullah tarafından kınanmaktan korktuğum için misilleme yapmadım' demesin. Bilesiniz ki kınamak, kötülemek benim şanımdan ve huyumdan değildir. Sizin aranızda en çok sevdiğim kişi, şayet bende varsa gelip hakkını alan veya bana hakkını helal eden kimsedir. Ben hiç kimsenin haksızlığı benim boynumda olarak Aziz ve Celil olan Allah'ın huzuruna çıkmak istemiyorum. Suçsuz olarak onun huzuruna gitmek istiyorum."[617] buyurdu. Efendimizin bu sözleri üzerine ashaptan bazıları kalkıp hak talebinde bulundu. Efendimiz hiç kimseyi kırmadı. Hak talep eden herkese hakkını teslim etti. Konuşmasını bitirdikten sonra Hz. Aişe annemizin odasına geri döndü.

Son Tavsiyeler

İslam dininin Arabistan'ın dışına çıkmaya başladığı ve Müslümanların giderek zenginleştiği bir dönemde, Son Peygamber'in evi çok mütevazı ve mal varlığı yok denecek kadar azdı.

Efendimiz aleyhisselatu vesselam, hastalığının son gününde, evinde bulunan birkaç dinarın varlığını hatırladı ve eşi Hz. Aişe radıyallahu anhadan onları fakirlere dağıtmasını istedi. Bu isteğinden sonra ağır hastalığı nedeniyle kendinden geçti. Efendimiz'in hastalığı nedeniyle Hz. Aişe annemiz onun başından ayrılamadı ve o isteği yerine getiremedi. Bir süre sonra Efendimiz kendine geldiği gibi eşine o dinarları dağıtıp dağıtmadığını sordu. Hz. Aişe annemiz de onun başından ayrılamadığı için bunu yapamadığını söyledi. Bu-

617. İbn Kesîr, el Bidaye ve'n-Nihaye, 5/400

nun üzerine Rahmet Peygamberi o dinarları isteyip getirtti ve ensar Müslümanlarından beş fakir eve bölüştürerek dağıtılmasını istedi ve ardından da: ***"Bu altınlar yanında bulunduğu halde Allah'a kavuşursa Muhammed, Rabbinin kendisine nasıl muamele edeceğini sanıyor."***[618] buyurdu. Efendimiz evinde bulunan dinarların dağıtılmasından sonra rahatlayarak uyudu. Bir süre sonra uyandığında bütün hanımları ve kadın akrabalarının orada toplanmış olduklarını gördü. Onlara son tavsiyelerde bulunmaya devam ederek ibadetlerine dikkat etmelerini ve kişinin salih ameli yoksa peygambere yakın akraba olmalarının bir faydası olmayacağını hatırlatarak: ***"Ey Resulullah'ın kızı Fâtıma! Ey Peygamberin halası Safiyye! Allah'ın indinde olanlar için amel edin. Allah'a karşı size hiçbir şeyle faydam olmaz."***[619] Buyurdu.

Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselamın hayatta kalan tek kızı Hz. Fâtıma radıyallahu anha idi. Efendimiz kızını çok sevdiği gibi, Hz. Fâtıma da babasını çok severdi. Efendimiz aleyhisselatu vesselam onun kulağına bir şeyler söyledi. Bunun üzerine Hz. Fâtıma ağlamaya başladı. Efendimiz biraz sonra tekrar kızının kulağına bir şeyler söyledi. Bu defa Hz. Fâtıma güldü.

Hz. Aişe annemiz, Hz. Fâtıma radıyallahu anhadan bunun hikmetini ve Efendimiz'in kendisine söyledikleri hakkında bilgi vermesini istedi. Ancak Hz. Fâtıma bunun bir sır olduğunu ve bu konuda bir şey konuşmayacağını belirtti. Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam vefat ettikten sonra Hz. Aişe annemiz, Hz. Fâtıma'ya kendisine o günkü meseleyi sorarak öğrenmek istedi. Hz. Fâtıma radıyallahu anha da:

---

618. İbn Sa'd, et-Tabakât, 2/241
619. İbn Sa'd, et-Tabakât, 2/259

"Bana vefat edeceğini haber verince ağladım. Daha sonra aile efradı arasında kendisine ilk olarak, benim kavuşacağımı haber verdi, bunun üzerine de güldüm."[620] diye cevap verdi.

Resulullah aleyhisselatu vesselamın hastalığı nedeniyle Hz. Aişe annemizin evinde dinlendiği bir sırada kayını olan Abdurrahman b. Ebu Bekir de onu ziyarete geldi. Bu sırada da elinde bir misvak bulunuyordu. Peygamberimizin gözü onun elindeki misvağa ilişti. Bu durum Hz. Aişe annemizin gözünden kaçmadı. Zira Efendimiz aleyhisselatu vesselamın ağız ve diş temizliği konusunda çok hassas olduğunu biliyordu. Bu nedenle: *"Ya Resulullah! Bu misvakı alıp sana vermemi arzu eder misin?"*[621] diye sordu. Peygamber aleyhisselatu vesselam bir şey demedi sadece 'Evet!' anlamında başıyla işarette buyurdu. Hz. Aişe annemiz de misvağı alıp dişleriyle biraz yumuşattıktan sonra kendisine verdi. Resulullah aleyhisselatu vesselam misvağı aldı ve daha önce pek görülmemiş bir şekilde dişlerini çok özenle ve dikkatlice temizledi.

Hz. Peygamber Efendimiz aleyhisselatu vesselam, hastalığından dolayı kendine gelir gibi olduğu zamanları bile değerlendirirdi. Zira bir peygamberin son anlarını yaşıyor olması bile, onun görevinin bittiği anlamına gelmiyordu. Can bedenden ayrılmadıkça görev bitmemiştir. Bu son anların birinde yine Resulullah aleyhisselatu vesselam Efendimiz, ashabına bazı tavsiyelerde bulundu ve:

"Aman! Aman! Elleriniz altındaki kölelerinize iyi davranınız! Onların sırtlarına elbise giydiriniz! Karınlarını doyurunuz! Onlara yumuşak söz söyleyiniz! Na-

620. İbn Esir, el Kâmil fi't-Tarih, 2/297
621. İbn Sa'd, et-Tabakât, 2/234

maza, namaza devam ediniz! Kadınlarınız ve elleriniz altındaki kölеleriniz hakkında Allah'tan korkunuz!"[622]

Vefat (M. 27 Mayıs 632)

Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam da tüm insanlar gibi bir faniydi. Ona da dünyada yaşayacağı belli bir ömür biçilmişti. 63 yaşına girdiğinde[623] onun da bu diyarlardan göçme vakti gelmişti.

Efendimiz aleyhisselatu vesselamın ateşi çoktu. Hastalığının hararetinden fazla rahatsız olduğu zaman yanındaki su kabına elini daldırarak yüzüne serpiyor ve: ***"Allah'ım ölüm sekeratına karşı bana yardım et."***[624] diyordu. Yine bu esnada ölümün sıkıntılarına dayanmak için dualar ediyordu. Tam bu sırada, mübarek başı Hz. Aişe annemizin kucağındayken ağzından son cümlesi döküldü:

"Allah'ım! Refik-i A'layı (isterim)."[625]

Efendimiz aleyhisselatu vesselamın bu son sözünden sonra eli yanına düştü ve vefat etti. Hz. Aişe radıyallahu anha annemiz, ondaki bu hareketsizliği görünce vefat ettiğini anladı. Eşi, hocası, peygamberi artık yoktu. Büyük bir hüzün ve aynı zamanda da vakarla Efendimiz'in başını şefkatle kaldırıp yastığa koydu. Sonra da üzerini örttü ve Müslümanlara haber verdi.

Efendimiz, peygamberlik müessesesini mühürleyen son peygamber olması hasebiyle 23 yıla çok muazzam başarılar sığdırdı. Allah azze ve celle son elçisi aracılığıyla insanlığa olan büyük nimetini böylelikle tamamladı.

---

622. İbn Sa'd, et-Tabakât, 2/257
623. Buhari, Menakıb, 10
624. İbn Sa'd, et-Tabakât, 2/261
625. Buhari, Deavat, 29; Rikak, 41

İnsanlık tarihinin en özel ve seçkin insanı, Hicretin 11. yılı. Rebiyülevvel ayının 12. gününe denk gelen pazartesi günü, bu dünyadan ebedi âleme göçtü.[626]

Ashabın Şaşkınlığı

Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam, vefat ettiğinde üzeri örtüldü ve Müslümanlara haber verildi. Başta Hz. Ömer radıyallahu anh olmak üzere birçok kişi O'nun vefat ettiğine inanmadı.

Bu sırada Müslümanların şok hali ve üzüntüleri yetmezmiş gibi kimi münafıklar da: *"Muhammed hak peygamber olsaydı ölmezdi"* gibi mantıksız ve küstahça dedikodular yapmaya başladılar. Onların bu laflarını duyan Hz. Ömer radıyallahu anh, bu iddiaları nedeniyle bizzat peygamberimiz tarafından münafıkların el ve ayaklarının kesileceğini söyledi. Hz. Ömer, insanları böyle bir ölümün olamayacağı konusunda ikna etmeye çalışırken; Hz. Ebu Bekir radıyallahu anh, Efendimiz'in vefat ettiği odaya yöneldi. Rahmet Peygamberinin yüzünü açtı ve hicret arkadaşına son bir kez baktı, yüzünü öptü, ağladı ve: *"Sağlığında da ölümünde de ne kadar güzelsin. Ölüm şerbetini içtin. Allah'ın yanında öyle değerlisin ki sana ölümü iki kez tattırmayacaktır."*[627] dedi. Daha sonra dışarı çıktı. Hz. Ömer radıyallahu anh hâlâ insanlara Resulullah aleyhisselatu vesselamın ölmediğini anlatmaya çalışıyordu.

Nihayet Hz. Ebu Bekir radıyallahu anh halka hitap etmeye başladı ve:

"Ey insanlar, kim Muhammed'e ibadet ediyor idiyse, gerçek şu ki Muhammed ölmüş bulunuyor. Kim de Allah'a iba-

626. İbn Sa'd, et-Tabakât, 2/275
627. İbn Sa'd, et-Tabakât, 2/268

det ediyorsa gerçek şu ki Allah Hay'dır ve ölmez."[628] dedi. Ardından da şu ayetleri okudu:

"Sen elbette öleceksin, onlar da elbette öleceklerdir."[629] **"Muhammed, ancak bir peygamberdir. Ondan önce de peygamberler gelip geçmiştir. Şimdi o ölür veya öldürülürse gerisin geriye (eski dininize) mi döneceksiniz? Kim (böyle) geri dönerse, Allah'a hiçbir şekilde zarar veremez. Allah şükredenleri mükâfatlandıracaktır."**[630]

Hz. Ebu Bekir radıyallahu anhın bu etkili konuşmasından sonra, Hz. Ömer dâhil Peygamber aleyhisselatu vesselamın ölüm olayına inanmayan herkes bu gerçeği kabullendi.

Bütün Müslümanlar bu ayrılığın hüznüyle ağlıyordu. Efendimiz'in dadısı Ümmü Eymen de ağlayanlar arasındaydı. Ancak onun ağlamasının bu hazin firakla beraber başka bir sebebi daha vardı ki o da *"Semadan vahyin kesilmesi"*[631] idi.

Yıkanması ve Defni

Efendimiz o gün defnedilmedi. Hem bu vefat haberine inanmayanların sakinleştirilmesi hem bu acı ayrılığın bıraktığı şok ve hem de Medineliler üzerine çöken hüzün bulutları nedenleriyle defin işlemleri ertesi güne yani salı gününe kaldı.[632]

Resulullah aleyhisselatu vesselamı yıkama işiyle Hz. Ali, Hz. Abbas, Fadl b. Abbas, Kuşem b. Abbas, Üsame b. Zeyd ve Efendimiz'in azatlı kölesi olan Salih ilgilendiler.[633] Hz. Ali

---

628. İbn Esir, el Kâmil fi't-Tarih, 2/297
629. Zümer: 30
630. Al-i İmran: 144
631. İbn Sa'd, et-Tabakât, 10/245
632. Muvatta, Cenaiz, 27, (2, 231)
633. İbn Sa'd, et-Tabakât, 2/281

O'nu yıkıyor, diğerleri de kendisine yardımcı oluyordu. Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselamı yıkarken elbiselerini çıkartarak yıkama konusunda biraz tereddüt ettiler. Bu sırada oradakileri hafif bir uyku hali bürüdü. Onlar bu haldeyken gaybten bir ses kendilerine *"Resulullah'ın elbisesi üzerinde olduğu halde yıkayınız."*[634] diye seslendi. Bu ikazdan sonra Efendimiz'in gömleğini üzerinden çıkarmadılar ve o şekilde yıkadılar.[635] Yıkama esnasında daha önce hiç koklamadıkları çok güzel bir koku etrafa yayılıyordu.

Resulullah aleyhisselatu vesselamı yıkama işi bitince Müslümanlar gruplar halinde gelerek cenaze namazını kıldılar. Önce erkekler, ardından kadınlar daha sonra da çocuklar gruplar halinde içeri girip cenaze namazını kıldılar.[636]

Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam, defnedilmeden önce namaz vakti girdi. Hz. Bilal radıyallahu anh namaz için ezan okumaya başladı. **"Eşhedu enne Muhammeden Resulullah"** kısmına geldiği zaman orada toplanmış bütün Müslümanlar hıçkıra hıçkıra ağlamaya başladılar.[637]

Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselamın nereye defnedileceği konusunda küçük bir ihtilaf yaşandı. Bu sırada Hz. Ebu Bekir radıyallahu anh: ***"Her peygamber öldüğü yere defnedilir."***[638] hadisini delil göstererek Hz. Aişe annemizin odasına defnedilmesinin daha uygun olacağını söyledi. Onun bu hatırlatmasıyla da Hz. Aişe annemizin odasına defnedildi.

Efendimiz aleyhisselatu vesselamın kabri Ebu Talha tarafından kazılıp hazırlandı.[639]

---

634. İbn Esir, el Kâmil fi't-Tarih, 2/306
635. İbn Sa'd, et-Tabakât, 2/278
636. İbn Sa'd, et-Tabakât, 2/290
637. İbn Sa'd, et-Tabakât, 3/269
638. Muvatta, Cenaiz, 27
639. İbn Sa'd, et-Tabakât, 2/299

Hz. Fâtıma'nın Hüznü

Hz. Peygamber Efendimiz aleyhisselatu vesselam mübarek naaşı defnedildikten sonra, Hz. Fâtıma radıyallahu anha babasının üzerine toprak atanlar için:

"Onun üzerine toprak saçmaya gönlünüz nasıl razı oldu?"[640] diyerek bu büyük acı karşısındaki hüznünü dile getirdi. Hem kendisi ağladı hem de orada bulunan herkesi ağlattı. Hz. Ali, eşinin hüznü karşısında onu teselli etmek için ölüm gerçeğinin yaratılmış her canlının kaçamayacağı bir son olduğunu hatırlattı. Ancak ölümün hak ve gerçek olması da ayrılık acısı ve hüznünü dindirmeye yetmedi.

Allahümme Salli ala Muhammed!

İlk Halifenin Seçimi

Müslümanlar, Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselam Efendimiz'in vefat etmesinin şokunu üzerlerinden attıkları gibi ilk iş olarak halife seçme işine başladılar. Zira lidersizlik veya ehil olmayan kişilerin liderliğe soyunması, yeni ve gencecik İslam Devleti için çok kötü sonuçlar doğurabilirdi. Müslümanlar bu gerçeği çok iyi biliyorlardı. Hz. Peygamber aleyhisselatu vesselamın liderliğinden önce gerek kabilecilik ve gerekse ehil olmayan yöneticiler yüzünden nasıl bir felaketin içinde olduklarını dün gibi hatırlıyorlardı.

Efendimiz aleyhisselatu vesselam vefat etmeden önce yerine kimin geçeceği hususunda Müslümanlara herhangi bir isim önermedi. Ancak son dönemlerindeki bazı uygulamaları ve görevlendirmeleri Hz. Ebu Bekir radıyallahu anhı işaret ediyordu. Bu yüzden hiç vakit kaybetmeden ona biat edildi. Hz. Ebu Bekir radıyallahu anh halife seçildikten hemen sonra Müslümanlara bir konuşma yaptı. Evvela Allah'a hamd-ü senada bulundu. Daha sonra şöyle devam etti:

---

640. Buhari, Meğâzî, 83; İbni Mâce, Cenâiz, 65

"Ey insanlar, ben sizlerin en hayırlınız olmadığım halde başınıza geçirilmiş bulunuyorum. İyilik yaparsam bana yardımcı olunuz. Kötülük yaparsam beni doğrultunuz. Doğruluk bir emanettir, yalancılık ise bir hıyanettir. Sizin aranızdaki zayıf bir kimse onun başkasındaki hakkını alıp kendisine verinceye kadar benim yanımda güçlüdür. Güçlü olan bir kimse ise ondaki başkasının hakkını alıncaya kadar da benim yanımda güçsüzdür. Allah'ın izniyle; aranızda hiçbir kimse cihadı terk etmeyecektir. Çünkü cihadı hangi kavim terk etmişse mutlaka Allah o kavmi zelil etmiştir. Ben Allah'a ve Resul'üne itaat ettiğim müddetçe siz de bana itaat ediniz. Eğer Allah'a ve Resul'üne karşı gelip isyan edersem o zaman benim sizden itaat beklemek hakkım olmaz. Allah'ın rahmeti üzerinize olsun."[641]

İslam davası ilahi bir dava olduğu için aynı zamanda ilahi bir koruma altındadır da. Bu nedenle gerek peygamberin ve gerekse ondan sonra gelecek olan halife ve liderlerin ölümüyle bu dava bitmedi ve aynı kararlılıkla yayılmaya devam etti. Efendimizin Müslümanların kalbine ektiği cihad ruhu sayesinde İslam dini dünyanın birçok bölgesine hızla yayıldı ve önceki dinler gibi tahrife uğramadan günümüze kadar sağlıklı bir şekilde ulaştı. Kulların değil tamamen Allah azze ve cellenin koruması altında olan İslamiyet, kıyamete kadar da insanların dünya ve ahiret saadetini temin etmeye devam edecektir.

641. İbn Esir, el Kâmil fi't-Tarih, 2/304

SON SÖZ

Sorulan bir soru üzerine Hz. Aişe annemiz, Peygamber Efendimiz aleyhisselatu vesselamı "O'nun ahlakı Kur'an idi" şekinde özetlemiştir. Dolayısıyla Efendimizin yaşantısıyla "yürüyen Kur'an" olmuştur. Çünkü o, başta Kur'an-ı Kerim sonra da İslam dinini öğretmek ve anlaşılmayan kısımlarını tefsir etmek için gönderildi. Rabbimiz, habibinin bu görevi için şöyle buyurmaktadır: **"Ey Peygamberim! Sana da Kur'an'ı indirdik ki insanlara vahyedileni açıklayasın."**[642] Dolayısıyla Efendimiz aleyhisselatu vesselamın hayatı tam olarak bilinmeden ne Kur'an-ı Kerim ne de İslamiyet tam anlamıyla anlaşılamayacaktır. Bu anlamda bütün Müslümanlar da tıpkı Rehberleri gibi *"Yürüyen Kur'an"* olabilmek için çaba içinde olmalıdırlar. Bununla birlikte *"Yürüyen Kur'an"* sıfatını almak için evvela siyeri yani Efendimiz'in hayatını çok iyi öğrenerek *"Yürüyen Siyer"* sıfatını kazanmak gerekmektedir. Zira sünnet ve siyer tam olarak bilinmeden Kur'an-ı Kerim ve İslam'ı anlama çabaları eksik kalacaktır. Dolayısıyla *"Yürüyen Kur'an"* olmaya giden yolun, *"Yürüyen Siyer"* olmaktan geçtiğini bilmek ve bu nedenle Efendimiz aleyhisselatu vesselamın hayatını öğrenme konu-

642. Nahl: 44

sunda çok ciddi gayretler sarf etmek gerekmektedir.

Rabbimiz! Habibini bizlere Rehber kıldığın gibi; bizi de O'na layık bir ümmet kıl! Bizlere O'nu hakkıyla anlama basiret ve ferasetini ihsan et! Dünya ve ahiret saadetinin ancak O'na ittibayla gerçekleşeceğini İslam ümmetine fehmettir. Âmin! Âmin! Âmin!

KAYNAKÇA

Celaleddin Suyuti, Peygamberimizin Mucizeleri ve Özellikleri, Uysal Kitabevi

Diyanet İslam Ansiklopedisi, Heyet, Türkiye Diyanet Vakfı

Doç. Dr. İsmail Karagöz, İslam'ın Ana Kaynakları Kur'an ve Sünnet, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları

Doç. Dr. M. Ali Kapar, Bütün Yönleriyle Asr-ı Saadet'te İslam, Beyan Yayınları

Ebu Cafer Muhammed b. Cerir et-Taberi, Taberi Tefsiri, Hisar Yayınevi

Ebul Âlâ Mevdudi, Tarih Boyunca Tevhid Mücadelesi ve Hz. Peygamberin Hayatı, Pınar Yayınevi

Fahruddin Er-Râzi, Tefsir-i Kebir Mefâtihu'l-Gayb, Akçağ Yayınları

Heyet, Siret Ansiklopedisi, İnkılap Yayınları

İbn Sa'd, Kitabü't-Tabakâti'il-Kebir, Siyer Yayınları

İbn Hazm, Cevâmiu's-Sire, Çıra Yayınları

İbn Hişam, Siret, Kahraman Yayınları

İbn Esir, el Kâmil fi't-Tarih, Bahar Yayınları

İbn Kayyım el-Cevziyye, Zadü'l-Mead, İklim Yayınları

İbn Kesîr, el Bidaye ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları

İbn Kesir, İbn Kesir Tefsir, Polen Yayınları

İhsan Süreyya Sırma, Bütün Yönleriyle Asr-ı Saadet'te İslam, Beyan Yayınları

İmam Kurtubi, el-Camiu li Ahkami'l-Kur'an, Buruç Yayınları

İmam Nevevi, Riyazus-Salihin, Tin Yayınları

İmam Zehebi, Tarihü'l İslam, Cantaş Yayınları

M. Asım Köksal, İslam Tarihi, Köksal Yayıncılık

Mevlânâ Şiblî Numânî, Son Peygamber Hz. Muhammed, İz Yayıncılık

Muhammed Ali Es-Sabuni, Safvetü't-Tefasir, Ensar Neşriyat

Muhammed b. Salih ed–Dimeşki, Peygamber Külliyatı, Ocak Yayınları

Muhammed Ebu Zehra, Son Peygamber, İtisam Yayıncılık

Muhammed Hamdi Yazır, Hak Dili Kur'an Dili Tefsiri, Ketebe Yayınları

Muhammed Hamdi Yazır, Kur'an–ı Kerim Meali, Ketebe Yayınları

Prof. Dr. İhsan Süreyya Sırma, Müslümanların Tarihi, Beyan Yayınları

Prof. Dr. İsmail L. Çakan, N. Mehmet Solmaz, Kur'an-ı Kerim'e Göre Peygamberler ve Tevhid Mücadelesi, Ensar Neşriyat

Prof. Dr. Muhammed Hamidullah, Hz. Peygamberin Savaşları, Yağmur Yayınları

Prof. Dr. Muhammed Hamidullah, İslam Peygamberi,

Beyan Yayınları

Prof. Dr. Vehbe Zuhayli, et-Tefsirü'l-Münir, Risale Yayınları

Sahih–i Buhari, Polen Yayınları

Sahih–i Müslim, Polen Yayınları

Salih Suruç, Hz. Peygamberin Hayatı, Nesil Yayınları

Şah Veliyullah ed–Dihlevi, Hüccetüllahi'l–Baliğa, İz Yayıncılık

Ümit Şimşek, İslam, Kur'an ve Kâinatın Dilinden İman Esasları, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları